Uppdaterad 2002

Din socialförsäkring när du flyttar eller reser inom Europeiska unionen

Social trygghet och social integrering

Sysselsättning & socialpolitik

Europeiska kommissionen

Din socialförsäkring när du flyttar eller reser inom Europeiska unionen

Uppdaterad 2002

Innehållet i denna publikation återspeglar inte nödvändigtvis den ståndpunkt som intas av Europeiska kommissionens generaldirektorat för sysselsättning och socialpolitik.

Manuskriptet uppdaterat den 1 januari 2001.

En stor mängd övrig information om Europeiska unionen är tillgänglig på Internet via Europa-servern (http://europa.eu.int).

Kataloguppgifter finns i slutet av publikationen.

Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer, 2003

ISBN 92-894-2103-7

© Europeiska gemenskaperna, 2003
Kopiering tillåten med angivande av källan.

Printed in Belgium

TRYCKT PÅ ICKE KLORBLEKT PAPPER

SOCIALFÖRSÄKRINGSSYSTEMEN I EUROPEISKA UNIONENS MEDLEMSSTATER

Om du är medborgare i en av EU:s medlemsstater och beger dig till en annan medlemsstat för att arbeta, bosätta dig eller bara tillfälligt vistas där garanterar gemenskapsrätten, och särskilt förordning (EEG) nr 1408/71, att du inte förlorar dina socialförsäkringsrättigheter. Men denna lagstiftning ersätter inte medlemsstaternas socialförsäkringssystem, utan den samordnar endast systemen.

Denna vägledning ger en kort beskrivning av hur socialförsäkringssystemen i varje enskild medlemsstat är organiserade och hur de fungerar. Den innehåller också en genomgång av de villkor du måste uppfylla för att ha rätt till olika slags förmåner och vilka formaliteter som gäller för dessa.

Efter varje beskrivning av en medlemsstats socialförsäkringssystem finns uppgifter om vart du kan vända dig för att få mer information.

Sedan avtalet om Europeiska ekonomiska samarbetsområdet (EES) trätt i kraft behandlas också medborgare från Island, Liechtenstein och Norge som arbetar eller vistas i Europeiska unionen som om de vore medborgare i EU:s medlemsstater. På motsvarande sätt har EU-medborgare som arbetar på Island, i Liechtenstein eller i Norge samma rätt till socialförsäkringsförmåner som medborgarna i dessa länder.

Vägledningen innehåller inte några uppgifter om de gemenskapsbestämmelser om social trygghet som ingår i förordningarna (EEG) nr 1408/71 och (EEG) nr 574/72 beträffande tillämpningen av de sociala trygghetssystemen när anställda, egenföretagare och deras familjemedlemmar flyttar inom Europeiska unionen. Dessa uppgifter finns i en vägledning som gavs ut av Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer 1999. Den har titeln *EU-bestämmelser om social trygghet – Dina rättigheter när du flyttar inom Europeiska unionen* (ISBN 92-894-0213-X). Vägledningen finns i regel hos de nationella socialförsäkringsinstitutionerna. Om så inte är fallet kan den beställas på följande adress:

Europeiska kommissionen
Generaldirektoratet för sysselsättning och socialpolitik
Social trygghet och social integrering
Fri rörlighet för arbetstagare och samordning av de sociala trygghetssystemen
B-1049 Bryssel

INNEHÅLL

BELGIEN 11

Kapitel I — ANSTÄLLDA 11

1. Inledning 11
2. Sjukdom och moderskap 12
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 13
4. Invaliditet 14
5. Ålderdom 15
6. Efterlevandeförmåner 16
7. Arbetslöshet 16
8. Familjeförmåner 17

Kapitel II — EGENFÖRETAGARE 19

1. Inledning 19
2. Sjukdom och moderskap 19
3. Invaliditet 20
4. Ålderdoms- och efterlevandeförmåner 20
5. Pension för frånskild make/maka 21
6. Familjeförmåner 21
7. Socialförsäkring vid konkurs 21
8. Ytterligare upplysningar 21

DANMARK 23

1. Inledning 23
2. Sjukdom och moderskap 23
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 26
4. Förtidspension 27
5. Ålderdom 28
6. Begravningshjälp 29
7. Arbetslöshet 29
8. Familjeförmåner 30
9. Ytterligare upplysningar 31

TYSKLAND 33

1. Inledning 33
2. Socialförsäkringsinstitutioner 33
3. Sjukdom och moderskap 34
4. Omvårdnadsförmåner 36
5. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 36
6. Invaliditet 37
7. Ålderdom 38
8. Efterlevandeförmåner 39
9. Arbetslöshet 40
10. Familjeförmåner 41

11. Ytterligare upplysningar 41

GREKLAND 43

1. Inledning 43
2. Sjukdom och moderskap 43
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 45
4. Invaliditet 46
5. Ålderdom 47
6. Efterlevandeförmåner 47
7. Arbetslöshet 48
8. Familjeförmåner 50
9. Ytterligare upplysningar 50

SPANIEN 51

1. Inledning 51
2. Sjukdom och moderskap 53
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 55
4. Invaliditet 55
5. Ålderdom 56
6. Efterlevandeförmåner 57
7. Arbetslöshet 58
8. Familjeförmåner 59
9. Social service 59
10. Ytterligare upplysningar 59

FRANKRIKE 65

Kapitel I — ANSTÄLLDA 65

1. Inledning 65
2. Sjukdom och moderskap 66
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar 68
4. Invaliditet 69
5. Ålderdoms- och efter levandeförmåner 69
6. Ersättning vid dödsfall 71
7. Familjeförmåner 72
8. Arbetslöshet 72
9. Tilläggspensionsförsäkringar 73

Kapitel II — EGENFÖRETAGARE 74

1. Inledning 74
2. Sjukdom och moderskap 74
3. Ålderdoms-, invaliditets- och efterlevandeförmåner 75
4. Ytterligare upplysningar 76

IRLAND 77

1. Inledning 77
2. Sjukdom och moderskap 78

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 81
4. Invaliditet . . . 82
5. Ålderdom . . . 82
6. Efterlevandeförmåner . . . 84
7. Arbetslöshet . . . 85
8. Familjeförmåner . . . 85
9. Icke-avgiftsfinansierade förmåner . . . 87
10. Beslut om ansökningar . . . 87
11. Ytterligare upplysningar . . . 87

ITALIEN . . . 89

1. Inledning . . . 89
2. Socialförsäkringsinstitutioner . . . 90
3. Sjukdom och moderskap . . . 91
4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 94
5. Invaliditet och funktionshinder . . . 95
6. Ålderdom . . . 96
7. Efterlevandeförmåner . . . 96
8. Arbetslöshet . . . 98
9. Familjeförmåner . . . 99
10. Ytterligare upplysningar . . . 100

LUXEMBURG . . . 101

1. Inledning . . . 101
2. Sjukdom och moderskap . . . 101
3. Omvårdnadsförmåner . . . 103
4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 104
5. Invaliditet . . . 105
6. Ålderdom . . . 106
7. Efterlevandeförmåner . . . 107
8. Arbetslöshet . . . 107
9. Familjeförmåner . . . 108
10. Ytterligare upplysningar . . . 109

NEDERLÄNDERNA . . . 113

1. Inledning . . . 113
2. Sjukdom och havandeskap . . . 114
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 116
4. Invaliditet . . . 116
5. Ålderdom . . . 117
6. Efterlevandeförmåner . . . 118
7. Kompletterande tjänstepension . . . 119
8. Arbetslöshet . . . 120
9. Familjeförmåner . . . 120
10. Ytterligare upplysningar . . . 121

ÖSTERRIKE . . . 123

1. Inledning . . . 123
2. Socialförsäkringsinstitutioner . . . 123

3. Sjukdom och moderskap . . . 124
4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 126
5. Invaliditet . . . 127
6. Ålderdom . . . 128
7. Efterlevandeförmåner . . . 129
8. Omvårdnadsbidrag (*Pflegegeld*) . . . 129
9. Arbetslöshet . . . 129
10. Familjeförmåner . . . 130
11. Ytterligare upplysningar . . . 131

PORTUGAL . . . 133

1. Inledning . . . 133
2. Organisation, inskrivning och finansiering . . . 133
3. Sjukdom och moderskap . . . 134
4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 137
5. Invaliditet . . . 138
6. Ålderdom . . . 138
7. Efterlevandeförmåner . . . 139
8. Arbetslöshet . . . 140
9. Familjeförmåner . . . 141
10. Icke-avgiftsfinansierade förmåner . . . 142
11. Ytterligare upplysningar . . . 143

FINLAND . . . 145

1. Inledning . . . 145
2. Hälso- och sjukvård . . . 146
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 147
4. Rehabilitering . . . 148
5. Lagstadgade pensionssystem . . . 149
6. Arbetslöshet . . . 152
7. Föräldraförmåner . . . 152
8. Familjeförmåner . . . 153
9. Ytterligare upplysningar . . . 153

SVERIGE . . . 155

1. Inledning . . . 155
2. Sjukdom och moderskap . . . 155
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 158
4. Invaliditet . . . 159
5. Ålderdom . . . 160
6. Efterlevandeförmåner . . . 161
7. Arbetslöshet . . . 162
8. Familjeförmåner . . . 163
9. Ytterligare upplysningar . . . 165

FÖRENADE KUNGARIKET . . . 167

1. Inledning . . . 167
2. Sjukdom och moderskap . . . 168
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 170

4. Invaliditet . . . 171
5. Ålderdom . . . 172
6. Förmåner för änkor och föräldralösa barn . . . 173
7. Arbetslöshetsersättning . . . 174
8. Familjeförmåner . . . 175
9. Överklagande . . . 176
10. Gibraltar . . . 176
11. Ytterligare upplysningar . . . 176

ISLAND . . . 177

1. Inledning . . . 177
2. Sjukförsäkring . . . 177
3. Moderskaps- och faderskapsförmåner . . . 179
4. Arbetsskadeförsäkring . . . 179
5. Invaliditetspension . . . 180
6. Invaliditetsbidrag . . . 181
7. Ålderdom . . . 181
8. Efterlevandeförmåner . . . 182
9. Arbetslöshet . . . 182
10. Familjeförmåner . . . 183
11. Kompletterande tjänstepension . . . 183
12. Ytterligare upplysningar . . . 183

LIECHTENSTEIN . . . 185

1. Inledning . . . 185
2. Sjukdom och moderskap . . . 185
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 186
4. Invaliditet . . . 187
5. Ålderdom . . . 187
6. Dödsfall . . . 188
7. Arbetslöshet . . . 188
8. Familjeförmåner . . . 189
9. Tilläggsförmåner till ålders-, efterlevande- och invaliditetsförsäkringen . . . 189
10. Hjälplöshetstillägg . . . 189
11. Moderskapstillägg . . . 190
12. Bidrag till blinda . . . 190
13. Ytterligare upplysningar . . . 190

NORGE . . . 191

1. Inledning . . . 191
2. Sjukdom, moderskap och adoption . . . 192
3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar . . . 193
4. Ålderdom . . . 194
5. Invaliditetsförmåner och invaliditetspension . . . 195
6. Begravningshjälp . . . 195
7. Efterlevandeförmåner . . . 195
8. Arbetslöshet . . . 196
9. Familjeförmåner . . . 197
10. Kontantförmåner till småbarnsföräldrar . . . 197
11. Ytterligare upplysningar . . . 198

BELGIEN

I stora drag består den belgiska socialförsäkringen av ett system för anställda och ett system för egenföretagare. De stora skillnaderna mellan dessa två system gör det nödvändigt att behandla dem separat. Kapitel I handlar om socialförsäkringssystemet för anställda. Om du är egenföretagare, skall du i stället läsa kapitel II.

Kapitel I

ANSTÄLLDA

1. Inledning

Det belgiska socialförsäkringssystemet för anställda omfattar följande försäkringsgrenar:

— Sjuk- och moderskapsförsäkring (avsnitt 2).
— Försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3).
— Invaliditetsförsäkring (avsnitt 4).
— Ålderspensionsförsäkring (avsnitt 5).
— Ersättningar vid dödsfall och efterlevandepensioner (avsnitt 6).
— Arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 7).
— Familjeförmåner (avsnitt 8).

● Hur anmäler man sig till socialförsäkringssystemet?

Så snart du blivit anställd i Belgien, skall din arbetsgivare ta hand om de nödvändiga formaliteterna för att anmäla dig till socialförsäkringssystemet. Du behöver inte själv ta kontakt med någon institution.

Det enda undantaget från denna regel gäller sjukförsäkringen (*assurance soins de santé et indemnités/ziektekosten- en ziekengeldverzekering*). För att omfattas av denna försäkring måste du anmäla dig till en försäkringskassa (*mutualité, ziekenfonds*) eller till ett regionalt kontor för hjälpkassan för sjuk- och invaliditetsförsäkring (*Caisse auxiliaire d'assurance maladie-invalidité CAAMI/Hulpkas voor ziekte- en invaliditeitsverzekering*). I Belgien finns försäkringskassor av olika slag: oberoende, yrkesrelaterade, kristna, socialistiska och liberala.

Du kan byta försäkringskassa den första dagen i varje kvartal. Den försäkringskassa som du vill tillhöra kan dock motsätta sig bytet om du har varit ansluten under kortare tid än ett år. Din nya försäkringskassa kommer att ge dig alla upplysningar om detta.

Om du tidigare har tillhört sjukförsäkringssystemet i en annan medlemsstat i EU skall du visa upp blanketterna E 104 och E 105 för den belgiska försäkringskassan. Dessa blanketter utfärdas på begäran av försäkringskassan i det land du lämnat.

Försäkringskassorna och de regionala kontoren för hjälpkassan kallas i det följande för ''sjukkassor''.

● Avgifter

Du måste betala in socialförsäkringsavgifter som motsvarar en viss procent av din lön. Det är arbetsgivaren som drar av avgifterna från lönen och betalar in dem till den statliga socialförsäkringsbyrån (*Office national de sécurité sociale, ONSS/Rijksdienst voor Sociale Zekerheid, RSZ*). De enda avgifter du eventuellt behöver betala in själv är de som sjukkassan kan begära för en frivillig tilläggsförsäkring. Inga ytterligare avgifter krävs om du ansluter dig till hjälpkassan för sjuk- och invaliditetsförsäkring, eftersom denna bara administrerar obligatorisk försäkring.

● Överklagande

Om du inte är nöjd med ett beslut som har fattats av en socialförsäkringsinstitution, kan du överklaga det inom en månad från det datum du har fått besked om beslutet. Om du är bosatt i Belgien, skall du överklaga genom rekommenderat brev eller lämna in ditt överklagande till arbetsdomstolens kansli (*greffe du tribunal du travail/griffie van de arbeidsrechtbank*) i det område där du bor, eller personligen lämna det till kansliet. Om du bor utomlands skall överklagandet skickas till arbetsdomstolen för det område där du senast var bosatt i Belgien, eller till arbetsdomstolen för det område där du senast arbetade i Belgien, om du aldrig varit bosatt i Belgien.

2. Sjukdom och moderskap

Sjukförsäkringen omfattar hela den befolkning som lagligen uppehåller sig i Belgien, bland annat anställda, arbetslösa, pensionärer, egenföretagare, offentliganställda, arbetsoförmögna, funktionshindrade, hushållsanställda, studerande, personer som är inskrivna i registret över fysiska personer och de personer som de försäkrade försörjer.

Moderskapsförsäkringen omfattar anställda, arbetslösa och funktionshindrade kvinnor.

Under vissa förhållanden kan du få sjuk- och moderskapsförmåner även om du bor i en annan medlemsstat.

A. VÅRDFÖRMÅNER FRÅN SJUKFÖRSÄKRINGEN

För rätt till vårdförmåner krävs följande:

— Du skall vara anmäld till en sjukkassa.

— Inbetalda avgifter skall överstiga ett visst minimibelopp.

— Om du kommer från en annan medlemsstat eller från en stat med vilket Belgien har slutit ett socialförsäkringsavtal om sammanläggning av försäkringsperioder, skall du ha varit sjukförsäkrad i denna stat under de senaste sex månaderna innan du anmälts till den belgiska sjukkassan.

Kostnaderna för förmånerna, som omfattar både förebyggande vård och sjukvård ersätts enligt en officiell taxa.

● Läkarvård och tandvård

I allmänhet kan du vända dig direkt till valfri läkare eller tandläkare och betala arvodet till denne. Du får sedan ersättning mot uppvisande av ett intyg om behandling som läkaren eller tandläkaren gett dig.

I princip ersätter sjukkassan mellan 60 och 70 % av kostnaden för till exempel besök hos allmänläkare och specialister.

Om du vänder dig till en läkare eller tandläkare som inte förbundit sig att tillämpa den officiella taxan, måste du själv stå för den del av arvodet som överstiger denna taxa. Sjukkassan kan ge dig upplysningar om vilka läkare och tandläkare som tillämpar den officiella taxan.

● Läkemedel

För alla receptbelagda läkemedel måste du betala ett visst belopp, vars storlek varierar beroende på läkemedlets sociala och terapeutiska värde. Den andel av kostnaden för läkemedel som ersätts av sjukkassan varierar beroende på vilken kategori läkemedlet tillhör (A, B, C, Cs, Cx eller *préparation magistrale/magistrale bereidingen*). Normalt behöver du på apoteket bara betala den del av priset som inte ersätts av sjukkassan. Detta gäller givetvis under förutsättning att du har ett recept.

● Sjukhusvård

Om du behöver sjukhusvård skall du först vända dig till din sjukkassa som förklarar hur du skall gå till väga. Detta gäller inte vid akutfall.

När du skrivs in på sjukhuset måste du betala ett visst belopp i förskott. Sedan får du betala ett mindre belopp för varje vårddag. Du får också betala ett visst belopp per dag för de läkemedel som används under sjukhusvistelsen.

● Sjukgymnastik och vård som ges av sjuksköterskor

Sjukgymnastik ersätts endast om den förskrivits av en läkare. I allmänhet är sjukkassans ersättning för sjukgymnastens arvode begränsat till 60 %.

Sjukkassan ersätter 75 % av arvodena för vård som ges av sjuksköterskor.

● Förhöjd ersättning

Vissa försäkrade, liksom de personer som dessa försörjer, kan, om deras inkomster understiger ett visst belopp, få en högre andel av utgifterna ersatta av sin försäkringskassa. Det rör sig om pensionärer, änkor, föräldralösa, arbetsoförmögna, personer som får handikappbidrag och personer som får andra former av socialbidrag.

B. KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM

Om du inte kan arbeta på grund av sjukdom, skall du skicka ett läkarintyg som utfärdats av din behandlande läkare till sjukkassans förtroendeläkare inom två dagar efter sjukskrivningens början. Om du skickar in det senare, får du rätt till ersättning först från den tidpunkt när du har skickat in det.

Sjukkassans förtroendeläkare uppskattar hur länge sjukdomen kommer att vara. Du kan när som helst kallas till kontrollundersökning.

Under det första årets sjukskrivning har du rätt till en ersättning som uppgår till 60 % av inkomstbortfallet. Ersättningen kan dock inte överstiga ett bestämt belopp.

Om du fortfarande inte kan arbeta efter ett års sjukskrivning, kan du ha rätt till invaliditetspension (se avsnitt 4 nedan).

● Villkor för att få rätt till förmånerna

För att få rätt till ersättning vid sjukdom skall du uppfylla följande villkor:

— Du skall tillhöra en sjukkassa.

— Du skall ha arbetat 120 dagar under en period på sex månader. Vissa perioder då

man inte arbetar, till exempel på grund av sjukdom, betald ledighet osv. betraktas som anställningsperioder. Anställningsperioder som fullgjorts i en annan medlemsstat kan tillgodoräknas.

— Du skall ha lämnat intyg till sjukkassan om att din arbetsgivare betalat avgifterna.

— Du måste delta i alla kontrollförfaranden som sjukkassan begär.

— Du skall kunna bevisa att du varit försäkrad och arbetat 120 dagar under det andra och tredje kvartalet som föregår ansökan om förmåner. Om du inte uppfyller detta villkor, kan du teckna en så kallad fortsättningsförsäkring.

— Din arbetsoförmåga måste vara fastställd.

C. MODERSKAPSFÖRMÅNER

Gravida kvinnor har rätt till moderskapsledighet i 15 veckor. Tiden utökas till 17 veckor vid flerbarnsfödsel.

Den ledighet före nedkomsten som den gravida kvinnan skall begära kan börja tidigast sju veckor före den beräknade nedkomsten eller nio veckor vid flerbarnsfödsel. Av dessa sju (eller nio) veckor kan högst sex (eller åtta) tas ut före nedkomsten, enligt eget val. Från och med den sjunde dagen före den beräknade nedkomsten måste kvinnan helt sluta förvärvsarbeta eller, i förekommande fall, informera arbetslöshetsbyrån. Hon skall också lämna ett läkarintyg till sjukkassan om att nedkomsten beräknas äga rum i slutet av den obligatoriska ledigheten före nedkomsten.

Moderskapsledigheten efter nedkomsten omfattar åtta veckor.

Moderskapsförmånernas storlek beräknas enligt följande:

— För anställda: 82 % av lönen under de första 30 dagarna och 75 % från och med den 31:a dagen.

— För arbetslösa och arbetsoförmögna: 79,5 % under de första 30 dagarna och 75 % från och med den 31:a dagen.

● Villkor för att få rätt till förmånerna

För rätt till moderskapsförmåner gäller samma villkor som för förmåner vid sjukdom (se ovan).

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

A. OLYCKSFALL I ARBETET

Alla anställda, inklusive lärlingar och hushållsanställda, är försäkrade mot olycksfall i arbetet och olycksfall som inträffar på väg till eller från arbetet. Arbetsgivaren skall teckna denna försäkring hos ett godkänt försäkringsbolag eller en godkänd gemensam försäkringskassa.

När ett olycksfall i arbetet inträffat skall arbetsgivaren, den anställde eller någon av dennes familjemedlemmar anmäla olycksfallet inom tio dagar. Anmälan skall göras på en särskild blankett och lämnas in till försäkringsinstitutionen samt till den behörige arbetsmiljöinspektören. Om möjligt skall ett läkarintyg bifogas anmälan.

Olycksfall i arbetet ger rätt till följande förmåner:

— Ersättning vid tillfällig eller bestående, hel eller partiell arbetsoförmåga samt, i svåra fall, hjälp av annan person.

— Läkarvård, sjukhusvård och proteser.

— Resekostnader.

— Särskild ersättning vid dödsfall.

Dessa förmåner utbetalas till dig i en annan medlemsstat i Europeiska unionen.

● Ersättning vid arbetsoförmåga

Arbetsoförmågan kan vara tillfällig eller bli bestående. I det senare fallet talar man om att arbetsoförmågan ”konsolideras”. Det är försäkringsinstitutionens förtroendeläkare som fastställer från vilket datum detta skall gälla samt hur många procent den bestående arbetsoförmågan skall uppskattas till.

För perioden före denna så kallade konsolidering utbetalas en dagpenning för tidsbegränsad hel arbetsoförmåga som uppgår till 90 % av den genomsnittliga inkomsten per dag.

Efter konsolideringen utbetalas ett årligt bidrag i tre år. Under denna period kan ärendet tas upp till omprövning. Bidragets storlek beror på hur nedsatt arbetsförmågan är samt på den inkomst den anställde hade under det år som föregick olycksfallet.

Efter dessa tre år omvandlas bidraget till en livränta. Om arbetsförmågan är nedsatt med minst 16 %, kan du begära att en tredjedel av livräntekapitalet utbetalas. Det sätt på vilket ett olycksfall ersätts ekonomiskt skall alltid godkännas av fonden för olycksfall i arbetet (*Fonds des accidents du travail, FAT*).

● Hälso- och sjukvård

Den som råkat ut för ett olycksfall i arbetet kan fritt välja läkare, vårdcentral eller sjukhus när det gäller all vård av läkare och sjuksköterska, utom om arbetsgivaren (eller arbetsgivarens försäkringsinstitution) har en egen godkänd inrättning för läkarvård, läkemedel eller sjukhusvård.

Den vård som ges vid inrättningar som tillhör arbetsgivaren (eller dennes försäkringsinstitution) är gratis. Om den försäkrade själv har valt inrättning ersätts vården helt av försäkringsinstitutionen,

enligt den taxa som fastställts i sjuk- och invaliditetsförsäkringslagen.

Resekostnader

Under vissa förhållanden ersätts resekostnader för den försäkrade och dennes familjemedlemmar.

Olycksfall med dödlig utgång

Ett olycksfall i arbetet eller på väg till eller från arbetet som leder till att den drabbade avlider ger rätt till följande förmåner:

— Begravningshjälp som uppgår till 30 gånger den genomsnittliga dagsinkomsten eller ersättning för alla kostnader (inklusive administrativa omkostnader) som uppkommer för transporten av den avlidne till den plats där han skall begravas (det vill säga hemlandet).

— En livränta till efterlevande make/maka. Den uppgår till 30 % av den avlidnes inkomst.

— En tidsbegränsad barnpension som uppgår till 15 eller 20 % av den avlidnes inkomst. Den utbetalas tills barnet fyller 18 år eller så länge barnet har rätt till barnbidrag.

Utbetalning av förmånerna

Ersättning vid tillfällig arbetsoförmåga utbetalas samma datum som du skulle ha fått lön. Efter den så kallade konsolideringen utbetalas ersättningen kvartals- eller månadsvis.

Pensioner till följd av olycksfall med dödlig utgång utbetalas också kvartals- eller månadsvis.

Ytterligare upplysningar

För ytterligare upplysningar kan du vända dig till din arbetsgivares försäkringsinstitution. Om problem uppstår tar du kontakt med kontrolltjänsten vid Fonds des accidents du travail/Fonds voor Arbeidsongevallen, Rue du Trône, 100, B-1050 Bryssel.

B. ARBETSSJUKDOMAR

Alla anställda, liksom arbetslösa och arbetsoförmögna som genomgår en utbildning eller arbetsinriktad rehabilitering, är försäkrade mot arbetssjukdomar. För att en sjukdom skall erkännas som arbetssjukdom skall den vara upptagen i en officiell förteckning eller huvudsakligen och direkt ha orsakats av arbetet i fråga. I det senare fallet måste den drabbade kunna bevisa att han eller hon utsatts för en risk och att det finns ett orsakssamband mellan arbetet och sjukdomen. Arbetsgivaren måste teckna en försäkring vid försäkringskassan för arbetssjukdomar (*Fonds des maladies professionnelles, FMP*), som utbetalar förmånerna.

Förmåner

Följande förmåner utbetalas vid arbetssjukdom:

— Ersättning för tillfällig eller bestående, hel eller partiell, arbetsoförmåga samt, i svåra fall, hjälp av annan person.

— Ersättning när förvärvsarbetet måste upphöra tillfälligt eller definitivt som en förebyggande åtgärd. Fonden för arbetssjukdomar kan ge den anställde tillstånd att sluta arbeta om en läkare har konstaterat att personen är disponerad för en arbetssjukdom eller de första symtomen har uppkommit. I detta fall har den försäkrade rätt till ersättning för tillfälligt helt nedsatt arbetsförmåga. Han eller hon har dessutom rätt till omskolning.

— Ersättning om den försäkrade avlider till följd av arbetssjukdomen.

— Vårdförmåner. Den försäkrade kan fritt välja läkare och har rätt till full ersättning för vårdkostnader enligt fastställd taxa.

— Resekostnader.

Förmånerna beräknas och utbetalas på samma sätt som vid olycksfall i arbetet (se avsnitt A ovan).

Förfarande

Ansökan om ersättning skall skickas av den sjuke eller dennes ombud (t.ex. sjukkassan) med rekommenderat brev till försäkringskassan för arbetssjukdomar. Ansökan skall göras på en blankett som försäkringskassan för arbetssjukdomar tillhandahåller. Om hälsotillståndet förändras, kan graden av arbetsoförmåga omprövas av försäkringskassan för arbetssjukdomar på begäran av den sjuke eller av sjukkassan.

För upplysningar kan du vända dig till

Fonds des maladies professionnelles/Fonds voor de Beroepsziekten
Avenue de l'Astronomie 1
B-1210 Bryssel

4. Invaliditet

Om du fått sjukersättning under ett års tid och du fortfarande inte kan återuppta ditt arbete, kan du ansöka om invaliditetspension som utbetalas tills du uppnår pensionsåldern (på grund av övergångsbestämmelser för att utjämna skillnaderna i pensionsålder mellan kvinnor och män är pensionsåldern för närvarande 62 år för kvinnor och 65 år för män). Invaliditetspensionen uppgår till 65 % av din tidigare inkomst, om du har personer att försörja. Om du inte har någon att försörja, minskas pensionen till 45 eller 40 % beroende på om den inkomst du förlorat var din enda inkomstkälla eller inte. Pensionens storlek kan dock inte överstiga ett visst belopp.

Undantag: gruvarbetare som har arbetat minst tio år i gruva har rätt till en invaliditetspension som utbetalas efter sju månaders arbetsoförmåga.

Villkor för att få rätt till invaliditetspension

För rätt till invaliditetspension skall följande villkor vara uppfyllda:

— Du skall tillhöra en sjukkassa.

— Du skall ha arbetat 120 dagar under en period på sex månader. Vissa perioder då man inte arbetar, till exempel på grund av sjukdom, betald semester osv. likställs med anställningsperioder. Anställningsperioder som fullgjorts i en annan medlemsstat kan tillgodoräknas.

— Du skall ha lämnat in intyget om erlagda avgifter från din arbetsgivare till sjukkassan.

— Du måste delta i alla kontrollförfaranden som sjukkassan begär.

— Din arbetsoförmåga måste vara fastställd.

5. Ålderdom

Alla personer som har arbetat i Belgien inom ramen för ett anställningskontrakt omfattas i princip av försäkring vid ålderdom. Särskilda regler gäller för hushållsanställda som arbetar deltid.

Förmånerna är följande:

— Ålderspension (*pension de retraite/rustpensioen*) för arbetstagare.

— Uppvärmningstillägg (*allocation de chauffage/verwarmingstoelage*) för pensionerade gruvarbetare.

— Semesterbidrag (*pécule de vacances/vakantiegeld*) och kompletterande semesterbidrag (*pécule de vacances complémentaire/aanvullend vakantiegeld*).

Villkor för att få rätt till ålderspension

Alla arbetstagare, både män och kvinnor, har rätt till pension (om villkoret för förvärvsverksamhet har uppfyllts) när de uppnår 60 års ålder. Den normala pensionsåldern är 65 år för män. För kvinnor är den för närvarande 62 år, och den kommer successivt att höjas så att den är 65 år 2009.

Det finns undantag från denna regel för gruvarbetare som har lägre pensionsålder.

Manliga arbetstagare som uppbär förtidspension (*prépension/brugpensioen*) enligt kollektivavtal kan inte få ålderspension före 65 års ålder.

Kvinnliga arbetstagare som befinner sig i en liknande situation har inte heller rätt till ålderspension förrän de har uppnått den lagstadgade pensionsåldern, det vill säga 62 år för närvarande och 65 år från och med 2009, i enlighet med den ovannämnda höjningen av pensionsåldern.

Förfarande

Ansökningar om pension skall lämnas in till kommunförvaltningen på bostadsorten. Om du är bosatt i en annan medlemsstat, skall du lämna in din ansökan till den lokala pensionsinstitutionen i denna stat. För att undvika förseningar i handläggningen av ditt ärende rekommenderas du att lämna in ansökan ett år innan du uppnår pensionsåldern.

Storleken på pensionen

Ålderspensionens storlek beror dels på hur länge man varit anställd i Belgien (inbegripet perioder under vilka man haft semester, varit sjuk eller arbetslös), dels på de inkomster man haft under denna tid. Dessa inkomster anpassas till levnadskostnadsindex vid det tillfälle då pensionen beräknas.

Ålderspensionen beräknas enligt följande: 1/45 av det totala pensionsbeloppet tillgodoräknas för varje arbetsår när det gäller män. För kvinnor är motsvarande andel för närvarande 1/42 av det totala pensionsbeloppet, men siffran kommer successivt att ändras så att den från och med den 1 januari 2009 är 1/45. Andelen är 1/40 för sjömän, 1/30 för gruvarbetare som arbetat minst 20 år i gruva och 1/14 när det gäller sjömän som arbetat på sjön i minst 168 månader. De anställningsperioder som fullgjorts i andra medlemsstater kan tas med i beräkningen av det teoretiska pensionsbeloppet.

Pensionen uppgår till 60 % av den genomsnittliga inkomsten under hela ditt yrkesliv. Den uppgår till 75 % om du har försörjningsplikt för make/maka.

Det finns två sätt att få pensionen utbetald. Den kan utbetalas genom postanvisning som kan lösas in på bosättningsorten eller sättas in på ett post- eller bankkonto i ditt namn.

Pensionärer får arbeta under förutsättning att deras inkomster inte överstiger en viss gräns. Den nationella pensionsbyrån (*Office national des pensions/Rijksdienst voor Pensioenen*) skall underrättas på förhand per rekommenderat brev om sådant arbete. Dessutom skall du informera din arbetsgivare om att du får pension, också detta i ett rekommenderat brev.

För ytterligare upplysningar kan du vända dig till den nationella pensionsbyrån på följande adress:

Office national des pensions/Rijksdienst voor Pensioenen
Tour du Midi
B-1060 Bryssel

Du kan inte få ålderspension så länge du uppbär sjuk-, invaliditets- eller arbetslöshetsförmåner enligt belgisk eller utländsk lagstiftning om social trygghet. Samma sak gäller om du uppbär förmåner för att du har slutat att arbeta på grund av arbetssjukdom eller partiell arbetsoförmåga eller uppbär en kompletterande förmån inom ramen för ett avtalspensionssystem.

6. Efterlevandeförmåner

Om en försäkrad arbetstagare avlider, har de efterlevande rätt till följande förmåner:

— Ett engångsbidrag för begravningskostnader som utbetalas mot uppvisande av bevishandlingar (dödsattest, fakturor) till de personer som betalat dessa kostnader.

— Efterlevandepension för arbetstagarens make/maka.

— En tillfällig efterlevandepension (*pension de survie temporaire/tijdelijk overlevingspensioen*) som utbetalas till efterlevande make/maka som inte har rätt till efterlevandepension.

● Villkor för att få rätt till efterlevandepension

En anställds efterlevande make/maka har rätt till efterlevandepension från 45 års ålder. Åldersgränsen tillämpas inte i de fall då den efterlevande maken/makan har ett barn att försörja eller om den efterlevandes arbetsförmåga är nedsatt med minst 66 % eller om den avlidne har arbetat i gruva under 20 års tid. Dessutom skall äktenskapet ha ingåtts minst ett år innan dödsfallet inträffade, om inte ett barn fötts inom äktenskapet eller dödsfallet orsakats av ett olycksfall eller en arbetssjukdom efter det datum äktenskapet ingicks.

● Förfarande

Ansökan om efterlevandepension skall lämnas in till kommunförvaltningen på bostadsorten. Om du är bosatt i en annan medlemsstat skall du lämna in din ansökan till den lokala pensionsinstitutionen i denna stat.

Ansökan om tillfällig efterlevandepension skall inlämnas senast tolv månader efter dödsfallet. En pensionärs efterlevande make/maka skall däremot inte lämna in ansökan om efterlevandepension eller tillfällig efterlevandepension, eftersom en av dessa pensioner automatiskt kommer att betalas ut till honom eller henne.

● Storleken på pensionen

Den efterlevandepension som betalas ut till den efterlevande maken/makan uppgår till 80 % av den ålderspension som den avlidne maken/makan fick eller skulle ha fått.

Det finns två sätt att få pensionen utbetald. Den kan utbetalas genom postanvisning som kan lösas in på bostadsorten, eller sättas in på ett post- eller bankkonto i den efterlevande makens/makans namn.

Pensionärer får arbeta under förutsättning att deras inkomster inte överstiger en viss gräns. Den nationella pensionsbyrån (*Tour du Midi, B-1060 Bryssel*) skall underrättas på förhand per rekommenderat brev om sådant arbete. Dessutom skall du informera din arbetsgivare om att du får pension, också detta i ett rekommenderat brev.

Du kan inte få efterlevandepension, om du redan får sjuk-, invaliditets- eller arbetslöshetsförmåner enligt belgisk eller utländsk lagstiftning om social trygghet. Samma sak gäller om du uppbär förmåner för att du har slutat att arbeta på grund av arbetssjukdom eller partiell arbetsoförmåga, eller uppbär en kompletterande förmån som beviljats inom ramen för ett avtalspensionssystem.

7. Arbetslöshet

Normalt är alla anställda försäkrade mot arbetslöshet, oavsett hur många timmar de arbetar per dag eller vecka. Denna regel gäller dock inte hushållsanställda som inte bor hos sin arbetsgivare och som arbetar mindre än fyra timmar om dagen hos samma arbetsgivare eller 24 timmar i veckan hos en eller flera arbetsgivare.

● Villkor för att få rätt till arbetslöshetsersättning

För att få arbetslöshetsersättning måste du uppfylla följande villkor:

— Du skall ha arbetat minst ett visst antal dagar (mellan 312 och 624) under en viss period (från 18 till 36 månader) innan du kan lämna in din ansökan. Periodens längd varierar beroende på ålder. De perioder som du har arbetat i andra medlemsstater kan tillgodoräknas, men du måste ha blivit arbetslös i Belgien.

— Du skall ofrivilligt ha förlorat ditt arbete och din inkomst.

— Du skall vara registrerad som arbetslös vid behörig arbetsförmedling. Du skall också vara redo att ta vilket arbete som helst som motsvarar din yrkesmässiga och personliga situation. I Flandern heter den behöriga arbetsförmedlingen VDAB, i Bryssel ORBEM/BGDA och i Vallonien FOREM.

— Du skall vara arbetsför.

— Du skall två gånger i månaden infinna dig på det arbetslöshetskontor som sköts av kommunen eller de lokala myndigheterna i det område där du normalt är bosatt.

— Du skall vara under 65 år.

— Du skall vara stadigvarande bosatt i Belgien och du skall verkligen bo i Belgien. Under en begränsad tid har du rätt att bege dig till en annan medlemsstat för att söka arbete där utan att förlora dina rättigheter i Belgien.

● Ersättningens storlek och utbetalningstid

Dagersättningen uppgår i regel till 1/26 av maximibeloppet för den förlorade inkomsten. Om en arbetslös kan påvisa att han har en familj att försörja och att hans inkomst utgör familjens enda inkomstkälla, har han eller hon rätt till 60 % av den förlorade inkomsten, dock med en nedre gräns som motsvarade 29,77 euro (1 201 belgiska franc) i juni 1999 och en övre gräns som motsvarade 33,91 euro (1 368 belgiska franc) per dag.

En arbetslös som kan bevisa att han eller hon har förlorat sin enda inkomstkälla har rätt till 60 % av den förlorade inkomsten under det första året som arbetslös, och till 44 % från och med det andra året. En arbetslös som inte har någon familj att försörja och som inte förlorat sin enda inkomstkälla har rätt till 55 % av den förlorade inkomsten under det första året och sedan till 35 %, men endast under en tremånadersperiod, som ökas med tre månader för varje arbetsår. Efter denna, eventuellt förlängda, tremånadersperiod har den arbetslöse rätt till en schablonersättning på 12,69 euro (512 belgiska franc) per dag.

● Hur skall man gå till väga för att få arbetslöshetsersättning?

Du skall lämna in en ansökan till den institution som ansvarar för utbetalningen av din arbetslöshetsersättning. De beslut som gäller utbetalning av arbetslöshetsersättningen fattas av den nationella arbetsförmedlingsbyrån (ONEM/RVA). Utbetalningarna görs antingen av godkända privata organisationer som inrättats av fackföreningarna (CSC/ACV, FGTB/ABVV, CGSLB/ACLVB) eller av det statliga organet, hjälpkassan för utbetalning av arbetslöshetsersättning (*Caisse auxiliaire de paiement des allocations de chômage/Hulpkaas voor Werkloosheidsuitkeringen).*

Den arbetslöse kan fritt välja vilken institution som skall betala ut ersättningen och kan när som helst byta institution.

● Förlust av rätten till förmåner

Om du är arbetslös därför att du har slutat arbeta utan giltigt skäl eller därför att du har avskedats till följd av ditt eget uppförande eller därför att du som arbetslös har nekat att ta ett lämpligt arbete, mister du rätten till förmåner under en begränsad tid. Trots att rätten till arbetslöshetsersättning i princip inte är tidsbegränsad, kan förmånen dras in när arbetslösheten varat längre än 1,5 gånger det regionala genomsnittet för personer av samma kön i samma ålder. Detta gäller för arbetslösa under 50 år som inte förlorat sin enda inkomstkälla, som inte har någon familj att försörja och som är arbetslösa för tredje gången, om den årliga skattepliktiga inkomsten i hushållet överstiger 15 784,42 euro (636 742 belgiska franc) (denna summa höjs med 631,38 euro (25 470 belgiska franc) för varje person som man försörjer).

8. Familjeförmåner

Du har rätt till familjeförmåner om du är anställd, arbetslös, arbetsoförmögen eller pensionär.

Det måste finnas familjemässiga eller juridiska band mellan dig och barnet i fråga. När flera personer har rätt till familjeförmåner för ett och samma barn skall vissa prioriteringsregler tillämpas.

● Åldersgräns

Rätten till familjeförmåner är inte förbunden med några villkor för barn fram till den 31 augusti samma år som de fyller 18 år. Efter detta datum har du rätt till familjeförmåner för barn

— till 25 års ålder om barnet genomgår en godkänd och kontrollerad lärlingsutbildning.
— till 21 års ålder om barnets arbetsförmåga är nedsatt med minst 66 %.
— till 25 års ålder för studerande.
— till 25 års ålder för person som är registrerad som arbetslös efter avslutade studier eller lärlingsutbildning. Detta gäller högst 180 eller 270 dagar räknat från den dag studierna eller lärlingsutbildningen avslutades.

● Vilka förmåner kan du ha rätt till?

Du har rätt till familjeförmåner för alla barn som uppfyller de fastställda villkoren. Storleken på förmånen ökar med antalet barn. Från och med tredje barnet är förmånerna oförändrade.

Rätten till grundläggande familjeförmåner fastställs en gång per kvartal på grundval av personens situation under en referensmånad. Referensmånaden är den andra månaden i föregående kvartal för de personer som redan tidigare hade rätt till familjeförmåner eller den första månaden när förmånerna betalas ut för de personer som får rätt till förmånerna för första gången.

Du har också rätt till ålderstillägg när dina barn fyller 6, 12 och 18 år.

Särskilda tillägg utbetalas för funktionshindrade barn, barn till arbetslösa som erhållit fullständiga förmåner under längre tid än sju månader, barn till pensionärer samt barn till arbetsoförmögna. Högre familjeförmåner utbetalas för barn som mist en förälder, om den efterlevande föräldern inte har gift om sig eller bildat ny familj.

De tillägg som är knutna till förmånstagarens yrkessituation/tillägg för barn till arbetslösa eller pensionärer och tillägg för barn till arbetsoförmögna arbetstagare är underkastade samma villkor för beviljandet som de grundläggande familjeförmånerna. När förmånstagaren får rätt till förmånerna därför att alla fastställda villkor för beviljandet har uppfyllts inom loppet av en månad, kommer tilläggen att betalas ut den första i den följande månaden för resten av kvartalet och för det följande kvartalet. Rätten till tillägg kommer sedan att gälla för ett kvartal i taget om de fastställda villkoren har uppfyllts under vilken tidpunkt som helst i den andra månaden i det föregående kvartalet.

Utbetalningen av tillägg för funktionshindrade barn och högre familjeförmåner upphör månaden efter den månad då villkoren inte längre är uppfyllda.

Ett födelsebidrag utbetalas vid ett barns födelse. Ansökan om detta bidrag kan lämnas in från den sjätte graviditetsmånaden. Bidraget kan betalas ut tidigast två månader före beräknad nedkomst.

Ett adoptionsbidrag utbetalas vid adoption av ett barn som ger rätt till familjeförmåner.

Hur skall man gå till väga för att få familjeförmåner?

För att få familjeförmåner skall du lämna in en ansökan till den försäkringskassa (*Caisse de compensation/Kinderbijslagfonds)* som din arbetsgivare är ansluten till. Adressen till kassan får du från din arbetsgivare. Kassan kan ge dig ytterligare upplysningar.

Familjeförmånerna betalas ut till den person som vårdar barnet, det vill säga oftast modern. Familjeförmånerna betalas ut personligen till de barn som är gifta, inte är underställda föräldrarnas förmyndarskap, är över 16 år, själva har barn som ger rätt till familjeförmåner och som har egen bostad och inte bor tillsammans med den person som ansvarar för deras uppfostran.

Om din familj är bosatt i en annan medlemsstat, skall du bifoga blankett E104 till din ansökan. På blanketten skall anges vilka som ingår i familjen.

Ansökan om födelsebidrag skall inlämnas till en behörig försäkringskassa för familjeförmåner. Den kommunala förvaltningen beviljar också födelsebidrag. Dessa kan läggas samman med de födelsebidrag som beviljas inom systemet för familjeförmåner för anställda.

Kapitel II

EGENFÖRETAGARE

1. Inledning

I Belgien finns ett obligatoriskt socialförsäkringssystem för egenföretagare. Följande försäkringar ingår i systemet:

— Sjukförsäkring.
— Invaliditetsförsäkring.
— Ålderspensions- och efterlevandeförsäkring.
— Familjeförmåner.
— Pension för frånskilda makar.
— Socialförsäkring vid konkurs.

Systemet täcker samtliga egenföretagare samt deras medhjälpare. Med egenföretagare avses personer som utövar en yrkesverksamhet utan att vara bundna av ett anställningskontrakt eller tjänsteföreskrifter. Med medhjälpare avses de personer som hjälper eller ersätter en egenföretagare i dennes yrkesverksamhet, utan att vara bundna av ett anställningskontrakt.

Om du är egenföretagare, skall du ansluta dig till en socialförsäkringskassa för egenföretagare (*caisse d'assurances sociales pour indépendants)* senast 90 dagar efter det att du har påbörjat din verksamhet i Belgien.

Avgifter

Du skall betala in socialförsäkringsavgifter. Dessa avgifter täcker alla de olika försäkringarna. De beräknas på grundval av egenföretagarens nettoinkomst under det tredje kalenderåret som föregår det år då avgifterna skall betalas. Avgiften uppgår till 16,70 % av den del av inkomsten som inte överstiger ett visst belopp som fastställs en gång om året, och 12–27 % av den del av inkomsten som överstiger detta belopp, upp till ett maximibelopp, vars storlek också fastställs varje år.

Under alla omständigheter skall en minimiavgift betalas in. Personer som är egenföretagare på deltid och utövar en annan yrkesverksamhet som huvudsyssla (som anställda, till exempel) betalar inga avgifter alls eller reducerade avgifter (12,99 %) under förutsättning att deras inkomster som egenföretagare inte överstiger ett visst belopp som fastställs årligen. Pensionärer som är egenföretagare betalar inte heller några avgifter eller bara reducerade avgifter (12,99 %) som beror på förvärvsinkomsten.

Avgifterna betalas in kvartalsvis till den socialförsäkringskassa (*caisse d'assurances sociales/sociaalverzekeringsfonds)* som du tillhör.

Om du befinner dig i en ekonomisk nödsituation eller näst intill, kan du begära att bli befriad från att betala avgifterna. Du måste då lämna in en ansökan till den försäkringskassa du tillhör. Det skall ske i rekommenderat brev eller genom att du personligen lämnar in ansökan. Kassan kommer då att begära in vissa upplysningar innan den vidarebefordrar dina handlingar till kommissionen för avgiftsbefrielse (*Commission des dispenses de cotisations/Commissie voor vrijstelling van bijdragen)* (WTC III, 18:e våningen franskspråkiga sektionen eller 19:e våningen flamländska sektionen, Boulevard S. Bolivar 30, B-1000 Bryssel). Denna kommission fattar beslut i ditt ärende. Beslutet kan inte överklagas. Ansökan skall lämnas in inom 12 månader räknat från första dagen i kvartalet efter det kvartal som avgiften gäller.

Överklagande

Om du inte är nöjd med ett beslut som fattats av en socialförsäkringsinstitution, kan du överklaga det inom en månad från det datum du har fått beslutet. Du skall skicka ditt överklagande per rekommenderat brev eller lämna in det till arbetsdomstolens kansli (*tribunal du travail/arbeidsrechtbank)* i det område där du bor. Du kan också lämna in det personligen.

Om du inte längre är bosatt i Belgien, skall överklagandet skickas till arbetsdomstolen i det område där du senast var bosatt i Belgien.

2. Sjukdom och moderskap

Inom detta försäkringsområde har du rätt till följande:

— Vårdförmåner från sjukförsäkringen.
— Kontantförmåner vid arbetsoförmåga.
— Moderskapsförmåner.

Vem är försäkrad?

Egenföretagare och deras medhjälpare, pensionerade egenföretagare samt egenföretagares efterlevande makar i de fall då den avlidnes försäkringshistorik ger rätt till efterlevandepension, har rätt till dessa vårdförmåner. Det gäller även de personer som de försäkrade försörjer och föräldralösa barn med rätt till familjeförmåner.

När det gäller ersättning vid arbetsoförmåga är alla egenföretagare försäkrade, även de som inte är arbetsföra och personer som har så kallad fortsättningsförsäkring. Pensionärer och egenföretagare

som inte betalar fulla avgifter omfattas inte av denna försäkring.

Vad gäller moderskapsförmåner är kvinnliga egenföretagare försäkrade liksom egenföretagares makor som är medhjälpare, under förutsättning att de sistnämnda frivilligt tecknar försäkring för arbetsoförmåga.

● Villkor för att få förmånerna

Du skall tillhöra en sjukkassa och du skall ha betalat dina avgifter i tid. Dessutom skall du ha fullgjort en intjänandetid på sex månader och det skall ha konstaterats att du är arbetsoförmögen.

● Hälso- och sjukvård

Den obligatoriska försäkringen täcker bara så kallade stora risker, det vill säga framför allt följande:

— Behandling av vissa psykiska sjukdomar, tuberkulos, cancer osv.
— Förlossningsvård.
— Sjukhusvistelser.
— Stora kirurgiska ingrepp.
— Specialistvård.
— Klinisk biologi.
— Funktionell och arbetsinriktad rehabilitering.
— Kostnader för vistelse på ålderdomshem.

För att försäkra sig mot så kallade små risker (bland annat öppen vård) kan varje egenföretagare teckna en frivillig tilläggsförsäkring vid sin sjukkassa.

När du får läkarvård betalar du läkararvode. Den andel av kostnaden som ersätts och den maximala ersättningen är desamma som för anställda. Vad gäller sjukhusvistelser måste du själv betala en viss andel av kostnaden.

● Ersättning vid arbetsoförmåga

Ersättning vid arbetsoförmåga betalas ut under elva månader, från den andra till den tolfte månaden man är arbetsoförmögen. Ingen ersättning betalas ut under den första månaden. Ersättningen består av ett bestämt belopp, beräknat på två olika sätt beroende på om man har försörjningsplikt eller inte.

För ytterligare upplysningar kan du vända dig till din sjukkassa (*mutualité/mutualiteit, ziekenfonds*).

● Moderskapsförmåner

En (indexerad) ersättning, för närvarande 943,14 euro (38 046 belgiska franc), betalas ut för vilotiden i samband med moderskapet. Ansökan skall lämnas in till förtroendeläkaren på din sjukkassa. En kopia av födelseattesten skall bifogas ansökan.

3. Invaliditet

Om du har fått ersättning för arbetsoförmåga under nio månader och fortfarande är arbetsoförmögen, har du rätt till invaliditetsersättning. Denna ersättning utgörs av ett schablonbelopp som varierar beroende på om du har försörjningsplikt eller inte.

● Villkor för rätt till förmåner

Du skall uppfylla villkoren för rätt till ersättning för arbetsoförmåga inom sjukförsäkringen. Du skall också ha konstaterats vara oförmögen att utföra yrkesarbete över huvud taget.

● Förfarande för att få invaliditetsersättning

Din arbetsoförmåga skall vara officiellt fastställd. För att uppnå detta, skall du skicka ett intyg om arbetsoförmåga till din sjukkassas förtroendeläkare, antingen per post eller genom att överlämna det personligen. Denna blankett skall vara ifylld, daterad och undertecknad av dig själv och behandlande läkare.

Sjukkassan betalar ut förmånerna senast den femte dagen varje månad för följande månad. För ytterligare upplysningar kan du vända dig till din sjukkassa.

4. Ålderdoms- och efterlevandeförmåner

Egenföretagare, deras medhjälpare samt en egenföretagares eller en medhjälpares efterlevande har rätt till ålderspension och efterlevandepension.

Ålderspension betalas ut till egenföretagare. Storleken beräknas på grundval av egenföretagarens försäkringshistorik och tidigare inkomster. Efterlevandepension utbetalas till egenföretagares efterlevande, på grundval av den avlidnes försäkringshistorik.

● Villkor för att få förmånerna

Pensionsåldern är 65 år för såväl kvinnor som män. Om egenföretagaren ansöker om detta, kan en förtida ålderspension beviljas från och med 60 års ålder. Pensionsbeloppet minskas med 5 % för varje år som återstår till pensionsåldern.

En efterlevande make/maka som varit gift minst ett år med en egenföretagare kan erhålla efterlevandepension från 45 års ålder. Åldersgränsen gäller inte om den efterlevande maken/makan har minst ett barn att försörja eller om hans eller hennes arbetsförmåga är nedsatt med minst 66 %.

Utbetalningen av ålders- och efterlevandepensioner sker på villkor att mottagaren inte utövar någon yrkesverksamhet, med undantag för per-

soner vars inkomster inte överstiger ett visst belopp.

- **Hur skall man gå till väga för att få pension?**

Du skall ansöka om pension hos borgmästaren i den kommun (*commune/gemeente)* där du är bosatt. Om du är bosatt i en annan medlemsstat, kan du ansöka om pension vid pensionsförsäkringsinstitutionen i denna stat.

Pensionen betalas ut varje månad av nationella pensionsbyrån (*Office national des pensions/Rijksdienst voor Pensioenen)*. Utbetalningen sker genom postanvisning eller genom överföring till ditt postkonto. Om du inte är bosatt i Belgien sker utbetalningen genom en internationell postanvisning.

För ytterligare upplysningar kan du vända dig till kommunförvaltningen på din bosättningsort i Belgien eller till det nationella socialförsäkringsinstitutet för egenföretagare på följande adress:

Institut national d'assurances sociales pour travailleurs indépendants/Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen
Place Jean Jacobs 6
B-1000 Bryssel

5. Pension för frånskild make/maka

Om de inte kan styrka en fullständig försäkringshistorik, kan frånskilda personer få pension med stöd av sin f.d. makes/makas verksamhet som egenföretagare under äktenskapet.

Pensionen för frånskild make/maka utbetalas i regel från den första dagen i den månad som följer den månad då den sökande uppnått 65 års ålder. Pensionen kan tas ut i förtid från och med 60 års ålder, på samma villkor som ålderspension.

6. Familjeförmåner

Egenföretagare och deras medhjälpare har i princip rätt till familjeförmåner. Åldersgränsen för barn som får förmånerna är i regel 18 år. I vissa fall förskjuts denna gräns (lärlingsutbildning: 25 år, högskolestudier: 25 år). För barn som är gravt funktionshindrade kvarstår rätten fram till 21 års ålder.

Följande förmåner kan utbetalas:

— Vanligt familjebidrag, som utbetalas med samma belopp som inom försäkringen för anställda, förutom det lägre bidraget för det första barnet.

— Familjebidrag för föräldralösa.

— Familjebidrag för barn till arbetsoförmögna egenföretagare.

— Familjebidrag för funktionshindrade barn.

Tillägg betalas ut beroende på barnens ålder. De betalas ut från och med det första barnet när barnet fyller 6, 12 och 18 år, men inte för ett ensamt barn eller för det sistfödda barnet. Ett födelsebidrag utbetalas också. Dess storlek beror på vilket barn i ordningen det rör sig om.

Ett adoptionsbidrag kan utbetalas vid adoption av barn.

Förmånerna utbetalas under samma förhållanden som motsvarande förmåner i försäkringen för anställda (se avsnitt 8 i kapitel I ovan).

- **Hur skall man gå till väga för att få familjebidrag?**

Om du har rätt till familjeförmåner, skall du lämna in en ansökan till den institution som är behörig att betala ut förmånerna. I de allra flesta fall är det socialförsäkringskassan eller den nationella hjälpkassan (*Caisse nationale auxiliaire/Nationale Hulpkas)*.

Familjeförmånerna betalas ut varje månad genom postanvisning eller överföring till ett konto. För ytterligare upplysningar kan du vända dig till någon av ovannämnda inrättningar.

7. Socialförsäkring vid konkurs

Socialförsäkring vid konkurs (*l'assurance sociale en cas de faillite/sociale verzekering tegen faillissement)* gör det möjligt för en egenföretagare som bedriver affärsverksamhet (vid konkurs) eller en annan egenföretagare (om en plan för sanering av skulder har gjorts upp) att få ekonomiskt stöd under två månader och rätt till social trygghet under fyra kvartal om vissa villkor är uppfyllda.

Ansökan om socialförsäkring vid konkurs skall lämnas in till den socialförsäkringskassa som du senast var ansluten till. Ansökan skall ha kommit in före utgången av det kvartal som följer på konkursförklaringen i domstol eller, för den som inte bedriver affärsverksamhet, före utgången av det kvartal som följer efter det att verksamheten som egenföretagare har upphört.

8. Ytterligare upplysningar

Adresserna till de institutioner som administrerar de olika socialförsäkringsgrenarna finns i respektive avsnitt ovan.

Vid dessa institutioner kan du få alla upplysningar du behöver.

DANMARK

1. Inledning

Följande förmåner ingår i det danska socialförsäkringssystemet:

— Sjukvård, sjukhusvård, mödravård, kontant ersättning vid sjukdom och rehabilitering (avsnitt 2).

— Ersättning vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3).

— Förtidspension och ålderspension, samt tilläggspension. Förtidspension omfattar även invaliditet (avsnitt 4 och 5).

— Begravningshjälp (avsnitt 6).

— Arbetslöshetsersättning (avsnitt 7).

— Familjeförmåner (avsnitt 8).

● Socialförsäkringsavgifter

De danska socialförsäkringsförmånerna är som regel skattefinansierade (skatter till staten, landstingskommuner (*amtskommuner)* och primärkommuner).

Man införde dock 1994 en allmän socialförsäkringsavgift, *arbejdsmarkedsbidraget*, som skulle finansiera bland annat statens utgifter för ersättning vid sjukdom, moderskap och arbetslöshet samt förtidspension och rehabilitering.

Anställda och egenföretagare betalar avgifter till de tre arbetsmarknadsfonder som 1999 slogs samman till en fond, *Arbejdsmarkedsfonden*.

Avgifterna utgör 8 % av bruttolönen för anställda och samma andel av inkomsten för egenföretagare.

Arbetsgivarna har i uppgift att ta ut avgifterna från sina anställda och föra över dem (tillsammans med avdragen källskatt) till skattemyndigheterna.

Avgiften till *Arbejdsmarkedsfonden* är ingen egentlig socialförsäkringsavgift, utan en finansiering av förmåner som tidigare var skattefinansierade.

● Vem omfattas av socialförsäkringen?

Eftersom de flesta grenar av den danska socialförsäkringen är obligatoriska, finns det inga villkor för att man skall omfattas av de olika systemen. Det enda undantaget är systemet för arbetslöshetsförsäkring (se avsnitt 7).

● Överklagande

Information om hur man överklagar socialförsäkringsmyndigheternas beslut anges separat i de olika avsnitten.

2. Sjukdom och moderskap

A. SJUKVÅRD

Alla som är bosatta i Danmark har rätt till sjukhus- och mödravård samt förmåner från sjukförsäkringen.

● Hur blir man ansluten till sjukförsäkringen?

När du flyttar till Danmark skall du anmäla dig till *folkeregisteret* i den kommun där du är bosatt. Du blir samtidigt inskriven i sjukförsäkringen. Sex veckor efter inflyttningen får du rätt till sjukvård, och ett sjukförsäkringskort (*sygesikringsbevis)* skickas ut automatiskt.

Om du omfattas eller har omfattats av en allmän försäkring i en annan medlemsstat behöver du inte vänta sex veckor. Styrkande handlingar skall i så fall uppvisas för kommunförvaltningen, till exempel en E 104-blankett utfärdad av den hittills behöriga försäkringskassan.

● Två sjukförsäkringsgrupper

Det finns två sjukförsäkringsgrupper, och du får själv välja vilken grupp du vill vara med i. En gång om året kan man byta grupp.

Personer i grupp 1 skall välja en allmänläkare som har slutit avtal med sjukförsäkringen. Remiss från denne krävs normalt för att få behandling av specialist.

Personer i grupp 2 kan välja vilken läkare eller specialist de vill. De får ett bidrag från sjukförsäkringen som motsvarar sjukförsäkringens utgift för motsvarande behandling av en patient i grupp 1. Läkaren fastställer själv sitt arvode.

Barn som inte fyllt 16 år har samma läkare och ingår i samma grupp som sina föräldrar eller vårdnadshavare.

● Vilka förmåner har man rätt till?

Sjukförsäkringsförmåner

— Behandlingsförmåner av den allmänläkare man har valt.

— Behandling av specialist, på remiss.

— Viss tandläkarbehandling.

— Sjukgymnastik, på remiss.

— Behandling hos kiropraktor.

— Fotvård för vissa patientgrupper, på remiss.

— Psykologbehandling för vissa patientgrupper, på remiss.

— Läkemedel.

Läkar- och specialistvård är gratis för personer i grupp 1.

Sjukförsäkringen betalar ett bidrag på 35–65 % för övriga sjukvårdsförmåner enligt de taxor som fastställts i avtal mellan sjukförsäkringen och vårdgivarna.

Läkemedelsersättningens storlek beror på patientens sammanlagda årliga utgifter för bidragsberättigade läkemedel. Ingen ersättning ges om de sammanlagda årliga utgifterna är lägre än 500 danska kronor. Ersättningen ökar stegvis och uppgår till 50 % för läkemedelsutgifter på 500–1 200 danska kronor, till 75 % för utgifter på 1 200–2 800 kronor och till 85 % om utgifterna är högre än 2 800 kronor.

Barn under 18 år får alltid bidrag för minst 50 % av kostnaden för bidragsberättigade läkemedel.

Sjukhusvård

Om du behöver sjukhusvård kan du vända dig till valfritt offentligt sjukhus i landet som erbjuder behandlingen i fråga. Behandlingen är gratis.

Vid inläggning på sjukhus krävs oftast remiss från läkare, såvida det inte gäller olycksfall eller akut sjukdom.

Om du behöver mycket specialiserad behandling, till exempel på grund av en sällsynt eller svår sjukdom, och behöver läggas in på sjukhus, krävs alltid remiss från ett sjukhus i det län (*amt)* där du är bosatt.

Mödravård

Du har rätt till gratis förebyggande hälsoundersökningar hos läkare och barnmorska i samband med graviditet och förlossning. Förlossning på sjukhus eller annan offentlig inrättning och hjälp av barnmorska vid förlossning i hemmet är gratis.

Sjukvård vid utlandsresa (rejsesygesikring)

Om du är på semester eller studerar i Europa högst en månad omfattas du av den danska särskilda sjukförsäkringen för utlandsresenärer. Denna försäkring täcker utgifter för akut sjukvård och läkarordinerad hemtransport.

● Överklagande

Om du inte är nöjd med ett beslut beträffande sjuk- eller moderskapsförmåner, kan du överklaga det inom fyra veckor efter det att du fått besked om beslutet.

Överklaganden av kommunens beslut om sjukförsäkring kan lämnas in till socialnämnden hos länsstyrelsen (*statsamt)* där du är bosatt.

Överklaganden av landstingskommunens (*amtskommunens)* beslut om sjukförsäkring, sjukhusvård och mödravård kan lämnas in till sociala överklagandestyrelsen (*Den Sociale Ankestyrelse)*.

B. ERSÄTTNING VID SJUKDOM

Alla som uppbär lön, inkomstersättning som till exempel arbetslöshetsersättning, eller annan förvärvsinkomst huvudsakligen från arbete, har rätt till sjukpenning (*sygedagpenge)*. I regel är den rätten beroende av om man har inkomst som beskattas i Danmark.

● Rätt till sjukpenning

Sjukpenning betalas ut för att ersätta inkomstbortfall vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom eller skada (däribland olycksfall i arbetet eller arbetssjukdomar). Anställda har rätt till ersättning från första sjukdagen. Om man har varit anställd hos en privat arbetsgivare under de sista åtta veckorna före frånvaron och om man har arbetat minst 74 timmar under den tiden, är arbetsgivaren skyldig att betala ut sjukpenning i upp till två veckor.

Kommunen betalar ut ersättning om arbetsoförmågan varar i över två veckor eller om man när arbetsoförmågan inträdde inte hade rätt till ersättning från arbetsgivaren. Man skall dock ha haft anknytning till arbetsmarknaden under de senaste 13 veckorna före insjuknandet och ha arbetat minst 120 timmar under den perioden.

För egenföretagare betalas sjukpenningen ut av kommunen, men först efter två veckors karenstid. För att ha rätt till förmånen måste man ha varit huvudsakligen egenföretagare under minst sex av de senaste tolv månaderna, varav en månad omedelbart före sjukfrånvaron. Sjukanmälan skall göras till kommunen senast en vecka efter en tvåveckors sjukdomsperiod.

Egenföretagare kan frivilligt betala in ytterligare försäkringsavgifter för att få sjukpenning även under de två första veckorna efter insjuknandet.

● Sjukpenningens storlek

För anställda beräknas sjukpenningen på grundval av den timlön man skulle haft rätt till om man inte varit sjuk. För egenföretagare beräknas ersättningen på grundval av inkomsten från den egna verksamheten.

Det har dock fastställts ett högsta ersättningsbelopp som är knutet till genomsnittslönen i Danmark. Den som är partiellt arbetsoförmögen kan få en mindre del av sjukpenningen. Ersättningen betalas ut veckovis.

Enligt det frivilliga försäkringssystemet för egenföretagare har man rätt till två tredjedelar av det högsta ersättningsbeloppet eller till hela ersättningen, beroende på inkomsten.

Om vissa villkor är uppfyllda, betalas sjukpenningen ut i en annan medlemsstat om du bosätter dig där.

- **Hur får man ersättning?**

Om du har rätt till sjukpenning från din arbetsgivare skall du så snart som möjligt göra sjukanmälan till arbetsgivaren och på begäran skicka bevis, som t.ex. läkarintyg, som styrker sjukdomen. Om man inte skickar in de styrkande handlingar som begärts, har man inte längre rätt till sjukpenning från arbetsgivaren.

Om du har rätt till sjukpenning från kommunen, skall du senast en vecka efter den första frånvarodagen eller efter det att utbetalningen från arbetsgivaren upphört förklara orsaken till arbetsoförmågan. Detta skall göras på en särskild blankett. Kommunen kan också kräva läkarintyg, som utfärdas på en särskild blankett.

Om en arbetsgivare helt eller delvis underlåter att betala sjukpenning, och kommunen anser det är oberättigat, betalar kommunen förskott på sjukpenningen.

- **Hur länge får man sjukpenning?**

Utbetalningen av sjukpenningen upphör när den betalats ut mer än 52 veckor under de föregående 18 månaderna. I detta inräknas dock inte de första två veckorna när sjukpenning utbetalats samt sjukpenningsperioder i samband med graviditet, barns födelse eller adoption. Det finns olika möjligheter att förlänga ersättningsperioden utöver de 52 veckorna.

Eftersom sjukpenning betalas ut under kort tid, bedömer kommunen den berörda personens situation senast efter åtta veckors sjukdom. Om den som får sjukpenning har varit sjukanmäld i sex månader, skall kommunen utarbeta en uppföljningsplan.

Personer som uppbär socialpension eller som på grund av sviktande hälsa kunde ha uppburit en sådan pension, eller personer som har fyllt 67 (65) år, har rätt till sjukpenning endast under en begränsad tid (13 veckor under en tolvmånadersperiod).

C. MODERSKAP OCH ADOPTION

Kvinnor som är bosatta i Danmark har rätt till kostnadsfri mödravård. I denna ingår förebyggande undersökningar, kostnadsfri transport i samband med undersökning och förlossning, förlossning på sjukhus samt hjälp av barnmorska vid förlossning i hemmet.

Dessutom har man rätt till kontantförmåner vid moderskap och adoption. En kvinna som har varit anställd under de sista 13 veckorna innan hon fick rätt till moderskapsledighet och som arbetat minst 120 timmar under den perioden, eller som uppfyller sysselsättningskravet för egenföretagare, har rätt till kontantförmåner vid moderskap och barns födelse eller adoption. Den tid under vilken man varit försäkrad i andra medlemsstater räknas som anställningsperioder.

Ersättning vid moderskap kan börja betalas ut fyra veckor före den beräknade nedkomsten och den betalas ut under 24 veckor efter barnets födelse. De sista tio veckorna kan delas upp mellan föräldrarna. Oberoende av detta har pappan rätt till ersättning i två veckor inom de första 14 veckorna efter barnets födelse och i två veckor efter den 24:e veckan efter barnets födelse.

Adoptivföräldrar kan också få kontant ersättning under 26 veckor räknat från den dag de fick barnet i sin vårdnad. Även här är de sista två veckorna reserverade för fadern.

Ersättningsbelopp räknas ut på samma sätt som sjukpenning (se avsnitt B ovan). Ansökan om ersättning vid barns födelse eller adoption skall lämnas in till kommunen inom nio månader efter barnets födelse eller ankomst till familjen.

Kontant ersättning vid barns födelse eller adoption betalas ut av kommunen. Arbetsgivaren betalar ut ersättning under frånvaro för förebyggande undersökningar under graviditeten.

D. REHABILITERINGSERSÄTTNING

Om du är arbetsoförmögen till följd av sjukdom eller olycksfall, kan du få ersättning för att genomgå utbildning, yrkesutbildning eller omskolning, om detta är nödvändigt för att du skall få ett nytt arbete. Hänsyn tas till den sökandes och familjens inkomster.

Rehabiliteringsersättning kan beviljas varje person som är bosatt i Danmark, om han inte har rätt till ekonomiskt stöd från studiestödsorganet (*Statens Uddannelsestøtte)* eller enligt andra regler än sociallagstiftningen.

Rehabiliteringen genomförs enligt en fastställd plan och ett fast belopp betalas ut varje månad. Personer under 25 år får ett lägre belopp. Förutom bidrag till uppehälle kan man även få medel för särskilda utgifter som följer av utbildningen eller funktionshindret, t.ex. undervisningsmaterial eller resor.

Om rehabiliteringen genomförs i form av utbildning inom ett företag, dras den utbetalda lönen av från rehabiliteringsersättningen.

Rehabiliteringsersättning betalas ut så länge man följer utbildningsplanen, dock högst i fem år.

Hur ansöker man om rehabiliteringsersättning?

För att få rehabiliteringsersättning och hjälpmedel skall du vända dig till social- och hälsoförvaltningen i din kommun. I vissa fall (hjälpmedel) fattas dock de avgörande besluten inte av kommunen, utan av landstingskommunen (*amtskommun)*. Ytterligare information om detta får du från kommunen.

E. ÖVERKLAGANDE

Om du inte är nöjd med ett beslut kan du överklaga det inom fyra veckor efter det att du fått besked om beslutet.

De beslut som kommunen eller landstinget fattar enligt sociallagstiftningen kan överklagas hos socialnämnden. Det är dock bara den person som beslutet gäller som kan överklaga.

Överklagandet lämnas in till den socialnämnd som den kommun eller det landsting som fattat beslutet tillhör. Det finns en socialnämnd i varje län samt en särskild nämnd för Köpenhamns och Frederiksbergs kommuner.

Nämndens beslut kan inte överklagas till någon annan förvaltningsmyndighet.

Den sociala överklagandestyrelsen (*Den Sociale Ankestyrelse)* kan dock pröva ärenden som den anser ha principiell eller allmän betydelse. Den person som beslutet gäller, och kommunen eller landstinget, kan begära att överklagandestyrelsen prövar ett ärende.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Alla anställda är försäkrade mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, även om arbetet är oavlönat. Vissa kategorier av egenföretagare har också skyldighet att teckna försäkring för sig själva (t.ex. fiskare och skeppsägare). Arbetsskadeförsäkringen tecknas hos ett försäkringsbolag som är godkänt av staten.

Försäkringen täcker olycksfall och kortsiktig skadlig inverkan som beror på arbetet eller på arbetsmiljön, och som leder till en varaktig eller tillfällig nedsättning av arbetsförmågan. Försäkringen täcker också plötsliga skador på grund av lyft och ett antal arbetssjukdomar som anges i en officiell förteckning, samt den skada som ett barn, som fötts levande, har till följd av moderns arbete under graviditeten eller om föräldrarna utsatts för något skadligt före befruktningen. Den täcker däremot inte olycksfall på väg till eller från arbetet.

Arbetsgivaren måste inom nio dagar anmäla olycksfall och arbetssjukdomar till sitt försäkringsbolag. Om så inte sker, kan den drabbade eller hans eller hennes efterlevande vända sig direkt till försäkringsbolaget eller Arbetsskadestyrelsen (*Arbejdsskadestyrelsen)* inom ett år.

Förmåner

Förmånerna består av

— läkarvård, rehabilitering och hjälpmedel,
— ersättning för nedsatt arbetsförmåga (pension),
— ersättning för bestående men,
— ersättning vid förlust av familjeförsörjare (pension),
— tillfälligt bidrag till efterlevande.

Sjukvård ges i de fall där sådana åtgärder anses nödvändiga för att möjliggöra tillfrisknandet eller befästa behandlingens resultat. Sjukvård och rehabilitering beviljas endast i den utsträckning som kostnaderna inte täcks av sjukförsäkringen och under förutsättning att dessa åtgärder inte ingår i behandlingen på ett offentligt sjukhus.

Vid kortvarig arbetsoförmåga på grund av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, betalas sjukpenning ut (se avsnitt 2 B ovan). När ett år har förflutit efter olycksfallet eller insjuknandet betalas däremot ersättning ut för förlorad förvärvsförmåga eller för bestående men, om detta är möjligt.

Alla ersättningar betalas i princip ut som en löpande förmån, men omvandlas i fall där nedsättningen av arbetsförmågan är mindre än 50 % till ett engångsbelopp. I andra fall kan en del av ersättningen utbetalas som ett engångsbelopp om den försäkrade begär det.

Ersättning för nedsatt arbetsförmåga skall kompensera den berörda personen för det inkomstbortfall som orsakats av arbetsskadan. Den motsvarar skillnaden mellan den inkomst personen skulle ha haft om skadan inte hade uppstått och den inkomst som den personen kan förväntas få med beaktande av skadan. För att man skall få denna ersättning måste arbetsförmågan vara nedsatt med över 15 %. Vid total nedsättning av arbetsförmågan motsvarar ersättningen 4/5 av årsinkomsten och vid nedsatt arbetsförmåga en proportionell andel av denna inkomst, upp till ett fastställt högsta belopp per år.

När den försäkrade fyller 67 (65) år får han eller hon rätt till ålderspension (*folkepension)*, och den löpande förmånen avslutas då med utbetalning av ett engångsbelopp.

Ersättning för bestående men betalas ut för de bestående besvär i det dagliga livet som skadans medicinska följder har lett till. Ersättningen beräknas utifrån skadans omfattning (mengraden), som fastställs på grundval av tabellsatser. Ersättningen betalas normalt ut som ett engångsbelopp.

Ersättning vid förlust av familjeförsörjare beviljas den efterlevande maken/makan eller annan efterlevande som har förlorat sin försörjare. Vid fastställandet av ersättningsnivån tar man hänsyn till den efterlevandes möjligheter att försörja sig. Ersättningen betalas ut i högst tio år och utgör 30 % av den avlidnes årsinkomst. För varje efterlevande barn uppgår ersättningen i regel till 10 % av den avlidnes årsinkomst (20 % om den avlidne var barnets ende försörjare) tills barnet fyller 18 år (eller 21 år, om barnet genomgår utbildning eller yrkesutbildning).

Ett tillfälligt bidrag (*overgangshjælp)* till de efterlevande betalas ut för att täcka de utgifter som uppkommer i samband med makens/makans eller den sammanboendes dödsfall men som inte kan styrkas. Detta bidrag är ett fast engångsbelopp.

Utbetalning av ersättning

Vid skador på grund av olycksfall betalas såväl pension som engångsbelopp ut av den drabbades försäkringsbolag. När det gäller arbetssjukdomar och plötsliga skador på grund av lyft betalas ersättningen ut av *Arbejdsmarkedets Erhvervssygdomssikring*. Pensioner kan betalas ut i en annan medlemsstat, om man är bosatt där.

Överklagande

Arbetsskadestyrelsen fattar beslut om fallet utgör ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom, och om personen i fråga har rätt till ersättning, samt om ersättningens storlek. Om du inte är nöjd med beslutet kan du överklaga till den sociala överklagandestyrelsen (*Den Sociale Ankestyrelse)* inom fyra veckor efter att du fått beslutet. Tiden för överklagande är förlängd till sex veckor om man befinner sig i ett annat europeiskt land. Adresserna till dessa institutioner finns i avsnitt 9.

4. Förtidspension

Personer vars arbetsoförmåga inte förorsakats av ett olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom har i regel rätt till förtidspension. Följande personer har rätt till denna pension:

— Danska medborgare.
— Anställda och egenföretagare, som är medborgare i en annan medlemsstat.
— Andra utländska medborgare som har varit bosatta i Danmark i tio år.

Pensionens storlek

Gemensamt för alla danska pensioner är ett grundbelopp och ett pensionstillägg. Grundbeloppets storlek beror på pensionärens egna inkomster. Pensionstilläggets storlek beror både på pensionstagarens och på makens/makans inkomster.

Följande förmåner betalas:

— Ett invaliditetsbelopp och eventuellt ett belopp för arbetsoförmåga, som inte är inkomstrelaterade.
— Tillägg för ständig tillsyn eller vård, om personens tillstånd kräver detta.

Kvalifikationsvillkor och pensionsslag.

För att få rätt till pension måste man ha varit bosatt i Danmark i minst tre år från det man fyllt 15 år tills man ansöker om pension. För att få rätt till förtidspension måste man vara under 65 (67) år.

Rätt till full förtidspension uppnås, om man har bott i Danmark under åtminstone 4/5 av tiden mellan 15 års ålder och den dag man beviljas pension. Om bosättningstiden är kortare, fastställs pensionen på grundval av förhållandet mellan bosättningstiden och 4/5 av tiden mellan det man fyllde 15 år och den tidpunkt när pension börjar utbetalas.

Rätt till full förtidspension uppnås om bosättningstiden i Danmark utgör 4/5 av tiden från det personen fyllde 15 år till den tidpunkt då pension börjar utbetalas.

Om arbetsförmågan är varaktigt nedsatt på grund av fysiskt eller psykiskt funktionshinder, beviljas maximibelopp, mellanbelopp eller allmän förtidspension.

Högsta förtidspension, som består av grundbelopp, invaliditetsbelopp och belopp för arbetsoförmåga, kan beviljas personer mellan 18 och 60 år som anses ha endast obetydlig arbetsförmåga.

Mellanbeloppet för förtidspension, som består av grundbelopp och invaliditetsbelopp, kan beviljas personer under 60 år, vars arbetsförmåga är nedsatt med cirka 2/3 och personer i åldern 60–65 år som har endast obetydlig arbetsförmåga.

Det allmänna beloppet för förtidspension kan beviljas personer mellan 18 och 65 (67) år, vars arbetsförmåga av medicinska och/eller sociala skäl är nedsatt med minst hälften, samt personer mellan 50 och 65 (67) år, när den medicinska och sociala situationen talar för detta. Om det allmänna beloppet beviljas innan förmånstagaren fyllt 60 år utbetalas också ett förtida tillägg (*førtidsbeløb)*. I sådana fall kallas pensionen för förhöjd allmän förtidspension (*forhøjet almindelig førtidspension)*.

Pensionstillägg kan beviljas för alla slag av förtidspension, om pensionstagarens och makens/makans inkomst inte överstiger en viss nivå.

Förtidspensionen upphör när förmånstagaren fyller 65 (67) år och då får rätt till ålderspension, som man inte behöver ansöka om (*folkepension*, se avsnitt 5*)*.

Personer som trots gravt funktionshinder har så hög inkomst att deras arbetsförmåga inte kan anses

vara väsentligt nedsatt kan beviljas ett handikappbidrag (*invaliditetsydelse)* i stället för förtidspensionens maximibelopp eller mellanbelopp. Bidraget skall täcka de merkostnader som förvärvsarbetet medför för den funktionshindrade.

- **Hur ansöker man om pension?**

Ansökan om pension skall göras till den kommun där du är bosatt. Kommunen kan påbörja en pensionsutredning på eget initiativ. Om du ansöker om förtidspension kan kommunen begära in ett läkarintyg, som läkaren fyller i på en särskild blankett. Läkarintyget betalas av kommunen.

Förtidspension beviljas först när aktiverings-, rehabiliterings- och behandlingsåtgärder inte gett något resultat.

- **Utbetalning**

Pension betalas ut varje månad i efterskott. Den betalas ut tidigast från den första dagen i månaden efter att man lämnat in ansökan. Förtidspension kan betalas ut tidigast från den första dagen i månaden efter det att pensionsbeslutet fattades, dock med verkan senast från den första dagen i månaden tre månader efter det att pensionsärendet började behandlas.

Pension utbetalas normalt endast till pensionstagare som är bosatta i Danmark eller i en annan medlemsstat.

- **Överklagande**

Man kan överklaga kommunens pensionsbeslut till den lokala sociala överklagandenämnden (*Det Sociale Ankenævn).*

Överklagandetiden är fyra veckor. Se i övrigt avsnitt 2 E.

5. Ålderdom

I regel har alla som är bosatta i Danmark rätt till vanlig ålderspension (*folkepension)* när de fyller 65 (67) år. För personer som fyller 60 år den 1 juli 1999 eller senare är pensionsåldern 65 år.

Dessutom finns det ett obligatoriskt system för tilläggspension för arbetstagare (ATP).

A. ÅLDERSPENSION (*FOLKEPENSION)*

Följande personer har rätt till *folkepension:*

— Danska medborgare.

— Arbetstagare och egenföretagare som är medborgare i en annan medlemsstat.

— Andra utländska medborgare som har varit bosatta i Danmark i tio år.

- **Pensionens storlek**

Folkepensionen består av ett grundbelopp och ett pensionstillägg. Grundbeloppets storlek beror på pensionärens inkomst av eget arbete. Vid beräkningen av pensionen görs ett särskilt inkomstavdrag. Pensionstilläggets storlek beror på pensionstagarens och makens/makans sammanlagda inkomst.

- **Kvalifikationsvillkor och pensionsslag**

Man har rätt till pension, om man har varit bosatt i Danmark i minst tre år mellan den dag man fyllde 15 år och den dag man fyller 65 (67) år.

Man har rätt till full *folkepension* om man har bott i Danmark i 40 år mellan 15 och 65 (67) års ålder. Om bosättningstiden är kortare, har man rätt till 1/40 av full ålderspension för varje år man har bott i Danmark mellan 15 och 65 (67) års ålder.

Folkepensionen består av grundbelopp och ett pensionstillägg. Pensionsåldern är 65 (67) år. Pensionstillägget betalas ut om pensionstagarens inkomst (och om denne är gift, även makens/makans) inte överstiger ett visst belopp.

- **Hur ansöker man om pension?**

Ansökan om pension skall lämnas till den kommun där du är bosatt. En särskild ansökningsblankett kan fås från kommunen.

- **Utbetalning**

Pensionen betalas ut varje månad i efterskott. Den betalas ut tidigast från den första dagen i månaden efter att man lämnat in ansökan. Pension utbetalas normalt endast till pensionstagare som är bosatta i Danmark eller i en annan medlemsstat.

- **Överklagande**

Man kan överklaga ett pensionsbeslut till den berörda socialnämnden inom fyra veckor. Se i övrigt avsnitt 2 E – Överklagande.

B. TILLÄGGSPENSION FÖR ARBETSTAGARE

Alla löntagare mellan 16 och 66 år som är anställda i Danmark omfattas av ATP-systemet (*arbejdsmarkedets tillægspension),* om de arbetar minst nio timmar i veckan. Anställda som blir egenföretagare kan på vissa villkor även i fortsättningen omfattas av ATP-systemet. I det fallet måste de själva betala in hela avgiften. Avgifter till ATP-systemet betalas in av arbetsgivare och arbetstagare gemensamt. Arbetsgivaren betalar 2/3 och arbetstagaren 1/3 av avgiften. Arbetsgivaren är skyldig att se till att arbetstagarens andel betalas in.

För personer som inte är heltidsanställda betalas antingen 2/3 eller 1/3 eller ingen avgift alls.

Utbetalning av tilläggspension

Tilläggspensionen betalas ut antingen som ålderspension (*alderspension)* eller som engångsbelopp när den anställde avlidit. Pensionsbeloppets storlek beror på hur länge personen har omfattats av ATP-systemet och hur stora avgifter som betalats in.

Ålderspensionen utbetalas normalt som en löpande förmån, men låga pensioner kan utbetalas som engångsbelopp.

Vid dödsfall utbetalas ett engångsbelopp till efterlevande make/maka och till barn under 18 år. Ersättningen till maken/makan beräknas på grundval av kapitalvärdet på den avlidnes intjänade pension, medan ersättningen till barn motsvarar ett års intjänad pension vid tidpunkten för dödsfallet.

Tilläggspension beviljas efter ansökan från och med 67 års ålder. Den utbetalas tillsammans med *folkepensionen* (se ovan).

Om man ansöker om tilläggspension efter 67 års ålder ökar pensionsbeloppet med cirka 10 % för varje år som ansökan skjuts upp tills man fyllt 70 år. Beloppet minskas på motsvarande sätt om man ansöker om pension vid 65 års ålder.

Hur ansöker man?

De sökande får normalt en ansökningsblankett från ATP-administrationen. Den finns också på banker och hos kommunen. Ansökan skickas till *Arbejdsmarkedets Tillægspension* (se avsnitt 9).

Tilläggspensionen betalas in på förmånstagarens bankkonto, sparkonto eller via postgiro. Små pensioner kan utbetalas en gång om året.

Om man ifrågasätter ett beslut som fattats av ATP-kontoret om medlemskap, avgifter eller rätt till pension, kan man överklaga det inom fyra veckor till ATP:s överklagandenämnd (*Ankenævnet for Arbejdsmarkedets Tillægspension*, se avsnitt 9).

6. Begravningshjälp

Vid dödsfall kan begravningshjälp utbetalas från sjukförsäkringen, om den avlidne var berättigad till sjukförsäkringsförmåner. Bidragsbeloppet beror på den avlidnes familjeförhållanden och förmögenhet. För personer under 18 år utbetalas begravningshjälpen som ett schablonbelopp, oberoende av förmögenhet.

7. Arbetslöshet

I motsats till alla andra former av socialförsäkring är arbetslöshetsförsäkringen frivillig. Arbetslöshetskassorna är kopplade till de fackliga organisationerna och indelade efter yrken. Det finns i dag 35 arbetslöshetskassor, varav två för egenföretagare. En av arbetslöshetskassorna för anställda är branschövergripande.

Om du har tillhört arbetslöshetsförsäkringen i en annan medlemsstat, bör du så snart du börjar arbeta i Danmark bli medlem i den erkända arbetslöshetskassan för ditt yrke. Annars är du inte berättigad till arbetslöshetsförmåner i Danmark. Du kan också välja att bli medlem i den branschövergripande arbetslöshetskassan. Om du är egenföretagare, kan du bli medlem i en av de två arbetslöshetskassorna för egenföretagare.

Du kan vända dig till *Arbejdsdirektoratet* (se avsnitt 9) för att få uppgifter om vilken arbetslöshetskassa som finns för ditt yrke.

Vem kan teckna försäkring?

Personer som är bosatta i Danmark och som är mellan 16 och 63 år kan gå med i en erkänd arbetslöshetskassa. Den sökande måste kunna styrka att han vid tiden omedelbart före ansökan

— är anställd inom den berörda arbetslöshetskassans yrkesområde, eller
— har genomgått en yrkesutbildning på minst 18 månader eller en yrkesutbildning i enlighet med lagen om grundläggande yrkesutbildning (den sökande kan då bli medlem och få rätt till dagpenning en månad efter avslutad utbildning), eller
— är egenföretagare,
— är medhjälpande make/maka till egenföretagare,
— gör sin värnplikt, eller
— har ett kommunalt uppdrag som borgmästare, rådman eller ordförande i en nämnd eller är ledamot av *Folketinget*, regeringen eller Europaparlamentet.

Man kan bli heltids- eller deltidsförsäkrad, och man skall som medlem betala en avgift till arbetslöshetsförsäkringen.

Ersättningens storlek

Dagpenningen uppgår till 90 % av den tidigare förvärvsinkomsten, dock högst 570 danska kronor om dagen eller 2 850 kronor i veckan (maximibelopp för år 2000). För deltidsförsäkrade utgör dagpenningen högst två tredjedelar av dagpenningen för en heltidsförsäkrad, vilket för år 2000 motsvarar 380 danska kronor om dagen eller 1 900 kronor i veckan.

En lägre sats på 82 % av den högsta dagpenningen tillämpas för personer som blivit medlemmar på grund av yrkesutbildning och som inte förvärvsarbetat i väsentlig utsträckning under en tolvveckorsperiod efter avslutad utbildning.

Om du är egenföretagare beräknas dagpenningen normalt utifrån den genomsnittliga förvärvsin-

komsten för de två bästa hela räkenskapsåren under de senaste fem åren innan du blev arbetslös.

Rätt till ersättning

För att få rätt till arbetslöshetsersättning skall man vara arbetslös, ha anmält sig till en offentlig arbetsförmedling (AF), vara aktivt arbetssökande och stå till arbetsmarknadens förfogande.

Normalt får man rätt till arbetslöshetsersättning efter att ha varit medlem i en erkänd arbetslöshetskassa i ett år. Första gången du ansöker om dagpenning skall du också ha haft en anställning som motsvarar normal heltid för yrket (vanligen 37 timmar per vecka) i minst 52 veckor de senaste tre åren, eller i väsentlig utsträckning ha bedrivit verksamhet som egenföretagare under en motsvarande period.

En medlem som uppfyller kraven kan få dagpenning i fyra år uppdelat på en ettårig dagpenningperiod och en treårig ''aktivperiod''.

När det gäller ungdomar under 25 år är dagpenningperioden ½ år och ''aktivperioden'' 3 ½ år. En medlem som har fyllt 60 år kan få dagpenning i högst 2 ½ år.

Försäkringsperioder och/eller anställningsperioder i en annan medlemsstat kan under vissa förutsättningar beaktas för att en person skall uppfylla kraven för berättigande till dagpenning och andra förmåner, bland annat s.k. *efterløn*.

Efterløn från arbetslöshetsförsäkringen

Anställda och egenföretagare som är medlemmar av en arbetslöshetskassa och som har fyllt 60 men inte 65 år kan få en form av förtidspension som kallas *efterløn*. Både förvärvsarbetande och arbetslösa kan få denna form av ersättning.

Medlemmen skall vara bosatt i Danmark, Grönland, på Färöarna eller i ett annat EU- eller EES-land och skall normalt ha varit medlem i en arbetslöshetskassa i minst 25 år under de senaste 30 åren. Medlemmen skall dessutom ha betalat in en särskild avgift under samma period och skall vid övergången till *efterløn* vara berättigad till dagpenning.

Arbejdsdirektoratet (se avsnitt 9) kan ge närmare upplysningar om villkoren för rätt till *efterløn*.

Överklagande

Överklagande av arbetslöshetskassans beslut om medlemskap, ersättning osv. kan skickas inom fyra veckor till direktören för arbetslöshetsförsäkringen. Överklagande av beslut som fattats av direktören för arbetslöshetsförsäkringen kan göras inom fyra veckor till den behöriga överklagandenämnden (*Arbejdsmarkedets Ankenævn)*. Se adressförteckningen i avsnitt 9.

8. Familjeförmåner

Barnbidrag (*børnefamilieydelse)* betalas ut för alla barn under 18 år. Man tillämpar tre olika belopp för åldersgrupperna 0–3 år, 3–7 år respektive 7–18 år.

I särskilda fall har man även rätt till ett eller flera slags barntillägg (*børnetilskud).*

Vanligt barntillägg (*ordinært børnetilskud)* beviljas för barn till ensamstående föräldrar samt om bägge föräldrarna får allmän ålderspension eller förtidspension. Åldersgränsen är 18 år. Extra barntillägg (*ekstra børnetilskud)* beviljas ensamstående föräldrar vars barn får det vanliga barntillägget. Endast ett extra barntillägg per försörjare betalas ut oavsett antalet barn.

Särskilt barntillägg (*særligt børnetilskud)* beviljas ensamstående föräldrar och föräldralösa barn, eller om en eller bägge föräldrarna får allmän ålderspension eller förtidspension. Detta tillägg kan förenas med det vanliga och det extra barntillägget. Åldersgränsen är 18 år.

Rätt till förmåner

Villkoren för både barnbidrag och barntillägg är följande:

— Barnet måste vara bosatt i Danmark.
— Barnet måste vara ogift.
— Barnet får inte bo utanför hemmet enligt lagen om socialt bistånd och får inte på annat sätt försörjas med offentliga medel.

Ett ytterligare villkor för rätt till barnbidrag är att barnets vårdnadshavare skall vara fullt skattskyldig i Danmark.

Ett ytterligare villkor för rätt till barntillägg är att barnet eller den förälder som är vårdnadshavare måste vara dansk medborgare eller ha varit bosatt i Danmark under det föregående året eller (för att ha rätt till det särskilda barntillägget) under de tre senaste åren.

Undantag från kraven på skattskyldighet, medborgarskap och bosättning i Danmark görs när EU-lagstiftningen kräver det.

Om barnet bor i en annan medlemsstat medan föräldern är arbetstagare eller egenföretagare i Danmark, har föräldern rätt till danska familjeförmåner. Om den andra föräldern är arbetstagare eller egenföretagare i det land där barnet bor, skall det landet i första hand bevilja familjeförmåner. Om barnen inte bor i Danmark, skall man skaffa en E 401-blankett (intyg om familjens sammansättning) från kommunen. Uppgifterna på denna blankett skall styrkas av folkbokföringen eller liknande myndighet i det land där barnen är bosatta. E 401-blanketten om familjens sammansättning måste fyllas i varje år.

Hur får man familjeförmåner?

Barnbidrag och barntillägg betalas kvartalsvis i förskott. Pengarna betalas normalt ut till modern. Barnbidrag betalas ut av tull- och skattestyrelsen (*Told- og Skattestyrelsen),* medan barntillägg betalas av kommunen.

Barnbidrag och barntillägg betalas i regel ut automatiskt och man behöver inte ansöka om dem. Extra barntillägg och vanligt barntillägg för barn till ensamstående föräldrar betalas ut först efter ansökan till kommunen.

Överklagande

Om du inte är nöjd med ett beslut som den sociala myndigheten fattat beträffande rätten till barnbidrag eller barntillägg kan du överklaga till socialnämnden. En sådan nämnd finns i varje län (*amt)*. Frågor som rör kravet på skattskyldighet avgörs dock av tull- och skatteregionen på den ort där mottagaren är bosatt. Beslutet kan överklagas till tull- och skattestyrelsen. Överklagandetiden är i båda fallen fyra veckor.

9. Ytterligare upplysningar

Nedan finns adresserna till de viktigaste socialförsäkringsinstitutionerna i Danmark.

Arbejdsmarkedets Ankenævn
Nytorv 11–13
DK-1450 København K

Ankenævnet for Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)
Holmens Kanal 20
DK-1060 København K

Arbejdsmarkedets Tillægspension (ATP)
Kongens Vænge 8
DK-3400 Hillerød

Arbejdsskadestyrelsen
Æbeløgade 1
Postboks 3000
DK-2100 København Ø

Told- og Skattestyrelsen
Østbanegade 123
DK-2100 København Ø

Den Sociale Ankestyrelse
Amaliegade 25
Postboks 3042
DK-1021 København K

Den Sociale Sikringsstyrelse
Landemærket 11
DK-1119 København K

Arbejdsdirektoratet
Finsensvej 78
DK-2000 Frederiksberg

Socialministeriet
Holmens Kanal 22
DK-1060 København K

Sundhedsministeriet
Holbergsgade 6
DK-1057 København K

TYSKLAND

1. Inledning

Denna del av vägledningen innehåller information om dina rättigheter och skyldigheter som anställd eller egenföretagare i Tyskland när det gäller social trygghet. Ytterligare information får du från den behöriga försäkringsinstitutionen (avsnitt 11). Adresser och telefonnummer till förbindelseorganen för alla andra medlemsstater inom Europeiska unionen i frågor som rör social trygghet finns också i avsnitt 11.

Du får information om följande förmåner från de sociala trygghetssystemen:

— Sjukdom och moderskap (avsnitt 3).

— Omvårdnadsförmåner (avsnitt 4).

— Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 5).

— Invaliditet, ålderdom och dödsfall (pensionsförsäkring) (avsnitt 6, 7, 8).

— Arbetslöshetsförmåner (avsnitt 9).

— Familjeförmåner (avsnitt 10).

För de nya delstaterna i östra Tyskland gäller delvis särskilda bestämmelser, som inte redovisas här.

Anmälan

Så snart du börjat arbeta vidtar arbetsgivaren de åtgärder som behövs för att anmäla dig till försäkringssystemen. Anmälan görs till sjukkassan (*Krankenkasse*), som i sin tur anmäler dig till pensions- och arbetslöshetsförsäkringarna. Du får ett försäkringsnummer under vilket dina försäkringsperioder och den lön som avgifterna skall dras på registreras hos pensionsförsäkringsinstitutionen.

När du börjar arbeta får du ett socialförsäkringskort (*Sozialversicherungsausweis*) från pensionsförsäkringsinstitutionen. På kortet anges efternamn, ev. flicknamn, förnamn och försäkringsnummer. För vissa yrken (t.ex. inom byggnadsbranschen) krävs det också ett foto på kortet och du måste alltid ha kortet med dig i arbetet.

Om du är egenföretagare måste du själv anmäla dig till den behöriga sjukkassan, som ger dig närmare upplysningar.

Avgifter

Du måste betala in avgifter till sjukförsäkringen, omvårdnadsförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och pensionsförsäkringen (invaliditet, ålderdom och dödsfall). Avgifterna utgör en fastställd procent av lönen. I princip betalas hälften av den anställde och hälften av arbetsgivaren. Egenföretagare betalar däremot hela avgiften själv.

Arbetsgivaren har ansvar för att avgifterna betalas in och din del av avgiften dras av vid varje löneutbetalning.

Du behöver inte betala in några avgifter till olycksfallsförsäkringen (de betalas av arbetsgivaren) eller för barnbidraget (det betalas med allmänna medel).

Sjukförsäkringsavgiften är i genomsnitt 13 % av lönen upp till ett högsta belopp som fastställs en gång om året (3 297,83 euro (6 450 tyska mark) per månad 2000). Procentsatsen för avgifter till omvårdnadsförsäkringen (*Pflegeversicherung*) är 1,7 %. Din arbetsgivare betalar hälften av respektive avgift, om du inte är egenföretagare.

Inom pensionsförsäkringen för arbetare och tjänstemän uppgår avgiften till 19,3 % (2000) av lönen upp till ett högsta belopp som fastställs en gång om året (4 397,11 euro (8 600 tyska mark) per månad 2000). Avgiften betalas till hälften av din arbetsgivare, om du inte är egenföretagare.

Inom arbetslöshetsförsäkringen är avgiften 6,5 % (2000) av lönen upp till det högsta belopp som gäller för pensionsförsäkringen. Avgiften betalas till hälften av arbetsgivaren.

För de nya delstaterna i östra Tyskland gäller delvis andra procentsatser.

2. Socialförsäkringsinstitutioner

De institutioner som nämns nedan är behöriga försäkringsinstitutioner inom de olika försäkringsgrenarna. Försäkringsinstitutionerna har inrättat förbindelseorgan för kontakter med andra EU-medlemsstater på socialförsäkringsområdet. Om du har problem eller frågor om socialförsäkringen i Tyskland eller i en eller flera andra medlemsstater kan du vända dig till det behöriga förbindelseorganet. Adresserna finns i avsnitt 11.

Sjuk- och moderskapsförsäkring

Denna försäkring administreras av en allmän sjukkassa (*Allgemeine Ortskrankenkasse, AOK*), en privat sjukkassa (*Ersatzkasse*), en företagssjukkassa (*Betriebskrankenkasse*), en sjukkassa för hantverkare (*Innungskrankenkasse, IKK*), sjukkassan för gruvarbetare (*Bundesknappschaft*) eller sjukkassan för sjömän (*Seekrankenkasse*). Närmare information om vilka regler som gäller kan du få hos den allmänna lokala sjukkassan (*AOK*). Du kan också vända dig till din arbetsgivare.

Olycksfallsförsäkring

Beroende på vilket område du arbetar inom omfattas du av en branschförsäkring (*Berufsgenossenschaft*) för industri eller jordbruk eller för sjöfart (*Seeberufsgenossenschaft*).

Pensionsförsäkring

När det gäller invaliditet, ålderdom och dödsfall kan du vara försäkrad hos en av följande institutioner:

— En av försäkringsinstitutionerna på delstatsnivå, *Landesversicherungsanstalt* (för arbetare och vissa grupper av egenföretagare, framför allt hantverkare som är egenföretagare).

— Försäkringsinstitutionen för tjänstemän, *Bundesversicherungsanstalt für Angestellte* (för anställda tjänstemän, fria konstnärer och publicister samt vissa andra grupper av egenföretagare).

— Försäkringskassan för arbetare och tjänstemän inom gruvbrytning, *Bundesknappschaft*.

— Försäkringskassan för anställda inom sjöfart och för lotsar, *Seekasse*.

— Försäkringsinstitutionen för arbetare och tjänstemän som är anställda vid de tyska järnvägarna, *Bahnversicherungsanstalt*.

Arbetslöshetsförsäkring och barnbidrag

Både arbetslöshetsersättning och barnbidrag administreras av arbetsmarknadsstyrelsen (*Bundesanstalt für Arbeit*) och av de lokala arbetsförmedlingarna (*Arbeitsamt*).

3. Sjukdom och moderskap

Sjukförsäkringen ger dig och dina förmånsberättigade familjemedlemmar skydd vid sjukdom och moderskap. Det finns följande förmåner

— Vårdförmåner: sjukvård, läkemedel och undersökningar för tidig diagnostisering och förebyggande av sjukdomar (se avsnitt A).

— Sjukpenning (avsnitt B).

— Moderskapsförmåner (avsnitt C).

Sjukförsäkringen innehåller också ersättning vid dödsfall (*Sterbegeld*) (se avsnitt 8).

Följande personkategorier är obligatoriskt sjukförsäkrade:

— Arbetstagare och tjänstemän vars lön inte överstiger en viss gräns samt personer som genomgår yrkesutbildning.

— Arbetslösa som uppbär ersättning från arbetsförmedlingen.

— Studerande och praktikanter, konstnärer och publicister.

— Pensionärer och pensionssökande, om tillräckligt antal försäkringsperioder kan påvisas, i förekommande fall också med tillgodoräknande av försäkringsperioder i andra medlemsstater.

Personer med mycket låg inkomst, dvs. inkomst under 322,11 euro (630 tyska mark) och arbetstid på mindre än 15 timmar per vecka, är inte försäkrade.

Personer som inte längre omfattas av den obligatoriska försäkringen kan under vissa förutsättningar bli frivilligt försäkrade. Detta gäller också arbetstagare som för första gången börjar arbeta i Tyskland och vars lön överstiger den övre gränsen för obligatorisk försäkring (3 297,83 euro (6 450 tyska mark) per månad 2000).

Ansökan om frivillig fortsättningsförsäkring skall göras inom tre månader efter utträdet ur den obligatoriska försäkringen. Ansökan skall insändas till den behöriga sjukkassan (se avsnitt 2).

Familjeförsäkring

De familjemedlemmar som är bosatta i Tyskland har rätt till samma vårdförmåner från sjukförsäkringen som du själv. Med familjemedlemmar förstås i regel make/maka och barn under 18 år eller under 23 år, om de inte förvärvsarbetar och under 25 år om de genomgår yrkesutbildning eller studerar. Villkoret är att familjemedlemmarna inte själva är sjukförsäkrade eller är egenföretagare och att deras inkomst inte överstiger ett visst belopp (327,23 euro (640 tyska mark) per månad 2000). Varje ändring av förhållandena som kan ha betydelse för beviljandet av förmåner (inkomst, flyttning osv.) skall genast meddelas till sjukkassan.

De av dina familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat eller tillfälligt vistas där kan också vara berättigade till förmåner från sjukförsäkringen. Du kan få närmare information hos din sjukkassa om vilka regler som gäller för att dessa förmåner skall utbetalas.

A. SJUKVÅRDSFÖRMÅNER

Förebyggande hälsokontroller

När det gäller tidig diagnostisering av sjukdomar har du och dina familjemedlemmar rätt att i förebyggande syfte genomgå vissa undersökningar:

— Undersökningar för tidig diagnostisering av sjukdomar hos barn tills barnet fyllt sex år samt efter det att barnet fyllt tio år.

— En årlig undersökning för tidig diagnostisering av cancersjukdomar, för kvinnor från det år de fyller 20 år och för män från det år de fyller 45 år.

— En hälsokontroll vartannat år för tidig diagnostisering av framför allt hjärt-, kärl- och

njursjukdomar och diabetes hos försäkrade som fyllt 35 år.

Sjukkassorna svarar också för medicinska förebyggande åtgärder och rehabiliteringsåtgärder, både i öppen och i sluten vård.

Läkarvård

Så länge försäkringen gäller har du och dina familjemedlemmar rätt till vård av allmänläkare, specialist och tandläkare.

Före behandlingen måste du uppvisa ett sjukförsäkringskort för läkaren. I akuta fall kan du också få behandling utan detta kort. Du måste i så fall uppge vilken sjukkassa du är inskriven i.

Behandling utförs av läkare eller tandläkare som är anslutna till sjukkassan (*Vertragsarzt* eller *Vertragszahnarzt*), vilket mer än 90 % av alla praktiserande läkare är. Du kan välja en läkare antingen när du behöver behandling eller i början av varje kvartal. En förteckning över dessa läkare finns hos din sjukkassa.

Om din läkare anser att du behöver remitteras till specialist, poliklinik eller liknande utfärdar han eller hon en remiss (*Überweisungsschein*).

Läkemedel och hjälpmedel

Läkemedel förskrivs av läkare som är anslutna till sjukkassan (*Vertragsarzt*) och läkemedlen kan erhållas på alla apotek. I regel betalar du en avgift på 4,09 euro, 4,60 euro eller 5,11 euro (8, 9 eller 10 tyska mark) för varje recept. Mediciner mot förkylning och influensa och andra mediciner mot lättare åkommor (''*Bagatellarzneimittel*'') måste du betala själv.

Försäkrade har dessutom rätt till olika slags behandlingar (sjukgymnastik, massage osv.). Försäkrade över 18 år måste dock själva betala 15 % av kostnaden.

Sjukkassan ersätter i regel kostnader för glasögon (glasen), proteser och andra hjälpmedel upp till ett fastställt belopp. Ordination av hjälpmedel måste godkännas av sjukkassan.

Tandvård

Du betalar själv 50 % av den fastställda taxan för tandproteser och tandkronor, som tillhandahålls av tandtekniker och tandläkare. Din egen andel minskar till 15 % om du går till tandläkaren för förebyggande undersökning varje år och din tandstatus visar att du upprätthåller god tandhygien.

För käkortopedisk behandling (förebyggande behandling samt korrigering av bettdefekter) betalar du själv 20 % av kostnaderna. Din andel på 20 % återbetalas till dig efter avslutad behandling.

Hemsjukvård och hemhjälp

Om du vid sjukdom inte kan få nödvändig vård och tillsyn i hemmet av någon annan familjemedlem, kan sjukkassan bevilja hemsjukvård av särskild personal som ett komplement till den medicinska vården. Men detta är möjligt bara om du inte kan få vård på sjukhus. Denna rätt gäller i princip högst fyra veckor vid varje sjukdomstillfälle.

Vid sjukdom kan du också ha rätt till hemhjälp (*Haushaltshilfe*), om du inte kan sköta hushållet på grund av sjukdom. Hemhjälp beviljas dock bara om du har barn under 12 år eller ett funktionshindrat barn som inte kan skötas av någon annan i familjen.

Sjukhusvård

Du har rätt till all den sjukhusvård du behöver. Du måste ha läkarintyg på att behandlingen är nödvändig. Med undantag av akuta fall måste ansökan om att sjukkassan skall betala kostnaderna lämnas in i förväg. Du betalar själv en avgift på 8,69 euro (17 tyska mark) till sjukhuset för högst 14 dagar per kalenderår.

Rätten till förmåner upphör

Om din försäkring upphör, har du rätt till förmåner högst en månad efter det att försäkringen upphört, under förutsättning att du inte utför något förvärvsarbete.

Resekostnader

Under vissa förutsättningar kan sjukkassan helt eller delvis betala kostnaden för resor som är nödvändiga för att du skall kunna få medicinsk behandling. Du betalar själv en avgift på 12,78 euro (25 tyska mark) per resa. I vissa särskilt angelägna fall (*Härtefall*) kan avgiftsbefrielse beviljas.

B. SJUKPENNING

Om du utan egen förskyllan drabbas av arbetsoförmåga på grund av sjukdom betalar arbetsgivaren i regel full lön under de första sex veckorna. Du måste omedelbart göra sjukanmälan till arbetsgivaren och meddela hur länge du förväntas vara arbetsoförmögen.

Senast tre dagar efter insjuknandet måste du genomgå läkarundersökning och få ett intyg över arbetsoförmågan och hur länge den förväntas bestå. Läkaren skickar intyget till din sjukkassa, medan du själv måste skicka ett intyg till din arbetsgivare.

Om arbetsgivaren inte betalar någon lön alls eller om löneutbetalningen upphör, kan du få sjukpenning från sjukkassan. Den utgör 70 % av den lön

du normalt uppbär (*Regelentgelt*), men får inte vara högre än 90 % av den normala nettolönen.

Sjukpenning utbetalas tills den intygade arbetsoförmågan upphör. För en och samma sjukdom kan sjukpenning dock utbetalas under högst 78 veckor under tre år. Efter denna treårsperiod kan man under vissa förutsättningar beviljas sjukpenning under ytterligare en treårsperiod.

Om du uppbär andra förmåner som t.ex. tysk förtidspension (*Erwerbsunfähigkeitsrente* eller *Berufsunfähigkeitsrente*) eller utländska förmåner får du ingen eller reducerad sjukpenning.

Kallelse till läkarundersökning måste noga hörsammas. Uteblir man utan särskild anledning från en inbokad läkarundersökning, kan sjukpenningen komma att dras in.

Du måste meddela din sjukkassa om du uppbär någon annan förmån (t.ex. pension) och om din sjukdom har samband med olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. Så länge arbetsoförmågan består måste du ha sjukkassans tillstånd för att resa från Tyskland. I annat fall kan du gå miste om rätten till sjukpenning.

- **Sjukpenning för vård av barn**

Om ett barn (under 12 år) som omfattas av den allmänna sjukförsäkringen, blir sjukt och enligt läkares bedömning behöver vård, föreligger rätt till sjukpenning med tio arbetsdagar per barn och kalenderår (totalt högst 25 arbetsdagar), om det inte finns någon annan person i familjen som kan vårda barnet.

C. MODERSKAPSFÖRMÅNER

Alla kvinnor som har rätt till förmåner från sjukförsäkringen (se avsnitt A) har också rätt till vårdförmåner under graviditeten och efter nedkomsten. Vid graviditet skall man ha ett moderskapspass (*Mutterschaftspass*), som innehåller upplysningar om vilka undersökningar som behövs. Vårdförmånerna vid moderskap omfattar

— läkarbesök och hjälp av barnmorska under graviditeten och efter nedkomsten,
— hjälp av barnmorska vid förlossningen, vid behov också av läkare,
— mediciner, förband och andra läkemedel,
— ersättning för kostnader när förlossningen sker på sjukhus,
— rätt till vård i hemmet,
— rätt till hemhjälp.

Förutom vårdförmånerna kan du också ha rätt till moderskapspenning (*Mutterschaftsgeld*). Den utbetalas sex veckor före nedkomsten och åtta veckor efter nedkomsten (vid för tidig födsel och flerbarnsfödsel tolv veckor). Den är inkomstrelaterad och uppgår till högst 12,78 euro (25 tyska mark) per dag. Din arbetsgivare betalar eventuell mellanskillnad mellan lönen och moderskapspenningen. Om arbetsgivaren betalar full lön under denna period får du ingen moderskapspenning.

Om du är försäkrad, men inte har rätt till moderskapspenning så utbetalas ett engångsbelopp på 76,69 euro (150 tyska mark) i samband med förlossningen (*Entbindungsgeld*).

4. Omvårdnadsförmåner

Lagen om omvårdnadsförsäkring (*Pflegeversicherunggesetz*) trädde i kraft den 1 januari 1995. Syftet med lagen är att täcka kostnader för omvårdnad vid långvarigt behov av detta. Lagen omfattar både vård och omsorg i hemmet och sjukhusvård. I båda fallen skall den försäkrade själv betala kostnader för kost och logi.

Storleken på förmånerna beror på omfattningen av omvårdnadsbehovet och om vården ges av särskild vårdpersonal (*Pflegedienst*) eller av någon som den vårdbehövande själv har valt. Om vården ges av särskild personal kan månadsersättningen uppgå till 383,47 euro (750 tyska mark) för personer med visst vårdbehov, 920,33 euro (1 800 tyska mark) för mer vårdbehövande och 1 431,62 euro (2 800 tyska mark) för personer med mycket stort vårdbehov. Om vården ges av en person som den vårdbehövande själv har valt, uppgår ersättningen till ungefär hälften av dessa belopp. Om den ordinarie vårdaren är förhindrad att arbeta kan vårdkassan (*Pflegekasse*) betala kostnaden för en avlösare upp till fyra veckor per år.

Personer som tillhandahåller vård och omsorg i hemmet omfattas av den allmänna olycksfallsförsäkringen och av den allmänna pensionsförsäkringen. Avgiften betalas regelbundet av den vårdkassa som den vårdbehövande tillhör.

Ersättning för sjukhusvård uppgår till högst 1 431,62 euro (2 800 tyska mark) per månad (i genomsnitt 1 278,23 euro (2 500 tyska mark) per månad, i speciella fall 1 687,26 euro (3 300 tyska mark)).

5. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Olycksfallsförsäkringen täcker arbete och resor till och från arbetet. Försäkringen omfattar såväl förebyggande av olycksfall som ersättning vid skada. Olycksfall i arbetet skall omedelbart anmälas till arbetsgivaren.

Alla personer som har en anställning eller genomgår en lärlingsutbildning omfattas av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen. Försäkringen täcker även barn på daghem, skolelever och

studerande som genomgår utbildning eller vidareutbildning på högskolor.

Egenföretagare som inte omfattas av olycksfallsförsäkringen kan frivilligt skriva in sig i försäkringen.

Vad gäller förebyggande av olycksfall i arbetet finns det föreskrifter som ålägger arbetsgivaren att utrusta och underhålla arbetsplatsen så att de anställda skyddas mot olycksfall och arbetssjukdomar. Dessa föreskrifter måste strikt följas.

Vid arbetsskada kan följande förmåner beviljas:

— Första hjälpen och medicinsk behandling.

— Dagpenning vid arbetsskada (*Verletztengeld*).

— Arbetslivsinriktad rehabilitering.

— Arbetsskadelivränta (*Verletztenrente*).

— Efterlevandepensioner och ersättning vid dödsfall.

Det måste föreligga ett försäkringsfall (olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom) för att man skall ha rätt till dessa förmåner.

Förmåner vid arbetsskada fastställs av den ansvariga institutionen. Den som drabbats av arbetsskada eller dennes efterlevande behöver inte ansöka om dessa förmåner. Arbetsgivaren är skyldig att anmäla alla försäkringsfall till den ansvariga branschinstitutionen (*Berufsgenossenschaft*).

Medicinsk behandling och dagpenning vid arbetsskada

Den medicinska behandlingen omfattar läkarvård, läkemedel, hjälpmedel och proteser samt vård på sjukhus eller på särskild vårdinrättning.

Under behandlingstiden utbetalas dagpenning vid arbetsskada (*Verletztengeld*). Den uppgår till cirka 80 % av lönen. Den börjar utbetalas från den tidpunkt när sjuklönen (*Lohnfortzahlung*) från arbetsgivaren upphör och utbetalas högst 78 veckor. Dagpenningen bortfaller om arbetsskadelivränta beviljas.

Arbetslivsinriktad rehabilitering

I den arbetslivsinriktade rehabiliteringen (*Berufshilfe*) ingår följande åtgärder:

— Hjälp att behålla eller att få ett arbete.

— Yrkesvägledning, arbetsprövning, arbetsträning och i förekommande fall grundläggande utbildning som krävs på grund av funktionsnedsättningen.

— Vidareutbildning och omskolning.

Under denna period utbetalas i regel rehabiliteringspenning (*Übergangsgeld*).

Arbetsskadelivränta

Efter perioden med arbetsoförmåga utbetalas en arbetsskadelivränta (*Verletztenrente*), om arbetsförmågan under mer än 26 veckor är nedsatt med minst 20 % på grund av olycksfall i arbetet. Storleken på arbetsskadelivräntan beror på graden av nedsättning av arbetsförmågan och på årsinkomsten.

Om arbetsskadan medför behov av omvårdnad, har du utöver arbetsskadelivräntan också rätt till förmåner från omvårdnadsförsäkringen (*Pflegeleistungen*).

Efterlevandepensioner

Efterlevandepensioner (*Hinterbliebenenrenten*) utbetalas när den försäkrade avlidit till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom. Make/maka till en avliden försäkrad har rätt till efterlevandepension från olycksfallsförsäkringen. Den uppgår till 40 % av den avlidnes sista bruttoinkomst, om den efterlevande är över 45 år, förvärvsarbetar eller har ett barn att försörja. Om den efterlevande är under 45 år och inte har försörjningsplikt för något barn, uppgår pensionen till 30 % av den sista bruttoinkomsten. Om den efterlevande har egen inkomst över ett fastställt belopp, blir pensionen mindre.

Barn under 18 år får barnpension (*Waisenrente*). Barn som mist en förälder får 20 % och barn som mist båda föräldrarna får 30 % av den försäkrades tidigare inkomst. Om barnet fortfarande studerar, utbetalas barnpensionen tills barnet fyller 27 år.

Under vissa förutsättningar kan arbetsskadelivräntan eller efterlevandepensionen utbetalas som ett engångsbelopp (*Abfindung*). Om du vill ha ett engångsbelopp skall du vända dig till den branschsammanslutning (*Berufsgenossenschaft*) som utbetalar pensionen.

Begravningshjälp

Begravningshjälp (*Sterbegeld*) utbetalas vid dödsfall till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. Den uppgår till 1/7 av referensbeloppet (*Bezugsgrösse*) vilket 2000 är 3 296,72 euro (7 680 tyska mark).

6. Invaliditet

Alla arbetare, tjänstemän och lärlingar som är obligatoriskt försäkrade i pensionsförsäkringen är försäkrade mot invaliditet. För personer som är varaktigt deltidsanställda betalar arbetsgivaren en schablonavgift på 12 % till den allmänna pensionsförsäkringen och en avgift på 10 % till den allmänna sjukförsäkringen. Detta gäller personer som regelbundet arbetar mindre än 15 timmar per vecka och vars lön regelbundet inte överstiger 322,11 euro (630 tyska mark).

Obligatoriskt försäkrade är också mödrar respektive fäder som vårdar barn. När det gäller barn födda efter den 1 januari 1992 godkänns perioder med vård av barn som försäkringsperioder tills barnet fyller tre år.

Personer som uppbär ersättning för förlorad arbetsinkomst (sjukpenning, arbetslöshetsersättning, dagpenning vid arbetsskada eller rehabiliteringspenning) är också obligatoriskt försäkrade i pensionsförsäkringen, om de var försäkrade innan förmånen började utbetalas.

Vissa grupper av egenföretagare (t.ex. hantverkare och publicister) är också obligatoriskt försäkrade. Andra egenföretagare kan teckna en frivillig pensionsförsäkring, dock senast inom fem år efter det att de blivit egenföretagare. Så länge de är verksamma som egenföretagare omfattas de av den obligatoriska försäkringen på samma villkor som anställda.

Personer som inte alls eller inte längre omfattas av obligatorisk försäkring enligt tysk lagstiftning kan också frivilligt försäkra sig i pensionsförsäkringen. För EU-medborgare är en frivillig försäkring också möjlig även om de inte längre bor i Tyskland, förutsatt att de betalat in minst en avgift till den tyska pensionsförsäkringen.

I princip måste du alltid ansöka om en pension. Ansökan skall inlämnas till behörig socialförsäkringsinstitution (se avsnitt 2).

Pension på grund av allmän arbetsoförmåga

Denna pension (*Rente wegen Erwerbsunfähigkeit*) beviljas när en försäkrad på grund av nedsatt arbetsförmåga inte längre kan utföra ett regelbundet arbete eller endast klarar av ett arbete med låg arbetsinkomst (under 322,11 euro (630 tyska mark) per månad 2000).

För att få pension måste du kunna påvisa att du tillhört försäkringen i minst 60 avgiftsmånader (intjänandetid). Dessutom måste du under de fem senaste åren innan arbetsförmågan blev nedsatt ha betalat in obligatoriska avgifter i tre år. Denna femårsperiod kan förlängas med t.ex. arbetslöshetsperioder och perioder med vård av barn.

Om den försäkrade blir arbetsoförmögen mindre än sex år efter avslutad utbildning gäller mindre stränga regler för intjänandetid.

Pension på grund av yrkesoförmåga

Som yrkesoförmögen betraktas en försäkrad vars arbetsförmåga av medicinska skäl är nedsatt till mindre än hälften av den arbetsförmåga som en försäkrad med samma utbildning och likartade kunskaper och färdigheter har.

De övriga villkoren för rätt till denna pension (*Rente wegen Berufsunfähigkeit*) är desamma som för pension på grund av allmän arbetsoförmåga.

Inkomstgräns för extrainkomst

Om du börjar arbeta och får en inkomst vid sidan av pensionen, kan din pension komma att dras in, om inkomsten överstiger ett visst belopp. Du bör därför kontakta din behöriga försäkringsinstitution innan du börjar arbeta för att höra vilka regler som gäller.

Särskilda regler för gruvarbetare

För gruvarbetare anses arbetsförmågan vara nedsatt om man på grund av sjukdom eller funktionshinder inte längre klarar av att utföra det tidigare arbetet eller annat motsvarande gruvarbete och om man inte klarar av att utföra ett likvärdigt arbete på annat område än gruvbrytning. Extrainkomst från ett arbete som inte ger samma inkomst som det tidigare arbetet, påverkar inte pensionen.

En gruvarbetare kan beviljas pension när han fyllt 50 år, om han inte utför något arbete som ger samma inkomst som det gruvarbete han dittills utfört. För rätt till denna pension måste man dock ha fullgjort en intjänandetid på 25 år.

Rehabiliteringsåtgärder

I pensionslagstiftningen gäller principen ”rehabilitering före pension”. Om rehabiliteringsåtgärder kan bidra till att förbättra och återställa den försäkrades arbetsförmåga, så skall pensionsförsäkringsinstitutionen i första hand bevilja medicinsk eller arbetslivsinriktad rehabilitering i stället för förtidspension.

Pensionens storlek

Storleken på pensionen beror på hur mycket avgifter som betalats in under ”den aktiva försäkringstiden”. Denna försäkringstid kan vara längre än den sammanlagda anställningstiden på grund av att avgiftsfria perioder (t.ex. skolutbildning) också räknas in.

7. Ålderdom

Alla som är försäkrade i den allmänna pensionsförsäkringen (se avsnitt 6) är också försäkrade för ålderspension.

Man måste i princip alltid ansöka om en pension. Ansökan skall göras till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen (se avsnitt 2).

Ålderspensionen är en kompensation för det arbete man utfört under sitt yrkesverksamma liv. Villkor för att man skall få pension är att man uppnått en viss ålder och att man fullgjort ett visst antal försäkringsperioder (intjänandetid).

Om intjänandetiden är 5, 15 eller 25 år tillgodoräknas alla kalendermånader med avgifter och perioder med vård av barn under tre år. Är intjänandetiden 35 år får man också tillgodoräkna sig utbildningsperioder och perioder med vård av barn under tio år.

Om man efter uppnådd pensionsålder vill arbeta mindre, kan man begära att få ta ut ålderspensionen som delpension (1/3 eller 2/3 av full pension). Det går också att helt avstå från att ta ut pensionen. Om pensionen inte har tagits ut eller om den tagits ut som delpension när man fyllt 65 år så höjs den outtagna delen av pensionen med 0,5 % i månaden (6 % på ett år).

Ålderspension (*Regelaltersrente*) beviljas när man fyllt 65 år, om försäkringsperioder på minst fem år kan påvisas.

Det finns inget tak för extrainkomst.

Förtida uttag av pension

En försäkrad som fullgjort en intjänandetid på 35 år och som fyllt 63 år kan ansöka om pension. För försäkrade födda efter 31.12.1937 höjs dock åldersgränsen successivt till 65 år.

Gravt funktionshindrade, yrkesoförmögna eller arbetsoförmögna har rätt till ålderspension när de fyllt 60 år, om de fullgjort en intjänandetid på 35 år.

Ålderspension på grund av arbetslöshet (*Altersrente wegen Arbeitslosigkeit*) eller efter delpension (*Altersrente nach Altersteilzeitarbeit*) beviljas försäkrade som uppfyller följande villkor:

— De måste ha fyllt 60 år.

— De skall när pensionen börjar utbetalas antingen vara arbetslösa – och ha varit det i sammanlagt 52 veckor efter det att de uppnått åldern 58 år och 6 månader – eller ha haft delpension och utfört deltidsarbete (*Altersteilzeitarbeit*) i 24 kalendermånader.

— De måste ha fullgjort en intjänandetid på 15 år.

— De måste under de senaste tio åren före pensionen ha betalat in obligatoriska avgifter under minst åtta år.

Särskilda regler gäller för gruvarbetare. De har möjlighet att få ålderspension vid 60 års ålder och efter en intjänandetid på 25 år.

Ålderspension för kvinnor

Kvinnor har rätt till pension redan när de fyllt 60 år, om de kan påvisa att de har betalat in obligatoriska avgifter i mer än tio år efter det att de fyllt 40 år. Intjänandetiden är 15 år. För försäkrade som är födda efter den 31 december 1940 höjs pensionsåldern dock successivt till 65 år.

Höjda åldersgränser

Under vissa förutsättningar gäller särskilda övergångsbestämmelser för höjningen av åldersgränsen för förtida uttag av ålderspension. Övergångsbestämmelserna medför att höjningen sker långsammare eller inte alls.

Pensionens storlek

Hur stor pensionen blir beror på hur mycket socialförsäkringsavgifter som inbetalats under ”den aktiva försäkringstiden”. Denna försäkringstid kan vara längre än den sammanlagda förvärvsarbetstiden, eftersom avgiftsfria perioder (t.ex. utbildningsperioder och perioder med pension på grund av arbetsoförmåga) också tillgodoräknas.

8. Efterlevandeförmåner

Den lagstadgade pensionsförsäkringen (se avsnitt 6 och 7) täcker också dödsfall.

Man måste i princip alltid ansöka om en pension. Ansökan skall göras till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen (se avsnitt 2).

Änke- och änklingspension

Änka eller änkling till en försäkrad som avlidit får 60 % av den avlidnes pension (stora änke-/änklingspensionen, *grosse Witwen-/Witwerrente*), om den efterlevande fyllt 45 år, är yrkesoförmögen eller arbetsoförmögen eller har vårdnaden om eget barn eller barn till den avlidne.

I alla andra fall får den efterlevande maken/makan 25 % av full pension (lilla änke-/änklingspensionen, *kleine Witwen-/Witwerrente*). Villkoret är att den försäkrade fullgjort en intjänandetid på fem år eller att den försäkrade uppbar pension vid tidpunkten för dödsfallet.

Barnpension

Barn som mist en av föräldrarna får en barnpension som är 1/10 av den pension som den avlidne försäkrade skulle ha fått. Intjänandetiden är densamma som för änke- och änklingspension.

Barn som mist båda föräldrarna får 1/5 av den avlidnes pension som utbetalas när den försäkrade och den andra föräldern avlidit.

Rätt till barnpension föreligger bara tills barnet fyllt 18 år. Om barnet studerar är åldersgränsen 27 år.

Intjänandetid

För intjänandetiden på fem år tillgodoräknas kalendermånader med frivilliga och obligatoriska avgifter. Om den försäkrade avlider innan det gått sex år efter avslutad utbildning, gäller särskilda villkor.

Tak för extrainkomst

Änke- och änklingspensionen minskas om den efterlevande maken/makan har en egen inkomst (inklusive pension) som överstiger ett fastställt belopp (655,74 euro (1 282,51 tyska mark) per månad andra halvåret 2000). Detta belopp höjs för varje barn som har rätt till barnpension.

Barnpensioner kan bara minskas efter det att barnet fyllt 18 år. I detta fall inräknas barnets inkomst, om den överstiger det fastställda beloppet (437,15 euro (855 tyska mark) per månad andra halvåret 1995).

Pensionens storlek

Pensionens storlek beror på hur mycket avgifter den avlidne betalat in till socialförsäkringen under sin ”aktiva försäkringstid”. Denna försäkringstid kan vara längre än den sammanlagda förvärvsarbetstiden, då även avgiftsfria perioder (t.ex. skolutbildning) tillgodoräknas.

Begravningshjälp

När den försäkrade avlidit beviljas ersättning för en del av begravningskostnaderna, om den försäkrade var sjukförsäkrad den 1 januari 1989. Ersättningen uppgår till 1 073,71 euro (2 100 tyska mark).

När en familjemedlem till den försäkrade avlidit, utbetalas under vissa förutsättningar begravningshjälp med 536,86 euro (1 050 tyska mark).

9. Arbetslöshet

Alla anställda och personer som genomgår lärlingsutbildning är försäkrade i arbetslöshetsförsäkringen. Personer med mycket låg inkomst (arbetstid på mindre än 15 timmar i veckan eller lön på högst 322,11 euro (630 tyska mark) per månad) omfattas inte.

Arbetslöshetsförsäkringen administreras av arbetsmarknadsmyndigheten (*Bundesanstalt für Arbeit*), som förmedlar arbete och beviljar arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder. Den beviljar också ekonomisk ersättning vid arbetslöshet. Följande ersättningar kan utbetalas:

— Arbetslöshetsersättning (*Arbeitslosengeld*).
— Arbetslöshetshjälp (*Arbeitslosenhilfe*).

Arbetslöshetsersättning

Den som är anställd eller lärling och blir arbetslös är i princip berättigad till arbetslöshetsersättning. Du har rätt till detta om du

— är registrerad som arbetslös på arbetsförmedlingen (*Arbeitsamt*) och ansöker om ersättning,
— inte har något arbete eller arbetar högst 15 timmar i veckan,
— står till arbetsmarknadens förfogande (det vill säga du måste vara arbetsför och beredd att ta all sorts arbete som du erbjuds) och aktivt söker arbete,
— har fullgjort kvalifikationstiden, det vill säga du måste under de senaste tre åren före arbetslösheten ha haft en anställning där du betalat in obligatoriska avgifter i minst 12 månader.

Hur länge man har rätt till ersättning beror på avgiftsperioder och på ålder. Tiden varierar från sex månader för personer under 45 år som arbetat 12 månader under de senaste tre åren till maximalt 32 månader för personer som fyllt 57 år och som arbetat 64 månader under de senaste sju åren.

Ersättning utbetalas inte förrän efter 12 veckors karenstid (*Sperrzeit*) om du

— har sagt upp dig själv,
— tackar nej till ett arbete som du erbjuds av arbetsförmedlingen,
— vägrar delta i en erforderlig arbetsmarknadsåtgärd.

Arbetslöshetshjälp

Efter att du fått arbetslöshetsersättning kan du få arbetslöshetshjälp om du behöver det.

Förfaranden

Så länge du uppbär ersättning för arbetslöshet är du skyldig att infinna dig på arbetsförmedlingen när du blir kallad dit. Om du inte infinner dig, kan arbetslöshetsersättningen eller arbetslöshetshjälpen dras in under två veckor, och om du uteblir igen inom fjorton dagar, kan ersättningen dras in för minst fyra veckor.

Du är skyldig att omedelbart och utan särskild anmodan meddela arbetsförmedlingen om det sker några förändringar av dina egna eller dina familjemedlemmars förhållanden, som kan påverka din rätt till förmåner (t.ex. att pension beviljas eller att du börjar arbeta).

Andra förmåner

När du är arbetslös inbetalar arbetslöshetsförsäkringen för din räkning

— avgifter till sjukförsäkringen (för rätt till förmåner gäller reglerna i avsnitt 3),
— avgifter till omvårdnadsförsäkringen,
— avgifter till pensionsförsäkringen.

Så länge du uppbär ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är du också försäkrad mot vissa olycksfall.

10. Familjeförmåner

Alla som är bosatta i Tyskland har rätt till barnbidrag (*Kindergeld*) och bidrag för vård av barn (*Erziehungsgeld*) för sina barn.

A. BARNBIDRAG

Barnbidrag utbetalas för alla barn tills barnet fyller 18 år. För barn över 18 år kan barnbidrag beviljas om barnet

— inte fyllt 21 år, är arbetslös och står till arbetsförmedlingens förfogande i Tyskland eller en annan EU-medlemsstat eller Island, Liechtenstein eller Norge,

— inte fyllt 27 år och studerar eller genomgår yrkesutbildning, befinner sig i en övergångsperiod på högst fyra månader mellan två utbildningsperioder eller utför frivilligt socialt eller ekologiskt arbete under ett år,

— till följd av fysisk eller psykisk funktionsnedsättning är ur stånd att försörja sig själv.

För barn över 18 år föreligger ingen rätt till barnbidrag, om de har en inkomst som överstiger 6 657,02 euro (13 020 tyska mark) per kalenderår.

● Storleken på barnbidraget

Barnbidraget uppgår till 138,05 euro (270 tyska mark) per månad för det första och det andra barnet, till 153,39 euro (300 tyska mark) för det tredje barnet och till 178,95 euro (350 tyska mark) för varje ytterligare barn.

Observera att det inte utbetalas något barnbidrag för barn som du eller din make/maka uppbär någon barnbidragsliknande förmån för. Om du uppbär familjeförmåner från en annan EU-medlemsstat kan det också medföra att rätten till barnbidrag i Tyskland helt eller delvis bortfaller.

● Ansökan och utbetalning

Du måste göra en skriftlig ansökan om barnbidrag. Ansökningsblankett finns på arbetsförmedlingen (*Arbeitsamt*).

Barnbidraget utbetalas per månad av arbetsförmedlingens familjekassa (*Familienkasse*). Barnbidraget betalas in på ditt bankkonto eller till din arbetsgivare, som betalar ut det till dig.

Du är skyldig att utan särskild anmodan och omedelbart meddela arbetsförmedlingen alla förändringar som gäller de uppgifter du lämnat i din ansökan som kan påverka din rätt till barnbidrag (t.ex. om barnet avslutat sin yrkesutbildning).

B. BIDRAG FÖR VÅRD AV BARN

Bidrag för vård av barn (*Erziehungsgeld*) utbetalas i princip till modern och i förekommande fall även till fadern, om hon eller han själv har hand om och sköter barnet. Föräldern får ha ett deltidsarbete på högst 19 timmar i veckan. Bidraget uppgår till högst 306,78 euro (600 tyska mark) i månaden och är inkomstrelaterat. Det utbetalas som längst tills barnet är 24 månader. Ansökningsförfarandena skiljer sig åt i de olika delstaterna. Du får närmare upplysningar om detta från din sjukkassa.

11. Ytterligare upplysningar

Om du har ytterligare frågor kan du vända dig till din sjukkassa (*Krankenkasse*), din branschsammanslutning (*Berufsgenossenschaft*), den behöriga institutionen för pensionsförsäkring eller arbetsförmedlingen (*Arbeitsamt*).

För de nya delstaterna i östra Tyskland gäller delvis andra bestämmelser, som inte redovisas här.

Ålderspension för lantbrukare, försäkringen för hantverkare och socialförsäkringen för konstnärer och publicister har inte heller tagits med i denna vägledning. Närmare upplysningar om dessa försäkringar lämnas av de behöriga försäkringsinstitutionerna.

Nedan finns en förteckning över de försäkringsinstitutioner som är förbindelseorgan för de olika socialförsäkringsgrenarna. Om du har problem eller frågor angående det sociala trygghetssystemet i Tyskland eller i någon annan medlemsstat, kan du vända dig till det behöriga förbindelseorganet.

Socialförsäkringsgren, förbindelse med följande medlemsstater i EU:	**Namn och adress till förbindelseorganet:**
Sjukförsäkring, alla länder	Deutsche Verbindungsstelle Krankenversicherung – Ausland Postfach 20 04 64 D-53134 Bonn
Olycksfallsförsäkring, alla länder	Hauptverband der gewerblichen Berufsgenossenschaften e. V. P.O. Box 2052 D-53754 Sankt Augustin

Socialförsäkringsgren, förbindelse med följande medlemsstater i EU:	Namn och adress till förbindelseorganet:
Arbetslöshetsförsäkring och barnbidrag, alla länder	Bundesanstalt für Arbeit Regensburger Strasse 104 90478 Nürnberg
Pensionsförsäkring för arbetare, Förenade kungariket och Irland	LVA Freie und Hansestadt Hamburg (LVA = Landesversicherungsanstalt) Überseering 10 D-22297 Hamburg Tfn (49-40) 6381-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Frankrike och Luxemburg	LVA Rheinland-Pfalz Eischendorffstrasse 4–6 D-67346 Speyer Tfn (49-8232) 17-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Danmark, Finland, Sverige och Norge	LVA Schleswig-Holstein Ziegelstrasse 150 D-23556 Lübeck Tfn (49-451) 485-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Belgien och Spanien	LVA Rheinprovinz Königsallee 71 D-40215 Düsseldorf Tfn (49-211) 937-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Italien	LVA Schwaben An der Blauen Kappe 18 D-89152 Augsburg Tfn (49-821) 500-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Portugal	LVA Unterfranken Friedenstrasse 12/14 D-97072 Würzburg Tfn (49-931) 802-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Nederländerna och Island	LVA Westfalen Gartenstrasse 194 D-48147 Münster Tfn (49-251) 238-0
Pensionsförsäkring för arbetare, Grekland	LVA Baden-Württemberg Adalbert-Stifter-Strasse 105 D-70437 Stuttgart Tfn (49-711) 848-1
Pensionsförsäkring för arbetare, Österrike	LVA Oberbayern Thomas-Dehler-Strasse 3 D-81737 München Tfn (49-89) 6781-0
Pensionsförsäkring för tjänstemän, alla länder	Bundesversicherungsanstalt für Angestellte Ruhrstrasse 2 D-10709 Berlin Tfn (49-30) 865-1
Gruvarbetare, försäkring för gruvarbetare, alla länder	Bundesknappschaft Pieperstrasse 14–28 D-44789 Bochum Tfn (49-234) 304-0

GREKLAND

1. Inledning

Den viktigaste socialförsäkringsinstitutionen i Grekland är Institutet för socialförsäkringar (IKA), där de flesta är försäkrade, däribland alla anställda som inte omfattas av någon mindre specialförsäkring.

Vid sidan om IKA finns det specialförsäkringar för offentligt anställda tjänstemän, vissa arbetstagargrupper (t.ex. bankanställda och journalister) och likaså för dem som arbetar inom jordbruket vilka tillhör institutionen för jordbruksförsäkringar (OGA) och för egenföretagarna som hör till särskilda försäkringskassor (t.ex. TAE: Köpmännens försäkringskassa, TEVE osv.). Adressen till dessa försäkringsinstitutioners huvudkontor framgår av avsnitt 9 nedan.

För varje försäkringsinstitution gäller olika regler. Ersättningarna från socialförsäkringarna, villkoren för utbetalning och ansökningsförfarandet kan vara olika från en försäkringsinstitution till en annan.

Eftersom IKA är den största grekiska socialförsäkringsinstitutionen och i allmänhet tjänar som modell för andra, redovisas i denna vägledning framför allt det sociala skydd som IKA ger. Om du genom ditt yrke omfattas av en annan försäkring, skall du vända dig till vederbörande institution. Om du är tveksam om vilket försäkringssystem du tillhör, kan du vända dig till IKA:s kontor på den plats där du bor för upplysningar.

IKA administrerar sjuk- och moderskapsförsäkringar samt ålderspensioner. En särskild försäkringsinstitution, institutionen för arbete och sysselsättning (OAED), administrerar arbetslöshetsförsäkringar och familjeförmåner. Dock är det IKA som svarar för inkasseringen av avgifter till OAED.

Risker som täcks av de grekiska socialförsäkringarna

Om du arbetar i Grekland, har du rätt till socialförsäkringsförmåner på samma villkor som grekiska arbetstagare. De familjemedlemmar som vistas i Grekland har rätt till samma förmåner som en grekisk arbetstagares familjemedlemmar.

Det grekiska socialförsäkringssystemet för anställda omfattar följande förmåner:

— Förmåner vid sjukdom och moderskap (avsnitt 2).

— Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3).

— Invaliditets-, ålders- och efterlevandepension (avsnitt 4, 5 och 6).

— Arbetslöshetsersättning (avsnitt 7).

— Familjeförmåner (avsnitt 8).

Hur skrivs man in i socialförsäkringssystemet?

Så snart du börjar arbeta, åligger det arbetsgivaren att vidta alla formaliteter som är nödvändiga för att du skall skrivas in i IKA (eller vederbörande specialförsäkringsinstitution). Från försäkringsinstitutionen får du ett försäkringsbevis eller annat dokument. Om du tillhör IKA, får du ett dokument kallat DATE som fastställer din försäkringstillhörighet och din avgift. Det är viktigt att ta väl vara på detta dokument, eftersom det visar din tillhörighet till socialförsäkringssystemet och vem som är din arbetsgivare.

Om du är egenföretagare, måste du själv se till att du blir inskriven i vederbörande försäkringsinstitution (normalt TAE eller TEVE).

Avgifter till IKA

De avgifter som du skall betala till socialförsäkringen dras från din lön. En del av denna avgift betalas av dig, medan resten betalas av arbetsgivaren. Dock betalas inte de båda delarna var för sig, arbetsgivaren betalar in hela avgiften till IKA och drar därefter av din del av avgiften från lönen.

Vad gör man om man inte är nöjd med IKA:s beslut?

Om du inte är nöjd med IKA:s beslut, kan du överklaga det till den lokala förvaltningskommittén (TDE) vid IKA:s lokala kontor. Överklagande måste inges senast 30 dagar efter det att beslutet meddelats. Tidsfristen för överklagande av beslut som rör pensioner är tre månader och för beslut som rör sjukförmåner en månad.

Om du inte är nöjd med TDE:s beslut, kan du överklaga det hos behörig förvaltningsdomstol inom 60 dagar efter det att beslutet meddelats.

2. Sjukdom och moderskap

IKA beviljar följande förmåner:

— Vårdförmåner: läkarvård, läkemedel och sjukhusvård (avsnitt A nedan).

— Kontantförmåner: ekonomisk ersättning vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom (avsnitt B nedan).

— Moderskapsförmåner (avsnitt C nedan).

I vissa fall är du och din familj berättigade till förmåner även om ni flyttar till (eller vistas i) en annan medlemsstat i EU.

A. VÅRDFÖRMÅNER

Enligt IKA:s regler är följande personer berättigade till sjukersättning:

— Arbetstagare som är försäkrade i IKA.
— Personer som uppbär pension från IKA, dvs. alla med invaliditets-, ålders- eller efterlevandepension.
— Personer som uppbär pension från särskilda kassor och som under sin förvärvsaktiva tid omfattades av sjukförsäkringen.
— Familjemedlemmar till försäkrade och pensionstagare.
— Arbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning.

● Villkor

För att ha rätt till sjukersättning måste du ha arbetat minst 50 dagar under kalenderåret innan du blev sjuk eller under det kalenderår som upphörde tre månader före detta datum.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag. Dagar med betald semester jämställs med arbetsdagar. Då man fastställer rätten till sjukersättning, skall de dagar då man uppburit sjuk- eller arbetslöshetsersättning jämställas med försäkringsdagar. Perioder då du varit försäkrad i en annan medlemsstat i EU kan vid behov räknas samman med den tid du varit försäkrad i Grekland, även om detta inte föreskrivs i den nationella lagstiftningen. I sådana fall vänder du dig till IKA:s lokala kontor för information om de formaliteter som krävs.

● Hälsokort

För att du och din familj skall få sjukersättning, måste ni normalt visa upp hälsokortet. Annars kan läkaren, apotekaren eller den sjukvårdsinrättning som ni vänder er till inte veta om ni är försäkrade eller ej. Följaktligen måste du så snart som du blivit inskriven i försäkringssystemet ansöka om ditt personliga hälsokort. Likaså måste du lämna in en ansökan om hälsokort för de familjemedlemmar som du har försörjningsplikt för och som eventuellt också har ett särskilt hälsokort.

● Vilka förmåner har du rätt till?

Ersättning lämnas för

— läkarvård,
— läkemedel,
— sjukhusvård,
— parakliniska undersökningar,
— behandling,
— normala och särskilda hjälpmedel och redskap, inklusive proteser,
— kurvistelse.

Ersättning utgår från den dag du blir sjuk och under hela den tid som du är berättigad till ersättning. Hur länge du är berättigad till ersättning framgår av hälsokortet. Om en viss sjukdom varar längre än den tid du är berättigad till ersättning för, kommer behandlingen trots detta att fortsätta tills du blivit frisk. (Fortsatt vård.)

Den del av behandlingskostnaderna som du själv måste betala bestäms i enlighet med IKA:s stadgar men kan aldrig överstiga 25 % av den totala kostnaden. Önskar du ytterligare upplysningar om olika vårdförmåner och din egen eventuella andel av behandlingskostnaderna, kan du vända dig till IKA:s lokala kontor.

B. KONTANTFÖRMÅNER

Rätt till sjukpenning har alla arbetstagare som är anslutna till IKA:s sjukförsäkring.

● Villkor

Du är berättigad till sjukpenning om du inte arbetar på grund av sjukdom som inte beror på eget vållande och som varar mer än tre dagar. Dessutom måste du ha arbetat minst 100 dagar under det kalenderår som omedelbart föregick den dag då du blev sjuk eller under det kalenderår som upphörde tre månader före detta datum.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag. Dagar med betald semester jämställs med arbetsdagar. Då man fastställer rätten till kontantförmåner vid sjukdom, skall däremot de dagar då man uppburit arbetslöshetsersättning inte jämställas med försäkringsdagar. Perioder du varit försäkrad i en annan medlemsstat i EU får vid behov räknas samman med den tid du varit försäkrad i Grekland, även om sammanläggning av perioder inte föreskrivs i IKA:s bestämmelser. I sådana fall vänder du dig till IKA:s lokala kontor för information om de formaliteter som krävs.

● Ersättningens storlek

Sjukpenningen uppgår normalt till 50 % av referenslönen i den försäkringsklass där du är placerad på grundval av din genomsnittslön under de senaste 30 arbetsdagarna under kalenderåret före insjuknandet.

Grundbeloppet ökas med 10 % för varje familjemedlem som du har försörjningsplikt för. Dock kan beloppet inte överstiga 70 % av referensbeloppet i din försäkringsklass. Den totala sjukersättningen kan inte överstiga ett visst maximibelopp.

Om du får privat eller offentlig sjukhusvård som ersätts av IKA och du inte har försörjningsplikt för

någon, minskas sjukpenningen med två tredjedelar.

Sjukpenningen utgår fr.o.m. fjärde dagen efter det att du anmält insjuknandet till försäkringsinstitutionen.

Ersättningens längd

Då du arbetat 100 dagar utgår ersättning under högst 182 dagar för samma sjukdom eller olika sjukdomar under samma år. Om du har arbetat 300 dagar under de två närmast föregående åren innan du blev sjuk utgår ersättning under högst 360 dagar för samma sjukdom. Ersättningsperioden kan förlängas till högst 720 dagar under förutsättning att du totalt har arbetat 4 500 dagar eller att du har arbetat 1 500 dagar av vilka 600 under de senaste fem åren före insjuknandet. Om du insjuknar i tuberkulos, utbetalas sjukersättning under högst 360 dagar.

Formaliteter

För att sjukpenning skall utbetalas måste följande handlingar uppvisas:

— Försäkran om arbetsoförmåga utfärdad av IKA:s läkare.
— Försäkringsbeviset avseende försäkringstillhörighet och avgifter (DATE).
— Ditt personliga hälsokort.
— Familjens hälsokort.
— Uppgift från arbetsgiven om hur länge du inte har kunnat arbeta.

C. FÖRMÅNER VID MODERSKAP

Moderskapsförmåner utbetalas vid ett barns födelse dels som ett födelsebidrag, dels som en moderskapspenning.

Födelsebidraget kan de kvinnor ansöka om som är försäkrade eller uppbär pension och de män som är försäkrade eller uppbär pension och vars makor omfattas av försäkringen i egenskap av familjemedlemmar som mannen har försörjningsplikt för.

Moderskapspenningen kan däremot endast utbetalas till kvinnor som själva omfattas av sjuk- eller moderskapsförsäkringen (direkt försäkrade).

Födelsebidraget

Födelsebidraget är ett fast belopp som utbetalas vid barnets födelse. För att bidraget skall utbetalas, måste man visa upp den försäkrades hälsokort eller det hälsokort som tillhör den maka som är försäkrad i eller uppbär pension från IKA tillsammans med det nyfödda barnets födelsebevis.

För att ha rätt till födelsebidraget måste man ha arbetat minst 50 dagar under det föregående kalenderåret eller under det kalenderår som upphörde tre månader före datumet för barnets födelse.

Moderskapspenning

Moderskapspenningen utgår med samma belopp som sjukpenningen (se avsnitt B ovan) inklusive eventuella tillägg för familjemedlemmar. Dock finns det ingen övre gräns för moderskapspenningens storlek.

Förutsatt att du inte arbetar, utbetalas moderskapspenningen under 56 dagar före barnets beräknade födelse och under 56 dagar efter barnets födelse.

Villkor

För att få rätt till moderskapspenning måste du ha arbetat minst 200 dagar under de senaste två åren före barnets födelse. Dessutom måste du ha gjort ett faktiskt avbrott i ditt arbete.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag. Dagar med betald semester jämställs med arbetsdagar. De dagar då sjuk- eller arbetslöshetsersättning utbetalats räknas emellertid inte in. Perioder då du varit försäkrad i en annan medlemsstat i EU får vid behov räknas samman med den tid du varit försäkrad i Grekland, även om detta inte föreskrivs i IKA:s bestämmelser. I sådana fall vänder du dig till IKA:s lokala kontor för information om de formaliteter som krävs.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Som anställd tillhör du IKA:s försäkringssystem om du drabbas av

— ett olycksfall som inträffar i ditt arbete eller på grund av ditt arbete (olycksfall i arbetet),
— ett olycksfall som inträffar på väg till eller från arbetet (jämställs med olycksfall i arbetet),
— ett olycksfall utanför arbetet,
— en sjukdom som orsakas av skadlig inverkan från ditt arbete, förutsatt att denna sjukdom finns med i den officiella förteckningen över arbetssjukdomar.

Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar utgör inte en särskild del av försäkringen. Sjukdom eller tillfällig arbetsoförmåga ingår i sjukförsäkringen (se avsnitt 2 A och B), medan invaliditet och dödsfall ingår i pensionsförsäkringen (se punkterna 4 och 6).

Villkoren för ersättning är dock fördelaktigare, om du har drabbats av ett olycksfall (i synnerhet olycksfall i arbetet) eller om du drabbats av en arbetssjukdom.

Olycksfall i arbetet

Du är berättigad till kontantförmåner och vårdförmåner oberoende av hur länge du varit försäkrad. Det krävs med andra ord inte ett bestämt antal arbetade dagar för att du skall vara berättigad till ersättning.

Om du efter ett olycksfall i arbetet bedöms vara tillfälligt och partiellt arbetsoförmögen, skall ditt fall behandlas som sjukdom. Dock gäller dessutom vissa särskilda regler.

Om du inte kan bevisa att du har arbetat 30 dagar under kalenderåret innan olycksfallet inträffade, kommer ersättningen att beräknas efter referensbeloppet i den försäkringsklass där du är placerad på grundval av din daglön den dag då olyckan inträffade. Ersättningen utgår fr.o.m. den dag då olycksfallet anmäldes. I det här fallet förekommer inga karensdagar som vid sjukdom, men arbetsoförmågan måste bestå längre än tre dagar.

Om ett olycksfall i arbetet leder till invaliditet eller dödsfall, får du i det första fallet invaliditetspension. I det andra fallet får dina familjemedlemmar efterlevandepension (se punkterna 4 och 6 nedan).

Andra olycksfall (utom arbetsolyckor)

I regel är du berättigad till kontantförmåner och vårdförmåner om du kan bevisa att du har arbetat hälften av det antal dagar som normalt krävs för att ersättning skall utgå.

Anmälan av olycksfall

Du själv eller någon annan i ditt ställe måste genast anmäla varje olycksfall till arbetsgivaren och IKA:s lokala kontor. I alla händelser måste ett olycksfall anmälas inom fem dagar. För ytterligare upplysningar kan du vända dig till IKA:s lokala kontor.

Arbetssjukdomar

De som drabbas av en arbetssjukdom bedöms på samma sätt som personer som drabbas av ett olycksfall i arbetet. Följaktligen betalas också i detta fall ersättning från försäkringen (läkarbehandling, sjukpenning, pension) oberoende av antalet arbetade dagar.

Om du anser att det är fråga om en arbetssjukdom, måste du kunna bevisa att du lider av en av de kroniska sjukdomar som finns upptagna i den officiella förteckningen över arbetssjukdomar eller av förgiftning som orsakats av någon form av yrkesutövning som omnämns i förteckningen.

IKA:s lokala hälsonämnd har behörighet att avgöra om villkoren uppfyllts för att en sjukdom skall anses vara en arbetssjukdom.

4. Invaliditet

Pension för grav invaliditet utgår i regel till arbetstagare vars invaliditetsgrad överstiger 80 %, oberoende av om invaliditeten är tillfällig eller varaktig. Om den försäkrades invaliditet avses vara grav har han rätt till full pension.

För att vara berättigad till pension för grav invaliditet måste du uppfylla följande villkor:

— Från vederbörande avdelning inom IKA måste du skaffa ett utlåtande av vilket det framgår att din arbetsförmåga är nedsatt med minst 4/5 (invaliditetsgrad 80 %).

— Nedsättningen av din arbetsförmåga måste bestå minst ett år.

— Du måste ha arbetat a) 4 500 dagar totalt eller b) 1 500 dagar, av vilka 600 avser de senaste fem åren innan arbetsoförmågan konstaterades.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag, medräknat dagar med betald semester.

De perioder som du har varit försäkrad i en annan medlemsstat läggs till de perioder som du är försäkrad i Grekland. Om du har arbetat i en annan medlemsstat, måste du uppge det i din ansökan om pension och bifoga alla handlingar som du har.

Förfaranden

Vid ansökan om invaliditetspension måste du kunna visa upp följande handlingar på IKA:s lokala kontor:

— Alla försäkringshandlingar (försäkringsbevis, DATE etc.).

— Uppgift om när du slutade arbeta.

— För gifta personer med minderåriga barn: äktenskapsbevis och barnens födelsebevis.

— För personer med barn som studerar eller är funktionshindrade: intyg om att de är studerande eller intyg från den behöriga hälsovårdsmyndigheten.

— Kopia av identitetshandling som utfärdats av polisen.

Pension vid vanlig invaliditet

Pension vid vanlig invaliditet utbetalas om invaliditetsgraden uppskattas till mer än 67 % men mindre än 80 %. Pensionsbeloppet vid vanlig invaliditet uppgår till 75 % av invaliditetspensionen. Om den försäkrade emellertid har arbetat 6 000 dagar eller om invaliditeten huvudsakligen orsakas av psykisk sjukdom, är han berättigad till full invaliditetspension.

Pension vid partiell invaliditet

Pension vid partiell invaliditet utbetalas när den försäkrades invaliditetsgrad uppskattas till mer än 50 % men mindre än 67 %. Den uppgår till 50 % av full invaliditetspension. Om invaliditeten främst orsakas av psykisk sjukdom, är personen berättigad till 75 % av det fulla beloppet.

5. Ålderdom

För att vara berättigad till ålderspension måste du ha uppnått en viss ålder, ha arbetat ett visst antal dagar och i vissa fall uppfylla särskilda villkor.

Om du har arbetat minst 4 500 dagar, har du rätt till full pension då du fyller 65 år (60 för kvinnor). Om du har arbetat minst 10 000 dagar, har du rätt till full pension vid 62 års ålder (57 för kvinnor).

Om du har ett tungt och ohälsosamt arbete, kan du få full pension vid 60 års ålder (55 för kvinnor). Du måste dock ha arbetat minst 4 500 dagar, av vilka 4/5 måste ha varit i ett tungt och ohälsosamt arbete, medan minst 1 000 dagar måste ha varit under de senaste tio åren innan du uppnådde åldersgränsen eller lämnade in din ansökan om pension.

Om du har arbetat minst 10 500 dagar (vilket motsvarar ungefär 35 år) som anställd, får du full pension vid 58 års ålder (män och kvinnor). Om du har arbetat som anställd under 10 500 dagar, varav 7 500 i ett tungt och ohälsosamt arbete, har du fr.o.m. den 29 december 2000 rätt till

— full pension om du har fyllt 55 år, eller
— en pension som reduceras med 0,005 % av den fulla pensionen för varje månad fram till ovannämnda gräns, om du har fyllt 53 år.

Om du är mor till ett ogift barn under 18 år, kan du få full pension vid 55 års ålder, om du har arbetat 5 500 dagar och inte själv får någon annan pension från IKA eller någon annan försäkringsinstitution.

Under vissa förutsättningar kan du få pension två eller till och med fem år tidigare än vad som nämns ovan, men i så fall minskar din pension med 0,5 % för varje månad som du får pension innan du har uppnått normal pensionsålder. För ytterligare upplysningar om minskad pension kan du vända dig till IKA:s lokala kontor.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag, medräknat dagar med betald semester. När rätten till ålderspension fastställs, får man räkna med upp till 200 dagar med sjukpenning och 200 dagar med arbetslöshetsersättning, i den mån som dessa har infallit under de senaste tio åren före ansökan om pension. Dessutom får man, om nödvändigt, räkna med perioder då invaliditetspension har utbetalats.

De perioder som du har varit försäkrad i en annan EU-medlemsstat läggs till de perioder som du är försäkrad i Grekland. Om du har arbetat i en annan medlemsstat, måste du uppge detta i din ansökan om pension och bifoga alla försäkringsdokument du har.

Förfaranden

Vid ansökan om ålderspension skall följande handlingar visas upp på IKA:s lokala kontor tillsammans med ansökningshandlingen:

— Alla försäkringshandlingar (försäkringsbevis, DATE).
— Uppgift om vilken dag du slutade arbeta.
— För gifta personer med minderåriga barn: äktenskapsbeviset och barnens födelsebevis.
— För personer med barn som studerar eller är funktionshindrade: intyg på att de är studerande eller intyg från den behöriga hälsovårdsmyndigheten.
— Identitetshandling med uppgift om ditt födelsedatum.

Ålders- och invaliditetspension: belopp

Grundbeloppet för ålders- och invaliditetspension beräknas dels på grundval av det antal dagar som den försäkrade har arbetat, dels den försäkringsklass som han eller hon tillhör med stöd av storleken på de avgifter som betalts under de senaste fem åren före pensioneringen.

Tillägg utgår för

— makan om hon inte arbetar och inte uppbär pension,
— barnen (högst 3) om de är ogifta, inte arbetar, inte uppbär pension och inte har fyllt 18 år eller 24 år (om de studerar vid högskola inom landet eller utomlands) eller om de är arbetsoförmögna och arbetsoförmågan konstaterades innan de fyllde 18 år och makan inte uppbär något tillägg för detta i egenskap av pensionär.

6. Efterlevandeförmåner

Den försäkrades familjemedlemmar är berättigade till pension om han eller hon var försäkrad totalt 4 500 arbetsdagar före dödsfallet eller 1 500 dagar av vilka 300 ligger inom de sista fem åren före dödsfallet. Om emellertid dödsorsaken är ett olycksfall i arbetet är familjemedlemmarna berättigade till pension oberoende av antalet arbetade dagar. Om dödsorsaken är ett olycksfall som inträffade utanför arbetet, måste den avlidne ha fullgjort hälften av ovannämnda antal arbetsdagar.

Familjemedlemmar till en avliden som uppbar invaliditets- eller ålderspension från IKA får auto-

matiskt efterlevandepension. Pensionen betalas ut oberoende av antalet arbetade dagar.

En arbetsdag motsvarar en försäkringsdag, medräknat dagar med betald semester.

De perioder som du har varit försäkrad i en annan medlemsstat läggs till de perioder som du är försäkrad i Grekland. Om du har arbetat i en annan medlemsstat, måste du uppge detta i din ansökan om pension och bifoga alla försäkringsdokument du har.

Familjemedlemmar

Om en försäkrad eller pensionstagare hos IKA avlider är hans eller hennes familjemedlemmar berättigade till efterlevandepension (förmånstagare):

— Den efterlevande maken/makan, till att börja med under en treårsperiod och därefter förlängs pensionen om maken/makan fyllt 40 år då dödsfallet inträffade.

— Barnen om de är ogifta, inte arbetar, inte uppbär pension och inte har fyllt 18 år eller 24 år om de studerar vid högskola inom landet eller utomlands, om båda föräldrarna är döda eller om de försörjdes av den avlidne föräldern som hade övergetts av den andre föräldern. Barn som är arbetsoförmögna och arbetsoförmågan konstaterades innan de fyllde 18 år är berättigade till pension på grund av förälders dödsfall oberoende av ålder.

— Barnbarn och styvbarn utan föräldrar om den avlidne svarade för deras försörjning.

— Biologiska föräldrar eller adoptivföräldrar om den avlidne svarade för deras huvudsakliga försörjning.

Om den försäkrade maken/makan avlider under äktenskapets sex första månader, har varken änkan eller änklingen rätt till pension. Dock har änkan rätt till pension om dödsfallet beror på ett olycksfall, om paret har barn som fötts eller adopterats efter giftermålet eller om hon är gravid.

Om make/maka med pension avlider under äktenskapets första 24 månader, har den efterlevande maken/makan inte rätt till pension.

Pensionens storlek

Den pension som den efterlevande maken/makan har rätt till uppgår till 70 % av den ålderspension som den avlidne försäkringstagaren skulle ha erhållit (eller om han var pensionär, den pension som han erhöll). Rätten till pension upphör om den efterlevande maken/makan gifter sig på nytt.

Pension till barn som mist en av föräldrarna uppgår till 20 % av den ålderspension som den avlidne försäkringstagaren skulle ha erhållit. Barn som mist båda föräldrarna erhåller pension som uppgår till 60 %.

Förmånstagarnas sammanlagda pension på grund av dödsfall kan inte vara större än den pension som den avlidne försäkringstagaren skulle ha erhållit. I fråga om barn som mist båda föräldrarna kan ersättningen inte vara större än 80 % av denna pension. Om den sammanlagda pensionen överstiger denna nivå, minskas varje pension proportionellt.

Förfaranden

För efterlevandepension krävs samma handlingar och intyg som för ålderspension (se avsnitt 5 ovan). Dessutom skall dödsattesten bifogas liksom ett intyg (från de kommunala myndigheterna) över vilka som ingår i den avlidnes familj.

Ansökan om pension skall lämnas in till IKA:s lokala kontor. Om du vistas i en annan medlemsstat, kan du lämna in din ansökan till försäkringskontoret på den plats där du befinner dig.

Begravningshjälp

Vid dödsfall erhåller den efterlevande maken/makan eller den person som betalat begravningskostnaderna ett fast belopp som är åtta gånger större än referensdaglönen i den högsta försäkringsklassen.

Begravningshjälp beviljas då den avlidne är en person som varit försäkrad i IKA, uppburit pension från IKA eller varit försäkrad eller uppburit pension från andra försäkringsinstitutioner, men omfattas av IKA:s sjukförsäkring.

Om den avlidne är familjemedlem till ovanstående beskriven person utbetalas inte begravningshjälp, såvida personen inte uppbar pension på grund av dödsfall.

Begravningshjälp utbetalas om den försäkrade hade arbetat 100 dagar under året före sin död eller under de senaste 15 månaderna sedan de tre månaderna före dödsfallet räknats bort. Om den döde var pensionär, skall kostnaderna täckas av sjukförsäkringen.

För att få begravningshjälp skall den efterlevande maken/makan på IKA:s lokala kontor uppvisa den avlidne makens/makans försäkringshandling med uppgift om försäkringstillhörighet och avgifter (DATE) eller försäkringsbeviset liksom hälsokort och dödsattest. För ersättning för begravningskostnaderna krävs det likaså kvitto från begravningsbyrån över de kostnader som ersatts.

7. Arbetslöshet

Arbetslöshetsförsäkringen administreras av institutionen för arbete och sysselsättning (OAED), som inom ramen för arbetslöshetsförsäkringssystemet ger följande förmåner till arbetslösa:

— Arbetslöshetsersättning.

— Sjukersättning.

Alla anställda som omfattas av en sjukförsäkring inom socialförsäkringssystemet omfattas också automatiskt av arbetslöshetsförsäkringen.

Villkor

Du är berättigad till arbetslöshetsersättning, om du uppfyller följande villkor:

— Du har inte förlorat ditt arbete genom eget vållande.

— Du är i stånd att arbeta och du vill arbeta.

— Du har fyllt 16 år.

— Du har personligen anmält dig hos arbetsförmedlingen.

— Du är beredd att börja arbeta.

— Du måste kunna bevisa att du tillhört arbetslöshetskassan i minst 125 dagar under de senaste 14 månaderna innan du förlorade ditt arbete. I dessa dagar inräknas inte de arbetsdagar som du fullgjort under de senaste två månaderna.

Om du ansöker om arbetslöshetsersättning för första gången, måste du dessutom ha tillhört arbetslöshetskassan 80 dagar varje år under de senaste två åren innan du blev arbetslös. Vid behov kan de perioder räknas med som du arbetat i en annan medlemsstat, om du lämnar in blankett E 301 som du får från arbetslöshetskassan i det land där du senast arbetade.

Ersättningens storlek

Arbetslöshetsersättningen består av ett grundbelopp med tillägg för varje familjemedlem som du försörjer. Grundbeloppet uppgår till 40 % av din lön vid det tillfälle då du blev arbetslös. Kontorsanställda erhåller 50 % av den senaste lönen, dock inte mindre än 2/3 av en outbildad arbetstagares lön.

Grundbeloppet ökas med 10 % för varje familjemedlem som du har försörjningsplikt för.

Ersättningens längd

Hur länge arbetslöshetsersättningen utbetalas beror på hur många dagar du arbetat under de senaste 14 månaderna.

Den lägsta gränsen på 125 dagar motsvarar ersättning under fem månader, 150 dagar motsvarar ersättning under sex månader, 200 dagar åtta månader, 220 dagar tio månader och 250 dagar tolv månader.

Arbetslöshetsersättning utbetalas för 25 dagar i månaden. Om du vill få ersättning även efter det att ersättningsperioden tagit slut, måste du på nytt ha fullgjort det antal arbetsdagar som krävs.

Utbetalning av arbetslöshetsersättning upphör om du får nytt arbete eller om du bedöms vara tillfälligt arbetsoförmögen.

Rätten till arbetslöshetsersättning upphör med den arbetslöses död, med beviljande av pension, vid varaktig arbetsoförmåga och om den arbetslöse inte är beredd att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Förfaranden

För att få arbetslöshetsersättning måste du personligen ha anmält dig som arbetslös hos arbetsförmedlingen på den ort där du bor och ha lämnat in en ansökan om arbetslöshetsersättning inom 60 dagar efter det att du slutade arbeta.

Du får arbetslöshetsersättning endast om den arbetsförmedling som behandlar din ansökan inte kan finna något lämpligt arbete åt dig.

Till ansökan skall bifogas följande handlingar:

— Försäkringsbeviset (DATE som tillhandahålls av IKA eller annan försäkringshandling).

— Uppgift om att anställningen upphört.

— Intyg om att du inte har annan sysselsättning och att du kommer att meddela arbetsförmedlingen om du får ett nytt arbete.

— Familjemedlemmarnas hälsokort.

Sjukdom under den tid då arbetslöshetsersättning utbetalas

För att du skall uppfylla villkoren för sjukersättning jämställs de dagar då du uppbär arbetslöshetsersättning med arbetsdagar.

Om du på grund av sjukdom blir arbetsoförmögen under den period då du erhåller arbetslöshetsersättning, får du arbetslöshetsersättning under ytterligare fem dagar utan att samtidigt ha rätt till sjukpenning. Om du fortfarande är sjuk, upphör utbetalningen av arbetslöshetsersättning, och du får sjukpenning från den sjukkassa du tillhör i den mån du är berättigad till det.

Om du kommer från en annan medlemsstat för att söka arbete i Grekland

Om du uppbär arbetslöshetsersättning i en annan medlemsstat och du har tillstånd att komma till Grekland för att söka arbete, måste du anmäla dig personligen på den lokala arbetsförmedlingen inom sju dagar efter din ankomst till Grekland om du vill att utbetalningen av arbetslöshetsersättningen skall fortsätta. Därför skall du fylla i en blankett E 303 innan du åker till Grekland och lämna in den på arbetsförmedlingen.

Om du beger dig till en annan medlemsstat för att söka arbete

Om du erhåller arbetslöshetsersättning i Grekland, behåller du denna rätt till ersättning om du beger dig till en annan medlemsstat för att söka arbete, under förutsättning att du varit registrerad som arbetssökande i Grekland under minst fyra veckor före avresan. Du behåller din rätt till arbetslöshetsersättning i Grekland i högst tre månader. Om du inte har återvänt till Grekland inom denna tremånadersperiod, förlorar du din rätt till ersättning.

8. Familjeförmåner

Om du arbetar och tillhör IKA, OAED eller någon annan försäkringsinstitution för arbetstagare, kan du ha rätt till familjeförmåner som utbetalas av institutionen för arbete och sysselsättning (OAED).

Du är berättigad till barnbidrag för barn som vistas i Grekland eller någon annan medlemsstat i EU, om

— du är anställd och har minst ett barn som du har försörjningsplikt för,

— du har arbetat 50 dagar under det föregående kalenderåret och betalat in motsvarande avgifter,

— det kollektivavtal som du omfattas av inte ålägger arbetsgivaren att utbetala högre ersättning än OAED.

Barnbidrag betalas till

— föräldrar (fader eller moder) för ogifta barn som de har försörjningsplikt för och som är under 18 år eller under 22 år om de studerar eller är funktionshindrade (oberoende av ålder). Modern anses ha rätt till barnbidraget om hon uppfyller de villkor som ställs och om fadern av något skäl inte är berättigad till ersättning från OAED.

— far- och morföräldrar, bror eller syster, faster/moster eller farbror/morbror om de försörjer barn som mist den ena eller båda föräldrarna. Barnbidrag utbetalas för barn som mist ena föräldern endast då den efterlevande föräldern inte är berättigad till barnbidrag.

Barnbidragets storlek

Barnbidrag utbetalas för alla barn från det första barnets födelse. Ersättningens storlek beror på antalet barn och familjens årsinkomst.

I vissa fall kan barnbidraget höjas om det gäller en förälder vars make/maka har dött eller är arbetsoförmögen, eller som fullgör sin värnplikt eller har barn som är funktionshindrade eller födda utom äktenskapet eller som försörjer barn som mist båda föräldrarna.

Förfaranden

Du lämnar din ansökan till det lokala OAED-kontoret och bifogar ditt försäkringsbevis (DATE, som är utställt av IKA eller ett annat försäkringsbevis) samt barnets födelsebevis.

För att barnbidrag skall utbetalas för barn som bor i en annan medlemsstat, skall du bifoga blankett E 401, där du redogör för dina familjeförhållanden. Ytterligare upplysningar kan lämnas av det lokala OAED-kontoret.

9. Ytterligare upplysningar

Den viktigaste försäkringsinstitutionen i Grekland är IKA, som svarar för alla former av socialförsäkringar utom arbetslöshetsförsäkring och familjeförmåner som betalas av OAED. Om du vistas i Grekland och har frågor om dina rättigheter eller skyldigheter rörande socialförsäkringarna, kan du vända dig till IKA:s kontor på den plats där du bor.

Vissa grupper omfattas inte av IKA. De flesta omfattas av TAE (gäller egenföretagare, i synnerhet inom handel), TSMEDE (för ingenjörer) eller OGA (för lantbrukare). Utöver dessa försäkringsinstitutioner finns det ett större antal specialförsäkringar för vissa samhällsområden. IKA kan lämna ytterligare upplysningar ifall du omfattas av någon av dessa.

IKA - Idryma Koinonikon Asfaliseon
Agiou Konstantinou 8
GR-10241 Athen
Tfn (30-1) 523 60 61

OAED - Organismos Apaskoliseos Ergatikou Dynamikou
Ethnikis Antistasis Apo Kalamaki
Athen
Tfn (30-1) 994 28 10-19

TAE - Tameio Asfaliseos Emporon
Vouliis 8–10
GR-10562 Athen
Tfn (30-1) 322 83 91

TEVE - Tameio Epangelmation Viotechnon Elladas
Aigiou Konstantinou 5
GR-10431 Athen
Tfn (30-1) 523 33 30

TSMEDE - Tameio Syntaxeon Michanikon ke Ergolipton Dimosion Ergon
Kolokotroni 4
GR-10561 Athen
Tfn (30-1) 324 65 86

OGA - Organismos Georgikon Asfaliseon
Patision 30
GR-10170 Athen
Tfn (30-1) 360 70 11

SPANIEN

1. Inledning

Socialförsäkringssystemet i Spanien omfattar två typer av skydd: avgiftsfinansierat och icke-avgiftsfinansierat.

● Avgiftsfinansierade förmåner

Det finns sex större avgiftsfinansierade system:

— Ett allmänt socialförsäkringssystem som omfattar dels alla anställda som inte är anslutna till något särskilt system, dels vissa tjänstemannakategorier.

— Fem särskilda socialförsäkringssystem, för arbetstagare inom jordbrukssektorn, egenföretagare, personer som utför tjänster i hemmet, kolgruvearbetare samt sjömän.

Därutöver finns det särskilda avgiftsfinansierade system för offentliganställda och en särskild försäkring för studerande.

Försäkringssystemen är obligatoriska. Alla arbetstagare måste betala in avgifter till det system som deras yrkesverksamhet hör till. Man kan inte samtidigt vara försäkrad i två system för en och samma yrkesverksamhet.

● Icke-avgiftsfinansierade förmåner

De icke-avgiftsfinsierade förmånerna är avsedda för personer som saknar tillräckliga ekonomiska medel för sina dagliga behov och som aldrig har betalat in socialförsäkringsavgifter eller som har gjort det under en alltför kort tid för att ha rätt till de avgiftsfinansierade förmånerna.

De icke-avgiftsfinansierade förmånerna omfattar

— Hälso- och sjukvård.

— Ålders- och invaliditetspension.

— Arbetslöshetsersättning.

— Barnbidrag.

Några få grupper kan dessutom få kompletterande socialbidrag från staten eller lokala myndigheter. Dessa bidrag är i första hand avsedda för äldre och funktionshindrade.

● Frivillig försäkring

I Spanien kan man inte frivilligt skriva in sig i det allmänna socialförsäkringssystemet. Däremot kan man välja att frivilligt fortsätta att vara inskriven i de obligatoriska försäkringssystemen (både de särskilda och det allmänna), när man slutar arbeta. Denna frivilliga förlängning av försäkringen görs genom ett så kallat särskilt avtal som träffas mellan sökanden och ett av den allmänna socialförsäkringskassans provinskontor (*Dirección Provincial de la Tesorería General de la Seguridad Social*) eller ett provinskontor för socialförsäkringsinstitutet för sjömän (*Dirección Provincial del Instituto Social de la Marina*). Under avsnitt 10 hittar du adresserna till dessa socialförsäkringsinstitutioner.

● Inskrivning

I Spanien måste man så snart man börjar arbeta skriva in sig i det socialförsäkringssystem man hör till, inom föreskriven tid. Om man är egenföretagare, måste man själv skriva in sig. Om man är anställd, är det arbetsgivaren som måste se till att man blir inskriven.

Inskrivning i socialförsäkringssystemet är obligatorisk, görs en gång och gäller sedan yrkeslivet ut. Inskrivning görs första gången man börjar förvärvsarbeta.

När man skriver in sig får man ett försäkringsbevis (*documento de afiliación*) med sina och familjemedlemmarnas personuppgifter samt ett försäkringsnummer. Detta försäkringsbevis skall man hålla väl reda på.

När man en gång har blivit inskriven kan sedan olika förändringar ske i ens yrkesliv (man kan byta arbete, bli arbetslös, bli inkallad till militärtjänst, etc.). Dessa förändringar påverkar försäkringssituationen på följande sätt: När man börjar förvärvsarbeta börjar man att aktivt betala in socialförsäkringsavgifter och blir därigenom försäkrad. Perioder under vilka man förvärvsarbetar och betalar in socialförsäkringsavgifter kallas för ''altas''. Perioder under vilka man inte förvärvsarbetar kallas för ''bajas''.

För att ha rätt till socialförsäkringsförmåner är det nästan alltid ett krav att man förvärvsarbetar och betalar in avgifter. Det finns dock en rad situationer som likställs med sådana försäkringsperioder, även om man inte förvärvsarbetar.

● Avgifter

Den socialförsäkringsavgift som varje arbetstagare skall betala in beräknas som en procentsats av avgiftsunderlaget. Avgifterna brukar justeras årligen.

I det allmänna socialförsäkringssystemet motsvarar avgiftsunderlaget ungefär de anställdas lön. Det finns dock en undre gräns som motsvarar minimilönen (SMI), när det gäller heltidsarbete, och en övre gräns som motsvarar drygt fem gånger minimilönen.

I det särskilda systemet för egenföretagare försäkrar man sig enbart mot icke- arbetsrelaterade risker, som till exempel sjukdom. Man kan frivilligt

försäkra sig mot arbetsoförmåga genom att betala avgifter för denna försäkring. Försäkringstagaren fastställer själv avgiftsunderlaget och väljer ett belopp mellan den undre och den övre gränsen.

Det är inte de anställda utan arbetsgivaren som ansvarar för att avgifterna betalas in till socialförsäkringen. Arbetsgivaren betalar in både sin egen andel av avgiften och den anställdes del. Arbetsgivaren drar sedan av den anställdes del av avgiften från dennes bruttolön, på samma sätt som skatteavdrag görs för inkomstskatt.

Egenföretagare däremot är skyldiga att själva betala in sina avgifter.

Socialförsäkringsinstitutioner

Socialförsäkringen administreras av sex institutioner: den allmänna socialförsäkringskassan (*Tesorería General de la Seguridad Social, TGSS*), det nationella socialförsäkringsinstitutet (*Instituto Nacional de la Seguridad Social, INSS*), det nationella hälso- och sjukvårdsinstitutet (*Instituto Nacional de la Salud, Insalud*), institutet för migration och social service (*Instituto de Migraciones y Servicios Sociales, Imserso*), det nationella arbetsmarknadsinstitutet (*Instituto Nacional de Empleo, INEM*) samt socialförsäkringsinstitutet för sjömän (*Instituto Social de la Marina, ISM*).

Under avsnitt 10 finns adresserna till dessa socialförsäkringsinstitutioners provinskontor.

Den allmänna socialförsäkringskassan (TGSS) sköter inskrivningen av företag, arbetstagare och egenföretagare, utfärdar intyg om de aktiva avgiftsbetalarnas försäkringsperioder (''altas''), tar emot avgiftsinbetalningarna, betalar ut förmåner samt utfärdar blanketterna E 101, E 102 och E 103 som rör lagstiftningen för migrerande arbetstagare.

Det nationella socialförsäkringsinstitutet (INSS) är den institution som beviljar och beräknar alla förmåner (utom arbetslöshetsförmåner) för samtliga system (utom det särskilda systemet för sjömän och de icke-avgiftsfinansierade ålders- och invaliditetspensionerna).

Socialförsäkringsinstitutet för sjömän (ISM) ansvarar för det särskilda socialförsäkringssystemet för sjömän och handlägger förmåner och social service för sjömän. ISM:s kontor fungerar också som arbetsförmedling för sjömän och beviljar arbetslöshetsförmåner.

Det nationella hälso- och sjukvårdsinstitutet (Insalud) administrerar vårdförmånerna. För detta ändamål förfogar Insalud över ett nätverk av egna sjukvårdsinrättningar, även om också andra sjukvårdsinrättningar kan vara knutna till systemet. Insalud tillhandahåller sjukvård i hela Spanien utom i följande autonoma regioner, där hälso- och sjukvården administreras av respektive autonom regions hälso- och sjukvårdsinstitution:

— Andalusien: *Servicio Andaluz de Salud* (*SAS*).
— Katalonien: *Institut Català de la Salud* (*ICS*).
— Valencia: *Servicio Valenciano de la Salud* (*Servasa*).
— Baskien: *Servicio Vasco de la Salud* (*Osakidetza*).
— Navarra: *Servicio Navarro de la Salud* (*Osasunbidea*).
— Galicien: *Servicio Gallego de la Salud* (*Sergas*).
— Kanarieöarna: *Servicio Canario de la Salud* (*Sercasa*).

Institutet för migration och social service (Imserso) administrerar de icke-avgiftsfinansierade pensionerna samt de förmåner som är avsedda för äldre och funktionshindrade. Hälso- och sjukvård i strikt bemärkelse administreras dock av de autonoma regionerna med undantag för Ceuta och Melilla.

Det nationella arbetsmarknadsinstitutet (INEM) administrerar och betalar ut arbetslöshetsersättning, förmedlar arbete genom arbetsförmedlingarna (*Oficinas de empleo*) och ansvarar för yrkesutbildning/fortbildning och allmän arbetsmarknadspolitik.

Socialförsäkringsinstitutet för sjömän (ISM) administrerar det särskilda socialförsäkringssystemet för sjömän och ansvarar för sjömännens sociala service. ISM hjälper genom sina kontor (se avsnitt 10) även sjömän att hitta arbete och beviljar arbetslöshetsersättning.

Överklagande

Om du är missnöjd med ett beslut från en socialförsäkringsinstitution kan du överklaga hos institutionen. Överklagan måste göras inom 30 dagar räknat från den dag då du fick beslutet. Om socialförsäkringsinstitutionen avslår ditt överklagande kan du vända dig till domstolen för sociala och arbetsrättsliga frågor (*Juzgado de lo Social*) på den ort där du är bosatt. Om du är missnöjd med domstolens beslut, kan du överklaga till högre instans till den *Tribunal Superior de Justicia* som är överrätt till den domstol som fattade det tidigare beslutet. En sådan överrätt finns i varje autonom region.

Separation, skilsmässa och övergivande av familj påverkar socialförsäkringsförmåner

Vid dessa familjesituationer kan det uppstå komplicerade problem när det gäller socialförsäkringarna. Det bästa sättet att lösa problemen är att vända sig till den behöriga institutionens provinskontor (INSS, ISM, INEM, osv.).

Om du har rätt till sjukvård som medförsäkrad, dvs. genom den försäkrade (vanligtvis maken), och

inte längre bor tillsammans med den försäkrade, kan du ansöka om ett eget sjukvårdskort för dig och för de barn som bor hos dig. Du skall då vända dig till socialförsäkringsinstitutets (INSS) provinskontor på den ort där du är bosatt.

När speciella familjeförhållanden föreligger utbetalas barnpension, familjebidrag, bidrag till funktionshindrade och generellt alla förmåner för minderåriga eller arbetsoförmögna till den person som har försörjningsansvaret för den minderåriga eller den funktionshindrade.

2. Sjukdom och moderskap

A. VÅRDFÖRMÅNER VID SJUKDOM

Socialförsäkringen ger följande grupper rätt till vårdförmåner:

— Arbetstagare som är inskrivna i socialförsäkringen och som aktivt betalar in avgifter eller som befinner sig i en likställd situation, oavsett om arbetsgivaren har fullgjort sina skyldigheter på detta område eller inte.

— Pensionstagare och personer som uppbär periodiska förmåner från socialförsäkringen.

— Den försäkrades make/maka eller sambo (om man bott tillsammans minst ett år före ansökan), den försäkrades barn, den försäkrades och makens/makans syskon, under förutsättning att dessa bor tillsammans med och är försörjda av den försäkrade samt att de inte har inkomster som överstiger den dubbla minimilönen och att de inte har rätt till vårdförmåner från något annat håll.

— Personer som har separerat eller skilt sig, som angetts ovan, om de vid tidpunkten för separationen eller skilsmässan var medförsäkrade genom sin make/maka, under förutsättning att de inte har rätt till vårdförmåner från annat håll.

— Spanska emigranter som under sina tillfälliga vistelser i Spanien, eller när de återvänder för gott, tecknar en frivillig sjukvårdsförsäkring för vårdförmåner som de annars inte skulle ha rätt till.

— Spanska och vissa utländska medborgare som är bosatta i Spanien och saknar tillräckliga ekonomiska medel för att försörja sig.

Rätt till vårdförmåner får den försäkrade, dennes make/maka och barn samma dag som den försäkrade aktivt börjar betala in avgifter till socialförsäkringen.

● Hur får man sjukvård?

För att få rätt till sjukvård måste man vanligtvis kunna visa upp ett giltigt socialförsäkringskort, ett så kallat individuellt sjukvårdskort (*tarjeta individual sanitaria).*

Sjukvården ges endast på sjukvårdsinrättningar som hör till socialförsäkringen eller som har ett avtal med socialförsäkringen. Behandling vid andra sjukvårdsinrättningar täcks i allmänhet inte av socialförsäkringssystemet.

● Olika typer av vårdförmåner

Det allmänna systemet omfattar sjukvård i hemmet, på vårdcentral eller på sjukhus. Om man behöver gå till en allmänläkare, barnläkare eller tandläkare kan man göra det direkt. För att få specialistvård måste man ha en remiss från en primärvårdsläkare. Patienten kan själv välja allmänläkare och barnläkare inom sitt sjukvårdsområde, förutsatt att dessa kan ta emot fler patienter, dvs. om antalet patienter dessa läkare har hand om inte överstiger det antal som fastställts för det aktuella distriktet.

Sjukhusvård och akutvård vid akutmottagningar (med eller utan påföljande sjukhusvistelse) täcks också av socialförsäkringen. För att bli intagen på sjukhus måste patienten ha remiss från sin husläkare, utom i akutfall. Om transport inte kan ske med normala färdmedel, täcker socialförsäkringssystemet även sjuktransport (ambulans).

Sjukvården är i allmänhet kostnadsfri. Psykiatrisk vård och tandvård täcks dock inte helt och hållet.

Läkemedel är kostnadsfria för vissa försäkrade, i huvudsak pensionärer och de som uppbär förmåner på grund av arbetsolycka eller arbetssjukdom. Övriga försäkrade betalar en viss del av läkemedelskostnaderna (i allmänhet 40 %). Läkemedel som ges i samband med sjukhusvård är kostnadsfria för alla.

Socialförsäkringen täcker utgifter för kirurgiska och ortopediska proteser och mekaniska rullstolar för funktionshindrade. Däremot omfattas inte tandproteser eller glasögon.

Om den behandlande läkaren anser att rehabilitering är nödvändig, kan han eller hon föreskriva kostnadsfri rehabilitering.

Fartyg till sjöss har tillgång till sjukvårdsupplysning dygnet runt via radio från ISM:s sjukvårdsinrättning.

● Utlandsresor

Om du har rätt till vårdförmåner från den spanska socialförsäkringen och reser till ett annat EU- eller EES-land, skall du före avresan skaffa rätt blankett från den nationella socialförsäkringsinstitutionens (INSS) provinskontor.

● Speciella regler för de särskilda socialförsäkringssystemen

Enligt det särskilda socialförsäkringssystemet för sjömän gäller speciella regler för olycksfall och sjukdomar ombord eller i utländsk hamn. Social-

försäkringsinstitutet för sjömän (ISM) kan lämna ytterligare upplysningar (se adresser under avsnitt 10).

Särskilda program för funktionshindrade

Funktionshindrade som i annat fall inte skulle ha rätt till sjukvårds- och läkemedelsförmåner kan få dessa förmåner genom det allmänna socialförsäkringssystemet. Funktionshindrade kan även få tillgång till sjukgymnastik och psykoterapi, psykologisk behandling och rådgivning, allmän utbildning och specialutbildning, arbetsterapi, etc.

Funktionshindrade personer över tre år som har en invaliditetsgrad på minst 33 % och som inte kan använda allmänna transportmedel har rätt till bidrag eller ersättning för resekostnader.

B. FÖRMÅNER VID MODERSKAP OCH HAVANDESKAP

Kontantförmåner utbetalas till arbetstagare som är arbetsoförmögna på grund av moderskap eller vid risker i samband med havandeskap.

Arbetsoförmåga kan uppstå till följd av en vanlig sjukdom eller ett olycksfall, eller till följd av en arbetsolycka eller arbetssjukdom, också under observationsperioder.

Moderskapspenning betalas ut till arbetstagare som är inskrivna i något av socialförsäkringssystemen och som utnyttjar möjligheten att ta ut ledighet i samband med barns födelse, adoption eller mottagande av fosterbarn.

Kontantförmåner under havandeskapet tryggar den period under vilken anställningskontraktet tillfälligt upphör att gälla när en gravid kvinna måste byta arbete därför att arbetet påverkar hennes eller fostrets hälsa negativt och ett sådant byte av olika omständigheter inte går att genomföra.

Alla anställda som aktivt betalar in socialförsäkringsavgifter eller som befinner sig i en likställd situation har rätt till dessa förmåner. Om arbetsoförmågan beror på arbetssjukdom eller olycksfall i arbetet, betraktas arbetstagaren alltid som aktivt betalande. Om arbetsoförmågan beror på arbetssjukdom, olycksfall i arbetet eller annat olycksfall krävs det inte att man skall ha betalat in avgifter under en viss tid, utan arbetstagaren betraktas alltid som försäkrad.

Om arbetsoförmågan däremot beror på vanlig sjukdom, skall man ha betalat in avgifter för 180 dagar under de senaste fem åren. För att ha rätt till moderskapspenning måste man vara inskriven och aktivt betalande samt ha betalat in avgifter för 180 dagar under de fem åren närmast före nedkomsten, dagen för myndighets eller domstols beslut om fosterhemsplacering eller domstolsbeslut om adoption.

Väntetid, karenstid och maxtid

Den allmänna regeln är att ersättning betalas ut först efter en väntetid på fyra dagar. I praktiken är det dock många arbetsgivare som fortsätter att betala ut lön under dessa dagar. Ingen karenstid fordras när den tillfälliga arbetsoförmågan beror på olycksfall i arbetet, arbetssjukdom eller moderskap.

Vid tillfällig arbetsoförmåga som beror på olycksfall eller sjukdom, oavsett orsak, kan ersättning betalas ut under tolv månader, som kan förlängas med ytterligare sex månader, om det kan antas att arbetstagaren kan bli färdigbehandlad och friskskriven under denna tid.

Om man står under observation för arbetssjukdom, kan man få ersättning under sex månader, som kan förlängas med ytterligare sex månader.

Under vissa förutsättningar kan ersättningsperioden förlängas till högst 30 månader räknat från den dag arbetsoförmågan inträdde.

Moderskapspenning utbetalas i 16 veckor vid barns födelse (upp till 18 veckor vid flerbarnsfödsel). Vid adoption och mottagande i fosterhem av barn upp till sex års ålder, både permanent och som förberedelse inför adoption, betalas ersättningen ut under 16 veckor i rad. Om flera barn adopteras eller tas emot i fosterhem kan denna tid förlängas med två veckor för varje ytterligare barn.

Ersättningens storlek

Vid tillfällig arbetsoförmåga som beror på olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, uppgår den ekonomiska ersättningen till 75 % av beräkningsunderlaget, på grundval av de avgiftsinbetalningar som gjorts under en viss tid.

Vid tillfällig arbetsoförmåga som beror på vanlig sjukdom eller olycksfall som inte är arbetsrelaterat, uppgår ersättningen till 60 % av beräkningsunderlaget (föregående månads dagliga avgiftsunderlag) från den fjärde dagen och till och med den tjugonde dagen, och därefter till 75 %.

Den ekonomiska ersättningen vid moderskap är 100 % av beräkningsunderlaget (avgiftsunderlaget för den månad som föregick föräldraledighetens början).

Vid risker i samband med havandeskapet uppgår den ekonomiska ersättningen till 75 % av beräkningsunderlaget och kan utbetalas från och med den dag då anställningsavtalet tillfälligt upphävs.

Vid vanlig sjukdom eller olycksfall som inte är arbetsrelaterat är det arbetsgivaren som betalar ut ersättningen från den första dagen till och med den femtonde dagen. Från den sextonde dagen är det INSS, eller samarbetande institution, som tar över ansvaret för utbetalningarna, som sker direkt

genom arbetsgivaren. Vid olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom är det INSS, eller den samarbetande institutionen (försäkringsbolaget för arbetsolyckor och arbetssjukdom) som betalar ut ersättningen från och med dagen efter sjukskrivningsdagen. För sjukskrivningsdagen är arbetsgivaren skyldig att betala arbetstagaren full lön. När det gäller moderskap och risk under graviditeten är det INSS som sköter utbetalningarna från den första dagen.

- **Speciella regler för de särskilda sjukförsäkringssystemen**

I det särskilda sjukförsäkringssystemet för egenföretagare betalas ersättning ut för tillfällig arbetsoförmåga till följd av sjukdom eller olycksfall från den femtonde dagen efter den dag som egenföretagaren inte längre kunde utföra sitt arbete. Ersättningen uppgår i båda fallen till 60 % av det månatliga beräkningsunderlaget från den femtonde dagen till den tjugonde och till 75 % från och med dag tjugoett.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Det spanska socialförsäkringssystemet innehåller inte något särskilt system för olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, men väl ett antal särskilda förmåner för dessa eventualiteter.

Med olycksfall i arbetet avses en fysisk skada som arbetstagaren ådrar sig i arbetet eller till följd av arbetet samt sådana sjukdomar som inte betraktas som arbetssjukdomar därför att de inte finns upptagna i förteckningen över arbetssjukdomar, men som arbetstagaren ådragit sig på grund av sitt arbete. Olycksfall som inträffar under resa till och från arbetet betraktas också som olycksfall i arbetet. Med arbetssjukdom avses någon av de sjukdomar som finns upptagna i en godkänd förteckning över arbetssjukdomar.

- **Vårdförmåner**

Vårdförmåner beviljas i stort sett enligt de regler som beskrivs ovan i avsnitt 2 A, men alltid så fördelaktigt som möjligt. Förmånerna inbegriper kostnadsfria läkemedel och alla förmåner i samband med rehabiliteringsprogram.

- **Tillfällig arbetsoförmåga och ersättning vid olycksfall i arbetet**

Om ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom medför tillfällig arbetsoförmåga, gäller de regler som beskrivs ovan i avsnitt 2 B. Vid försumlighet från arbetsgivarens sida, se nedan.

Vid bestående arbetsoförmåga gäller bestämmelserna i avsnitt 4. Dessutom kan en engångsersättning beviljas. Fysiska skador, lemlästning och deformiteter av varaktig karaktär som förorsakats av ett olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom och som, även om de inte leder till bestående arbetsoförmåga, nedsätter personens fysiska prestationsförmåga, ger rätt till en engångsersättning. Skadan måste dock finnas med på en godkänd förteckning över skador för vilka sådan ersättning kan beviljas.

- **Ersättning vid dödsfall**

När olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom leder till att arbetstagaren avlider, beviljas en engångsersättning, utöver de allmänna ersättningar som beskrivs i avsnitt 6. Den efterlevande maken/makan får ett belopp som är sex gånger det aktuella månatliga beräkningsunderlaget. Varje barn får motsvarande ett månatligt beräkningsunderlag. Om det inte finns någon efterlevande make/maka, delas de sex månadsbeloppen mellan barnen. Om det inte finns någon make/maka eller barn som har rätt till ersättning, får modern och fadern tolv gånger det månatliga beräkningsunderlaget om båda är i livet och nio gånger detta beräkningsunderlag om bara en av dem är i livet.

- **Försumlighet från arbetsgivarens sida**

Alla ersättningar som betalas ut i samband med ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom höjs med mellan 30 % och 50 %, om olycksfallet eller sjukdomen beror på att arbetsgivaren inte har fullgjort sina skyldigheter vad gäller hälsa och säkerhet på arbetsplatsen.

Ersättningar till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom beviljas även om arbetsgivaren inte har fullgjort sina skyldigheter när det gäller att försäkra sina arbetstagare.

4. Invaliditet

En arbetstagare betraktas som varaktigt arbetsoförmögen om han eller hon har genomgått föreskrivna behandlingar och anses färdigbehandlad men ändå uppvisar allvarliga fysiska eller funktionella defekter som kan antas vara bestående och som helt eller delvis nedsätter arbetsförmågan.

Invaliditetspension beviljas personer som har förklarats vara arbetsoförmögna och som inte har rätt till ålderspension (om de har fyllt 65). Invaliditetspensionen omvandlas till ålderspension när pensionstagaren fyller 65, utan att detta medför några som helst förändringar av villkoren för förmånen.

- **Kvalifikationsvillkor**

Den som drabbas av arbetsoförmåga måste vara registrerad som aktivt betalande försäkrad eller vara likställd med sådan när arbetsoförmågan konstateras. Detta villkor anses alltid vara uppfyllt om arbetsoförmågan beror på ett olycksfall i

arbetet eller en arbetssjukdom. Detta villkor behöver inte heller vara uppfyllt om personen är helt arbetsoförmögen eller gravt funktionshindrad till följd av ett icke-arbetsrelaterat olycksfall eller en vanlig sjukdom, förutsatt att han eller hon har betalat in försäkringsavgifter under minst femton år, varav tre under den tioårsperiod som föregår den dag arbetsoförmågan fastställs.

Det krävs ingen minsta avgiftsperiod om arbetsoförmågan har förorsakats av ett olycksfall i arbetet, en arbetssjukdom eller ett vanligt olycksfall. Om arbetsoförmågan däremot har förorsakats av en vanlig sjukdom, måste arbetstagaren ha betalat in socialförsäkringsavgifter under ett visst antal år beroende på ålder.

Invaliditetsgrad och ersättningens storlek

Vid varaktig partiell nedsättning (33 % eller mer) av arbetstagarens förmåga att utföra sina tidigare arbetsuppgifter, består ersättningen av ett belopp motsvarande 24 gånger det månatliga beräkningsunderlaget för ersättning vid tillfällig arbetsoförmåga.

Vid varaktig total arbetsoförmåga, det vill säga om arbetstagaren inte längre klarar av att utföra sitt vanliga arbete, består ersättningen av pension motsvarande 55 % av beräkningsunderlaget i fråga. För personer över 55 år som har svårt att hitta arbete uppgår pensionen till 75 % av beräkningsunderlaget.

Vid varaktig fullständig nedsättning av arbetsförmågan vad gäller alla typer av arbete, består ersättningen av en pension som uppgår till 100 % av beräkningsunderlaget.

Vid grava funktionshinder, det vill säga om arbetstagaren är fullständigt arbetsoförmögen och behöver hjälp att klara det dagliga livets aktiviteter som att äta, klä på sig osv, består ersättningen av en pension som uppgår till 150 % av beräkningsunderlaget.

Icke-avgiftsfinansierad invaliditetspension

Funktionshindrade som lever under knappa ekonomiska omständigheter och som antingen aldrig har betalat in socialförsäkringsavgifter eller som inte har betalat avgifter under tillräckligt lång tid för att få rätt till avgiftsfinansierad pension, kan få en icke-avgiftsfinansierad invaliditetspension.

Villkoren för att vara berättigad till sådan invaliditetspension är att man

— är äldre än 18 år och yngre än 65,

— har varit lagligt bosatt i Spanien i minst fem år, varav två år omedelbart före den dag då man ansöker om pension,

— har ett funktionshinder eller lider av en kronisk sjukdom som medför en invaliditetsgrad på minst 65 % och att man

— inte har tillräckliga andra inkomster.

Personer som har ett funktionshinder eller lider av en kronisk sjukdom som motsvarar en invaliditetsgrad på minst 75 % och som behöver ständig tillsyn av annan person kan få ett pensionstillägg på 50 %.

5. Ålderdom

Avgiftsfinansierad ålderspension

Rätt till avgiftsfinansierad ålderspension (*pensión de jubilación)* har personer som är registrerade som aktivt avgiftsbetalande försäkrade eller som är likställda med dessa (t.ex. ofrivillig arbetslöshet) och som uppfyller åldersvillkoret (65 år), har betalat in avgifter i minst 15 år (av vilka två måste vara under den femtonårsperiod som närmast föregår pensioneringen) samt slutar att arbeta.

Rätt till denna pension har också de personer som omfattas av socialförsäkringssystemet och som vid pensioneringen inte är aktivt avgiftsbetalande försäkrade eller likställda med sådana, under förutsättning att de uppfyller ålderskravet (65 år) avgiftsinbetalningskravet (15 år, av vilka två måste vara under den femtonårsperiod som närmast föregår pensioneringen).

Pensionens storlek

Om man har betalat in avgifter i femton år, uppgår pensionsbeloppet till 50 % av beräkningsunderlaget. Från år 16 till och med år 25 ökar beloppet med tre procentenheter för varje ytterligare år och från år 26 till och med år 35 med två procentenheter för varje ytterligare år. Efter 35 års avgiftsinbetalningar får man 100 % av beräkningsunderlaget. Från och med den 1 januari 2002 får man fram beräkningsunderlaget genom att dividera avgiftsunderlaget från de 180 månader som föregår pensioneringen med 210. Avgiftsunderlaget för de senaste 24 månaderna räknas med till sitt nominella värde, resten justeras efter konsumentprisindex.

I början av varje år justeras alla pensioner efter konsumentprisindex. Om du önskar mer information om din egen nuvarande eller framtida pension, skall du vända dig till det nationella socialförsäkringsinstitutets (INSS) eller sjömännens socialförsäkringsinstituts (ISM) provinskontor. Adresserna till dessa institutioner finns i avsnitt 10.

Förtidspension och delpension

Personer som har utfört tunga eller farliga arbeten eller som har arbetat med gifter eller i ohälsosam miljö (till exempel i gruva, vid järnväg eller på en båt) har rätt till full pension innan de fyller 65 år.

Personer som har betalat in avgifter till sjuk- och pensionskassan för anställda (*Mutualidades Laborales de Trabajadores*) före den 1 januari 1967 har rätt till pension vid 60 års ålder. I detta fall minskar emellertid pensionens storlek. Personer som har betalat in avgifter till sjömanskassan (*Mutualidades del Mar)* har rätt till pension vid 55 års ålder. I detta fall minskar också pensionens storlek.

Arbetstagare har rätt till deltidspension vid 60 års ålder fram till den ålder som generellt ger rätt till ålderspension, under följande förutsättningar:

— Arbetstagaren skall komma överens med sin arbetsgivare om en deltidsanställning som innebär att arbetstid och lön minskas med minst 30 % och högst 77 %.

— Arbetsgivaren skall samtidigt anställa en arbetslös person som ersättare och är skyldig att på så vis täcka åtminstone den ursprungliga arbetstiden fram till dess att den deltidspensionerade arbetstagaren går i pension.

Icke-avgiftsfinansierad pension

Äldre som lever under knappa ekonomiska omständigheter och som antingen aldrig har betalat in socialförsäkringsavgifter eller inte har gjort det tillräckligt länge för att ha rätt till pension från det avgiftsfinansierade systemet, kan få en icke-avgiftsfinansierad pension.

För att kunna få en sådan pension skall man

— ha fyllt 65 år,

— ha varit lagligt bosatt i Spanien i tio år efter 16 års ålder, varav två år omedelbart före ansökningsdagen,

— sakna tillgångar.

Minimipensioner och SOVI-pensioner

Om din pension (eller summan av pensionerna om du har fler än en) är lägre än den officiella ”minimipensionen”, kan du få ett tillägg motsvarande skillnaden mellan minimipensionen och din pension, under förutsättning att du inte har inkomster av arbete eller av kapital som överstiger ett visst belopp. Detta tillägg räknas inte som en del av pensionen. Minimipensionens storlek fastställs i början av varje år.

Personer som har arbetat i Spanien före 1967 och som uppfyller de krav som gällde enligt den dåvarande lagstiftningen (*Seguro Obligatorio de Vejez e Invalidez)* har rätt till pension i kraft av det systemet, s.k. SOVI-pension. Denna pension kan inte kombineras med andra pensioner i dagens system.

6. Efterlevandeförmåner

Ersättning vid dödsfall och efterlevandepension betalas ut till de efterlevande under följande förutsättningar:

— Om den avlidne var registrerad som aktivt betalande eller motsvarande och hade betalt in avgifter 500 dagar under den femårsperiod som föregick dödsfallet, om dödsfallet berodde på en vanlig sjukdom. Om dödsfallet inträffade på grund av ett icke-arbetsrelaterat olycksfall, ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom finns inget krav på minimiperiod under vilken avgifter måste ha betalats in.

— Om den avlidne inte var registrerad som aktivt avgiftsbetalande eller motsvarande, men hade betalat in avgifter under minst 15 år.

— Om den avlidne uppbar en avgiftsfinansierad ålderspension.

— Om den avlidne uppbar ersättning för tillfällig arbetsoförmåga eller för rehabilitering eller avgiftsfinansierad invaliditetspension.

— Om en arbetstagare försvunnit till följd av ett icke-arbetsrelaterat olycksfall eller ett olycksfall i arbetet, under sådana omständigheter att man kan förmoda att han eller hon avlidit och om man inte har fått något livstecken från personen i fråga inom 90 dagar efter olycksfallet. I detta fall utgår dock inte dödsfallsersättning.

Begravningshjälp

Begravningshjälpen är ett belopp som betalas för att täcka en del av begravningskostnaderna.

Efterlevandepension till make/maka

Om den avlidne har varit gift en gång ges pensionen till den efterlevande maken/makan. Om den avlidne har varit gift mer än en gång fastställs pensionsbeloppet utifrån den avlidnes faktiska inkomster och de olika äktenskapens varaktighet. Pensionen utbetalas till både män och kvinnor utan åtskillnad.

Pensionsbeloppet uppgår till 45 % av beräkningsunderlaget. Detta beräkningsunderlag grundar sig på den avlidnes faktiska inkomster (om dödsfallet beror på ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom) eller på avgiftsunderlaget (i alla övriga fall). Om den avlidne var pensionär, används samma beräkningsunderlag som för pensionen.

Barnpension

Rätt till barnpension har den avlidnes barn och i vissa fall efterlevande makes/makas barn. Barnen skall vara under 18 år eller funktionshindrade. Om båda föräldrarna har avlidit kan barnen få behålla

pensionen upp till 21 eller 23 års ålder, om de inte förvärvsarbetar. Om de förvärvsarbetar får deras årsinkomst inte överstiga 75 % av minimilönen, som alltid skall räknas på årsbasis. Rätten till barnpension upphör när barnet fyller 18 år, utom i de ovan beskrivna fallen då rätten till pension kan behållas upp till 21 eller 23 år.

Pensionsbeloppet uppgår till 20 % av beräkningsunderlaget för varje barn. Underlaget beräknas på samma sätt som för efterlevandepensionen för make/maka. Om det inte finns någon efterlevande make/maka läggs barnpensionen samman med efterlevandepensionen.

Livränta och tillfälliga bidrag till andra anhöriga

Ersättning kan under vissa förutsättningar även beviljas andra anhöriga till den avlidne (föräldrar, syskon, etc.), om de var ekonomiskt beroende av den avlidne. Storleken på ersättningen till var och en av dessa motsvarar en barnpension.

Vilka förmåner kan kombineras?

Efterlevandepension till make/maka kan utbetalas samtidigt med andra inkomster eller med någon av de pensioner som den efterlevande maken/makan själv har intjänat rätt till. Rätten till efterlevandepension upphör dock om maken/makan gifter om sig. Den barnpension som utbetalas när den ena föräldern avlidit kan kombineras med barnpension som utbetalas när den andra föräldern avlidit.

Barn som är över 18 år och som inte är funktionshindrade kan inte få barnpension om de har inkomster från förvärvsarbete som överstiger 75 % av minimilönen för personer över 18 år.

7. Arbetslöshet

Arbetslösa som kan och vill arbeta, som har förlorat sitt arbete eller vars arbetstid (och lön) har minskats med minst en tredjedel, omfattas av arbetslöshetsförsäkringen. Den täcker således både heltids- och deltidsarbetslöshet. Det finns två typer av ersättning: avgiftsfinansierade förmåner och, för dem som inte längre har rätt till sådana förmåner, icke-avgiftsfinansierade förmåner (arbetslöshetsunderstöd).

Alla arbetslöshetsersättningar handläggs, utbetalas och kontrolleras av det nationella arbetsmarknadsinstitutet (INEM), utom för arbetstagare som tillhör det särskilda systemet för sjömän, för vilka ersättningar handläggs av Socialförsäkringsinstitutet för sjömän (ISM).

Avgiftsfinansierade förmåner

Avgiftsfinansierad arbetslöshetsersättning kan man få om man

— när man blir arbetslös är registrerad som aktivt avgiftsbetalande eller befinner sig i en likställd situation,

— har betalat in avgifter under minst tolv månader de senaste sex åren före arbetslösheten,

— är registrerad vid en arbetsförmedling och har ansökt om arbetslöshetsersättning,

— inte är över 65 år, utom om man inte uppfyller kraven för att få rätt till ålderspension,

— inte själv har sagt upp sig från sitt arbete eller har tackat nej till ett erbjudande om arbete.

Förmånens varaktighet

Hur länge man kan få ersättning beror på hur länge man har betalat in socialförsäkringsavgifter. Den kortaste tid man kan få ersättning är 120 dagar, om man har betalat in avgifter under minst 360 dagar. Den längsta tid man kan få ersättning är 720 dagar, och då krävs att man har betalat in avgifter mer än 2 160 dagar.

Om en arbetssökande flyttar till en annan medlemsstat för att söka arbete, får han eller hon behålla arbetslöshetsersättningen från Spanien under högst tre månader.

Arbetslöshetsersättningens storlek

Vid heltidsarbetslöshet uppgår ersättningen till 70 % av beräkningsunderlaget under de första 80 dagarna och till 60 % av grundbeloppet under resten av ersättningstiden. Ersättningen får inte understiga ett visst minimibelopp eller överstiga ett visst maximibelopp. Beräkningsunderlaget utgörs av det genomsnittliga avgiftsunderlaget för de senaste sex månaderna. Vid deltidsarbetslöshet minskar ersättningen proportionellt.

Den som har rätt till arbetslöshetsunderstöd har även rätt till sjukvård. Beträffande övriga socialförsäkringsförmåner räknas den tid som man får arbetslöshetsersättning som en avgiftsperiod.

Icke-avgiftsfinansierade förmåner (arbetslöshetsunderstöd)

Arbetslöshetsunderstöd (*subsidio por desempleo*) ges till personer som inte har rätt till ersättning från det avgiftsfinansierade systemet därför att de inte har betalat in avgifter under tillräckligt lång tid. Det ges också till dem som har haft rätt till avgiftsfinansierad ersättning men som fortfarande är arbetslösa efter det att den period under vilken de hade rätt till ersättning har tagit slut. Det icke-avgiftsfinansierade arbetslöshetsunderstödet betalas endast ut till personer som söker arbete och som har inkomster som är lägre än 75 % av minimilönen, som har varit registrerade vid en arbetsförmedlingen (INEM) i en månad och som

inte har tackat nej till erbjudande från INEM om lämpligt arbete eller fortbildningskurser.

Vidare finns det ytterligare villkor som den arbetslöse måste uppfylla. t.ex. något av de följande:

— Rätten till ersättning från det avgiftsfinansierade systemet skall ha upphört och man skall ha en familj att försörja.
— Man skall vara över 45 år och ha fått avgiftsfinansierad ersättning under tolv månader eller mer och inte ha en familj att försörja.
— Man skall vara över 52 år och uppfylla alla villkor för att kunna gå i pension utom åldersvillkoret.
— Man skall ha betalat in avgifter under mer än tre månader men mindre än tolv, eller vara en återvändande emigrant, eller ha kommit ut efter avtjänat fängelsestraff och i samtliga fall sakna rätt till avgiftsfinansierad arbetslöshetsersättning.

Man kan få denna ersättning mellan 3 och 30 månader. Hur länge beror i huvudsak på hur gammal man är och på om man har familj att försörja eller inte. Om man är arbetslös och över 52 år och uppfyller de lagstadgade villkoren, kan man få ersättningstiden förlängd fram till pensionsdagen.

I allmänhet uppgår det icke-avgiftsfinansierade arbetslöshetsunderstödet till 75 % av minimilönen. Den som uppbär detta bidrag har även rätt till sjukvård.

8. Familjeförmåner

Om man arbetar och/eller är bosatt i Spanien har man rätt till ett barnbidrag för varje barn under 18 år som man försörjer. För gravt funktionshindrade barn finns ingen åldersgräns. Om båda föräldrarna har avlidit, eller om de har övergett sina barn, utbetalas barnbidraget till barnen.

Om familjens inkomster överstiger en viss gräns får föräldrarna inte något barnbidrag, såvida inte barnet är funktionshindrat. När det gäller socialförsäkringen räknas det första året under vilket en av föräldrarna stannar hemma från arbetet för att ta hand om ett nyfött barn som en avgiftsperiod.

Det finns också engångsförmåner som utbetalas vid barns födelse (från och med det tredje barnet och efter inkomstprövning) samt vid flerbarnsfödsel.

9. Social service

Socialförsäkringssystemet i Spanien omfattar också följande sociala service:

— Ålderdomshem.
— Hemhjälp.
— Rekreations- och kurortsvistelser.
— Dagcenter och klubbar för pensionärer.
— Hem för fysiskt och psykiskt funktionshindrade.
— Konvalescens och rehabilitering.
— Subventionerat boende för sjömän från handels- eller fiskeflottan som på grund av sitt arbete måste vistas tillfälligt i spanska hamnar. Detta boende består av ett nätverk av pensionat, s.k. sjömanshus, som finns i alla större hamnar. För ytterligare information om denna service kan du vända dig till Socialförsäkringsinstitutet för sjömän (ISM).

För ytterligare information om hur den sociala servicen fungerar kan du vända dig till Institutet för migration och social service (Imserso).

10. Ytterligare upplysningar

Om en arbetstagare anser sig ha blivit felaktigt behandlad när det gäller socialförsäkringsrättigheter (om till exempel arbetsgivaren har underlåtit att betala in socialförsäkringsavgifter) eller om en arbetstagare tror att hans arbetsgivare inte uppfyller arbetsmiljökraven, kan han eller hon vända sig till yrkes- och socialförsäkringsinspektionen (*Inspección de Trabajo y Seguridad Social*). Denna inspektion har ett lokalkontor i varje provinshuvudort, och adresserna finns i telefonkatalogen under rubriken ”*Delegación Provincial de Trabajo*”.

Man kan också vända sig till justitieombudsmannen (*Defensor del Pueblo*), en institution som finns inskriven i den spanska konstitutionen för att skydda medborgarnas grundläggande rättigheter. Justitieombudsmannen övervakar myndigheters och förvaltningars verksamhet, vilket omfattar socialförsäkringssystemet. Adressen till huvudkontoret är: Eduardo Dato 31, Madrid.

Nedan följer adresserna till de viktigaste socialförsäkringsinstitutionerna i var och en av de spanska provinserna:

NATIONELLA SOCIALFÖRSÄKRINGSINSTITUTETS (INSS) PROVINSKONTOR

A Coruña	c/ Marcial del Adalid, 3 y 7 E-15005 A Coruña
Álava	c/ Eduardo Dato, 36 E-01005 Vitoria-Gasteiz
Albacete	Avda. de España, 27 E-02002 Albacete
Alicante	c/ Churruca, 26 E-03003 Alicante
Almería	Plaza Emilio Pérez, 4 E-04001 Almería
Asturias	c/ Santa Teresa de Jesús, 8 y 10 E-33007 Oviedo
Ávila	Avda. de Portugal, 4 E-05001 Ávila
Badajoz	Ronda del Pilar, 10 E-06002 Badajoz
Balearerna	c/ Pere Dezcallar i Net, 3 E-07003 Palma de Mallorca
Barcelona	c/ Sant Antoni Maria Claret, 5–11 E-08037 Barcelona
Burgos	c/ Trinidad, 4 y 6 E-09003 Burgos
Cáceres	c/ San Pedro de Alcántara, 1 E-10001 Cáceres
Cádiz	Plaza de la Constitución, s/n E-11008 Cádiz
Cantabria	Avda. Calvo Sotelo, 8 E-39002 Santander
Castellón	Plaza Juez Borrull, 14 E-12003 Castellón de la Plana
Ceuta	c/ Real, 20 E-51001 Ceuta
Ciudad Real	c/ General Aguilera, 6 E-13001 Ciudad Real
Córdoba	c/ Córdoba de Veracruz, 4 E-14008 Córdoba
Cuenca	Parque de San Julián, 7 E-16002 Cuenca
Girona	c/ Santa Eugenia, 40 E-17005 Girona
Granada	Carretera de Armilla, 33 E-18006 Granada
Guadalajara	c/ Carmen, 2 E-19001 Guadalajara
Guipúzcoa	c/ Podavines, 1 y 3 E-20010 Donostia-San Sebastián
Huelva	c/ San José, 1 y 3 E-21002 Huelva
Huesca	c/ San Jorge, 34 y 36 E-22003 Huesca
Jaén	Avenida de Madrid, 70 E-23009 Jaén
La Rioja	c/ Sagasta, 2 E-26001 Logroño
Las Palmas	c/ Pérez del Toro, 89 E-35004 Las Palmas
León	Avenida de la Facultad, 1 E-24004 León
Lleida	Pasaje Pompeyo, 2 E-25006 Lleida
Lugo	Plaza del Ferrol, 11 E-27001 Lugo
Madrid	c/ Serrano, 102 E-28006 Madrid
Málaga	c/ Esperanto, 1 E-29007 Málaga
Melilla	c/ General Marina, 18 E-52001 Melilla
Murcia	Avda. de Alfonso X el Sabio, 15 E-30008 Murcia
Navarra	c/ Conde Olivet, 7 E-31003 Pamplona-Iruña
Ourense	c/ Concejo, 1 E-32003 Ourense
Palencia	c/ Miguel Primo de Rivera, s/n E-34001 Palencia
Pontevedra	c/ O Grove, 4 E-36209 Vigo
Salamanca	Plaza de los Bandos, 3 y 4 E-37002 Salamanca
Santa Cruz de Tenerife	c/ General Gutiérrez, 4 E-38003 Santa Cruz de Tenerife
Segovia	Plaza Reina Doña Juana, 1 E-40001 Segovia
Sevilla	c/ Sánchez Perrier, 2 E- 42001 Sevilla
Soria	c/ San Benito, 17 E-42001 Soria
Tarragona	Rambla Nova, 84 E-43003 Tarragona
Teruel	c/ Joaquín Arnau, 22 E-44001 Teruel
Toledo	Callejón del Moro, 4 E-45001 Toledo
Valencia	c/ Bailén, 46 E-46007 Valencia

NATIONELLA SOCIALFÖRSÄKRINGSINSTITUTETS (INSS) PROVINSKONTOR

Valladolid	c/ Gamazo, 5 E-47004 Valladolid	Zamora	Avenida Requejo, 23 E-49012 Zamora
Vizcaya	Gran Vía, 89 E-48011 Bilbao	Zaragoza	c/ Dr. Cerrada, 6 E-50005 Zaragoza

NATIONELLA ARBETSMARKNADSINSTITUTETS (INEM) PROVINSKONTOR

A Coruña	Avenida del Ejército, 12 y 14	La Rioja	c/ Pío XII, 33
Álava	Pintor Jesús Apellaniz, 11	Las Palmas	c/ Velázquez, 10
Albacete	c/ Cid, 31	León	Gran Vía de San Marcos, 27
Alicante	c/ San Juan Bosco, 15	Lleida	Avenida de Cataluña, 2
Almería	Avenida Cabo de Gata, 120	Lugo	Ronda de la Muralla, 58
Asturias	Comandante Caballero, s/n	Madrid	Espartinas, 10
Ávila	Plaza de Santa Ana, 7	Málaga	Avenida de Andalucía, 23
Badajoz	Avenida de Colón, 6	Melilla	Álvaro de Bazán, 14 y 16
Balearerna	c/ Gremi de Sabaters, 39	Murcia	Plaza Vinadel, 10
Barcelona	Parc Estació del Nord, s/n	Navarra	Avenida de Zaragoza, 12
Bilbao	c/ Gran Vía, 50	Ourense	Parque de San Lázaro, 12
Burgos	c/ San Pablo, 8	Palencia	Avenida de Simón Nieto, 10
Cáceres	Avenida de la Hispanidad, 3	Pontevedra	Cánovas del Castillo, 18
Cádiz	Granja de San Ildefonso, s/n	Salamanca	Avenida de Carlos I, 78–92
Cantabria	c/ Vargas, 53 (Santander)	Santa Cruz de Tenerife	c/ Tomé Cano, 12
Castellón	Avenida Pérez Galdós, 19	Segovia	Avenida Fernández Ladreda, 31
Ceuta	Avenida de Nuestra Señora de Otero, 14	Sevilla	Avenida Blas Infante, 4
Ciudad Real	c/ Echegaray, 3	Soria	c/ Santa Teresa de Jesús, 9
Córdoba	Avenida Conde Vallellano, s/n	Tarragona	Rambla Nova, 95
Cuenca	c/ Fermín Caballero, 3	Teruel	Nicanor Villalta, 22
Girona	Plaza Marqués de Camps, 1	Toledo	c/ Covarrubias, 20
Granada	c/ Mirlo, 4	Valencia	c/ Trinidad, s/n
Guadalajara	Avenida del Ejército, 12, 3ª planta	Valladolid	c/ Jesús Rivero Meneses, s/n
Guipúzcoa	c/ Oquendo, 16	Vizcaya	Gran Vía, 50
Huelva	c/ Rascón, 2	Zamora	Plaza de Alemania, 3
Huesca	c/ Agustín de Carrera, 2	Zaragoza	Capitán Portolés, 1, 3 y 5
Jaén	Plaza de San Francisco, 2		

NATIONELLA HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSINSTITUTETS (INSALUD) PROVINS- OCH REGIONKONTOR

Autonoma regionen Aragonien

Huesca	c/ San Jorge, 65
Teruel	c/ Joaquín Arnau, 22
Zaragoza	Paseo María Agustín, 16

Autonoma regionen Asturien (regionkontor)

Oviedo	Plaza del Carbayon, 1–2

Autonoma regionen Balearerna (regionkontor)

Palma de Mallorca	Reina Esclaramunda, 9

Autonoma regionen Kantabrien (regionkontor)

Santander	Avenida Cardenal Herrera Oria, s/n

Autonoma regionen Kastilien-la Mancha

Albacete	Carretera Peñas San Pedro, 2
Ciudad Real	c/ Alarcos, 10
Cuenca	c/ Colón, 12
Guadalajara	c/ Ferial, 31
Toledo	Miguel de Cervantes, 4

Autonoma regionen Kastilien-León

Ávila	c/ Doctor Fleming, 3
Burgos	Avenida de los Reyes Católicos, 15
León	Juan Lorenzo Segura, 3
Palencia	Martín Calleja, 15
Salamanca	Avenida de Mirat, 28–32
Segovia	Paseo Conde de Sepúlveda, 1
Soria	Paseo del Espolón, 2
Valladolid	Galatea, 3
Zamora	Avenida Príncipe de Asturias, 47–49

Autonoma regionen Extremadura

Badajoz	Avenida de Huelva, 8
Cáceres	San Pedro de Alcántara, 3

Autonoma regionen Madrid (regionkontor)

Madrid	c/ Sagasta, 6

Autonoma regionen Murcia (regionkontor)

Murcia	c/ Pinares, 6

Autonoma regionen La Rioja (regionkontor)

Logroño	c/ Bretón de los Herreros, 33

Ceuta (regionkontor)

Ceuta	Avenida de la Marina Española, 13

Melilla (regionkontor)

Melilla	c/ Pablo Vallesca, s/n, Edificio Ánfora

AUTONOMA REGIONER MED EGEN BEHÖRIGHET PÅ HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSOMRÅDET

Katalonien

Instituto Catalán de la Salud (ICS)

Barcelona	c/ Manso, 19
Girona	c/ Santa Clara, 33–35
Lleida	Carretera Torrebonica, s/n
Tarragona	Avenida Prat de la Riba, 39

Andalusien

Servicio Andaluz de Salud (SAS)

Almería	c/ San Leonardo, 7
Cádiz	Avenida de María Auxiliadora, 2
Córdoba	Calle de la República Argentina, 34
Granada	Avenida del Sur, 13

AUTONOMA REGIONER MED EGEN BEHÖRIGHET PÅ HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSOMRÅDET

Huelva	Gran Vía, 6
Jaén	Paseo de la Estación, 15
Málaga	Manuel Agustín Heredia, 34
Sevilla	Avenida Luis Montoto, 87

Baskien

Servicio Vasco de Salud (Osakidetza)

Álava	Avenida de Santiago, 11
Guipúzcoa	Avenida de Navarra, 4
Vizcaya	c/ María Díaz de Haro, 60

Valencia

Servicio Valenciano de Salud (Servasa)

Alicante	c/ Girona, 26
Castellón	Plaza Huerto Sogueros, 12
Valencia	Gran Vía Fernando el Católico, 74

Galicien

Servicio Gallego de Salud (Sergas)

A Coruña	c/ Durán Loriga, 3
Lugo	c/ Doctor Portela, 13
Ourense	c/ Juan XXIII, 31–33
Pontevedra	c/ La Coruña, 24

Navarra

Servicio Navarro de Salud (Osasunbidea)

Pamplona	c/ Irunlarrea, 39

Kanarieöarna

Servicio Canario de Salud (Sercasa)

Las Palmas de Gran Canaria	Paseo de Lugo esquina a Pérez del Toro
Santa Cruz de Tenerife	c/ Méndez Nuñez, 14

PROVINSKONTOR FÖR SOCIALFÖRSÄKRINGSINSTITUTET FÖR SJÖMÄN (ISM)

A Coruña	Avenida de Ramón y Cajal
Alicante	Muelle de Poniente, s/n
Almería	c/ Muelle, 39
Balearerna	c/ Muelle Viejo, 15
Barcelona	c/ Albareda, 1
Bilbao	c/ Virgen de Begoña, 32
Cádiz	Avenida de Vigo
Cartagena	Muelle de Alfonso XII
Castellón	Plaza de Miguel Peris y Segarra (El Grao)
Ceuta	Muelle Cañonero Dato, 20
Gijón	Príncipe de Asturias
Huelva	Avenida de Hispanoamérica, 9
Las Palmas	c/ León y Castillo, 322
Lugo	Carril de los Loureiros, 17
Madrid	c/ Churruca, 2
Málaga	Puente del Carmen
Melilla	Avenida de la Marina Española, 7
Palma de Mallorca	Muelle Viejo
San Sebastián	c/ Marinos, 1
Santa Cruz de Tenerife	Avenida de Anaga
Santander	Avenida Sotileza
Sevilla	c/ Fernando IV, 1
Tarragona	c/ Francisco Bastos, 19
Valencia	Avenida del Puerto, 300
Vigo (Pontevedra)	Avenida Orillamar, 51
Villagarcía de Arosa	Avenida de la Marina, 23

FRANKRIKE

Det sociala trygghetssystemet i Frankrike består av följande:

— Det allmänna systemet som omfattar över 80 % av befolkningen eller cirka 47 miljoner personer.

— De särskilda systemen som antingen ger ett begränsat skydd (i regel ålderdomsförsäkring, eftersom övriga försäkringar ingår i det allmänna systemet) eller ett heltäckande skydd. Cirka 2,5 miljoner personer omfattas av de särskilda systemen.

— De fristående systemen för egenföretagare utanför jordbrukssektorn som ger försäkringsskydd vid sjukdom och moderskap, ålderdom och invaliditet och som omfattar 3,5 miljoner personer. Försäkringen vid ålderdom kan i dessa fristående system kompletteras med obligatoriska eller frivilliga tilläggspensioner beroende på försäkringssystem.

— Systemet för jordbrukssektorn som ger ett heltäckande skydd och som omfattar fem miljoner anställda och egenföretagare. Bestämmelserna för anställda inom jordbrukssektorn motsvarar de bestämmelser som gäller för anställda i det allmänna systemet.

— Arbetslöshetsförsäkringen som omfattar alla anställda och som administreras av partsammansatta organ.

— Vid sidan av den grundläggande ålderdomsförsäkringen för anställda finns även obligatoriska tilläggspensionsförsäkringar.

I det följande behandlas bestämmelserna i det allmänna systemet för anställda och för egenföretagare. Om din yrkesverksamhet omfattas av något annat system gäller i vissa fall andra förmåner, villkor och formaliteter än de som anges i denna vägledning. För mer information måste du själv kontakta den kassa du tillhör.

I det följande hänvisas till ett beräkningsunderlag, *plafond de la sécurité sociale*, som under årens lopp successivt har tagits bort ur bestämmelserna för beräkning av avgifterna. Det tillämpas fortfarande på vissa avgifter för ålderdomsförsäkringen, och det används främst som ett referensvärde i tilläggsförsäkringarna och arbetslöshetsförsäkringen. Det används också som referensvärde för förmånerna. Den 1 januari 2001 uppgick det till 2 279,11 euro/månad (14 950 franska franc) och 27 349,35 euro/år (179 400 franska franc).

Kapitel I

ANSTÄLLDA

1. Inledning

Det allmänna systemet omfattar följande:

— Alla försäkringar för anställda inom industri och handel utom för dem som omfattas av särskilda system.

— Familjeförmåner för alla som är stadigvarande bosatta. Anställda och egenföretagare inom jordbrukssektorn får familjeförmåner från den kassa de tillhör.

— Endast vissa försäkringar (i regel vid sjukdom och moderskap) för olika grupper av försäkrade och för vissa personer som inte omfattas av alla försäkringar i de särskilda systemen.

— Sjuk- och moderskapsförsäkring (*couverture maladie universelle, CMU*) för alla som är stadigvarande bosatta i Frankrike och som inte på någon annan grund omfattas av någon annan obligatorisk sjuk- och moderskapsförsäkring.

Följande försäkringar ingår:

— Sjuk- och moderskapsförsäkring (avsnitt 2).

— Försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3).

— Invaliditetsförsäkring (avsnitt 4).

— Ålderspensionsförsäkring och efterlevandeförsäkring (avsnitt 5).

— Försäkring vid dödsfall (avsnitt 6).

— Familjeförsäkring (avsnitt 7).

— Det allmänna försäkringen kompletteras med en arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 8) och med tilläggspensionsförsäkringar (avsnitt 9).

Hur anmäler man sig till socialförsäkringssystemet?

När du blir anställd i Frankrike skall din arbetsgivare anmäla detta till den uppbördsenhet för sociala avgifter (*Union de recouvrement des cotisations de sécurité sociale et d'allocations familiales, Urssaf*) som arbetsgivaren tillhör. Genom denna anmälan blir du registrerad i socialförsäkringssystemet och ansluten till en arbetslöshetskassa. För tilläggspensionsförsäkringen blir du ansluten till ditt företags kassa.

Socialförsäkringsinstitutionen utfärdar ditt försäkringskort (*carte d'immatriculation*). Genom din sjukkassa får du en bekräftelse på vilka sjukförsäkringsförmåner du har rätt till samt ett magnetkort (*carte vitale*).

Avgifter

Du måste betala avgifter som motsvarar en procentsats av din lön till socialförsäkringssystemet. Arbetsgivaren drar av dessa avgifter från din lön och betalar in dem till enheten för uppbörd av socialförsäkringsavgifter.

Hur överklagar man ett beslut av en försäkringsinstitution?

Om du inte är nöjd med din kassas beslut kan du överklaga det inom två månader från den dag du fick besked om beslutet till den berörda institutionens omprövningsenhet (*commission de recours amiable*). Om kassan inte har meddelat något beslut inom en månad betraktas din omprövningsbegäran som avslagen. Om du vill du fortsätta att överklaga kan du gå vidare till socialförsäkringsdomstolen (*tribunal des affaires de sécurité sociale*) inom två månader. Om du inte överklagar beslutet inom denna tid gäller det beslut som fattats av *commission de recours amiable.*

2. Sjukdom och moderskap

Sjukförsäkringen omfattar vårdförmåner (sjukvård) och kontantförmåner (sjukpenning) vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom. Moderskapsförmåner utbetalas genom en separat försäkring.

A. VÅRDFÖRMÅNER

Rätt till vårdförmåner har anställda och personer som likställs med anställda, arbetslösa, pensionärer och de personer dessa försörjer samt personer som är stadigvarande bosatta i Frankrike och som inte har någon annan rätt till vårdförmåner från sjukförsäkringen.

Villkor för att få rätt till förmånerna

Rätten till förmånerna grundar sig i regel på förvärvsverksamhet eller likställd verksamhet. Vissa villkor måste vara uppfyllda när det gäller antal arbetade timmar eller inbetalda avgiftsbelopp. Personer som inte längre uppfyller villkoren för att omfattas av ett socialförsäkringssystem i egenskap av försäkrad eller medförsäkrad får behålla sin rätt till vårdförmåner i det tidigare systemet i fyra år eller tills de på nytt uppfyller villkoren för att omfattas av ett obligatoriskt system.

Personer som får bidrag i egenskap av ensamstående föräldrar eller vuxna funktionshindrade har rätt till vårdförmåner utan att det ställs något krav på inbetalda avgifter.

Personer som omfattas av det allmänna systemet genom att de uppfyller bosättningskriteriet behöver bara uppfylla kravet på att vara stadigvarande bosatta i Frankrike för att ha rätt till vårdförmåner. Dessa personer kan beroende på inkomst även vara tvungna att betala en särskild avgift till den allmänna sjukförsäkringen (*couverture maladie universelle, CMU*). Hänsyn tas till särskilda inkomstregler och personer som 2000 hade en årsinkomst på högst 6 402,86 euro (42 000 franska franc) var avgiftsbefriade.

Ersättning för sjukvårdskostnader

Du själv och de personer du försörjer (make/maka, barn under 20 år, sammanboende och andra personer du försörjer som bor i din bostad) har rätt till ersättning för sjukvårdskostnader.

För varje typ av öppen vård som finns upptagen i nomenklaturen och för varje produkt som det kan lämnas ersättning för finns en taxa (*tarif de responsabilité*), som ligger till grund för den ersättning som lämnas. Enligt fransk lag skall de försäkrade själva betala en del av sjukvårdskostnaderna. Denna patientavgift kallas *ticket modérateur* och utgörs av en procentandel av de ersättningsberättigade kostnaderna. Avgiften betalas av den försäkrade, av försäkringskassan eller av någon annan tilläggsförsäkring som personen i fråga valt att ansluta sig till.

Följande ersättningssatser gällde den 1 januari 2000:

— 80 % av kostnaderna för sjukhusvistelse.
— 70 % av läkararvoden och läkarbesök i öppen vård.
— 60 % av arvoden till annan vårdpersonal och för laboratorieprover.
— 100 % av oersättliga läkemedel som finns på en särskild förteckning.
— 65 % av läkemedel med vit etikett.
— 35 % av läkemedel mot obetydliga besvär (blå etikett).
— 65 % av transportkostnader och övriga recept (optik och ortopedi).

I vissa fall kan kostnaderna ersättas till 100 % av taxan utan att man behöver betala någon patient-

avgift. Detta gäller för långtidssjuka och deras vård samt för vissa kirurgiska ingrepp. Personer som får invaliditetspension eller pension på grund av olycksfall i arbetet och vars arbetsförmåga är nedsatt med mer än 2/3 är också befriade från att betala patientavgift när det gäller alla förmåner.

Den försäkrade betalar arvodena till vårdgivaren och visar upp sitt magnetkort. Vårdgivaren fyller i en vårdblankett (*feuille de soins*) som skickas till försäkringskassan på elektronisk väg. På så sätt påskyndas utbetalningen av ersättningen. Om vårdgivaren inte har utrustning för att kunna använda magnetkortet fyller han eller hon i en vårdblankett i pappersform som du skall lämna till din sjukkassa.

Din sjukkassa betalar ut ersättningen för arvodena enligt taxan. För vissa speciella behandlingar, t.ex. proteser, måste du först inhämta godkännande från din sjukkassa.

Sjukkassan ersätter kostnaderna för de läkemedel som läkaren skrivit ut. Du kan även få en del av kostnaderna betalda direkt (*tiers payant pharmaceutique*). Till apoteket betalar du då bara den del av kostnaden som din sjukkassa inte ersätter.

Sjukhusvård

Du kan söka sjukhusvård på valfritt sjukhus. Om du väljer ett godkänt privatsjukhus som försäkringskassan inte har något avtal med, måste du dock själv först betala alla kostnader. Mer information får du av din sjukkassa.

Även om kostnaderna för sjukhusvistelsen ersätts till 100 % måste du betala ett schablonbelopp (10,67 euro (70 franska franc) fr.o.m. den 1 januari 1996) för varje vårddag på sjukhus eller annan vårdinrättning. Vissa grupper är undantagna detta schablonbelopp, bl.a. gravida kvinnor under de fyra sista månaderna av graviditeten, nyfödda, funktionshindrade barn, funktionshindrade ungdomar som är inskrivna vid särskilda utbildningsanstalter samt personer som vårdas till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom.

Tilläggsförsäkring

För att få ersättning för den del av sjukvårdskostnaderna som inte betalas av det obligatoriska systemet kan du teckna en tilläggsförsäkring genom något annat försäkringsbolag (84 % av befolkningen omfattas av sådan försäkring). Om du omfattas av den allmänna sjukförsäkringen (*couverture maladie universelle*) och dina inkomster inte överstiger en viss nivå, kan du utan kostnad få denna tilläggsförsäkring.

B. SJUKPENNING

Alla anställda har rätt till sjukpenning vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom från och med den fjärde sjukskrivningsdagen. Även arbetslösa som uppbär arbetslöshetsersättning har rätt till sjukpenning. Om du upphör att vara försäkrad har du fortfarande rätt till sjukpenning i ett år så länge du inte omfattas av något annat obligatoriskt försäkringssystem.

Villkor för att få sjukpenning

För att få sjukpenning för en första sexmånadersperiod från och med den första sjukskrivningsdagen måste du antingen ha arbetet minst 200 timmar under de tre senaste kalendermånaderna före sjukskrivningen, eller ha betalat avgifter på den lön du fått under de sex kalendermånaderna före sjukskrivningen med minst det belopp som skall betalas på en lön som uppgår till 1 015 gånger den lagstadgade minimilönen (*SMIC*).

Du har rätt till sjukpenning under längre tid än sex månader om du arbetat minst 800 timmar under de tolv senaste kalendermånaderna före sjukskrivningen. Av dessa 800 timmar måste du har arbetat minst 200 timmar under de tre första månaderna i denna period. Du har också rätt till sjukpenning under längre tid om du betalat avgifter på den lön du fått under de tolv kalendermånaderna före sjukskrivningen motsvarande det belopp som skall betalas på en lön som uppgår till 2 030 gånger den lagstadgade minimilönen. Hälften av avgifterna (motsvarande 1 015 gånger den lagstadgade minimilönen) måste då ha betalats under de sex första månaderna i denna period. Du måste också ha varit försäkrad i minst tolv månader vid den tidpunkt då du blev sjukskriven. Vissa perioder likställs med perioder avförvärvsarbete (t.ex. semester- och sjukledighetsperioder).

Vid behov beaktas de perioder du arbetat (eller betalat avgifter) i en annan medlemsstat när det fastställs om du uppfyller ovanstående villkor. Därför skall du lämna in blankett E 104 till din sjukkassa. Blanketten utfärdas på begäran av sjukförsäkringsinstitutionen i det land där du bodde innan du flyttade till Frankrike.

För rätt till sjukpenning kan din sjukkassa vid behov kalla dig till en läkarundersökning.

Sjukpenningens storlek

Sjukpenningen motsvarar 50 % av din genomsnittliga dagsinkomst under de tre senaste månaderna. Den kan dock högst uppgå till beräkningsunderlaget (*plafond de la sécurité sociale*). Om du försörjer tre barn uppgår sjukpenningen till 2/3 av den genomsnittliga dagsinkomsten från och med den 31:a dagen efter det att du blev sjukskriven. Från och med den sjunde ersättningsmånaden utan avbrott uppgår sjukpenningen till 51,49 % respektive 68,66 % av den genomsnittliga dagsinkomsten.

Ingen sjukpenning betalas ut för de tre första sjukdagarna. För vissa långvariga sjukdomar kan du få sjukpenning i upp till tre år.

- **Handlingar som skall lämnas in för att du skall få sjukpenning**

När du blir sjukskriven (första gången eller förlängd sjukskrivning) skall du fylla i den sjukskrivningsblankett som du får av läkaren och inom 48 timmar skicka de två första delarna av blanketten till din sjukkassa och den tredje delen till din arbetsgivare.

Till din sjukkassa skall du också lämna ett intyg från din arbetsgivare om din arbetstid och om den lön du fick innan du blev sjuk så att kassan kan beräkna din sjukpenning.

C. MODERSKAPSFÖRMÅNER

Moderskapsförsäkringen täcker helt kostnaden för viss hälso- och sjukvård för modern och barnet. I försäkringen ingår också moderskapspenning under den tid kvinnan inte kunnat arbeta.

Anställda kvinnor som arbetar eller som får eller har fått arbetslöshetsersättning, kvinnliga pensionärer samt maka och döttrar som försörjs av en försäkrad har rätt till vårdförmåner.

Anställda kvinnor som arbetar eller som får eller har fått arbetslöshetsersättning har rätt till moderskapspenning.

- **Villkor för att få rätt till förmånerna**

Du själv eller den person genom vilken du är försäkrad måste ha varit försäkrad i minst tio månader före förlossningen samt uppfylla villkoren för rätt till vårdförmåner och sjukpenning (punkterna A och B ovan) vid den beräknade konceptionsdagen eller den dag då din moderskapsledighet före förlossningen börjar.

- **Vårdförmåner**

Du har rätt till ersättning till 100 % av *tarif de responsabilité* för följande kostnader i samband med graviditet, förlossning och vård i anslutning till förlossningen: kostnader för sjukvård, läkemedel, sjukhusvistelse och obligatoriska läkarundersökningar i samband med graviditeten och efter förlossningen.

- **Moderskapspenning**

Moderskapspenningen motsvarar din genomsnittliga dagsinkomst under de tre senaste månaderna. Den kan dock högst uppgå till beräkningsunderlaget (*plafond de la sécurité sociale*). Den genomsnittliga inkomsten minskas med de obligatoriska avgifterna enligt lag och avtal och med den allmänna socialförsäkringsavgiften (*contribution sociale généralisée*).

I regel utbetalas moderskapspenning från och med sex veckor före förlossningen (åtta veckor vid graviditet med komplikationer eller från och med det tredje barnet; tolv veckor för tvillingar; tjugofyra veckor för trillingar eller fler) till och med tio veckor efter förlossningen (arton veckor från och med det tredje barnet; tjugotvå veckor för tvillingar eller fler).

Mer information om de formaliteter som gäller och de dokument som skall lämnas in får du av din sjukkassa (*caisse d'assurance maladie*) och din kassa för familjeförmåner (*caisse d'allocations familiales*). Du måste också kontakta dessa kassor om du reser eller flyttar till en annan medlemsstat.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Försäkringen mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar täcker olycksfall till följd eller på grund av arbetet och olycksfall på väg till eller från arbetet. Den täcker också de sjukdomar man ådrar sig i arbetet och som finns upptagna i de officiella förteckningarna över arbetssjukdomar samt de sjukdomar som, efter expertutlåtande från en kommitté för bedömning av arbetssjukdomar, konstateras ha förorsakats av det vanliga arbetet.

Vid olycksfall skall du omedelbart meddela din arbetsgivare och lämna uppgift om namn och adress på vittnen till olyckan. Av arbetsgivaren får du en blankett för olycksfall som ger dig rätt till vårdförmåner utan att du först behöver betala för dessa.

Du har rätt till samma förmåner som vid olycksfall i arbetet för de sjukdomar som finns upptagna i de officiella förteckningarna över arbetssjukdomar och för de sjukdomar som erkänts som arbetssjukdomar av de regionala kommittéer som gör denna bedömning. Om du drabbas av en arbetssjukdom måste du enligt gällande bestämmelser anmäla detta till din kassa senast 15 dagar efter det att du blev sjukskriven. Du skall skicka din anmälan till kassan tillsammans med ett läkarintyg i två exemplar. Efter att du genomgått en läkarundersökning får du ett meddelande om kassans beslut.

Vid olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom har du rätt till vårdförmåner och sjukpenning och i vissa fall invaliditetspension. Vid dödsfall kan de efterlevande också ha rätt till pension.

- **Vårdförmåner**

Mot uppvisande av blanketten för olycksfall har du rätt till fria vårdförmåner, läkemedel, sjukhusvistelser, hjälpmedel och proteser (utom när beloppet överstiger taxan – *tarif de responsabilité*).

Under vissa förutsättningar har du rätt till arbetsinriktad och funktionell rehabilitering.

Sjukpenning

Du har rätt till sjukpenning från och med den första sjukskrivningsdagen. Sjukpenningen motsvarar 60 % av din dagliga bruttoinkomst till och med den 28:e sjukskrivningdagen. Därefter uppgår den till 80 % av denna inkomst, men dock högst till 0,834 % av det årliga beräkningsunderlaget (*plafond annuel de la sécurité sociale*).

Vid återfall är det sjukkassan som utfärdar blanketten för olycksfall i stället för arbetsgivaren.

Invaliditetspension

Om olycksfallet eller sjukdomen leder till att du blir helt eller delvis varaktigt arbetsoförmögen har du rätt till pension. Pensionens storlek beror på den lön du fick under de sista tolv månaderna innan du blev arbetsoförmögen och på graden av arbetsoförmåga. Pensionen betalas ut i form av ett engångsbelopp om den bestående arbetsoförmågan är lägre än 10 %.

Efterlevandepension

Kassan betalar ut pension till make/maka och barn och under vissa omständigheter även till den avlidnes föräldrar. Pensionen motsvarar en procentsats av den avlidnes årslön. Procentsatsen uppgår till 30 % för maken/makan (i vissa fall 50 %), 15 % för ett barn, 30 % för två barn och 10 % för varje ytterligare barn.

Sammanlagt får efterlevandepensionerna vid olycksfall i arbetet inte överstiga 85 % av den avlidnes årsinkomst.

Vårdförmåner

Personer som får pension till följd av ett olycksfall i arbetet motsvarande en bestående nedsättning av arbetsförmågan med minst 66,66 %, har rätt till vårdförmåner från sjuk- och moderskapsförsäkringen utan att behöva betala någon patientavgift. Även personer som uppbär efterlevandepension får vårdförmåner från sjuk- och moderskapsförsäkringen.

Utbetalningar utanför Frankrike

Ovanstående pensioner och ersättningar kan betalas ut i en annan medlemsstat när du vistas där eller återvänder eller flyttar dit.

4. Invaliditet

Genom invaliditetsförsäkringen beviljas pension för att kompensera bestående nedsättning av arbetsförmågan och minskade inkomster. Invaliditetspensionen beviljas alltid som en tidsbegränsad pension som när som helst kan omprövas. Endast de försäkrade själva har rätt till invaliditetspension.

Villkor för rätt till invaliditetspension

Du måste uppfylla följande villkor för att få rätt till invaliditetspension:

— Din arbetsförmåga eller förvärvsförmåga skall vara nedsatt med minst två tredjedelar.

— Du skall vara under 60 år.

— Du skall ha varit försäkrad och betalat in avgifter eller arbetat under viss tid eller fått sjukpenning från sjukförsäkringen under mer än sex månader (se avsnitt 2 B nedan). I förekommande fall beaktas anställnings- eller avgiftsperioder i en annan medlemsstat.

— Du måste ha ett läkarintyg.

— Du måste ha genomgått alla läkarundersökningar som krävs.

Pensionens storlek

Invaliditetspensionens storlek beror på din resterande arbetsförmåga.

Om du kan förvärvsarbeta uppgår din pension till 30 % av din genomsnittliga årslön under de tio bästa åren. Pensionen får dock inte överstiga ett visst maximibelopp. Om du inte alls kan förvärvsarbeta uppgår din pension till 50 % av din genomsnittliga årslön under de tio bästa åren. Pensionen får dock inte överstiga ett visst maximibelopp. Pensionen höjs om du är beroende av hjälp från en annan person för att klara det dagliga livets aktiviteter.

Pensionen kan ändras, hållas inne eller dras in av medicinska skäl. Den kan också hållas inne eller minskas om du åter börjar förvärvsarbeta och får en viss inkomst. När du fyller 60 år omvandlas den till ålderspension på grund av arbetsoförmåga (*pension de substitution*).

Om du varit försäkrad i två eller flera medlemsstater fastställs pensionens storlek enligt gemenskapsbestämmelserna. EU-reglerna gäller också när du eller dina familjemedlemmar är bosatta, flyttar till eller tillfälligt vistas i en annan medlemsstat.

Vårdförmåner

Om du uppbär invaliditetspension har du och dina familjemedlemmar rätt till ersättning för vårdförmåner vid sjukdom och moderskap. För dig själv uppgår ersättningen till 100 % av taxan.

5. Ålderdoms- och efterlevandeförmåner

Genom ålderdomsförsäkringen i det allmänna systemet kan du få följande två typer av förmåner:

— Avgiftsfinansierade förmåner som motsvarar en försäkring i egentlig mening: ålderspension och efterlevandepension.

— Icke-avgiftsfinansierade förmåner: behovsprövade bidrag (se nedan).

Ålderspension

Ålderspensionen beräknas på grundval av tre faktorer: den genomsnittliga årslönen, den procentuella beräkningsgrunden och den försäkringstid du fullgjort i systemet.

— Den genomsnittliga årslönen beräknas utifrån de bästa åren under din yrkeskarriär. Enligt den lag som antogs den 22 juli 1993 och som trädde i kraft den 1 januari 1994, skall det antal år som beaktas öka successivt. Det kan variera mellan 11 (för försäkrade födda 1934) och 24 (för försäkrade födda 1947). År 2008 kommer de 25 bästa åren att beaktas för alla. År 2000 beaktas 17 år för försäkrade som är födda 1940.

— Den procentuella beräkningsgrunden för pensionen varierar mellan 25 % och 50 % beroende på försäkringstid i samtliga system och beroende på din ålder. För att få full ålderspension från och med 60 års ålder måste du, i ett eller flera grundläggande pensionsförsäkringssystem, ha tjänat in ett visst antal försäkringskvartal och perioder som betraktas som likvärdiga, vilket varierar beroende på födelseår. För försäkrade som är födda 1934 och senare ökar denna försäkringstid successivt från och med den 1 januari 1994 med ett kvartal per år för att från och med den 1 januari 2003 uppgå till 160 kvartal för alla. För personer som är födda 1940 har denna försäkringstid fastställts till 157 kvartal för år 2000. Försäkringsperioder som du fullgjort i ett socialförsäkringssystem i ett EES-land beaktas också för fastställandet av beräkningsgrunden för pensionen från och med 60 års ålder.

  Om den erforderliga försäkringstiden inte har uppnåtts mellan 60 och 65 år blir procentsatsen lägre än 50 %. När den försäkrade fyllt 65 år, eller konstaterats vara arbetsoförmögen före 65 års ålder, har han eller hon alltid rätt till 50-procentssatsen oberoende av försäkringstid. Detta gäller också för förvärvsarbetande mödrar från och med 60 års ålder enligt vissa villkor.

— För beräkningen av pensionsbeloppet är försäkringsperioden fastställd till 150 kvartal. Med försäkringsperiod avses bara försäkringsperiod i det allmänna systemet samt perioder som likställs med försäkringsperioder, t.ex. arbetslöshetsperioder, militärtjänstgöring och perioder då man fått sjukpenning, invaliditetspension eller pension på grund av olycksfall i arbetet motsvarande en bestående arbetsoförmåga på minst 66,66 %. Om försäkringstiden är kortare än 150 kvartal motsvarar pensionen lika många 1/150 som antalet kvartal den försäkrade kan styrka i det allmänna systemet.

Minimi- och maximipension

Alla försäkrade som har en pension beräknad på full procentsats har rätt till en minimipension (*minimum contributif*). När pensionen beräknas på full procentsats men på grundval av en sammanlagd försäkringstid som är kortare än 150 kvartal, reduceras denna minimipension i förhållande till den sammanlagda försäkringstiden i det allmänna systemet.

Den pension som beviljas från och med 60 års ålder får inte överstiga hälften av den högsta avgiftsgrundande lönen (*salaire plafond*).

I vissa fall höjs pensionen om pensionären

— har haft eller uppfostrat minst tre barn,

— före 65 års ålder måste få hjälp av en annan person för att klara av det dagliga livets aktiviteter,

— försörjer en make/maka som fyllt 65 år eller en arbetsoförmögen make/maka som fyllt 60 år.

Efterlevandeförmåner

En efterlevande make/maka som fyllt 55 år kan efter behovsprövning beviljas efterlevandepension (*pension de réversion*). Efterlevandepensionen motsvarar 54 % av den avlidne makens/makans ålderspension. Den kan inom vissa begränsningar utbetalas tillsammans med egna åldersdoms- och invaliditetsförmåner.

Änke- eller änklingspension (*pension de veuve, pension de veuf*) betalas ut till en efterlevande make/maka som vid tidpunkten för makens/makans dödsfall hade en bestående invaliditet, om den avlidne hade rätt till en ålders- eller invaliditetspension. Denna pension kan beviljas efterlevande makar som är yngre än 55 år.

En efterlevande make/maka till en försäkrad kan under vissa förutsättningar få ett efterlevandebidrag (*allocation veuvage*) som tillfälligt bidrag till integrering eller återintegrering i arbetslivet. Bidraget betalas ut under högst två år till personer under 55 år som inte har egna ekonomiska resurser som överstiger ett visst belopp. Det kan betalas ut i fem år om den sökande hade uppnått 50 års ålder vid dödsfallet. I detta fall betalas bidraget ut till 55 års ålder.

Till vilken institution skall ansökan lämnas?

Ansökan om ålderspension, efterlevandepension och efterlevandebidrag skall lämnas till följande institutioner:

— Paris och Parisregionen: nationella pensionskassan för anställda (*Caisse nationale d'assurance vieillesse des travailleurs salariés*).
— I övriga landet: avdelningarna för ålderdomsförmåner vid de regionala sjukkassorna (*caisses régionales d'assurance maladie*).
— I Strasbourg: den regionala ålderspensionskassan (*Caisse régionale d'assurance vieillesse*) i Strasbourg.
— Ansökan om änke- och änklingspension skall lämnas till den lokala sjukkassan (*caisse primaire d'assurance maladie*) eller till den regionala sjukkassan i Île-de-France (C*aisse régionale d'assurance maladie de la région d'Ile-de-France*) om du bor i Parisregionen.

Institutionen måste bekräfta att de fått din ansökan.

Om du är bosatt i en annan medlemsstat skall du lämna din ansökan till den försäkringsinstitution som handlägger pensioner i det land du är bosatt.

Icke-avgiftsfinansierade förmåner

Det finns även icke-avgiftsfinansierade ålderdomsförmåner. Dessa omfattar följande:

— Bidrag till mödrar (*allocation aux mères de famille*).
— Tilläggspension för personer som har lägre pension än ett fastställt minimibelopp.
— Särskilt efterlevandebidrag (*secours viager*).
— Särskilt ålderdomsbidrag (*allocation spéciale de vieillesse*).
— Kompletterade bidrag från *Fonds de solidarité vieillesse.*

Dessa bidrag betalas ut om du uppfyller följande villkor:

— Du skall ha fyllt 65 år (60 år om du är arbetsoförmögen).
— Du skall vara stadigvarande bosatt i Frankrike.
— Du får inte ha inkomster som överstiger ett visst belopp.
— Du skall ha varit anställd eller egenföretagare under en viss tid.

Bidraget från *Fonds national vieillesse* kompletterar de olika pensionsförmånerna för personer med de allra lägsta inkomsterna. Samma bestämmelser om ålder, bosättning och inkomster gäller som ovan. Bidraget betalas ut av den institution som utger ålderspensionen.

Härledda rättigheter

Om du uppbär ålderspension eller ålderdomsbidrag har du och dina medförsäkrade rätt till vårdförmåner. Dessa förmåner betalas av den lokala sjukkassan (*caisse primaire d'assurance maladie*) på din bosättningsort mot uppvisande av ett intyg om pensionen eller det senaste utbetalningskvittot.

Försäkring i två eller flera medlemsstater

Om du varit försäkrad i två eller flera medlemsstater fastställs pensionens storlek enligt gemenskapsbestämmelserna.

6. Ersättning vid dödsfall

Från försäkringen vid dödsfall utbetalas ett schablonbelopp till de personer som vid tidpunkten för dödsfallet faktiskt, fullständigt och stadigvarande försörjdes av den försäkrade. Om ingen gör anspråk på någon förmånsrätt inom en månad gäller följande: I första hand betalas ersättningen ut till en efterlevande make/maka som inte var skild eller levde fysiskt åtskild från sin make/maka, i andra hand till släktingar i nedstigande led och i tredje hand till släktingar i uppåtstigande led om den avlidne saknade make/maka eller släktingar i nedstigande led.

Den försäkrade måste vid tidpunkten för dödsfallet ha haft rätt till vårdförmåner från sjukförsäkringen eller uppburit bidrag, invaliditetspension eller pension enligt lagstiftningen om försäkring mot olycksfall i arbetet motsvarande en arbetsoförmåga på minst 66,66 %. Ersättningen vid dödsfall beviljas enligt samma regler som gäller för vårdförmåner från sjukförsäkringen (se avsnitt 2 A ovan). Den avlidne måste ha uppfyllt dessa villkor.

Handlingar som skall lämnas in

En ansökningsblankett för ersättning vid dödsfall skall fyllas i. Blanketten får du från den lokala sjukkassan (*caisse primaire d'assurance maladie*). Den skall lämnas in tillsammans med dödsattesten, den avlidnes försäkringskort, ett vidimerat intyg om den avlidnes senaste lön, ett utdrag ur folkbokföringsregistret över familjen (*fiche familiale d'état civil*) samt, i förekommande fall, ett intyg om att den sökande vid tidpunkten för dödsfallet faktiskt och stadigvarande försörjdes av den avlidne.

Ersättningens storlek

Ersättningen vid dödsfall uppgår till 90 gånger den försäkrades dagsinkomst, som fastställs på samma sätt som sjukpenningen. Den kan inte vara lägre än 1 % av det årliga beräkningsunderlaget (*plafond annuel de la sécurité sociale*) och inte högre än 1/4 av detta beräkningsunderlag. Mer information får du av din lokala sjukkassa (*caisse primaire d'assurance maladie*).

7. Familjeförmåner

Följande familjeförmåner utges enligt fransk lag:

— Barnbidrag (*allocations familiales*).

— Småbarnstillägg (*allocation pour jeune enfant*).

— Familjetillägg (*complément familial*).

— Bostadsbidrag (*allocation de logement*).

— Särskilt vårdnadsbidrag för funktionshindrade barn (*allocation d'éducation spéciale*).

— Bidrag för stöd till föräldralösa barn (*allocation de soutien familial*).

— Bidrag till den årliga skolstarten (*allocation de rentrée scolaire*).

— Bidrag till ensamstående förälder (*allocation de parent isolé*).

— Vårdnadsbidrag (*allocation parentale d'éducation*).

— Adoptionsbidrag (*allocation d'adoption*).

— Särskilt vårdnadsbidrag för barn med en allvarlig sjukdom eller ett allvarligt funktionshinder och barn som råkat ut för ett olycksfall (*allocation de présence parentale*).

Vilka allmänna villkor gäller för utbetalning av dessa bidrag?

Du har rätt till familjeförmåner om du och din familj är bosatta i Frankrike och om du faktiskt och stadigvarande försörjer minst ett barn. Bidraget till den årliga skolstarten, bidraget till ensamstående förälder, småbarnstillägget, adoptionsbidraget, bostadsbidraget och familjetillägget är inkomstprövade.

Barnbidraget betalas ut från och med det andra barnet. Vissa förmåner kan även betalas ut för det första barnet, t.ex. bostadsbidraget, bidraget till den årliga skolstarten, det särskilda vårdnadsbidraget för funktionshindrade barn, småbarnstillägget och bidraget till ensamstående förälder.

Om du är anställd eller egenföretagare, eller uppbär arbetslöshetsersättning, och om din make/maka bor tillsammans med dina barn i en annan EU-medlemsstat men inte arbetar, har du rätt till ovanstående familjeförmåner, utom vårdnadsbidrag, bostadsbidrag, småbarnstillägg tills barnet är tre månader och adoptionsbidrag. Om din make/maka arbetar i den andra medlemsstaten, har du rätt till familjeförmåner från denna medlemsstat med ett eventuellt tillägg som betalas ut av den franska socialförsäkringen.

Vem kan få dessa förmåner?

Barnbidrag beviljas för alla barn under 20 år som inte förvärvsarbetar eller som har en inkomst som är lägre än 55 % av den lagstadgade minimilönen (*SMIC*). Bidraget betalas dock inte ut för det första barnet.

Barnbidraget höjs när barnet fyller 12 respektive 17 år, utom för det äldsta barnet i familjer med två barn. För familjer med minst tre barn höjs dock bidraget för alla barn.

Hur får man familjeförmåner?

Du skall lämna din ansökan till kassan för familjeförmåner (*caisse d'allocations familiales*) på den ort där din familj är bosatt.

Information om vilka handlingar som skall lämnas in för de olika förmånerna hittar du i den vägledning om förmåner som publiceras av kassan för familjeförmåner. Du kan också kontakta den *Caisse de mutualité sociale agricole* som finns på den ort där du är bosatt.

8. Arbetslöshet

Om du blir arbetslös när du arbetar i Frankrike skall du omedelbart anmäla dig som arbetssökande till arbetslöshetskassan ASSEDIC (*Association pour l'emploi dans l'industrie et le commerce*) på din bosättningsort för att eventuellt kunna få arbetslöshetsförmåner och få behålla din rätt till socialförsäkringsförmåner.

Av din ASSEDIC får du en blankett för ansökan om förmåner, som du skickar tillbaka ifylld tillsammans med ett intyg från din senaste arbetsgivare om att ditt anställningsavtal har upphört.

Om du uppfyller villkoren betalar ASSEDIC ut den arbetslöshetsersättning (*allocation unique dégressive*) du har rätt till. Ersättningen minskar successivt med tiden.

När du inte längre har rätt till arbetslöshetsförmåner eller när du inte uppfyller villkoren för rätt till förmånerna kan du efter behovsprövning eventuellt ha rätt till arbetslöshetsstöd (*prestations d'assistance chômage*).

Vilka krav måste du uppfylla för att få rätt till arbetslöshetsersättning?

För att få arbetslöshetsersättning skall du

— ha blivit ofrivilligt arbetslös,

— vara inskriven som arbetssökande och genomgå den kontroll som krävs,

— faktiskt och stadigvarande söka ett arbete,

— vara fysiskt arbetsför,

— vara högst 60 år (eller 65 om du inte uppfyller villkoren för att få pension vid 60 års ålder),

— kunna styrka att du varit ansluten till en arbetslöshetsförsäkring i minst fyra månader under de senaste åtta månaderna. Försäkringstiden beräknas på grundval av en referensperiod på två år om du är yngre än 50 år

och på en referensperiod på tre år om du är äldre än 50 år. Ju längre du varit försäkrad under referensperioden desto längre ersättningstid har du rätt till. Anställningsperioder som fullgjorts i en annan medlemsstat tillgodoräknas, mot uppvisande av blankett E 301, som utfärdas av institutionen för arbetslöshetsförsäkring i det senaste anställningslandet.

- **Arbetslöshetsersättningens varaktighet och storlek**

Den tid under vilken man har rätt till arbetslöshetsersättning beror på den tidigare försäkringstiden och den arbetssökandes ålder.

I regel har personer över 50 år rätt till arbetslöshetsersättning under en längre tid än personer under 50 år. För att få arbetslöshetsersättning under en minimiperiod på fyra månader måste du ha varit försäkrad i fyra månader (eller arbetat 676 timmar) under de senaste åtta månaderna. Den längsta ersättningsperioden (60 månader) beviljas personer över 55 år som varit försäkrade i mer än 27 månader (eller arbetat 4 563 timmar) under de tre senaste åren.

Under den första perioden betalas ”normal” (full) arbetslöshetsersättning. Därefter minskar ersättningen successivt. I regel motsvarar den första perioden en tredjedel till hälften av den sammanlagda ersättningstiden och den andra perioden den tid som återstår. Den normala dagersättningen beräknas som en procentsats av den tidigare bruttoinkomst per dag som du betalat avgifter för. Denna procentsats varierar från 57,4 % vid en relativt hög inkomst till 75 % vid en relativt låg inkomst. När den första ersättningsperioden har löpt ut minskar ersättningen med en viss procentsats (i regel med 15 %) var fjärde månad. Ersättningen får dock inte vara lägre än det existensminimum som fastställts av staten.

Vänd dig till din arbetslöshetskassa (ASSEDIC) för mer information.

- **Deltidsarbetslöshet**

Du kan också få arbetslöshetsersättning om ditt företags verksamhet inskränks eller upphör på grund av bristande avsättningsmöjligheter, försörjningsproblem, olycka eller svåra väderförhållanden.

Om du är anställd inom byggnadsbranschen kan du få särskild ersättning vid tillfällig arbetslöshet på grund av svåra väderförhållanden på byggarbetsplatsen. Ersättningen betalas ut av arbetsgivaren.

- **Att söka arbete utomlands**

Om du kommer från en annan medlemsstat där du var arbetslös och reser till Frankrike för att söka arbete, eller om du har blivit arbetslös i Frankrike och vill resa till en annan medlemsstat för att söka arbete, se gemenskapsbestämmelserna.

9. Tilläggspensionsförsäkringar

Utöver grundpensionen (första nivån i den första pelaren) tillkommer tilläggspensionsförsäkringen (andra nivån i den första pelaren). Den är obligatorisk för alla anställda som tillhör det allmänna systemet eller systemet för jordbrukssektorn. Alla utom högre tjänstemän inom den privata sektorn betalar avgifter på sin sammanlagda inkomst med upp till tre gånger beräkningsunderlaget (*plafond de la sécurité sociale*) till det enda systemet ARRCO (*Association de régime de retraite complémentaire*), som omfattar 90 pensionsförsäkringsinstitutioner. Högre tjänstemän inom den privata sektorn betalar avgifter till ARRCO med upp till en gång beräkningsunderlaget (*plafond de la sécurité sociale*). På den sammanlagda inkomsten därutöver betalar de upp till åtta gånger beräkningsunderlaget till systemet AGIRC (*Association générale des institutions de retraites des cadres*), som omfattar 45 pensionsförsäkringsinstitutioner. Dessa tilläggspensionsförsäkringar, som administreras självständigt av organ som är sammansatta av företrädare för arbetsmarknadens parter, grundas på fördelningsprincipen.

De avgifter som du betalar i ditt namn under din yrkeskarriär omvandlas till pensionspoäng. Pensionspoängen fastställs varje år genom att man delar alla avgifter som betalats med det pris för intjänande av en pensionspoäng (eller referenslön) som gäller för det berörda räkenskapsåret.

Pensionsbeloppet beror på hur många pensionspoäng du har tjänat in under din yrkeskarriär. För beräkningen av pensionsbeloppet multipliceras antalet pensionspoäng med det du har vid den tidpunkt då pensionen fastställs.

I tilläggspensionsförsäkringarna är pensionsåldern för full pension 65 år. Tilläggspensionen kan under vissa förutsättningar börja tas ut från och med 60 års ålder utan någon koefficient för förtida uttag.

Det finns efterlevandeförmåner för änkor, änklingar, barn under 21 år som mist en eller båda föräldrarna och f.d. makar.

Från och med den 1 januari 2000 omfattas AGIRC och ARRCO av förordning (EEG) nr 1408/71 tillsammans med de grundläggande sociala trygghetssystemen. De samordningsregler som föreskrivs i förordningen gäller därför för tilläggspensionsförsäkringarna.

Kapitel II

EGENFÖRETAGARE

1. Inledning

Egenföretagare utanför jordbrukssektorn omfattas av andra socialförsäkringssystem än anställda. Alla egenföretagare utanför jordbrukssektorn omfattas av samma sjuk- och moderskapsförsäkring. Däremot finns det många olika system för ålderspensions-, invaliditets- och efterlevandeförsäkring. Beroende på ditt yrke eller den verksamhet du bedriver omfattas du antingen av systemet för hantverkare, handels- och industriidkare eller för fria yrkesutövare.

Egenföretagare utanför jordbrukssektorn har rätt till följande förmåner:

— Sjuk- och moderskapsförsäkring (avsnitt 2).
— Ålderdoms-, invaliditets- och efterlevandeförmåner (avsnitt 3).
— Familjeförmåner. Egenföretagare har rätt till samma familjeförmåner som anställda (avsnitt 7 i kapitel I ovan).

Det finns inga särskilda förmåner vid olycksfall i arbetet och inte någon arbetslöshetsförsäkring. Du kan emellertid betala en frivillig avgift till det allmänna systemet för att täckas av en försäkring vid olycksfall i arbetet.

● Vem är egenföretagare?

I regel betraktas följande grupper som egenföretagare:

— Hantverkare som är inskrivna i hantverksregistret (*répertoire des métiers*) i egenskap av chef för en enskild firma eller delägare i ett bolag som skall skrivas in i detta register.
— Handels- eller industriidkare som är inskrivna i handelsregistret (*registre du commerce*) eller skall betala skatt på inkomst av näringsverksamhet (*taxe professionnelle*) i egenskap av handelsindkare.
— Fria yrkesutövare som inte är anställda, om de inte omfattas av det allmänna socialförsäkringssystemet eller tillhör någon av ovanstående grupper av egenföretagare.

● Anmälan till försäkringen

Du måste vara inskriven i ovanstående socialförsäkringssystem. Om du är hantverkare eller handels- eller industriidkare skall du inom två veckor från den dag du börjar utöva din verksamhet i Frankrike skriva in dig i handels- eller hantverksregistret för att få rätt till förmåner från sjuk- och moderskapsförsäkringen.

Inom två månader måste du anmäla dig till den regionala försäkringskassa (*caisse mutuelle régionale*) du tillhör. Därefter kontaktar denna kassa dig för att anmäla dig till den försäkringsinstitution (*organisme conventionné*) du själv väljer.

● Avgifter

De avgifter du skall betala motsvarar en viss procentsats av din arbetsinkomst. Fria yrkesutövare betalar dock en schablonavgift för den grundläggande ålderspensionsförsäkringen.

Avgiften till sjukförsäkringen betalas halvårsvis den 1 april och den 1 oktober varje år. Hantverkare och handels- och industriidkare betalar en extra avgift eftersom de har rätt till dagersättning.

Avgifterna måste betalas in i tid. Du kan annars få betala straffavgifter.

För pensionsförsäkringen varierar procentsatsen beroende på vilket system du tillhör. För fria yrkesutövare varierar procentsatsen beroende på vilken yrkesbransch du tillhör. Du betalar i regel in avgifterna halvårsvis till din kassa.

I egenskap av egenföretagare skall du betala en avgift för familjeförmåner till uppbördsenheten *Union de recouvrement de sécurité sociale et d'allocations familiales* (Urssaf).

2. Sjukdom och moderskap

Försäkrade som förvärvsarbetar, pensionerade egenföretagare samt, i regel, de personer som dessa försörjer har rätt till förmåner från sjuk- och moderskapsförsäkringen.

● Förmåner

Samma vårdförmåner vid sjukdom och moderskap utges som i det allmänna systemet (avsnitt 2 A i kapitel I).

För att få ersättning skall du skicka dina ifyllda vårdblanketter (*feuilles de soins*) till den försäkringskassa (*société mutualiste* eller *compagnie d'assurance*) du valt. Även egenföretagare kan använda ett magnetkort (*carte vitale*) på samma villkor som anställda. Vårdblanketterna kan då skickas elektroniskt om vårdgivaren har tillgång till utrustning för användning av magnetkort.

Även kontantförmåner utges i följande fall:

— Vid moderskap får försäkrade kvinnor ett moderskapsbidrag (*allocation de repos maternel*) motsvarande det månatliga beräk-

ningsunderlaget (*plafond mensuel de la sécurité sociale*) som betalas ut i två omgångar, samt en schablonmässig dagersättning om de upphör med sin verksamhet under minst 30 dagar i följd. Dagersättningen uppgår till 1/60 av det månatliga beräkningsunderlaget.

— Medhjälpande makar får ett moderskapsbidrag motsvarande det månatliga beräkningsunderlaget som betalas ut i två omgångar, samt ett bidrag (*indemnité de remplacement*) som motsvarar den faktiska kostnaden för anställning av en vikarie, dock högst 1 085,44 euro (7 120 franska franc).

— Försäkrade som är hantverkare eller handels- eller industriidkare har rätt till sjukpenning vid sjukdom eller olycksfall under de 90 första sjukskrivningsdagarna. Karenstiden är tre dagar i samband med sjukhusvistelse och sju dagar vid olycksfall eller sjukdom. Den dagliga sjukpenningen motsvarar 1/720 av den årliga arbetsinkomsten under de tre senaste åren. Maximibeloppet är 1/720 av det årliga beräkningsunderlaget (*plafond annuel de la sécurité sociale*).

Mer information får du av den regionala försäkringskassan (*Caisse mutuelle régionale*), försäkringsbolaget eller CANAM (*Caisse nationale d'assurance maladie des travailleurs non salariés non agricoles*), Centre Pleyel, Tour Ouest, F-93521 Saint-Denis Cedex 1, tfn (33) 149 33 38 00.

3. Ålderdoms-, invaliditets- och efterlevandeförmåner

Det finns många olika försäkringssystem för egenföretagare när det gäller ålderdom, invaliditet och dödsfall. Förmånerna, beloppen och villkoren för att få rätt till förmånerna varierar mellan de olika systemen. I denna vägledning ges därför bara översiktliga upplysningar. Mer information får du av följande institutioner:

— Handels- eller industriidkare: din kassa (*caisse professionnelle* eller *caisse interprofessionnelle*) eller den nationella kassan ORGANIC, 9 rue Jadin, F-75832 Paris Cedex 17, tfn (33) 140 53 43 00.

— Hantverkare: delegationen i det departement där du är verksam eller den nationella kassan CANCAVA, 28 boulevard de Grenelle, F-75737 Paris Cedex 15, tfn (33) 145 79 86 47.

— Fria yrkesutövare: den av de 13 yrkesbranscher du tillhör eller den nationella kassan CNAVPL, 102 rue de Miromesnil, F-75003 Paris, tfn (33) 144 95 01 50.

● Handels- och industriidkare

Pensionsförsäkringen för handels- och industriidkare omfattar följande förmåner:

— Ålderspension för den försäkrade och pension för den försäkrades make/maka. Du kan ansöka om ålderspension från och med 60 års ålder. Om pensionen grundas på försäkringsperioder som fullgjorts efter den 1 januari 1973, beräknas pensionsbeloppet på samma sätt som i det allmänna systemet för anställda (avsnitt 5 i kapitel I). Enligt bestämmelserna för den obligatoriska tilläggspensionsförsäkringen för maken/makan får din nuvarande eller efterlevande make/maka pension när du uppnår pensionsåldern eller avlider.

— Invaliditetspension: Vid total arbetsoförmåga som utesluter allt förvärvsarbete har du rätt till invaliditetspension.

— Ersättning vid dödsfall (*capital-décès*)*:* Om du avlider före pensionsåldern utbetalas ett kapitalbelopp till de personer som du försörjde.

— Tilläggspensionsförsäkring (frivillig): Du kan betala in frivilliga avgifter till en tilläggspensionsförsäkring. Du kan välja mellan sju olika typer av inbetalningsformer.

— Vid dödsfall har din efterlevande make/maka rätt till efterlevandepension (*pension de réversion*) enligt samma regler som i det allmänna systemet.

● Hantverkare

Pensionssystemet för hantverkare omfattar följande förmåner:

— Ålderspension: Samma regler gäller som för handels- och industriidkare.

— Obligatorisk tilläggspensionsförsäkring: Hantverkare måste betala avgifter för en tilläggspensionsförsäkring. När du uppnår pensionsåldern, slutar arbeta som hantverkare och får grundpension, får du också tilläggspension.

— Efterlevandepension (*pension de réversion*): Maken/makan till en försäkrad som avlidit har rätt till efterlevandepension vid 55 års ålder. Efterlevandepensionen uppgår till 54 % av den grundpension som den försäkrade skulle fått. Maken/makan får även tilläggspension.

— Allmän invaliditetspension och pension på grund av arbetsoförmåga: Vid total invaliditet har försäkrade hantverkare rätt till invaliditetspension. Pensionen motsvarar 50 % av den genomsnittliga grundinkomsten under föregående år. Den får dock högst uppgå till beräkningsunderlaget och inte vara lägre än ett visst belopp. Vid 60 års ålder omvandlas invaliditetspensionen till ålderspension. Den

försäkrade kan också få pension på grund av arbetsoförmåga under högst tre år.

— Ersättning vid dödsfall (*capital-décès*)*:* Vid dödsfall utbetalas ett kapitalbelopp till de personer som den försäkrade försörjde.

- **Fria yrkesutövare**

Fria yrkesutövare har i regel rätt till följande förmåner:

— Ålderspension: Grundpension betalas ut vid 65 års ålder eller vid 60 års ålder om du är arbetsoförmögen. Du får även tilläggspension.

— Tillägg eller pension för make/maka: När din make/maka uppnår pensionsåldern kan din egen ålderspension höjas med ett schablontillägg för maken/makan. Vid dödsfall får den efterlevande maken/makan ett bidrag som uppgår till 50 % av det belopp som den försäkrade fick eller skulle fått vid 65 års ålder.

— Försäkring vid invaliditet och dödsfall: Denna försäkring finns inte i alla yrkesbranscher. Kontakta avdelningen för den yrkesbransch du tillhör för information om dina rättigheter.

4. Ytterligare upplysningar

För varje typ av socialförsäkring anges de behöriga institutionerna i de olika avsnitten ovan. Du kan kontakta dessa institutioner för närmare upplysningar. Adresserna till lokalkontoren finns i telefonkatalogen för orten där du bor.

IRLAND

1. Inledning

De irländska sociala förmånerna kan indelas i följande tre typer:

— Avgiftsfinansierade förmåner (socialförsäkring) som utbetalas på grundval av inbetalade avgifter (*pay-related social insurance, PRSI*). För varje förmån krävs ett visst antal inbetalade PRSI-avgifter.

— Icke-avgiftsfinansierade förmåner som är behovsprövade (socialbidrag). Icke-avgiftsfinansierade förmåner är avsedda för dem som inte är berättigade till socialförsäkringsförmåner (se avsnitt 9 nedan).

— Ett begränsat antal allmänna förmåner, som till exempel barnbidrag, som varken grundas på inbetalade avgifter eller behovsprövning.

Alla som uppfyller villkoren för rätt till förmån kan ansöka om en social förmån. Förutom inbetalade PRSI-avgifter och behovsprövning kan även andra villkor gälla, beroende på vilken förmån det gäller. För att få arbetslöshetsersättning krävs till exempel att man är oförhindrad att ta ett arbete och att man är arbetssökande. I irländsk lagstiftning finns det inga särskilda socialförsäkringssystem för olika kategorier av arbetstagare.

● Förmåner

Alla personer som är bosatta i Irland har rätt till vissa sjukvårdsförmåner (se avsnitt 2 A nedan) och barnbidrag (avsnitt 8).

Försäkrade personer och deras familjemedlemmar kan även få följande förmåner, pensioner och bidrag:

— Vårdförmåner, kontantförmåner vid sjukdom och moderskapsförmåner (avsnitt 2 B, C och D).

— Arbetsskadeförmåner (avsnitt 3).

— Invaliditetspensioner (avsnitt 4).

— Avgångspensioner och ålderspensioner (avsnitt 5).

— Efterlevandeförmåner (avsnitt 6).

— Arbetslöshetsförmåner (avsnitt 7).

Den som inte uppfyller villkoren för (vissa av) dessa försäkringar kan ha rätt till de icke-avgiftsfinansierade förmåner som existerar parallellt med praktiskt taget alla socialförsäkringssystem (avsnitt 9).

● Vem omfattas av försäkringen?

Generellt sett är alla anställda och egenföretagare som har fyllt 16 år men inte uppnått pensionsåldern (66 år) försäkrade. Anställda som tjänar mindre än 38,09 euro (30 irländska pund) i veckan (alla förvärvsinkomster inräknade), eller som är äldre än 66 år, omfattas endast av arbetsskadeförsäkring.

● PRSI-avgifter för anställda

De inkomstrelaterade socialförsäkringsavgifterna (*pay-related social insurance, PRSI*) beräknas som en procentuell andel av den anställdes bruttolön per vecka. Arbetsgivaren och den anställde betalar var sin del av avgiften, men vissa låginkomsttagare behöver inte betala (vissa delar av) avgiften.

Arbetsgivaren har det juridiska ansvaret för att betala in hela avgiftsbeloppet, men skall vid varje löneutbetalning dra av den anställdes del av avgiften.

Den del av avgiften som normalt betalas av de anställda består av två olika delar: en socialförsäkringsdel och en sjukförsäkringsdel (vilka betalas på hela lönen). Olika procentsatser (s.k. *contribution classes*) tillämpas beroende på vilken yrkeskategori det gäller. Sjukförsäkringsavgiften behöver inte betalas om

— den anställde har ett sjukvårdskort (*medical card*) som berättigar till kostnadsfri hälso- och sjukvård,

— den anställde får efterlevandepension (*widow's/widower's pension*), bidrag för ensamstående föräldrar (*one parent family payment*), bidrag på grund av att maken/makan har övergett hemmet, efterlevandepension från en annan medlemsstat, ett EES-land eller ett land med vilket Irland har en bilateral konvention om social trygghet.

● PRSI-avgifter för egenföretagare

För egenföretagare utgörs PRSI-avgifterna av en procentuell andel av bruttoinkomsten minus pensionsavgifter och skattemässiga avskrivningar. Egenföretagare med låga inkomster betalar en fast avgift.

Egenföretagare betalar vanligen in PRSI-avgifterna till skattemyndigheten (*Revenue Commissioners*). Om inkomsten är så låg att någon inkomstdeklaration inte behöver lämnas in, betalas PRSI-avgifterna in till socialdepartementet (*Department of Social, Community and Family Affairs*).

● Tillgodoräknande av PRSI-avgifter

För att vara berättigad till avgiftsfinansierade socialförsäkringsförmåner skall man ha arbetat och betalat in PRSI-avgifter. Om man under någon period av sitt yrkesverksamma liv varken har

betalat PRSI-avgifter eller fått dem tillgodoräknade under två hela inkomstår, börjar de inte tillgodoräknas förrän man börjat arbeta igen och betalat in PRSI-avgifter i minst 26 veckor.

För att skydda arbetstagarnas framtida rätt till förmåner och pensioner medger socialdepartementet under vissa omständigheter tillgodoräknande av PRSI-avgifter. Det gäller till exempel personer som får socialförsäkringsförmåner på grund av att de är arbetslösa, sjuka eller pensionerade, samt personer som deltar i de kurser som arrangeras av den nationella yrkesutbildningsmyndigheten (FÁS). Dessutom beviljas särskilda PRSI-tillgodoräknanden då man för första gången träder in i arbetslivet (s.k. *pre-entry credits*). Studerande kan också beviljas tillgodoräknande.

Organisation

Arbetstagarnas och arbetsgivarnas PRSI-avgifter (utom sjukförsäkringsavgiften) betalas in till socialförsäkringsfonden, som också får anslag av staten. Socialförsäkringssystemen finansieras av denna fond, som förvaltas av socialdepartementet (*Department of Social, Community and Family Affairs*). De icke-avgiftsfinansierade bidragen däremot finansieras av staten.

Sjukvårdsförmånerna finansieras av staten och genom sjukförsäkringsavgifter. Dessa administreras av åtta regionala hälsonämnder (*Regional Health Boards*) under allmänt överinseende av hälsodepartementet i Dublin (*Department of Health and Children*). Avgångsvederlag administreras av näringsdepartementet (*Department of Enterprise, Trade and Employment*) i Dublin (se avsnitt 11 nedan).

Anmälan till socialförsäkringen

När du börjar arbeta i Irland skall du omedelbart kontakta det lokala socialförsäkringskontoret för att få ett socialförsäkringsnummer (*PPSN – Personal Public Service Number*). Detta nummer skall alltid uppges när du kontaktar de offentliga serviceorganen, även när det gäller socialförsäkringsrelaterade skatteavdrag och rätt till sjukvårdsförmåner. Personnumret ersätter det tidigare försäkringsnumret (*RSI – Revenue and Social Insurance Number*). Om du redan har ett RSI-nummer behöver du inte ansöka om ett PPSN-nummer, eftersom det omvandlas automatiskt. När du har fått ett PPSN-nummer skall du även kontakta det lokala skattekontoret.

Det är viktigt att arbetstagaren försäkrar sig om att han eller hon är anmäld och att arbetsgivaren känner till PPSN-numret. Annars kan det hända att inbetalningarna inte förs in korrekt.

PPSN-numret skall alltid anges vid ansökan om förmåner och vid all korrespondens med socialdepartementet.

Med hjälp av PPSN-numret kan arbetstagarens uppgifter snabbt hämtas fram och utbetalningar göras utan onödigt dröjsmål.

Frivillig försäkring

Den som inte längre omfattas av den obligatoriska försäkringen och är yngre än 66 år kan genom att betala in frivilliga avgifter behålla rätten till vissa förmåner, som till exempel pensioner. Detta är dock endast möjligt om man har arbetat och betalat in PRSI-avgifter i minst 156 veckor och om man ansöker inom en viss tid efter det att försäkringen upphört att gälla.

Villkor för PRSI-avgifter

När det gäller sjukvårds- och arbetsskadeförmåner och barnbidrag ställs inga krav på inbetalning av PRSI-avgifter. För de flesta andra förmåner måste dock vissa villkor vara uppfyllda när det gäller PRSI-avgifter.

För att ha rätt till korttidsförmåner (t.ex. sjukersättning, moderskapsförmåner och arbetslöshetsersättning) krävs att man har betalat in PRSI-avgifter i minst 39 veckor sedan man blev försäkrad, och att man har betalat in PRSI-avgifter eller fått dem tillgodoräknade för minst 39 veckor av det inkomstår som föregår det år, t.ex. kalenderår, då ansökan om ersättning inlämnas (inkomståret löper från 6 april till 5 april året därpå).

När det gäller långsiktiga förmåner som efterlevandepension och ålderspensioner krävs att man har betalat in PRSI-avgifter i minst 156 veckor (260 veckor om det gäller invaliditetspension eller en proportionellt beräknad pension med beaktande av inbetalningar till olika försäkringssystem). Dessutom krävs ett lägsta årsgenomsnitt för inbetalade eller tillgodoräknade PRSI-avgifter.

Försäkringsperioder som fullgjorts i en annan medlemsstat eller ett Eftaland kan tillgodoräknas för att man skall kunna uppfylla villkoren för irländska förmåner. Man bör kunna uppvisa blanketter från försäkringsinstitutionen i det tidigare bosättningslandet, exempelvis blankett E104 när det gäller sjuk- och moderskapsförmåner och ersättning vid dödsfall, respektive blankett E301 när det gäller arbetslöshetsförmåner.

2. Sjukdom och moderskap

A. VÅRDFÖRMÅNER

Det är i regel inkomsten som bestämmer vilken rätt man har till vårdförmåner. Det finns två kategorier – personer som är fullt berättigade till förmåner (*full eligibility*) (kategori 1) respektive personer som är partiellt berättigade till förmåner (*limited eligibility*) (kategori 2).

● Kategori 1 – Personer som är fullt berättigade till vårdförmåner – sjukvårdskortsinnehavare

Kategori 1 omfattar de som enligt den berörda hälsonämndens ordförande inte har möjlighet att själva bekosta allmän läkarvård för sig och sin familj. De som ingår i denna kategori kallas ofta sjukvårdskortsinnehavare (*medical card holders*), eftersom sjukvårdskort utfärdas till dem för att visa att de har rätt till sjukvårdsförmåner. Det finns riktlinjer beträffande inkomsten för att fastställa vem som har rätt till denna förmån, och inkomstgränserna höjs varje år.

Sjukvårdskortsinnehavare har rätt till

— vård hos allmänläkare,

— sjukhusvård på allmänna sjukhus,

— specialistvård inom öppenvården,

— tandvård samt syn- och hörselvård,

— receptbelagda och andra läkemedel, tandtekniska, medicinska och andra hjälpmedel samt syn- och hörselhjälpmedel,

— barn- och mödrahälsovård,

— kontantförmån vid barns födelse.

● Kategori 2 – Personer som är partiellt berättigade till vårdförmåner

Alla som inte är fullt berättigade till vårdförmåner tillhör kategori 2 och har rätt till

— sjukhusvård på allmänna sjukhus mot patientavgift,

— specialistvård (undantaget tandvård och de flesta rutinundersökningar inom syn- och hörselvård) inom öppenvården mot patientavgift,

— barn- och mödrahälsovård, inbegripet husläkarvård under graviditeten samt för mor och barn upp till sex veckor efter förlossningen,

— återbetalning av läkemedelskostnader över en viss gräns,

— läkemedel för behandling av vissa sjukdomar som klassificerats som långvariga sjukdomar.

● Vårdtjänster som är kostnadsfria för alla

Alla personer som är stadigvarande bosatta i Irland har rätt till gratis

— sjukhusvård för barn som lider av vissa långvariga sjukdomar,

— läkemedel för personer med vissa typer av funktionshinder,

— sjukhusvård, diagnostisering och förebyggande vård vid smittsamma sjukdomar.

● Bidrag som utbetalas av de regionala hälsonämnderna

— Bidrag för vård i hemmet (*domiciliary care allowance*) utbetalas för funktionshindrade barn upp till 16 år som kräver betydligt mer omvårdnad och tillsyn än vad som normalt är fallet för barn i samma ålder.

— Ett inkomstprövat bidrag för personer som lider av smittsamma sjukdomar (*infectious diseases maintenance allowance*) utbetalas till personer som får behandling för tuberkulos och vissa andra smittsamma sjukdomar.

Om du behöver sjukvård skall du kontakta hälsonämnden för området (se adresser i avsnitt 11).

B. VÅRDFÖRMÅNER

Förmånerna enligt detta system omfattar

— tandvård (behandling och tandproteser),

— besök hos optiker (synundersökning och glasögon),

— hörapparater och kontaktlinser.

Dessa förmåner kan utbetalas till försäkrade som uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren och till deras makar. En del av kostnaden för behandling eller hjälpmedel måste man dock betala själv.

För att ha rätt till vårdförmåner måste man uppfylla följande villkor när det gäller inbetalade PRSI-avgifter:

— Om du är under 21 år måste du ha betalat in PRSI-avgifter för minst 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet.

— Om du är 21–24 år måste du ha betalat in PRSI-avgifter för minst 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet samt betalat in eller fått tillgodoräknat avgifter för minst 39 veckor ([1]) under det inkomstår som ligger till grund för ansökan om ersättning.

— Om du är 25–65 år måste du ha betalat in PRSI-avgifter för 260 veckor, varav 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet samt betalat in eller fått tillgodoräknat avgifter för 39 veckor ([1]) under det inkomstår som ligger till grund för ansökan om ersättning.

— Om du är över 66 år måste du ha betalat in PRSI-avgifter för 260 veckor, varav 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet samt betalat in eller fått tillgodoräknat avgifter för 39 veckor ([1]) under något av de två senaste inkomståren innan du fyllde 66.

([1]) När det gäller PRSI-avgifter som betalats in eller tillgodoräknats för 39 veckor måste minst 13 veckor vara avgifter som betalats in under
— det inkomstår som ligger till grund för ansökan om ersättning,
— något av de två föregående inkomståren eller
— ett inkomstår efter det berörda inkomståret (kan vara innevarande inkomstår, men inte en kombination av två valfria inkomstår).

C. KONTANTFÖRMÅNER

Sjukersättning (*disability benefit*) utbetalas veckovis till försäkrade personer under perioder då de är arbetsoförmögna. Den kan ersättas av arbetsskadeersättning (*injury benefit*) om arbetsoförmågan beror på olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom (se ovan).

För att ha rätt till sjukersättning skall du

— vara arbetsoförmögen,

— uppfylla PRSI-avgiftsvillkoren.

Sjukersättning utbetalas normalt från och med den fjärde sjukdagen. Du har rätt till denna förmån under den tid då arbetsoförmågan består och fram till uppnådd pensionsålder, förutsatt att du har betalat in PRSI-avgifter i minst 260 veckor. I annat fall upphör rätten till sjukersättning efter 52 veckor. Försäkringsperioder eller motsvarande perioder i en annan medlemsstat eller ett EES-land kan vid behov tillgodoräknas.

Ansökan om sjukersättning skall lämnas in inom sju dagar efter att du blivit sjuk. Ett intyg om arbetsoförmåga skall skickas till socialdepartementet (*Department of Social, Community and Family Affairs*) på en särskild blankett som finns på de flesta läkarmottagningar. Ett sådant intyg skall normalt skickas in varje vecka under sjukskrivningsperioden.

Sjukersättningen och eventuellt tillägg för familjemedlemmar betalas ut veckovis med check som skickas per post. När det gäller långtidssjuka betalas ersättningen ut veckovis med check eller ett häfte med betalningsorder som kan lösas in på närmaste postkontor. Utbetalning kan också göras direkt till ett bankkonto.

Sjukersättning kan även betalas ut till personer som är bosatta utanför Irland i en annan medlemsstat, om den senaste försäkringsperioden fullgjorts i Irland.

D. MODERSKAPSFÖRMÅNER

Moderskapsförmåner (*maternity benefit*) kan betalas ut till förvärvsarbetande kvinnor som omedelbart före den första dagen av moderskapsledigheten omfattas av det skydd som ges av lagen om skydd för arbetstagare i samband med moderskap (*Maternity Protection of Employees Act*, 1994). Sedan 1997 omfattas även kvinnor som är egenföretagare av bestämmelserna om moderskapsförmåner.

För att ha rätt till moderskapsförmåner skall man

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 39 veckor,

— ha betalat in PRSI-avgifter eller fått dem tillgodoräknade för minst 39 veckor under det aktuella inkomståret, eller betalat in PRSI-avgifter i minst 39 veckor under den 12-månadersperiod som föregår den dag då moderskapsledigheten börjar.

Försäkringsperioder eller motsvarande perioder som fullgjorts i andra medlemsstater eller EES-länder kan tillgodoräknas för att man skall kunna uppfylla villkoren för moderskapsförmåner.

Ansökan om moderskapsförmåner skall göras minst tio veckor före beräknad nedkomst. Ansökningsblanketter finns på det lokala socialförsäkringskontoret (*Social Welfare Office*). Blanketten skall sedan fyllas i av kvinnans läkare och arbetsgivare, och skickas till socialdepartementet.

Moderskapsförmåner betalas ut i 18 veckor, varav fyra veckor måste tas ut före beräknad nedkomst, och fyra veckor efter denna dag. Utbetalning sker veckovis med check som skickas per post eller genom inbetalning till ett bankkonto. Moderskapsersättning uppgår till 70 % av kvinnans lön under det aktuella inkomståret, men får inte överstiga respektive understiga ett visst belopp per vecka. Datum för moderskapsledighetens början avgör vilket inkomstår som skall gälla.

Kvinnan kan också ha rätt till mödrahälsovård som tillhandahålles av hälsonämnden på orten (se avsnitt 2 A ovan).

● Ersättning vid ledighet av hälso- och säkerhetsskäl

Ersättning vid ledighet av hälso- och säkerhetsskäl (*Health and Safety Benefit*) betalas ut till kvinnor som är gravida, nyligen har fött barn eller ammar om de på grund av hälso- och säkerhetsrisker inte kan fortsätta arbeta och därför har beviljats ledighet av arbetsgivaren.

Arbetsgivaren betalar ut denna ersättning om de hälso- och säkerhetsrisker som den gravida eller ammande kvinnan utsätts för inte kan undanröjas eller om det inte är möjligt att i stället tilldela arbetstagaren andra (riskfria) arbetsuppgifter.

Rätt till denna förmån har den arbetstagare som

— är gravid och utsätts för vissa risker i sitt arbete eller utför nattarbete ([1]), eller

— har fött barn under de senaste 14 veckorna och utför nattarbete ([1]), eller

([1]) I förordningen om hälsa och säkerhet i arbetet avseende bland annat skydd för gravida arbetstagare (*Health and Safety at Work* (*Pregnant employees, etc.*) *Regulations 1994*) definieras nattarbete som arbete under perioden mellan klockan 23.00 och klockan 6.00 följande dag om
a) arbetstagaren i regel arbetar minst tre timmar under denna period,
b) minst 25 % av arbetstagarnas arbetstid per månad utförs under denna period.

— ammar (upp till 26 veckor efter förlossningen) och utsätts för vissa risker i arbete (närmare uppgifter kan fås från arbetsmiljömyndigheten (*Health and Safety Authority*), samt

— har beviljats ledighet av hälso- och säkerhetsskäl enligt artikel 18 i lagen om skydd vid moderskap (*Maternity Protection Act*, 1994), och

— uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren.

Man skall också

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 13 veckor under den 12-månadersperiod som omedelbart föregår beräknad nedkomst,

— ha betalat in PRSI-avgifter för minst 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet och betalat in PRSI-avgifter eller fått dem tillgodoräknade för minst 39 veckor under det berörda året.

Arbetsgivaren är skyldig att betala ut lönen under de första 21 dagarna av ledighet av hälso- och säkerhetsskäl. Därefter får arbetstagaren ersättning fram till slutet av ledigheten. Utbetalning sker med check som skickas per post eller genom inbetalning till ett bankkonto.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Arbetsskadeersättning utbetalas till försäkrade personer som skadats i arbetet eller drabbats av vissa arbetsrelaterade sjukdomar. Dessa förmåner kan utgöras av arbetsskadeersättning, invaliditetsersättning, icke-anställbarhetstillägg, läkarvård samt efterlevandeförmåner.

Arbetsskadeersättning

Arbetsskadeersättning (*injury benefit*) utbetalas så länge den försäkrade är arbetsoförmögen, dock högst 26 veckor räknat från den dag då olycksfallet inträffade eller arbetssjukdomen uppträdde. Om arbetsoförmågan varar längre än 26 veckor kan man ha rätt till sjukersättning (se avsnitt 2 C ovan).

Arbetsgivaren skall informeras vid olycksfall i arbetet. Ett intyg om arbetsoförmåga skall skickas till socialdepartementet på en särskild blankett som finns på de flesta läkarmottagningar. Ett nytt intyg skall skickas in varje vecka så länge arbetsoförmågan består.

Arbetsskadeersättning och eventuellt tillägg för familjemedlemmar (se avsnitt 8 nedan) utbetalas normalt från och med den fjärde sjukdagen. Utbetalning sker varje vecka med check som skickas per post.

Invaliditetsersättning och icke-anställbarhetstillägg

Invaliditetsersättning (*disablement benefit*) utbetalas till en försäkrad som på grund av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom skadats fysiskt eller psykiskt, även om arbetsoförmåga inte konstaterats. Ansökan skall göras inom tre månader, annars kan man gå miste om en del av ersättningen.

Ett icke-anställbarhetstillägg (*unemployability supplement*) utges till en person som får invaliditetsersättning, är varaktigt arbetsoförmögen och inte har rätt till sjukersättning (se avsnitt 2 C ovan).

Läkarvård

Arbetsskadeförsäkringen täcker kostnader för läkarvård utöver de kostnader som redan betalats av den regionala hälsonämnden eller som motsvarar vårdförmåner (avsnitt 2 ovan).

Om man har sökt läkarvård på grund av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, skall departementet underrättas inom sex veckor.

Ersättning vid dödsfall

Ersättning vid dödsfall (*survivor's benefit*) kan betalas ut när en försäkrad avlider till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. Förmånerna kan också betalas ut till efterlevande som försörjts av en person som vid tidpunkten för dödsfallet fick invaliditetspension till minst 50 %, oavsett dödsorsaken. Dessa förmåner omfattar

— efterlevandepension,

— barnpension,

— pension till föräldrar som försörjts av den avlidne,

— begravningshjälp.

Ansökan skall göras inom tre månader efter dödsfallet på en blankett som fås från socialdepartementet. I annat fall kan de efterlevande gå miste om en del av ersättningen.

Vistelse i flera medlemsstater

Invaliditetsersättning och de andra förmånerna som beskrivits ovan betalas ut även om man vistas i en annan medlemsstat. Man bör i sådana fall kontakta det kontor som betalar ut ersättningen i god tid före avresan, så att utbetalning i en annan medlemsstat kan anordnas.

Det finns särskilda regler för fastställande av förmåner då en arbetstagare har drabbats av en arbetssjukdom på grund av anställning i mer än en medlemsstat och då denna sjukdom har förvärrats. Arbetstagare som tror att de omfattas av dessa regler bör kontakta det lokala socialförsäkringskontoret.

4. Invaliditet

Invaliditetspension (*invalidity pension*) betalas ut varje vecka i stället för sjukersättning (se avsnitt 2.C ovan) till försäkrade som har intyg på att arbetsoförmågan är bestående och som uppfyller avgiftsvillkoren.

För att ha rätt till invaliditetspension skall du

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 260 veckor sedan 1953,

— ha betalat in PRSI-avgifter eller fått dem tillgodoräknade för minst 48 veckor under det aktuella avgiftsåret.

Allmänt sett gäller att man skall ha fått sjukersättning i minst 12 månader för att ha rätt till invaliditetspension. Under vissa omständigheter kan man dock få denna förmån tidigare.

Vid utbetalning av invaliditetspension och eventuellt tillägg för familjemedlemmar används ett häfte med betalningsorder som kan lösas in varje vecka på vilket postkontor som helst i Irland. Betalning kan också göras direkt till ett bankkontor eller genom elektronisk överföring (EFT – *Electronic Fund Transfer*), om förmånstagaren är bosatt på Irland. Om förmånstagaren är bosatt utomlands sker utbetalning vanligen varje månad med check.

5. Ålderdom

Avgångspension

Avgångspension (*retirement pension*) betalas ut till personer som har fyllt 65 år som blivit pensionerade efter att ha arbetat heltid och som uppfyller kraven enligt PRSI-reglerna.

Personer som är mellan 65 och 66 år uppfyller i regel villkoret för rätt till pension, om deras inkomst per vecka som anställda inte överstiger 38,09 euro (30 irländska pund) eller deras årsinkomst som egenföretagare inte överstiger 3 174,35 euro (2 500 irländska pund). Detta villkor gäller inte personer som har fyllt 66 år.

Enligt PRSI-reglerna skall man

— ha blivit försäkrad före 55 års ålder,

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 156 veckor,

— avseende inbetalade eller tillgodoräknade PRSI-avgifter ha ett årsgenomsnitt på minst 24 veckor under en viss tidsperiod, eller ett årsgenomsnitt på 48 veckor sedan 1979.

Villkoren för rätt till ålderspension kommer att ändras från och med den 6 april 2002.

En person som fyller 65 år mellan den 6 april 2002 och den 5 april 2012 måste ha betalat in PRSI-avgifter för minst 260 veckor (beräknat på heltidsarbete).

En person som fyller 65 år efter den 6 april 2012 måste ha betalat in PRSI-avgifter för minst 520 veckor (beräknat på heltidsarbete). Om man har betalat in maximala PRSI-avgifter för minst 260 veckor kan resten, dvs. mellanskillnaden till 520 veckor, utgöras av frivilliga avgifter enligt en högre skala.

Proportionellt beräknad pension

En proportionellt beräknad pension (pro rata-pension) kan betalas ut till personer som inte uppfyller kvalifikationsvillkoren för vanlig pension. För att ha rätt till en proportionellt beräknad pension skall man ha arbetat och varit bosatt i ett land som omfattas av EU-förordningarna eller i ett land med vilket Irland har en bilateral konvention om social trygghet. Denna pension består av intjänade pensionsrättigheter i Irland och i ett annat EU-land där man varit bosatt och arbetat. En särskild formel används för att beräkna pensionens storlek. Pensionen kan också betalas ut från det eller de andra länder där man har arbetat. Beslut om detta fattas av det berörda landet.

Villkoret för rätt till pension gäller inte efter uppnådd pensionsålder, det vill säga den ålder då den avgiftsfinansierade ålderspensionen (*old-age contributory pension*) börjar betalas ut (se nedan).

Ansökan skall göras senast tre månader innan man fyller 65 år eller senast tre månader innan man slutar arbeta, om detta sker efter det att man har fyllt 65 år. Ansökningsblankett finns att få på alla lokala socialförsäkringskontor och postkontor.

Vid utbetalning av pensionen och eventuellt tillägg för familjemedlemmar (se avsnitt 8 nedan) används ett häfte med betalningsorder som kan lösas in varje vecka på postkontor i Irland. Betalning kan också göras direkt till ett bankkonto.

Änka eller änkling till en pensionär (vars pension omfattar ett bidrag för make/maka) blir automatiskt berättigad till en efterlevandepension vid dödsfallet.

Ålderspension kan också betalas ut utomlands. Om man avser att bosätta sig utomlands bör man före avresan kontakta pensionsförsäkringskontoret i Sligo (*Pensions Services Office*).

Avgiftsfinansierad ålderspension

Avgiftsfinansierad ålderspension (*old-age contributory pension*) betalas ut från uppnådd pensionsålder (66 år) till personer som uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren. Pensionen kan betalas ut även till personer som fortsätter att arbeta. Den kan

däremot inte betalas ut jämte ovannämnda avgångspension (*retirement pension*).

Ansökan skall göras på en blankett som finns att få på socialförsäkringskontor eller postkontor, senast tre månader innan man uppnår pensionsåldern.

Enligt avgiftsvillkoren skall du

— ha börjat betala in PRSI-avgifter före 56 års ålder,

— ha betalat in PRSI-avgifter för minst 156 veckor (beräknat på heltidsarbete) eller, om det årliga genomsnittet är mellan 10 och 19 veckor, för minst 260 veckor (beräknat på heltidsarbete),

— för att ha rätt till det högsta pensionsbeloppet, ha ett årsgenomsnitt på minst 48 veckor för inbetalade (beräknat på heltidsarbete) och/eller tillgodoräknade PRSI-avgifter från 1979 fram till slutet av inkomståret före det år då du fyller 66 år (gäller endast om du uppnår pensionsålder den 6 april 1992 eller senare),

— ha ett årsgenomsnitt på minst 10 veckor för inbetalade och/eller tillgodoräknade PRSI-avgifter från 1953 (eller från inträdet i arbetslivet) fram till slutet av inkomståret före det år då du fyller 66 år eller, för att ha rätt till den lägsta avgiftsfinansierade ålderdomspensionen, ha ett årsgenomsnitt på 10 veckor för inbetalade PRSI-avgifter (full taxa).

Villkoren för rätt till denna ålderspension kommer att ändras från och med den 6 april 2002.

En person som fyller 66 år mellan den 6 april 2002 och den 5 april 2012 måste ha betalat in PRSI-avgifter för minst 260 veckor (beräknat på heltidsarbete).

En person som fyller 66 år efter den 6 april 2012 måste ha betalat in PRSI-avgifter för minst 520 veckor (beräknat på heltidsarbete). Om man har betalat in PRSI-avgifter för minst 260 veckor (beräknat på heltidsarbete) kan resten, dvs. mellanskillnaden till 520 veckor, utgöras av frivilliga avgifter enligt en högre skala.

Om man stannat hemma för vård av barn under 12 år eller en sjuk person, kan högst 20 år av vårdtiden lämnas obeaktad vid beräkning av årsgenomsnittet för inbetalade PRSI-avgifter.

Vid utbetalning av pensionen och eventuellt tillägg för familjemedlemmar (se avsnitt 8 nedan) används ett häfte med betalningsorder som kan lösas in varje vecka på postkontor i Irland. Betalning kan också göras direkt till ett bankkonto.

Pensionen kan betalas ut utomlands. Om man avser att bosätta sig utomlands bör man före avresan kontakta pensionsförsäkringskontoret i Sligo.

Reducerad pension

Om du inte uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren i Irland för rätt till avgångspension eller ålderspension, kan du ändå ha rätt till en lägre pension om du har arbetat i en annan medlemsstat, ett EES-land eller ett land med vilket Irland har en bilateral konvention om social trygghet.

De intjänade pensionsrättigheterna i det landet kan ställas samman med de irländska, så att du får rätt till en pro rata-pension. Pension kan också betalas ut från det eller de andra länder där man har arbetat. Pensionen fastställs i så fall i respektive land och utbetalas därifrån.

De länder med vilka Irland har bilaterala konventioner om social trygghet är Australien, Kanada (Quebec), Nya Zeeland, Schweiz, USA och Österrike. De pensionsregler som beskrivits gäller även efterlevandepension (se avsnitt 6 nedan). Vidare upplysningar om dessa pensioner kan fås från alla lokala socialförsäkringskontor.

I vissa fall kan personer som betalat in hela eller reducerade PRSI-avgifter i Irland ha rätt till reducerad pension vid 66 års ålder (eller tidigare om det gäller en person som blivit änka eller änkling före denna ålder).

Reducerad pension – särskild delpension för personer som erlagt avgifter före 1953

Om du har betalat in PRSI-avgifter före 1953 kan du ha rätt till en särskild (avgiftsfinansierad) delpension. För att få denna pension skall du ha betalat in PRSI-avgifter för 260 veckor (beräknat på heltidsarbete).

De 260 veckorna kan utgöras

— enbart av avgifter som betalats in före 1953, eller

— av avgifter som betalats in såväl före som efter 1953.

Vid fastställande av antalet inbetalningar före 1953 räknas två inbetalningar som tre.

Försäkringsperioder som fullgjorts utanför Irland

Försäkringsperioder eller motsvarande perioder som fullgjorts i en annan medlemsstat eller ett EES-land kan tillgodoräknas för att man skall kunna uppfylla kraven enligt irländsk lag. Om en pensionär har varit försäkrad i en annan medlemsstat, kommer pensionen att beräknas i enlighet med gemenskapsbestämmelserna.

Personer som är bosatta utanför Irland skall ansöka om pension hos pensionsförsäkringsinstitutionen i bosättningslandet. Eventuell irländsk pension betalas då ut med betalningsorder.

6. Efterlevandeförmåner

Efterlevandepension

Efterlevandepension (*widow's/widower's pension*) betalas ut till änka eller änkling oavsett ålder, om denne eller den avlidna uppfyller avgiftsvillkoren. Enligt dem skall man

— ha betalat in PRSI-avgifter för minst 156 veckor före dödsfallet eller uppnådd pensionsålder, och

— ha betalat in eller fått tillgodoräknat PRSI-avgifter för minst 39 veckor under de senaste tre eller fem inkomståren innan maken/makan avled eller uppnådde pensionsåldern, eller

— för att ha rätt till det lägsta pensionsbeloppet, ha betalat in eller fått tillgodoräknat PRSI-avgifter i genomsnitt minst 24 veckor per år räknat från inträdet i arbetslivet till slutet av det hela inkomstår som föregick det år då maken/makan avled eller uppnådde pensionsåldern, eller, för att man skall ha rätt till det högsta pensionsbeloppet, i genomsnitt minst 48 veckor per år.

Efterlevandepensionen betalas ut så länge mottagaren inte gift om sig eller sammanbor med en ny partner, eller tills han eller hon får avgångspension eller ålderspension som uppgår till minst samma belopp.

Ansökan om efterlevandepension skall lämnas in inom tre månader efter dödsfallet på en blankett som finns att få på det lokala socialförsäkringskontoret eller postkontoret.

Vid utbetalning av efterlevandepension och eventuellt tillägg för barn (se avsnitt 8 nedan) används ett häfte med betalningsorder som kan lösas in varje vecka på postkontor i Irland. Betalning kan också göras direkt till ett bankkonto eller genom elektronisk överföring (EFT).

Efterlevandepension kan betalas ut utomlands. Personer som har rätt till en sådan pension och avser att bosätta sig utomlands bör före avresan kontakta pensionsförsäkringskontoret i Sligo (*Pensions Services Office*).

Försäkringsperioder eller motsvarande perioder som fullgjorts i en annan medlemsstat eller ett EES-land kan tillgodoräknas för att man skall kunna uppfylla villkoren enligt irländsk lag. Om en änka eller änkling har varit försäkrad i en annan medlemsstat, kommer pensionen att beräknas i enlighet med gemenskapsbestämmelserna.

Avgiftsfinansierad barnpension

Den avgiftsfinansierade barnpensionen (*orphan's contributory allowance*) betalas ut om båda föräldrarna har avlidit, eller om den ena föräldern har avlidit och den andra föräldern inte kan eller vill försörja barnet. Någon av föräldrarna eller en styvförälder måste också ha betalat in PRSI-avgifter i minst 26 veckor.

Begravningshjälp

Begravningshjälp (*bereavement grant*) betalas ut då

— en försäkrad person har avlidit,

— en försäkrad persons make/maka har avlidit,

— en försäkrad persons änka eller änkling har avlidit,

— en försäkrad persons barn (under 18 år) har avlidit.

Då en vuxen person har avlidit kan begravningshjälp utbetalas på grundval av den avlidna personens eller den efterlevande makens/makans inbetalade PRSI-avgifter. Då ett barn har avlidit utbetalas begravningshjälp, om någon av föräldrarna eller barnets vårdnadshavare uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren.

Ansökan skall lämnas in inom tolv månader efter dödsfallet, på en blankett som finns på det lokala socialförsäkringskontoret. Vidare upplysningar kan fås från socialdepartementet (se avsnitt 11).

Utbetalning av förmåner och pensioner efter dödsfall

Förmåner vid dödsfall kan betalas ut i sex veckor efter dödsfallet om den avlidne uppbar

— sjukersättning,

— invaliditetspension,

— arbetslöshetsersättning,

— arbetsskadeersättning,

— avgångspension,

— ålderspension,

— bidrag i avvaktan på pension,

— arbetslöshetsunderstöd,

— handikappbidrag,

— pension för blinda,

— inkomsttillägg eller

— icke-anställbarhetsillägg,

och om denna förmån även omfattade ett tillägg för en vuxen familjemedlem (se avsnitt 8 nedan) eller skulle ha omfattat ett sådant tillägg om den avlidna personens make/maka inte uppburit ålderspension, vårdbidrag eller pension för blinda.

Ansökan görs genom att man underrättar det lokala socialförsäkringskontoret om dödsfallet.

Då en vuxen familjemedlem har avlidit, för vilken tillägg till sjukersättning, arbetslöshetsersättning eller arbetsskadeersättning utbetalades eller skulle ha utbetalats om den avlidne inte uppburit icke-avgiftsfinansierad ålderspension eller pension för blinda, kan detta tillägg fortsätta att betalas ut till den efterlevande maken/makan i sex veckor efter dödsfallet.

Då ett barn har avlidit, för vilket en familjemedlem har fått tillägg till någon form av social förmån, kan utbetalningen av detta tillägg fortsätta i sex veckor efter dödsfallet.

7. Arbetslöshet

Arbetslöshetsersättning (*unemployment benefit*) utbetalas veckovis till försäkrade som är arbetslösa. För att ha rätt till arbetslöshetsersättning skall du

— uppfylla kraven enligt PRSI-avgiftsvillkoren,

— vara arbetsför och oförhindrad att ta ett arbete,

— aktivt söka arbete.

Försäkringsperioder i en annan medlemsstat eller ett Eftaland kan tillgodoräknas, förutsatt att minst en avgiftsperiod har inbetalats i Irland efter ankomsten eller återkomsten till detta land.

Under vissa omständigheter kan man under en tid gå miste om rätten till ersättning, till exempel om man blivit avskedad på grund av olämpligt uppförande eller vägrat ta ett erbjudet arbete.

Arbetslöshetsersättning utbetalas vanligen från den fjärde dagen. Ersättning kan dock utbetalas redan från den första dagen, om ansökan om sjukförsäkringsförmån eller arbetslöshetsförmån gjorts under de föregående 13 veckorna. Arbetslöshetsersättningen betalas i regel ut i högst 390 dagar. Ersättningen kan dock betalas ut ända fram till pensionsåldern (66 år) om du har fyllt 65 år och har arbetat och betalat in PRSI-avgifter i minst 156 veckor.

Ansökan skall göras första dagen du är arbetslös. Vänd dig till det lokala socialförsäkringskontoret. Ansökan kan skickas per post om avståndet mellan hemmet och socialförsäkringskontoret överstiger tio kilometer. Eventuellt kan blanketter för inkomstdeklaration, som till exempel blankett P60 (kontrolluppgift vid inkomstårets slut), behöva uppvisas för att styrka att man har rätt till denna förmån.

Arbetslöshetsersättningen betalas ut veckovis i efterskott genom postanvisning eller check eller genom elektronisk överföring (EFT) direkt till personens bankkonto.

Om du får arbetslöshetsersättning i Irland och avser att söka arbete i en annan medlemsstat eller om du uppbär arbetslöshetsersättning i en annan medlemsstat och avser att söka arbete i Irland, se gemenskapsbestämmelserna.

Avgångsvederlag

De flesta försäkrade omfattas av systemet för avgångsvederlag (*redundancy payments*) som administreras av näringsdepartementet (*Department of Enterprise, Trade and Employment*).

En försäkrad arbetstagare som blir uppsagd på grund av övertalighet (*redundancy*) har rätt till ett engångsbelopp, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Engångsbeloppets storlek bestäms av anställningstiden hos den arbetsgivare som avskedade arbetstagaren, samt av arbetstagarens ålder och lön vid tidpunkten för uppsägningen.

En person anses i regel vara uppsagd på grund av övertalighet om han eller hon mist sitt arbete på grund av fullständig eller delvis nedläggning av arbetsplatsen, eller om arbetsgivarens behov av denna typ av arbetskraft och kvalifikationer har minskat.

Rätten till avgångsvederlag beror dock på hur länge man varit anställd i Irland och inte på inbetalade avgifter. EU:s bestämmelser om sammanläggning av försäkringsperioder gäller inte avgångsvederlag.

Om avgångsvederlaget överstiger 19 046,07 euro (15 000 irländska pund), kan arbetslöshetsersättningen dras in i maximalt nio veckor. Denna regel gäller inte personer som har fyllt 55 år.

8. Familjeförmåner

Barnbidrag

Barnbidrag (*child benefit*), som inte grundas på inbetalade avgifter eller behovsprövning, utbetalas för alla barn under 16 år. Åldergränsen höjs till 19 år, om barnet fortfarande studerar på heltid eller är arbetsoförmöget.

En försäkrad som förvärvsarbetar i Irland eller som enligt irländsk lag uppbär en förmån eller pension i Irland kan ha rätt till barnbidrag från socialdepartementet även för barn som är bosatta i en annan medlemsstat.

Barnbidraget betalas ut månadsvis från den första dagen i månaden efter den månad då barnet föddes eller bosatte sig i Irland. Ansökan skall i regel göras av en av barnets föräldrar inom tre månader efter denna dag.

Ansökningsblanketter finns på socialförsäkringskontoret.

När det gäller flerbarnsfödslar utbetalas särskilda engångsbelopp till en förälder eller vårdnadshavare vid barnens födelse och när barnen fyller fyra respektive 12 år.

Adoptionsersättning

Adoptionsersättning (*adoptive benefit*) utbetalas till adoptivmodern eller, när en ensamstående man adopterar ett barn, till adoptivfadern. Adoptionsersättning kan utbetalas både till anställda och till egenföretagare som uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren. Adoptivföräldrar som är anställda kan få denna ersättning om de har rätt till adoptionsledighet enligt lagen om adoptionsledighet från 1995 (*Adoptive Leave Act*, 1995) och uppfyller PRSI-avgiftsvillkoren.

För att ha rätt till denna förmån skall du

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 39 veckor under den tolvmånadersperiod som omedelbart föregår den dag då man fick vårdnaden om barnet eller

— ha betalat in PRSI-avgifter i minst 39 veckor sedan inträdet i arbetslivet samt betalat in avgifter eller fått dem tillgodoräknade för minst 39 veckor under det inkomstår som ligger till grund för ansökan om ersättning.

Ansökan om adoptionsersättning skall göras fem veckor före den planerade adoptionsledigheten. Betalning görs med check som skickas per post eller direkt till ett bankkonto.

Inkomsttillägg för familjer

Inkomsttillägg för familjer (*Family Income Supplement*) är ett bidrag som inte är skattepliktigt och som betalas ut veckovis till familjer, inbegripet ensamstående föräldrar, som har låg förvärvsinkomst.

För att ha rätt till denna förmån skall du

— vara fast anställd och arbeta minst 19 timmar per vecka eller minst 38 timmar per tvåveckorsperiod,

— ha minst ett bidragsberättigat barn som bor stadigvarande hos och försörjs av dig och

— ha en inkomst som inte överstiger en viss fastställd gräns.

Med fast anställning avses anställning som förväntas vara i minst tre månader. Tillfällig anställning som till exempel säsongsarbete och arbetsmarknadsåtgärder räknas inte som fast anställning.

Som inkomst räknas i huvudsak följande:

— Beskattningsbar inkomst (bruttolön minus skatt, arbetstagarens PRSI-avgifter och pensionsavgifter (make/maka eller partner)).

— Eventuell annan förvärvsinkomst (make/maka eller partner) (t.ex. övertid, bonus, provision, traktamente eller andra ersättningar).

— Inkomst (make/maka eller partner) från egenföretagande.

— Inkomst (make/maka eller partner) från tjänstepension.

— Eventuell annan inkomst (make/maka eller partner), till exempel socialbidrag eller ersättningar från hälsonämnden, utom de som undantas i lag eller förordning (t.ex. barnbidrag).

Bidrag för familjemedlemmar

Kvinnor och män har samma rätt att ansöka om bidrag för en make/maka och barn som de försörjer. Det finns olika bidrag för vuxna familjemedlemmar och för barn. I vissa fall delas bidragen för barnen mellan föräldrarna.

— För vuxna familjemedlemmar gäller följande: Gifta och sammanboende som försörjer sin partner kan ansöka om bidrag för denne, förutsatt att vissa villkor är uppfyllda. Ensamstående, änkor och änklingar kan ha rätt till ett tillägg för en person över 16 år som tar hand om deras hemmavarande barn, om de helt eller delvis försörjer denna person. Ett sådant tillägg kan även lämnas till personer som har separerat från sin make/maka, förutsatt att de varken betalar eller får underhåll.

— För barn gäller följande: Ett extra bidrag kan också betalas ut för varje barn som man försörjer.

  Hemmavarande barn under 18 år berättigar till bidrag. För en person som får pension eller långsiktigt arbetslöshetsunderstöd gäller detta även barn mellan 18 och 22 år som studerar på heltid och på dagtid. Tillägg för barn kan under vissa omständigheter ges för barn som har fyllt 18 år, i tre månader efter avslutad gymnasieutbildning.

  Barn kan berättiga till bidrag fram till dess att de fyllt 22 år om de går en utbildning på heltid.

9. Icke-avgiftsfinansierade förmåner

Personer som är bosatta i Irland och som inte har rätt till socialförsäkringsförmåner på grund av att de inte har betalat in tillräckligt med avgifter eller har blivit utförsäkrade, kan i stället ha rätt till icke-avgiftsfinansierade bidrag.

För att ha rätt till socialbidrag måste man uppfylla kraven vid behovsprövning, vilket innebär att de egna medlen inte får överstiga en viss gräns.

Icke-avgiftsfinansierade förmåner är

— arbetslöshetsunderstöd (*unemployment assistance*), som betalas ut till personer som inte har rätt till arbetslöshetsersättning,

— icke-avgiftsfinansierad ålderspension (*old-age non-contributory pension*), som betalas ut till personer som inte har rätt till avgiftsfinansierad ålderspension,

— handikappbidrag (*disability allowance*),

— pension för blinda (*blind person's pension*), som betalas ut till blinda som har fyllt 18 år,

— icke-avgiftsfinansierad efterlevandepension (*widow's /widower's non-contributory pension*), som betalas ut till änkor och änklingar som inte har rätt till avgiftsfinansierad efterlevandepension,

— icke-avgiftsfinansierad barnpension (*orphan's non-contributory pension*), som betalas ut till barn som inte har rätt till avgiftsfinansierad barnpension,

— bidrag för ensamstående föräldrar,

— vårdbidrag (*carer's allowance*), som betalas ut till personer som vårdar äldre eller funktionshindrade,

— inkomsttillägg för familjer (*family income supplement*) som betalas ut till makar eller ensamstående som arbetar minst 19 timmar per vecka eller minst 38 timmar per tvåveckorsperiod.

10. Beslut om ansökningar

Behöriga tjänstemän på socialdepartementet fattar beslut i ärenden som gäller ansökan om de olika sociala förmåner som administreras av departementet. De avgör också om en viss typ av anställning kan omfattas av försäkringen.

Beslut som rör betalnings(o)förmåga i samband med sjukvård (se avsnitt 2.A) fattas av hälsonämndens ordförande (*Chief Executive Officer*).

Man kan överklaga ett beslut som fattats av en tjänsteman genom att inge anmälan till socialdepartementet inom 21 dagar efter att beslutet mottagits. Ärendet hänskjuts sedan till ett särskilt kontor (*Social Welfare Appeals Office*) som är helt fristående från socialdepartementet. En tjänsteman på detta kontor kan, om han eller hon anser det vara lämpligt, kalla till en muntlig genomgång av ärendet, där den sökande själv kan närvara och föra sin talan eller låta någon annan företräda honom eller henne.

Vid en sådan muntlig genomgång, som sker informellt och bakom lyckta dörrar, medverkar en tjänsteman från *Social Welfare Appeals Office*, den sökande och dennes eventuelle företrädare. I vissa ärenden kan även vittnen vara närvarande om tjänstemannen vill höra dem för att ta reda på alla fakta i ärendet.

Den departementstjänsteman som fattat beslutet lägger fram sina skäl till att ansökan avslogs. Den sökande ges möjlighet att kommentera dessa skäl och argumentera för sin sak.

Om ärendet gäller arbetslöshetsersättning eller arbetslöshetsunderstöd kan även bisittare (*assessors*) vara närvarande. Dessa utses av fackföreningarna och arbetsgivarorganisationerna för att biträda tjänstemannen från *Social Welfare Appeals Office*.

11. Ytterligare upplysningar

Storleken på PRSI-avgifter, förmåner, pensioner och bidrag ändras ofta. Aktuella belopp anges i broschyren SW 19 som kan fås kostnadsfritt från det lokala socialförsäkringskontoret.

Mer ingående information om de försäkringar som administreras av socialdepartementet finns i broschyren *Guide to Social Welfare Services* (SW 4) som kan fås kostnadsfritt från socialförsäkringskontoren.

Denna broschyr innehåller även en förteckning över lokala informationskontor, adresser till lokala socialförsäkringskontor, en förteckning över hälsonämndernas kontor, samt en förteckning över informationsbroschyrer som mer detaljerat beskriver olika aspekter av de sociala trygghetssystemen.

Dessa broschyrer kan fås kostnadsfritt från det lokala socialförsäkringskontoret eller från:

Information Service
Department of Social, Community and Family Affairs
Aras Mhic Dhiarmada
Dublin 1
Tfn (353-1) 874 84 44
E-post: info@www.welfare.ie

Övriga departement och kontor som nämns i denna vägledning

Department of Enterprise, Trade and Employment
Davitt House
65A Adelaide Road
Dublin 2

Department of Health and Children
Hawkins House
Hawkins Street
Dublin 2

Health & Safety Authority
Hogan Place
Dublin 2

Kontor som administrerar hälso- och sjukvård

Hälsonämnd	Område	Adress till hälsonämndens ordförande
Eastern Regional Health Authority	Staden och grevskapet Dublin, grevskapen Kildare och Wicklow	Canal House Canal Road Dublin 6
Midland	Grevskapen Laois, Longford, Offaly och Westmeath	Arden Road Tullamore County Offaly
Mid-Western	Staden och grevskapet Limerick, grevskapen Clare och Tipperary (N.R.)	31–33 Catherine Street Limerick
North-Eastern	Grevskapen Cavan, Louth, Meath och Monaghan	Navan Road Kells County Meath
Mid-Western	Grevskapen Donegal, Leitrim och Sligo	Manorhamilton County Leitrim
South-Eastern	Staden och grevskapet Waterford, grevskapen Carlow, Kilkenny, Tipperary (S.R.) och Wexford	Lacken Dublin Road Kilkenny
Southern	Staden och grevskapet Cork och grevskapet Kerry	Cork Farm Centre Dennehys Cross Wilton Road Cork
Western	Grevskapen Galway, Mayo och Roscommon	Merlin Park Regional Hospital Galway

ITALIEN

1. Inledning

I denna del av socialguiden görs en redogörelse för de viktigaste dragen i det italienska socialförsäkringssystemet. Ytterligare information kan fås från de behöriga institutioner som finns upptagna i avsnitt 2. I de följande avsnitten finns information om:

— Sjukförsäkring, moderskapsförsäkring och försäkring mot tuberkulos (avsnitt 3).

— Försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt4).

— Allmän, obligatorisk invaliditets-, ålders- och efterlevandeförsäkring (avsnitt 5–7).

— Arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 8).

— Familjeförmåner (avsnitt 9).

● Inskrivning i det obligatoriska sociala försäkringssystemet

Det är arbetsgivaren som skall ombesörja alla nödvändiga formaliteter för de anställda. Egenföretagare måste däremot själva anmäla sig till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen. En förteckning över dessa institutioner finns i avsnitt 2.

● Försäkringsavgifter

Arbetstagare

Avgifterna beräknas genom att man på varje löneutbetalning tillämpar de procentandelar som har fastställts i lagstiftningen för motsvarande period. Procentandelarna varierar beroende på verksamhetssektor (industri, handel, hantverk, kreditgivning, försäkring, etc.) och beroende på de anställdas kvalifikationer, deras antal, företagets säte, etc.

När man skall fastställa underlaget för beräkningen av avgifterna, tar man hänsyn till alla förmåner som arbetsgivaren beviljar arbetstagaren med anledning av anställningen, både i kontanter och i natura och före alla avdrag. Undantag görs bara för de poster som uttryckligen anges i lagen. Lönen per tidsenhet (tim-, dag- eller månadslön beroende på typen av anställning) kan inte vara lägre än den minimilön som har fastställts för den kategori som arbetstagaren tillhör.

Det är arbetsgivaren som betalar in avgifterna till INPS (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale* – den nationella socialförsäkringsinstitutionen), även arbetstagarens egen del. Inbetalningarna görs via en standardblankett för betalning på bank- eller postkontor eller hos de särskilda ombuden för inbetalning.

Inbetalningen skall göras före den femtonde i den månad som avgifterna förfaller till betalning, vilket vanligtvis är månaden efter den månad som löneutbetalningen gäller.

De månatliga deklarationerna görs av det ombud som tagit emot betalningen, eller i vissa fall direkt vid INPS. På formulär DM 10/2, kan man för avräkning uppge de belopp som arbetsgivaren i förskott har betalat till arbetstagaren för INPS räkning (lönetillägg, sjuk- eller moderskapsersättning, familjeförmåner, etc.).

Från och med 1999 görs en enhetlig, nominativ deklaration, INPS-FISCO, för de avgifter som gäller 1998.

Egenföretagare

Sedan den 1 januari 1993 beräknas avgiften på all inkomst av arbete som har deklarerats till IRPEF för det år som avgiften hänför sig till.

Avgifter skall betalas även för familjemedarbetare. Dessa betalar emellertid enligt en reducerad kvot om de är yngre än 21 år. Ett årligt minimi- och maximibelopp har dessutom fastställts för avgifterna.

För jordbrukare, hälftenbrukare och arrendatorer beräknas sedan den 1 juli 1990 avgiften enbart i procentandel av den traditionella, beskattningsbara medelinkomsten (fastställs varje år i ett särskilt ministerdekret) och för var och en av de fyra inkomstkategorier som föreskrivs i lagstiftningen, och enligt vilka jordbruken klassificeras enligt sin jordbruksinkomst.

Den vanliga procentandelen för avgifterna sätts ner för jordbruk som är belägna i bergsområden eller andra missgynnade jordbrukszoner.

Sedan den 1 januari 1993 inbetalas avgifterna för förmåner från den nationella sjuk- och hälsovården (*Servizio Sanitario Nazionale*) direkt till skattemyndigheten (*ERARIO*), i samband med den årliga inkomstdeklarationen.

● Frivilliga avgifter

De försäkrade som avbryter sin anställning eller sin verksamhet som egenföretagare kan behålla eller öka sina rättigheter när det gäller invaliditet, ålderdom och efterlevandeskydd genom att fortsätta att betala in frivilliga avgifter. Dessa avgifter är i lagstiftningen likställda med de obligatoriska avgifterna.

För att kunna fortsätta att frivilligt betala in avgifter, måste man ha betalat avgifter under tre av de senaste fem åren före det att man ansöker om en förmån. När det gäller egenföretagare är tillståndet att betala in avgifter giltigt från den första lördagen efter det att ansökan har lämnats in och gäller sedan utan någon tidsbegränsning. Avgiftsbeloppet bestäms utifrån medelinkomsten under det år som föregår utfärdandet av tillståndet. Ett minimibelopp bestäms som motsvarar 40 % av det lägsta gällande pensionsbeloppet den 1 januari varje år. Betalningar som görs för en kategori som är lägre än den som har fastställts medför en proportionell minskning av det antal veckor som den försäkrade personen får tillgodogöra sig. Avgifterna skall betalas varje kvartal via postgiroanvisning och kan också betalas via vissa banker.

Avgifter för återköp av perioder utan försäkring

För vissa perioder utan försäkring kan man betala in en särskild ”återköpsavgift” (*riscatto*), på villkor att avsaknaden av försäkring kan tillskrivas en av de få verksamheter för vilka ”återköp” är möjligt, till exempel universitetsstudier och perioder av arbete i länder med vilka Italien inte har ingått konventioner om social trygghet. Om man redan har betalat in avgifter under fem år kan man dessutom ”återköpa” perioder under vilka man inte arbetat på grund av moderskap eller vård av en funktionshindrad person.

Fiktiva avgifter

I vissa situationer kan man få avgifter tillgodoräknade även om de faktiskt inte betalats. De fiktiva avgifterna kan användas både för att få pensionsrättigheter och för att öka pensionsbeloppet. Fiktiva bidrag vid sjukdom och arbetslöshet kan användas för att utöka rätten till ålderspension vid 35 års tjänst. Perioder med alla typer av fiktiva avgifter kan användas för att utöka rätten till ålderspension vid 40 års tjänst.

Fiktiva avgifter kan tillgodoräknas för:

— Militärtjänst.
— Politisk förföljelse eller rasförföljelse.
— Sjukdom och olycksfall.
— Arbetslöshet.
— Tuberkulos.
— Graviditet och förlossning.
— Arbetslöshetsförmåner.
— Rörlighet.
— Naturkatastrofer.
— Bloddonation utan ersättning.
— Särskild ledighet för uppgifter i offentlig tjänst eller för fackförening.

2. Socialförsäkringsinstitutioner

Sjukförsäkring (inbegripet tuberkulos) och moderskap

Vårdförmånerna utges av den lokala hälso- och sjukvårdsbyrån (*Azienda Sanitaria Locale, ASL*) på bosättningsorten. ASL tillhör den offentliga hälso- och sjukvården (*Servizio Sanitario Nazionale*). Varje gång man flyttar måste man anmäla sig till ASL på den nya bosättningsorten. Vad gäller ombordanställda eller anställda vid civilflyget ombesörjs vårdförmånerna av en särskild enhet vid hälsoministeriet – *Ufficio di Sanità Marittima o Aerea*.

Sjuk- och moderskapspenning betalas ut av INPS (*Istituto Nazionale della Previdenza Sociale*). När det gäller ombordanställda eller anställda vid civilflyget utbetalas dessa förmåner av *Istituto di Previdenza per il Settore Marittimo, IPSEMA.*

Försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Vårdförmånerna administreras också av sjukförsäkringsinstitutionerna.

Kontantförmånerna för personer som råkat ut för olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom utbetalas av det regionala kontoret för INAIL (*Istituto Nazionale per l'Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro*). Vad gäller ombordanställda eller anställda vid civilflyget sköts dessa förmåner av den *Cassa marittima* där den försäkrade är inskriven.

Ålders-, invaliditets- och efterlevandeförsäkring (pensioner)

Nästan alla arbetstagare i den privata sektorn och vissa kategorier i den offentliga sektorn är obligatoriskt försäkrade vid INPS när det gäller ålderdom, invaliditet, dödsfall, arbetslöshet, tuberkulos och sjukdom.

Också följande kategorier egenföretagare är obligatoriskt försäkrade (dock enbart när det gäller ålderdom, invaliditet och dödsfall): jordbrukare, hälftenbrukare och arrendatorer, hantverkare och köpmän, liksom icke-anställda barnmorskor som är inskrivna i det nationella registret och jordbrukare som utövar denna verksamhet som huvudsaklig sysselsättning.

Hushållspersonal har samma försäkringsskydd som arbetstagare utom när det gäller kontanta sjukförmåner, och hemarbetande har samma försäkringsskydd utom arbetslöshetsförmåner (*trattamento di integrazione salariale*).

INPS har också hand om ett visst antal kassor och särskilda socialförsäkringsfonder för vissa kategorier av arbetstagare (järn- och spårvägsarbetare,

skattetjänstemän, tulltjänstemän, telearbetare, arbetare vid ENEL (nationella elverket), privata elföretag, privata gasföretag och lufttrafikföretag, liksom präster, såväl katolska som andra.

- **Allmänna försäkrings- och pensionsinstitutioner**

— *Istituto nazionale della previdenza sociale, INPS* (nationella socialförsäkringsinstitutionen)

— *Istituto nazionale per l'assicurazione contro gli infortuni sul lavoro, INAIL* (nationella institutionen för försäkring mot olycksfall i arbetet)

— *Istituto nazionale di previdenza per i dipendenti dell'amministrazione pubblica, INPDAP* (nationella försäkringsinstitutionen för anställda i den offentliga sektorn)

— *Istituto di previdenza per il settore marittimo, Ipsema* (försäkringsinstitution för sjöfartssektorn)

— *Istituto postelegrafonici, IPOST* (institutionen för post- och televerket)

— *Istituto nazionale di previdenza dirigenti aziende industriali, Inpdai* (nationella försäkringsinstitutionen för arbetsledare i industrin)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza per i lavoratori dello spettacolo, Enpals* (nationella försäkringskassan för scenarbetare)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza farmacisti, ENPAF* (nationella försäkringskassan för farmaceuter)

- **Privata försäkrings- och pensionsinstitutioner**

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza dei veterinari, ENPAV* (nationella försäkringskassan för veterinärer)

— *Ente nazionale di previdenza per gli addetti e per gli impiegati in agricoltura, Enpaia* (nationella försäkringskassan för anställda inom jordbruket)

— *Cassa nazionale di previdenza ed assistenza per gli ingegneri ed architetti liberi professionisti, Inarcassa* (nationella försäkringskassan för ingenjörer och arkitekter)

— *Cassa nazionale di previdenza ed assistenza forense* (nationella försäkringskassan för jurister)

— *Cassa nazionale di previdenza e assistenza a favore dei dottori commercialisti, CNPADC* (nationella försäkringskassan för ekonomer)

— *Cassa nazionale del notariato* (nationella försäkringskassan för notarier)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza dei medici, ENPAM* (nationella försäkringskassan för läkare)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza per i consulenti del lavoro, ENPACL* (nationella försäkringskassan för arbetskonsulter)

— *Opera nazionale assistenza orfani sanitari italiani, Onaosi* (nationella försäkringskassan för föräldralösa barn till anställda inom hälso- och sjukvården)

— *Fondo agenti spedizionieri corrieri, FASC* (nationella försäkringskassan för speditörer och kurirer)

— *Istituto nazionale di previdenza dei giornalisti italiani ''Giovanni Amendola'', INPGI* (nationella försäkringsinstitutionen för för italienska journalister ''Giovanni Amendola'')

— *Cassa nazionale di previdenza ed assistenza a favore dei ragionieri e periti commerciali, CNPR* (nationella försäkringskassan för revisorer och ekonomiska rådgivare)

— *Ente nazionale di assistenza agenti rappresentanti del commercio, Enasarco* (nationella försäkringskassan för handelsagenter och -representanter)

— *Ente di previdenza ed assistenza psicologi, ENPAP* (nationella försäkringskassan för psykologer)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza periti industriali, EPPI* (nationella försäkringskassan för industritekniker)

— *Cassa nazionale di previdenza ed assistenza biologi, ENPAB* (nationella försäkringskassan för biologer)

— *Ente nazionale di previdenza ed assistenza pluricategorie per agronomi e forestali, chimici, geologi, EPAB* (nationella försäkringskassan för agronomer, jägmästare, kemister och geologer)

3. Sjukdom och moderskap

Sjuk- och moderskapsförsäkringen ger rätt till följande förmåner:

— Vårdförmåner vid sjukdom (se avsnitt A).

— Kompletterande förmåner (gäller särskilda vårdförmåner).

— Kontantförmåner vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom (se avsnitt B).

— Vårdförmåner och kontantförmåner vid frånvaro från arbetet på grund av moderskap (se avsnitt C).

— Dessutom finns det ett särskilt system för tuberkulos (se avsnitt D).

Allmänna villkor för rätt till förmåner

Italienska medborgare och medborgare i andra EU-länder har rätt till förmåner vid sjukdom och moderskap om de är bosatta i Italien och inskrivna vid den lokala hälso- och sjukvårdsbyrån (ASL) på bosättningsorten.

Om den försäkrade är bosatt i Italien och får sjukvård i ett annat EU-land eller får kontantförmåner vid sjukdom i Italien, men är bosatt i ett annat EU-land, tillämpas gemenskapsbestämmelserna.

A. VÅRDFÖRMÅNER (SJUKVÅRD)

Alla italienska medborgare som är bosatta i Italien samt utlänningar som arbetar i Italien och de personer som de försörjer kan få rätt till vårdförmåner.

Vårdförmånerna omfattar:

— Vård av allmänläkare i hemmet eller på en läkarmottagning.
— Specialistvård hos barnläkare samt förlossningsläkare/gynekolog.
— Specialistvård (inbegripet tandvård) i allmän öppenvård eller på privata mottagningar som är anslutna till den offentliga sjukvården.
— Sjukhusvistelse (även i samband med förlossning) inom den offentliga sjukvården (sjukhus, klinik, osv.) samt inom den privata sjukvård som är ansluten till den offentliga sjukvården.
— Läkemedel och farmaceutiska produkter.

Vårdförmånerna är inte tidsbegränsade.

Tillhandahållande av vårdförmåner

Vårdförmåner kan utges direkt eller indirekt. I det första fallet tillhandahålls vård eller läkemedel kostnadsfritt av ASL eller av de anslutna läkarna och apoteken. Förmånen är indirekt när patienten först betalar för de erhållna förmånerna, och sedan får detta återbetalt.

I allmänhet tillhandahålls vårdförmånerna direkt genom de avdelningar och tjänster som administreras av ASL på bosättningsorten.

Vård hos allmänläkare

Man kan få vård hos allmänläkare direkt på läkarmottagningen eller i hemmet om man är sängliggande. Man kan bara vända dig till den allmänläkare man har valt eller, om läkaren är frånvarande, till den som vikarierar.

Om man tillfälligt vistas på annan ort, kan man i akuta fall vända sig till en annan läkare som är ansluten till den offentliga sjukvården, men man måste betala för vården och sedan få ersättning för kostnaden enligt fastställda taxor. För akutfall finns det jourhavande läkare nattetid samt sön- och helgdagar.

Barn får vård hos barnläkare tills de har fyller 12 år.

Läkemedel

Farmaceutiska produkter tillhandahålls direkt på apoteket mot uppvisande av recept. Receptet kan vara utfärdat av en allmänläkare eller en av specialist som arbetar inom den offentliga sjukvården.

De flesta läkemedel är förtecknade i läkemedelsregistret (*Prontuario terapeutico*), som är indelat i två kategorier. Den första kategorin är helt kostnadsfria läkemedel: i den ingår läkemedel för akutbehandling, sjukdomar som medför hög risk samt invalidiserande och kroniska sjukdomar. När det gäller andra läkemedel, betalar man en del av kostnaden direkt till apoteket när man hämtar ut läkemedlet. Man betalar ett fastställt belopp för varje recept.

Om läkaren föreskriver ett läkemedel som inte finns upptagen i förteckningen måste patienten stå för hela kostnaden.

Specialist- och sjukhusvård

Specialistvård ges direkt på ASL:s öppenvårdsmottagningar eller på privata mottagningar som har avtal med den offentliga sjukvården. Patienterna måste betala en del av undersöknings- och laboratoriekostnaderna.

Sjukhusvården är kostnadsfri på sjukhus och på privata kliniker som är anslutna till den offentliga sjukvården. Med undantag av akuta fall, måste man uppvisa remiss från allmänläkare för att bli mottagen på sjukhuset. Man blir mottagen på en privat klinik som är ansluten till den offentliga sjukvården efter det att ASL på förhand gett sitt godkännande.

Sjukhusvistelser är kostnadsfria, men om man har särskilda önskemål (eget rum, telefon, TV) måste man betala den kostnad som tillkommer.

Kompletterande förmåner

Kompletterande förmåner är i allmänhet indirekta och endast en del av kostnaderna återbetalas. Detta gäller bara behandling på kurort, särskild ortopedisk behandling samt proteser och vissa hjälpmedel. Man ansöker om dessa förmåner hos ASL på bosättningsorten och bifogar den behandlande läkarens utlåtande.

Hur får du rätt till vårdförmåner?

Du har rätt till vårdförmåner om du är inskriven vid ASL på din bosättningsort.

När du skriver in dig, väljer du en egen läkare ur en förteckning över läkare som är anslutna till den offentliga sjukvården. Vid behov vänder du dig till din läkares mottagning. Den som är sängliggande kan be om hembesök.

B. KONTANTFÖRMÅNER

● Sjukpenning

Sjukpenningen betalas ut till arbetstagare i stället för lön från och med fjärde sjukdagen (någon ersättning under de första tre dagarna får man således inte). Den betalas ut under högst 180 dagar per kalenderår och med ytterligare begränsningar för de som arbetar deltid.

Med undantag av vissa arbetstagarkategorier betalas ersättningen ut direkt av arbetsgivaren och minskas med det belopp som skall betalas till INPS i form av avgifter. Förmånsbeloppet motsvarar i allmänhet 50 % av inkomsten under de första 20 sjukdagarna och höjs till 66,66 % från och med den tjugonde dagen.

I många anställningsavtal fastställs det att arbetsgivaren skall betala en kompletterande ersättning.

Arbetstagaren skall be sin läkare om att få det nödvändiga sjukintyget i två exemplar. Arbetstagaren skall inom två dagar skicka det ena exemplaret, åtföljt av diagnos och prognos för sjukdomen, till INPS (på bosättningsorten). Det andra exemplaret skall skickas till arbetsgivaren och bara innehålla uppgifter om sjukskrivningens längd.

Om arbetstagaren utan godtagbart skäl är frånvarande vid ett kontrollbesök, dras sjukersättningen in i sin helhet i upp till tio dagar. Om frånvaro vid ytterligare ett tillfälle konstateras, minskas ersättningen med 50 % under resten av sjukperioden.

Ersättning betalas inte ut under de antal dagar som hinner förflyta om sjukintyget lämnas in för sent.

C. MODERSKAP

Förmånerna vid moderskap omfattar vård- och kontantförmåner. För vårdförmånerna gäller de allmänna regler som beskrivits ovan i avsnitt A. Förlossningsvården sker inom ASL:s öppenvård och är kostnadsfri. Man kan också få förlossningsvård i hemmet av barnmorskor som är anslutna till den offentliga sjukvården.

● Moderskapspenning

Förmånen utges till de kvinnliga arbetstagare som är obligatoriskt frånvarande från arbetet två månader före den beräknade nedkomsten och tre månader efter den faktiska nedkomsten.

Kvinnliga arbetstagare har också rätt till denna förmån under högst tre månader för vård av ett adoptiv- eller fosterbarn som är under sex år. Också denna ersättning betalas i allmänhet ut direkt av arbetsgivaren, som drar av de avgifter som skall betalas in till INPS.

Ersättningen uppgår under den obligatoriska perioden till 80 % av lönen. Efter denna period kan modern (eller fadern om han är arbetstagare) dessutom vara borta från arbetet under sammanlagt högst sex månader under barnets första levnadsår. Under denna tid har föräldern rätt till en dagpenning som motsvarar 30 % av den tidigare lönen. Även adoptiv- eller fostermödrar har rätt till denna dagpenning om barnet är under tre år.

INPS betalar också ut en dagpenning vid moderskap till egenföretagare (jordbrukare, hälftenbrukare och arrendatorer, hantverkare och köpmän) under två månader före den beräknade nedkomsten och tre månader efter den faktiska nedkomsten.

D. FÖRSÄKRING MOT TUBERKULOS

Personer som lider av tuberkulos omfattas av ett särskilt system utöver sjuk- och moderskapsförsäkringen (se avsnitt A–C ovan). I det särskilda systemet ingår vård- och kontantförmåner. För vården gäller de allmänna regler som beskrivits ovan i avsnitt A.

● Förmåner vid tuberkulos

En kontantförmån betalas vid tuberkulos ut till den försäkrade och dennes familjemedlemmar (make/maka, barn, syskon, föräldrar eller personer som kan jämställas med dessa), på villkor att avgifter har betalats in under minst ett års förvärvsarbete. Förmånerna består av följande:

— Dagpenning under behandlingsperioden i de fall den försäkrade inte har rätt till hela lönen.

— Ersättning under en period på två år efter sjukhusbehandlingens slut eller efter den ambulerande vårdens slut om denna varat i minst sextio dagar.

— När det gäller den ambulerande vården måste den försäkrade ha avstått från arbete under en sammanlagd period på sextio dagar.

— Ersättning under två år för vård eller uppehälle skall betalas ut till de försäkrade arbetstagare vars arbetsförmåga till följd av tuberkulos har nedsatts med minst hälften och som inte erhåller en stadigvarande, normal heltidslön. Denna ersättning kan förnyas efter två år om villkoren uppfylls.

— Ett särskilt julbidrag skall utbetalas om den försäkrade under december månad uppburit kontant- eller vårdförmån under minst en dag.

4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Alla personer inom sådan yrkesverksamhet som enligt italiensk lag innebär risker för olycksfall i arbetet eller arbetssjukdomar är försäkrade mot sådana risker.

Arbetssjukdomar bedöms enligt ett blandat system som innebär att även andra sjukdomar än de som nämns i lagstiftningen, under förutsättning att man kan bevisa deras samband med arbetet, är att betrakta som arbetssjukdomar. Lagstiftning har nyligen tillkommit för att utsträcka skyddet till andra kategorier av arbetstagare (arbetsledare, professionella idrottsutövare och underordnade arbetstagare), liksom till de som enbart arbetar i hemmet (den s.k. hemmafruförsäkringen).

En särskild kommission skall dessutom göra en årlig översyn av förteckningen över arbetssjukdomar. Om ett olycksfall inträffar, måste arbetstagaren genast underrätta arbetsgivaren. Om olyckan leder till skador som inte läker inom tre dagar, har arbetsgivaren skyldighet att anmäla olycksfallet till INAIL (*Istituto nazionale di Assicurazione contro gli Infortuni sul Lavoro*, nationella institutet för försäkringar mot olycksfall i arbetet) inom två dagar efter det att han underrättades om olycksfallet. Om olycksfallet leder eller riskerar att leda till dödsfall, måste arbetsgivaren underrätta INAIL per telegram inom 24 timmar.

Arbetstagaren har rätt till vård- och kontantförmåner.

För vården gäller fullt ut det system som har beskrivits i avsnitt 3 A ovan. Observera att man för att få eller behålla kontantförmåner inte utan goda skäl kan vägra att genomgå den behandling som anses nödvändig, även om en pension redan har beviljats. För att minska graden av arbetsoförmåga tillhandahåller INAIL kostnadsfritt proteser, antingen automatiskt eller efter ansökan.

Arbetstagaren eller hans efterlevande har rätt till följande förmåner (tillhandahålls av INAIL):

— Ersättning vid tidsbegränsad, hel arbetsoförmåga.
— Förtidspension vid bestående arbetsoförmåga.
— Tidsbegränsad pension vid silikos och asbestos.
— Efterlevandepension och begravningshjälp.
— Kompletterande pension.
— Bidrag till stadigvarande, personlig omvårdnad.
— Särskilt, stadigvarande månadsbidrag.
— Särskilt bidrag vid slutet av året.
— Proteser och hjälpmedel.
— Behandling vid kurortsanstalt och vistelser i annat klimat.
— Diplom och hedersutmärkelser.
— Ambulerande vård.

Nedan återfinns närmare uppgifter om vad som ingår i varje typ av förmån.

● Invaliditet

Vid bestående arbetsoförmåga till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom har arbetstagaren rätt till en fast, månatlig pension som bestäms av INAIL enligt en fastställd procentsats.

Systemet har nyligen ändrats. Fram till nu har det bara har varit de ekonomiska följderna av skadan som har ersatts, men i fortsättningen kommer all fysisk och psykisk skada som arbetstagaren kan komma att lida att berättiga till ersättning. Således betalar INAIL i dag ut en ersättning – i form av ett försäkringsbelopp om skadan har bedömts vara mellan 6 och 15 % och i form av livränta om skadan är 16 % eller mer – för den s.k. biologiska skada som arbetstagaren har lidit. Ersättningen för skadan skall ses som ett skadestånd för den minskade förmågan till känslomässiga, sociala, politiska, kulturella, religiösa och andra aktiviteter som har med personlighet att göra.

När skadan är mer än 15 %, utgår man ifrån att detta också får konsekvenser för försörjningsförmågan. Det är därför som de ekonomiska följderna av den biologiska skadan också berättigar till ersättning. Pensionsnivån beror på graden av arbetsoförmåga, och beräknas med ledning av den lön som arbetstagaren har haft under året före olycksfallet eller vid den tidpunkt när skadan eller sjukdomen upptäcktes.

Storleken på pensionen vid bestående arbetsoförmåga omprövas årligen.

Graden av arbetsoförmåga kan omprövas, antingen automatiskt eller på begäran av arbetstagaren, när som helst under de två första åren och därefter högst en gång om året. Begäran om omprövning måste åtföljas av ett läkarintyg.

Till pensionsbeloppet tillkommer en tjugondel för varje barn som den försäkrade försörjer.

● Ersättning för personlig omvårdnad

Om en total, varaktig arbetsoförmåga kräver kontinuerlig hjälp beviljas en månatlig ersättning, om sådan omvårdnad inte tillhandahålls direkt av INAIL på orten för sjukhusvården eller av någon annan institution. Ersättningen är ett tillägg till pensionen för arbetsoförmåga.

Efterlevandepension

Om en arbetstagare avlider till följd av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom betalas pension ut till hans efterlevande. Denna pension beräknas i procent av arbetstagarens sista årslön. Procentsatserna är följande:

— 50 % för efterlevande make/maka.

— 20 % för varje barn under 18 år. Barnen får pension tills de fyller 21 år om de går i skolan, och tills de är 26 år om de studerar vid universitet eller högskola.

— 40 % till föräldralösa barn om båda föräldrarna har avlidit.

— 20 % för varje förälder som den försäkrade försörjde vid tidpunkten för dödsfallet, förutsatt att det inte finns efterlevande make/maka eller barn.

— 20 % för varje syskon som den försäkrade försörjde vid tidpunkten för dödsfallet, förutsatt att det inte finns efterlevande make/maka eller barn.

Begravningshjälp

De efterlevande som kan styrka att de har haft extra utgifter i samband med den försäkrades dödsfall beviljas ett engångsbidrag till begravningskostnader.

5. Invaliditet och funktionshinder

Alla anställda samt vissa egenföretagare (jordbrukare, hälftenbrukare och arrendatorer, hantverkare och köpmän) är försäkrade mot risken för invaliditet. Även egenföretagare som utövar vissa s. k. fria yrken (t.ex. läkare) har rätt till pension, men reglerna skiljer sig betydligt åt beroende på vilken kategori man tillhör. För ytterligare information bör man vända sig till sin försäkringskassa (se avsnitt 2 ovan).

Allmän ersättning vid arbetsoförmåga

Man har rätt till den allmänna ersättningen för arbetsoförmåga om förvärvsförmågan i ett arbete som anpassats till arbetstagarens möjligheter är varaktigt nedsatt med mer än en tredjedel på grund av ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder.

Ersättningen beviljas under tre år och kan efter INAIL:s omprövning – och efter begäran av den som får ersättningen – beviljas för ytterligare perioder av samma längd.

Efter att ha omprövats tre gånger, kan ersättningen fastställas för gott. Ersättningen kan inte överlåtas på efterlevande.

För att få ersättningen måste man kunna visa att man under minst fem år varit försäkrad och under fem år betalat in avgifter. Avgifter måste ha betalats in under minst tre av de fem år som föregår ansökningstillfället.

Enligt lagen från den 1 september 1995 om reformering av pensionssystemet kan den allmänna ersättningen vid arbetsoförmåga till följd av ett olycksfall eller en arbetssjukdom inte läggas samman med en livslång pension till ett belopp som överstiger pensionsbeloppet. Undantagna är sådana försäkringsersättningar som är mer förmånliga och som började utbetalas före den 1 september 1995 och omfattar framtida förbättringar. Sedan den 1 september 1995 minskas också ersättningsbeloppet med 25–50 % om ersättningen för arbetsoförmåga kombineras med inkomst över en viss gräns av arbete som arbetstagare eller egenföretagare. Även i detta fall görs undantag för sådana försäkringsersättningar som är mer förmånliga och som började utbetalas före den 1 september 1995 och omfattar framtida förbättringar.

När man har uppnått pensionsålder, omvandlas ersättningen till ålderspension, under förutsättning att försäkrings- och avgiftsvillkoren uppfylls och att anställningsförhållandet har avslutas för den som har varit arbetstagare. När det gäller rätten till pension, men inte när det gäller pensionsbeloppet, får man också tillgodoräkna sig de perioder under vilka ersättning har utbetalats och under vilka den försäkrade inte har haft något förvärvsarbete.

Allmän pension vid arbetsoförmåga

Om en sjukdom eller ett fysiskt eller psykiskt funktionshinder orsakar hel och bestående oförmåga att utöva alla slag av yrkesverksamhet, kan man få rätt till allmän pension för arbetsoförmåga.

För att få pensionen måste man kunna visa att man under minst fem år har varit försäkrad och under fem år har betalat in avgifter. Avgifter måste ha betalats in under minst tre av de fem år som föregår ansökningstillfället. Pensionen är överförbar till efterlevande.

Pensionen vid arbetsoförmåga är oförenlig med inkomster från arbete som arbetstagare eller egenföretagare och med arbetslöshetsförmåner eller andra typer av förmåner som ersätter eller kompletterar lönen.

Pensionen utgörs av invaliditetsersättningen som utökas med ett tillägg som står i proportion till det antal år som man skulle ha betalat in avgifter om man hade arbetat fram till pensioneringen.

Enligt lagen från den 1 september 1995 om reformering av pensionssystemet kan den allmänna pensionen vid arbetsoförmåga till följd av ett olycksfall eller en arbetssjukdom inte kumuleras med en livslång pension till ett belopp som överstiger pensionsbeloppet. Undantagna är sådana försäkringsersättningar som är mer förmånliga

och som började utbetalas före den 1 september 1995 och omfattar framtida förbättringar.

Pensionsförmånerna betalas ut från och med den första dagen i månaden efter det att ansökan har lämnats in eller efter det att invaliditeten eller arbetsoförmågan har uppkommit.

- **Månatlig ersättning för kontinuerlig, personlig omvårdnad**

Arbetsoförmögna personer som får pension och som behöver personlig omvårdnad för sin dagliga livsföring har rätt till ett månatligt bidrag. Denna förmån måste man ansöka om och den är, liksom den obligatoriska försäkringen mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, icke-överförbar.

Ansökan måste åtföljas av handlingar som styrker personens tillstånd. Man kan inte få ersättningen om motsvarande bidrag redan betalas ut av INAIL.

6. Ålderdom

Alla anställda samt vissa egenföretagare (ägare av mindre jordbruk, hälftenbrukare och arrendatorer, hantverkare och köpmän) har rätt till ålderspension. Även egenföretagare som utövar vissa s. k. fria yrken (t.ex. läkare) har rätt till sådan pension, men reglerna skiljer sig åt betydligt beroende på vilken kategori man tillhör. För ytterligare information bör man vända sig till sin försäkringskassa (se avsnitt 2 ovan).

Det finns två slag av ålderspension: tjänstepension (*pensione di anzianità*) och egentlig ålderspension (*pensione di vecchiaia*).

- **Tjänstepension**

Man har rätt till denna pension, som ingår i arbetstagarnas allmänna obligatoriska försäkring, om man har uppnått den ålder som krävs och uppfyller villkoren när det gäller inbetalda avgifter. För år 2000 krävs det antingen att man har fyllt 55 år och har betalat avgifter under minst 35 år eller, om man är yngre, att man har betalat avgifter under minst 37 år.

Man har rätt till tjänstepension från och med det datum som villkoren enligt ovan har uppfyllts.

Om man uppfyller de villkor som krävs före den 31 mars 2000 och om man är 57 år eller äldre den 30 juni 2000, har man rätt till tjänstepension från och med den 1 juli 2000. Om man uppfyller villkoren för inbetalda avgifter före den 30 juni 2000 och om man är 57 år eller äldre den 30 september 2000, har man rätt till ålderspension från och med den 1 oktober 2000. Om man uppfyller villkoren för inbetalda avgifter före den 31 oktober 2000, har man rätt till ålderspension från och med den 1 januari 2001, medan man om man uppfyller villkoren före den 31 december 2000, har rätt till pension från och med den 1 april 2001.

För vissa speciella kategorier fortsätter de nuvarande bestämmelserna att gälla både när det gäller villkoren för tjänstepensionen och från och med vilket datum man har rätt till den.

- **Ålderspension**

Från och med den 1 januari 2000 utbetalas ålderspension till den som har uppnått pensionsåldern (65 år för män och 60 år för kvinnor) och har varit arbetstagare eller egenföretagare och betalat avgifter i minst 19 år.

Om man är anställd har man rätt till ålderspension först när anställningen upphör.

Pensionen börjar utbetalas den första dagen i månaden efter den månad som man har uppnått pensionsåldern eller, om man inte uppfyller villkoren för försäkringsperiod och inbetalda avgifter detta datum, den första dagen i månaden efter det att dessa villkor har uppfyllts.

På begäran av den försäkrade kan datumet fastställas till den första i månaden efter den månad som ansökan har lämnats in, under förutsättning att villkoren har uppfyllts vid detta datum.

7. Efterlevandeförmåner

Efterlevande till arbetstagare har rätt att överta en pension (*pensione di reversibilità*) efter den avlidne arbetstagaren, om denne hade rätt till direkt eller indirekt pension. Om den avlidne arbetstagaren inte hade rätt till direkt pension, men vid sin död uppfyllde villkoren för allmän ersättning vid arbetsoförmåga (*assegno ordinario di invalidità*) eller allmän pension vid arbetsoförmåga (*pensione di inabilità*) eller uppfyllde villkoren för ålderspension före den 1 januari 1993, har de efterlevande också rätt till dessa förmåner.

Efterlevandepensioner betalas ut från den första dagen i månaden efter den månad då den försäkrade eller den pensionerade avled.

De familjemedlemmar som har rätt till pension är följande: make/maka, barn som vid arbetstagarens död är minderåriga, studerande eller arbetsoförmögna. Om den avlidne inte efterlämnar vare sig make/maka eller barn, eller om dessa inte har rätt till pensionen, betalas den ut till den avlidnes föräldrar under förutsättning att dessa vid dödsfallet har fyllt 65 år, inte har rätt till pension och var beroende av den avlidne för sin försörjning. Om den avlidne inte efterlämnar vare sig make/maka, barn eller föräldrar, eller om dessa inte har rätt till pensionen, betalas den ut till syskon, under förutsättning att dessa är ensamstående, varaktigt arbetsoförmögna, var beroende av den avlidne för

sin försörjning och inte har rätt till direkt eller indirekt pension.

Storleken på den direkta pensionen som tillfaller efterlevande make/maka och ett barn är 60 % av en sådan pension. Varje ytterligare barn erhåller 20 % om det finns efterlevande make/maka, och 40 % om det endast finns barn som är berättigade till sådan pension. Föräldrar och syskon till den avlidne som eventuellt har rätt till pension erhåller 15 %.

Summan av dessa procentandelar kan i princip inte överstiga 100 % av den direkta pensionen. Om det inte finns någon annan efterlevande än ett enda barn, höjs procentsatsen från 60 till 70 % för pensioner som började utbetalas från och med den 1 september 1995. Från och med den 1 september 1995 skall pensionsbeloppen till de efterlevande, om dessa har inkomster som överstiger vissa fastställda gränser, minskas med en procentsats på mellan 25 och 50 %. Från samma datum kan pensioner som är överförbara från den obligatoriska, allmänna försäkring som utfaller vid olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, inte läggas samman med den pension som utbetalas för samma händelse som ledde till arbetsoförmågan på ett sådant sätt att det sammanlagda beloppet kommer att överstiga pensionsbeloppet.

Undantag görs för mer fördelaktiga socialförsäkringsförmåner som började utbetalas före den 1 september 1995 och omfattar framtida förbättringar.

Pensionens storlek

I samband med reformen 1995 infördes ett nytt system för beräkning av den pension som grundar sig på avgifter.

Avgiftssystemet

Systemet tillämpas på alla arbetstagare som försäkrades för första gången efter den 1 januari 1996.

Systemet för beräkning av avgifter innebär följande:

— Beräkning av de avgifter som betalas in för varje arbetstagare. Den procentandel som skall användas vid beräkningen av avgifterna har fastställts till 33 % av beräkningsunderlaget för arbetstagare och till 20 % för egenföretagare.

— En årlig översyn av avgifterna enligt en koefficient som motsvarar den nominella bruttonationalprodukten och som beräknas av ISTAT utifrån den femårsperiod som föregår det aktuella året.

— Multiplikation av det belopp som har fastställts på detta sätt (avgifterna och justeringen) med en omvandlingskoefficient som motsvarar arbetstagarens ålder vid den tidpunkt som pensionen börjar utbetalas. Koefficienten fastställs utifrån en ålder på mellan 57 och 65 år och består av en procentsats på mellan 4,720 % och 6,136 %, beroende på hur länge pensionen förväntas utbetalas.

För personer som får pension som endast grundar sig på detta avgiftssystem har man fastställt ett högsta pensionsgrundande belopp på 68 172,31 euro (132 000 000 lire) om året. De pensioner som utbetalas genom avgiftssystemet kan inte läggas samman med minimipensionen.

Det blandade systemet

För de arbetstagare som den 31 december 1995 kunde tillgodoräkna sig inbetalda avgifter under högst 18 år, skall pensionen beräknas dels med hjälp av lönesystemet, med en andel som motsvarar de avgifter som betalats in före den 31 december 1995, dels med hjälp av avgiftssystemet, med en andel som motsvarar de avgifter som betalats in efter den 1 januari 1996.

Lönesystemet

För de arbetstagare som kan tillgodoräkna sig inbetalda avgifter under minst 18 år skall pensionen även i fortsättningen beräknas med hjälp av lönesystemet, dock med vissa ändringar som infördes genom lag 335 när det gäller referensperioden för löneinkomsterna.

Maximal pension får den som har betalat in avgifter under 40 år och som för varje år kan tillgodoräkna sig ett tillägg på 2 % av de genomsnittliga pensionsgrundande inkomsterna.

För inkomster över ett visst tak finns det kvoter för minskning.

Valfritt system

De försäkrade som kan visa att de har betalat in avgifter under 15 år, varav fem enligt det nya systemet, har möjlighet att välja det nya avgiftssystemet. Denna valmöjlighet kommer emellertid bara att finnas under 2001.

Minimipensionsförmån

Denna förmån är ett tillägg som staten via INPS betalar ut till pensionären när den pension som har beräknats på de inbetalade avgifterna blir mycket låg och kommer att ligga under ett belopp som anses som ett existensminimum. I dessa fall kompletteras pensionsbeloppet med ett visst belopp som varje år fastställs i lagen.

Inkomstgränser

Pensioner som började betalas ut från och med den 1 januari 2000

Följande personer har rätt till minimipensionen:

— Ensamstående eller personer som i lagens mening och faktiskt lever åtskilda från maken/makan och har egna beskattningsbara inkomster som understiger 9 680,16 euro (18 743 400 lire) (dvs. dubbelt så mycket som det årliga tillägg till minimipensionen som INPS betalar ut), beräknat på beloppet för januari månad 2000.

— Gifta personer som inte i lagens mening och faktiskt lever åtskilda från varandra och som har

  a) egna inkomster som inte överstiger 9 680,16 euro (18 743 400 lire),

  b) inkomster som tillsammans med makens/makans inkomster inte överstiger 19 360,32 euro (37 486 800 lire) om året (dvs. fyra gånger så mycket som det årliga tillägg till minimipensionen som INPS betalar ut).

Pensioner som började utbetalas ut före den 1 januari 2000

— När det gäller pensioner som började utbetalas före 1994, tar man bara hänsyn till pensionärens inkomster när minimipensionen skall beräknas.

— När det gäller pensioner som började utbetalas under 1994, tar man hänsyn dels till pensionärens egna inkomster, dels till inkomsterna tillsammans med maken/makan, och det beloppet måste vara lägre än en summa som är fem gånger så hög som den årliga minimipensionen. För år 2000 är detta belopp 24 200,40 euro (46 858 500 lire).

— När det gäller pensioner som började utbetalas 1995 och senare är gränsen för inkomster tillsammans med maken/makan ett belopp som är fyra gånger så stort som den minimipension som INPS betalar ut. För år 2000 är detta belopp 19 360,32 euro (37 486 800 lire).

För gifta personer kan minimipensionen emellertid inte beviljas om den personliga inkomsten överstiger vad som har fastställts i lagen.

På samma sätt kan förmånen inte beviljas om den personliga inkomsten är lägre än gränsen ovan, men den sammanlagda inkomsten är högre.

Social pension och socialt tillägg

Före den 1 januari 1996 beviljades social pension till medborgare som hade fyllt 65 år (italienare eller medborgare i en EU-medlemsstat), var bosatta i Italien, inte hade någon form av försäkring och vars inkomster, makens/makans inkomster inräknade, var lägre än vad lagen föreskriver som ett minimum.

Från och med den 1 januari 1996 beviljas i stället för social pension en förmån som kallas socialt tillägg. Den betalas ut till medborgare som har fyllt 65 år, är bosatta i Italien och vars inkomster, makens/makans inkomster inräknade, är lägre än vad lagen föreskriver som ett minimum.

8. Arbetslöshet

Den som är ofrivilligt arbetslös och har betalat in avgifter till arbetslöshetsförsäkringen under minst två år, varav ett år under de senaste två åren, har rätt till ersättning under 30 dagar per månad (28 eller 29 i februari), även sön- och helgdagar. Ersättningen utgör 30 % av den genomsnittliga lönen under de tre senaste månaderna man har arbetat och förmånen kan betalas ut under högst 180 dagar.

Arbetslösa som har haft en arbetslöshetsförsäkring under minst två år och som under minst 78 dagar har haft ett arbete och betalat in avgifter till denna, har under det år som följer rätt till ersättning under högst lika många arbetsdagar. Ersättningen utgör 30 % av den genomsnittliga lönen under det föregående året.

Andra särskilda förmåner är den allmänna arbetslöshetsersättningen som betalas ut till arbetstagare som har återvänt till Italien, den särskilda ersättning som betalas ut till byggnadsarbetare som har blivit arbetslösa och till italienska gränsarbetare i Schweiz.

Särskilda regler finns för lantarbetare.

Arbetslösa som får arbetslöshetsersättning har rätt till familjeförmåner på samma villkor som arbetstagare. Institutet betalar direkt ut alla arbetslöshetsförmåner.

Rörlighetsersättning

Det finns också en rörlighetsersättning som kan betalas ut till arbetstagare som har uppnått en viss ålder och som tillhör en särskild arbetslöshetskassa (*Cassa Integrazione Guadagni Straordinaria*). Villkoren är att arbetstagaren inte kan omplaceras och har blivit uppsagd på grund av att personalen har minskats eller verksamheten har upphört.

Förmånen betalas ut under minst 24 månader för arbetstagare som är äldre än 40 år och 36 månader för arbetstagare som är äldre än 50 år. I Syditalien (*Mezzogiorno*) kan perioderna förlängas med ytterligare tolv månader och, i vissa fall, fram till det att personen får rätt till ålders- eller tjänstepension.

Denna typ av ''lång rörlighet'' har utsträckts till att gälla arbetstagare i produktionssektorer som genomgår en allvarlig kris.

Ersättningen är densamma som det förmånsbelopp som betalas ut under det först året och beloppet

minskas sedan till 80 %. Beloppet kan utbetalas i förskott och som en enda utbetalning om förmånstagaren beslutar sig för att ensam eller tillsammans med andra starta verksamhet som egen företagare.

De perioder under vilka rörlighetsersättning har utbetalats räknas in både när det gäller rättigheter till pension och pensionsbeloppets storlek. Den som är arbetslös och får rörlighetsersättning kan utöva en verksamhet på deltid eller under en begränsad tid utan att förlora sin rätt till förmånen, som dock dras in under de dagar arbetet pågår.

- **Arbetslöshetsbidrag**

Sedan några år tillbaka finns det ett arbetslöshetsbidrag som betalas ut till de som finns upptagna i förteckningarna över rörlighetsersättning eller som under minst två år har varit anmälda som arbetslösa och har varit verksamma i sociala projekt som myndigheterna har drivit.

Oförenlighet

De allmänna och särskilda arbetslöshetsförmånerna, inbegripet rörlighetsersättningen och arbetslöshetsbidraget, är oförenliga med utbetalning av direkta pensioner och förmånsbeloppen får inte överstiga ett visst maximibelopp.

- **Inkomsttillägg**

Allmän förmån som utbetalas av *Cassa Integrazione Guadagni* – med tillstånd från lokala kommittéer (*Commissioni Provinciali*) – och som är avsedd för arbetare och tjänstemän i industrin i allmänhet samt inom industri och hantverk när det gäller byggnads- och stenbrottssektorn. Förmånen betalas ut när företagets verksamhet minskas eller upphör beroende på tillfälliga svårigheter som inte kan tillskrivas arbetsgivaren eller arbetstagaren eller beroende på fluktuationer på marknaden.

- **Extraordinär förmån**

Den extraordinära förmånen – som beviljas genom ett dekret från arbetsmarknadsministeriet – har tillkommit för att upprätthålla lönerna för arbetare och tjänstemän inom industrier (inbegripet byggnads- och stenbrottssektorn), vars verksamhet upphör på grund av omstrukturering eller omorganisation, företagskris, konkurs, ackordsuppgörelse eller likvidation. Ett villkor för förmånen är att företaget har haft minst femton anställda.

Man har planerat att tillfälligt utsträcka förmånen till särskilda kategorier av företag.

Bestämmelserna gäller också handelsföretag med fler än 200 anställda och hantverksföretag med fler än femton anställda, under förutsättning att företaget i fråga kan tillgodoräkna sig de extraordinära förmånerna.

De extraordinära förmånerna med lönetillägg kan inte beviljas under längre tid än 18 månader vid konkurs, 12 månader vid företagskris eller 24 månader vid omstrukturering. Undantag kan bara göras för de förlängningar som särskilt fastställs i lagen.

För varje produktionsenhet får dessa insatser under en femårsperiod inte pågå under längre tid än 36 månader. Beräkningen görs genom att man lägger samman dagar med den allmänna förmånen med dagar med den extraordinära förmånen. I många fall kan emellertid företaget utnyttja undantag som gör att denna gräns kan överskridas.

Företagen är vidare skyldiga att utarbeta ett program för vad de avser att göra, också när det gäller eventuella åtgärder för att lindra de sociala följderna och kriterier för hur rotationsprincipen skall tillämpas när det gäller vilka arbetstagare som skall få förmåner genom *Cassa Integrazione*.

Storleken på de allmänna förmånerna och de extraordinära förmånerna har fastställts till 80 % av den sammanlagda lön som skulle ha utbetalats för de arbetstimmar som inte blev utförda.

Varken de allmänna eller extraordinära förmånerna får överstiga ett månatligt maximibelopp, som fastställs en gång om året.

Oförenlighet

En arbetstagare som har en avlönad sysselsättning, utan att i förväg ha meddelat detta, och samtidigt får arbetslöshetsförmåner från INPS, mister sin rätt till förmåner. Det har också fastställts påföljder för den arbetsgivare som anställer en arbetstagare som får arbetslöshetsersättning.

I byggnadssektorn och jordbruket gäller särskilda regler.

De perioder under vilka lönetillägg betalas ut får tillgodoräknas för pensionsrättigheter.

- **Förmåner vid återvändande till hemlandet**

En arbetstagare från ett land utanför EU som inte har de nödvändiga ekonomiska resurserna för att återvända till hemlandet kan få stöd till detta av INPS. En arbetstagare som har slutat att arbeta i Italien och lämnat landet kan dessutom, om inte andra bestämmelser för detta finns i internationella konventioner, begära en utbetalning av de avgifter som har betalats in för arbetstagarens räkning till de obligatoriska socialförsäkringarna, med ett tillägg på 5 % per år.

9. Familjeförmåner

Arbetstagare och personer som får pension eller sociala förmåner som härrör från en anställning

kan ansöka om familjeförmåner för de personer de försörjer.

Förmånsbeloppet beror på antalet familjemedlemmar och på hushållets inkomster, förutsatt att minst 70 % av dessa inkomster härrör från en anställning.

Hushållet består av den som ansöker om förmånen, maken/makan (under förutsättning att makarna inte i lagens mening eller faktiskt har separerat), barn under 18 år samt barn oavsett ålder om de har ett funktionshinder.

Grundbeloppet för familjeförmånen är på lägst 10,33 euro (20 000 lire) och högst 227,24 euro (440 000 lire) i månaden. Skatter eller avgifter skall inte betalas på beloppet.

Sedan den 1 juli 1994 ökar det månatliga beloppet med 10,33 euro (20 000 lire) per barn från och med det andra barnet.

Sedan den 1 juli 1995 beviljas ytterligare ett tillägg på 43,38 euro (84 000 lire) i månaden från och med det tredje barnet. Från och med den 1 januari 1996 har beloppen höjts för familjer med minderåriga barn och ytterligare höjts för ensamstående föräldrar. Förmånen och tilläggen beviljas familjer bestående av minst tre personer med en inkomst som ligger mellan de två inkomstgrupper som följer efter de grupper som redan omfattas. Vid samma tidpunkt fastställdes också en ökning på 43,38 euro (84 000 lire).

Sedan den 1 januari 1997 ökar beloppen ytterligare för familjer med minderåriga barn och familjer med barn, syskon, syskonbarn och barnbarn som är funktionshindrade och gruppen av förmånstagare utvidgades således.

De inkomster som skall ligga till grund är de som har intjänats under det kalenderår som föregår den 1 juli varje år och som sträcker sig fram till den 30 juni påföljande år.

När hushållets inkomster fastställs, skall hänsyn tas till hushållets alla inkomster, inbegripet avdragsgilla utgifter och skattelättnader – sådana som beskattas separat och sådana som är skattebefriade om de överstiger 1 032,91 euro (två miljoner lire). Vissa typer av inkomster omfattas emellertid inte.

Den 1 juli varje år görs en översyn av inkomstnivåerna utifrån den procentuella förändring av konsumentpriserna som beräknas av ISTAT varje år och som gäller perioden mellan referensåret för utbetalningen av förmånerna och det år som föregår detta.

När det gäller jordbrukare, hälftenbrukare och arrendatorer, liksom vissa typer av egenföretagare, tillämpar man fortfarande de gamla bestämmelserna, medan man, när det gäller pensionärer som omfattas av de särskilda systemen för egenföretagare, fortfarande tillämpar kvoterna för hur pensionen skall ökas.

- **Ansökan**

För att få dessa bidrag skall man vända sig till sitt lokala INPS-kontor. Om man har arbetat i andra medlemsstater skall man ange detta i sin ansökan. Pensionsbeloppet beräknas då efter gemenskapsbestämmelserna.

10. Ytterligare upplysningar

Ytterligare information kan man få från INPS-kontoret på bosättningsorten och från andra institutioner som handhar de obligatoriska socialförsäkringarna och den sociala omvårdnaden (se avsnitt 2). Adresserna finns i telefonkatalogen för Rom. Adressen till INPS ledning och centrala kontor är följande: Via Ciro il Grande 21 – I-00144 Roma. Om man har frågor om internationella förhållanden och avtal kan man vända sig till INPS D.C. Prestazioni – Area Internazionale – Via della Frezza 17 – I-00186 Roma.

LUXEMBURG

1. Inledning

Socialförsäkringssystemet i Luxemburg tillhandahåller följande förmåner:

— Sjuk- och moderskapsförmåner (avsnitt 2).
— Omvårdnadsförmåner (avsnitt 3).
— Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 4).
— Invaliditets-, ålderdoms- och efterlevandeförmåner (avsnitt 5, 6 och 7).
— Arbetslöshetsförmåner (avsnitt 8).
— Familjeförmåner (avsnitt 9).

Under varje avsnitt nedan finns uppgifter om de behöriga institutioner som beviljar de olika förmånerna (se även förteckningen i slutet av kapitlet).

● Anmälan till försäkringen

Om du är anställd är det din arbetsgivare som sköter de formaliteter som krävs för din anslutning till socialförsäkringssystemet när du börjar arbeta i Luxemburg. Du behöver själv inte vidta några åtgärder. Om du är egenföretagare måste du själv anmäla dig till den centrala enheten för social trygghet (*Centre commun de la sécurité sociale*).

● Avgifter

Du måste betala avgifter till sjuk- och moderskapsförsäkringen, omvårdsförsäkringen och pensionsförsäkringen (ålderdoms-, invaliditets- och efterlevandepension). Avgiftsbeloppen utgörs av en procentsats av din arbetsinkomst. Halva avgiftsbeloppet betalar du själv och den andra hälften betalar din arbetsgivare.

När avgiften för omvårdnadsförsäkringen fastställs beaktas även dina inkomster av kapital. Denna avgift betalar du helt själv.

Din arbetsgivare sköter den faktiska inbetalningen av avgifterna och drar av den del av avgifterna du själv skall betala från din lön. Om du är egenföretagare måste du själv betala in alla avgifter.

Du behöver inte betala någon avgift för olycksfallsförsäkring, familjeförmåner och arbetslöshetsförmåner.

● Överklagande

Du kan överklaga alla beslut som fattas av de behöriga institutionerna till deras förvaltningsorgan inom 40 dagar efter det att du har meddelats ett beslut. Om du därefter inte är nöjd med det slutliga beslutet kan du inom 40 dagar efter att du fått meddelande om detta beslut överklaga till socialförsäkringsdomstolen (*Conseil arbitral des assurances sociales*). Ett beslut i *Conseil arbitral* kan överklagas till högre instans (*Conseil supérieur des assurances sociales*) inom samma tidsfrist från det att du fått meddelande om beslutet i *Conseil arbitral.*

När det gäller arbetslöshetsförmåner skall du lämna ditt överklagande till en särskild kommission inom arbetsmarknadsministeriet i ett rekommenderat brev inom 40 dagar från det att du fått meddelande om beslutet. Du kan inom samma tidsfrist överklaga beslut i denna kommission till *Conseil arbitral* och vidare till *Conseil supérieur des assurances sociales.*

2. Sjukdom och moderskap

Du omfattas av sjuk- och moderskapsförsäkringen om du är anställd eller egenföretagare eller om du

— är lärling,
— får kontantersättning för sjukdom, moderskap eller olycksfall,
— är arbetslös och får arbetslöshetsersättning,
— får ålderdoms-, invaliditets eller efterlevandepension,
— får pension till följd av en arbetsolycka eller arbetssjukdom som medför ett inkomstbortfall på minst 50 %,
— får efterlevandepension från olycksfallsförsäkringen,
— deltar i volontärverksamhet för ungdom,
— är familjemedlem till en försäkrad som är bosatt i Luxemburg.

I sjuk- och moderskapsförsäkringen ingår

— vårdförmåner vid sjukdom,
— kontantförmåner (sjukpenning) vid sjukdom,
— moderskapsförmåner,
— begravningshjälp.

● Villkor för att få rätt till förmånerna

Det krävs ingen särskild kvalifikationstid för att få förmåner vid sjukdom.

För att få kontant moderskapsersättning krävs dock att du skall ha varit försäkrad minst sex månader under året före förlossningen. Hänsyn tas till försäkringsperioder som fullgjorts i andra medlemsstater.

A. VÅRDFÖRMÅNER

Du kan få följande vårdförmåner:

— Läkarvård och tandvård.

— Paramedicinsk behandling (sjukvårdspersonal, sjukgymnastik osv.).
— Laboratorieanalyser och laboratorieundersökningar.
— Tandproteser, ortopediska proteser och andra proteser.
— Läkemedel.
— Synhjälpmedel (t.ex. glasögon och kontaktlinser).
— Förband, extra hjälpmedel och diverse material.
— Sjukhusvistelse.
— Kurbehandlingar och konvalescensvistelser.
— Medicinsk och yrkesinriktad rehabilitering.
— Rese- och transportkostnader.

Dessa förmåner får du utan tidsbegränsning från och med den dag du blir sjuk, så länge du är försäkrad. När du upphör att vara försäkrad har du dock fortfarande rätt till förmåner under den månad du upphör att vara försäkrad och de tre följande månaderna (sex månader för de sjukdomar du redan fått behandling för).

I regel ersätts kostnaderna fullt ut på grundval av en taxa som fastställs i avtal mellan sjukkasseförbundet (*Union des caisses de maladie*) och vårdgivarna (t.ex. läkare, vårdpersonal och sjukhus). Den försäkrade måste dock betala en del av vissa förmåner. För varje 28-dagarsperiod betalar du t.ex. 20 % av taxan för ett första läkarbesök i hemmet. För följande läkarbesök i hemmet och för andra läkarbesök betalar du 5 % av taxan.

Kostnader för läkemedel ersätts till 78 %, med undantag av läkemedel för behandling av långvariga sjukdomar eller i samband med sjukhusbehandling. Dessa ersätts till 100 %. Vissa läkemedel som inte är nödvändiga (*médicaments de confort*) ersätts endast till 40 %. När du blir inlagd på sjukhus måste du betala ett schablonbelopp per dag för kostnaderna vid sjukhusvistelsen. Barn under 18 år behöver dock inte betala denna avgift.

Det bör noteras att kostnader för förmåner som inte anses vara nödvändiga inte heller ersätts. Sjukkassorna ersätter t.ex. bara två läkar- eller hembesök under varje sjudagarsperiod, om inte din kassa ger tillstånd till fler. De extra kostnaderna för sjukhusvård med extra komfort (*traitement en première classe*) och för tidsbeställda besök måste du själv betala.

Formaliteter

Du får själv välja vårdgivare (läkare, sjukhus etc.).

Vid läkarbesök och läkarundersökningar måste du visa upp det socialförsäkringskort som du fick när du blev försäkrad.

Vissa förmåner måste först godkännas av din sjukkassa. I regel godkänns dessa efter yttrande från en särskild enhet inom socialförsäkringsförvaltningen (*Contrôle médical de la sécurité sociale*). Mer information om detta får du av din sjukkassa.

Utbetalning av förmånerna

I regel betalar du själv först för den vård du får och ansöker därefter om ersättning från din sjukkassa, som lämnar ersättning efter eventuella avdrag med de belopp du själv skall betala.

Kostnaderna för sjukhusvistelser, kirurgiska ingrepp, läkemedel, laboratorieprover och laboratorieanalyser betalas dock direkt av sjukkassorna till läkarna eller vårdinrättningarna. Du behöver då bara betala det belopp som sjukkassan inte täcker.

B. SJUKPENNING

Sjukpenning beviljas från den första sjukdagen och högst 52 veckor. Den motsvarar den lön du skulle ha fått om du hade fortsatt att arbeta. Om arbetsgivaren fortsätter att betala ut din lön får du dock ingen sjukpenning.

Utbetalning av förmånerna

Sjukpenningen betalas ut en gång per månad, i regel genom din arbetsgivare, för den månad du blir sjuk och de följande tre månaderna. Därefter betalas den ut direkt genom sjukkassan.

Om du är egenföretagare får du sjukpenning först från och med första dagen i den fjärde månaden efter det att arbetsoförmågan anmäldes.

Formaliteter

För att få sjukpenning måste du lämna in ett läkarintyg från din läkare senast tre dagar efter den dag du insjuknade. Om du är arbetsoförmögen bara en dag krävs inget läkarintyg, under förutsättning att du meddelar detta samma dag.

Den ena delen av läkarintyget skall lämnas till din sjukkassa och den andra till din arbetsgivare. Om du lämnar in läkarintyget senare, har du rätt till sjukpenning först från och med den dag då arbetsoförmågan anmäldes.

Du måste genomgå de läkarundersökningar som din sjukkassa kallar dig till. Om du inte infinner dig till undersökningen får du inte längre någon ersättning.

C. MODERSKAPSFÖRMÅNER

Ett engångsbelopp betalas ut för att täcka kostnader i samband med barnafödandet. Detta engångsbelopp täcker kostnaderna för läkar- och barnmorskehjälp, vistelse på sjukhus, läkemedel och spädbarnskost.

Till kvinnor som är anställda eller egenföretagare betalas moderskapspenning ut under 16 veckor,

varav åtta veckor före och åtta veckor efter förlossningen. Denna ersättning betalas även ut om den kvinna som är gravid eller har fött barn inte behövt arbeta på grund av hon har ett arbete som innebär hälsorisker. Moderskapspenningen motsvarar den lön modern skulle fått om hon hade kunnat arbeta. Moderskapspenning betalas inte ut om arbetsgivaren fortsätter att betala ut lön till modern.

Formaliteter

För att få engångsbeloppet vid barnafödande måste du uppvisa barnets födelseintyg.

För att få moderskapspenning för de åtta veckorna före förlossningen måste du lämna ett läkarintyg till din sjukkassa med uppgift om beräknad förlossningsdag.

D. BEGRAVNINGSHJÄLP

När en försäkrad eller en familjemedlem till en försäkrad avlider, utbetalar den behöriga sjukkassan, mot uppvisande av fakturor och den avlidnes dödsattest, en schablonmässigt beräknad begravningshjälp till den person som har betalat begravningskostnaderna. Begravningshjälpen minskas till hälften för barn under sex år och till en femtedel för dödfödda barn.

Förmåner i andra medlemsstater

Om du är försäkrad i Luxemburg, har du och dina familjemedlemmar i regel rätt till sjukvårdsförmåner i övriga medlemsstater när ni vistas där. Du kan även få kontantersättning i andra medlemsstater.

Behöriga institutioner

Sjuk- och moderskapsförsäkringen administreras av följande institutioner:

— Sjukkasseförbundet (*Union des caisses de maladie, UCM*).

— Sjukkassan för arbetare (*Caisse de maladie des ouvriers, CMO*) och dess lokalkontor i landets största städer.

— Sjukkassan för privatanställda (*Caisse de maladie des employés privés, CMEP*).

— Sjukkassan för offentliganställda (*Caisse de maladie des fonctionnaires et employés publics, CMFEP*).

— Sjukkassan för kommunalanställda (*Caisse de maladie des fonctionnaires et employés communaux, CMFEC*).

— *ARBED*:s sjukkassa (för arbetare och tjänstemän vid företaget *ARBED*).

— Sjukkassan för järnvägsanställda (*Entraide médicale des chemins de fer luxembourgeois, EMCFL*).

— Sjukkassan för fria yrkesutövare (*Caisse de maladie des professions indépendantes, CMPI*).

— Sjukkassan för jordbrukare (*Caisse de maladie agricole, CMA*).

Den försäkrades familjemedlemmar får förmåner från den försäkrades sjukkassa. Union des caisses de maladie handlägger alla mer övergripande frågor.

Sjukkassorna handlägger

— ersättningen av de sjukvårdskostnader som de försäkrade har betalat,

— fastställandet av engångsbeloppet vid barnafödande,

— utbetalningen av sjuk- och moderskapspenning samt begravningshjälp.

3. Omvårdnadsförmåner

Om du är ansluten till en sjukkassa i Luxemburg omfattas du automatiskt av omvårdnadsförsäkringen.

Villkor för att få rätt till förmånerna

Du betraktas som omvårdnadsbehövande om du på grund av sjukdom eller ett fysiskt, psykiskt eller mentalt funktionshinder behöver regelbunden hjälp av någon annan person med det dagliga livets aktiviteter.

Med det dagliga livets aktiviteter avses följande:

— Kroppshygien: tvätta sig, borsta tänderna, sköta sin hudvård och gå på toaletten.

— Måltider: laga mat som innehåller en lämplig kost, äta och dricka.

— Fysisk rörlighet: stiga upp ur sängen, lägga sig, byta ställning, klä på sig, klä av sig, förflytta sig, stå upp, gå upp och ner i trappor, gå ut och ta sig hem.

Du måste få hjälp med det dagliga livets aktiviteter under minst tre och en halv timme per vecka och omvårdnadsbehovet måste rimligen kunna förväntas kvarstå i mer än sex månader eller vara bestående.

Omvårdnadsförmåner

Vårdförmåner

En person som ingår i en vårdgrupp kommer och hjälper dig med det dagliga livets aktiviteter och hushållsbestyren i ditt hem samt ger dig råd och stöd.

Om du bor på ett vårdhem eller liknande har du även rätt till vårdförmåner.

Kontantförmåner

Om du fortfarande bor kvar i egen bostad och får hjälp av en närstående, kan vårdförmånerna (hjälp av en vårdgrupp) ersättas med kontantförmåner. Du måste då betala de kontantförmåner du får till den närstående person som hjälper dig. Personen i fråga kan få tillgodoräkna sig pensionsrättigheter om han eller hon inte har fyllt 65 år. Avgiften till pensionsförsäkringen betalas av omvårdnadsförsäkringen. Du måste därför anmäla personen i fråga till *Centre commun de la sécurité sociale*.

Om du bor på ett vårdhem eller liknande har du inte rätt till kontantförmåner.

Andra förmåner

Ett engångsbelopp betalas ut till de produkter som krävs för omvårdnaden samt till hjälpmedel och anpassning av bostaden.

● Formaliteter

För att få rätt till omvårdnadsförmåner måste du fylla i en ansökningsblankett och bifoga ett tomt formulär för ett läkarutlåtande som din läkare skall skriva. Blanketten och läkarutlåtandet skall skickas till en bedömningsenhet (*Cellule d'évaluation et d'orientation*) som bedömer ditt behov av omvårdnad. Om du skickat in fullständiga handlingar kommer enheten att lämna dig besked om när ditt omvårdnadsbehov kommer att bedömas. I bedömningen ingår

— en medicinsk bedömning gjord av enhetens läkare,

— en bedömning av omvårdnadsbehovet gjord av en annan medarbetare.

På grundval av denna bedömning noterar enheten ditt omvårdnadsbehov i en sammanställning, som ligger till grund för en omvårdnadsplan för personalen i den vårdgrupp som du själv valt eller för det vårdhem där du bor.

Omvårdnadsplanen och sammanställningen skickas i form av ett yttrande till *Union des caisses de maladie,* som meddelar dig ett beslut.

● Utbetalning av förmånerna

Vårdförmånerna betalas direkt genom omvårdnadsförsäkringen. Om du bor på ett vårdhem behöver du bara betala för login.

Kontantförmånerna och engångsbeloppet för de produkter som krävs för din omvårdnad förs över till ditt konto.

● Behöriga institutioner

Omvårdnadsförsäkringen handläggs av *Union des caisses de maladie,* som fattar alla beslut som rör omvårdnadsförsäkringen på grundval av yttrandet från *Cellule d'évaluation et d'orientation.*

Cellule d'évaluation et d'orientation bedömer omvårdnadsbehovet och fastställer hur mycket hjälp du behöver. Enheten består av personer från olika yrkesgruppper: läkare, sjuksköterskor, psykologer, arbetsterapeuter, sjukgymnaster och socialassistenter.

4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Alla anställda, egenföretagare och lärlingar omfattas av försäkringen vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar. Försäkringen omfattar olycksfall i arbetet, olycksfall på väg till eller från arbetet samt arbetssjukdomar.

Med olycksfall i arbetet avses varje olycksfall som inträffar på grund av eller under arbetet. Med olycksfall på väg till eller från arbetet avses olycksfall som inträffar på den normala vägen till eller från arbetet. Om en försäkrad som omfattas av luxemburgsk lagstiftning råkar ut för ett olycksfall på väg till eller från arbetet utanför landets territorium betraktas olycksfallet som om det hade inträffat inom landets territorium.

Arbetssjukdomarna finns upptagna på en officiell förteckning. En sjukdom som inte finns med i denna förteckning kan ändå bli föremål för ersättning om det kan styrkas att den har orsakats av arbetet.

I försäkringen ingår

— vårdförmåner vid olycksfall eller arbetssjukdom,

— kontantförmåner vid arbetsoförmåga (kontantersättning och pension),

— efterlevandeförmåner när den som råkat ut för olycksfallet eller fått arbetssjukdomen avlidit (begravningshjälp och efterlevandepension).

● Vårdförmåner

I vårdförmånerna ingår läkarvård, läkemedel, kostnader för sjukhusvistelse samt tillhandahållande av de hjälpmedel och proteser som skall befästa behandlingens resultat. Dessa förmåner beviljas enligt samma regler som gäller för vårdförmåner inom sjukförsäkringen (se avsnitt 2 A ovan). Förmånerna beviljas dock utan tidsbegränsning och du behöver själv inte betala något för dessa förmåner.

● Kontantförmåner

När du är arbetsoförmögen på grund av ett olycksfall i arbetet eller en arbetssjukdom har du under högst 13 veckor i följd rätt till kontantersättning som motsvarar den lön du skulle fått om du hade fortsatt att arbeta.

Om du är arbetsoförmögen mer än 13 veckor betalas pension ut. Pensionen beräknas på grund-

val av din årliga beskattningsbara arbetsinkomst under de tolv kalendermånaderna före olycksfallet. Om du arbetar inom jordbruket beräknas din pension på grundval av en lagstadgad schablonersättning.

Om du är helt arbetsoförmögen uppgår pensionen till 85,6 % av din årliga arbetsinkomst (full pension). Om du är partiellt arbetsoförmögen fastställs pensionsbeloppet till en viss andel av full pension beroende på graden av arbetsoförmåga.

Om du får pension som motsvarar en arbetsoförmåga på minst 50 %, räknas din pension upp med 10 % för varje barn under 18 år som du har försörjningsplikt för. Denna uppräkning beviljas till och med 27 års ålder om barnet fortfarande studerar. Om barnet inte kan försörja sig självt på grund av något fysiskt eller psykiskt funktionshinder bortfaller denna åldersgräns. Uppräkningen gäller även om barnet är bosatt i en annan medlemsstat. Pensionen, inklusive uppräkningar, får dock inte överstiga din tidigare lön.

Efterlevandeförmåner

I dessa förmåner ingår

— begravningshjälp,

— pension till efterlevande make/maka,

— barnpension.

Under vissa förutsättningar kan pension även beviljas frånskild make/maka, släkting i uppåtstigande led, barnbarn eller annan släkting.

Begravningshjälpen uppgår till 1/15 av den avlidnes årsinkomst.

Pensionen till den efterlevande maken/makan uppgår till 42,8 % av denna årsinkomst (53,5 % om den efterlevande maken/makan är arbetsoförmögen till minst 50 %).

Barnpensionen uppgår till 21,4 % av denna årsinkomst. Barnpension betalas ut till 18 års ålder (till 27 års ålder för studerande och under hela livet till barn med funktionshinder). Den pension som beviljas andra nära anhöriga får inte överstiga 32,1 % av den lön som alla dessa personer får tillsammans.

Alla efterlevandepensioner får tillsammans inte överstiga 85,6 % av den avlidnes tidigare lön.

Pensionerna anpassas automatiskt till de förändrade levnadsomkostnaderna och justeras regelbundet med hänsyn till löneutvecklingen.

Omvandling av pension till engångsbelopp (*rachat*)

Efter tre år ersätts automatiskt en pension vid arbetsoförmåga som understiger 10 % med ett engångsbelopp (*rachat*) som varierar beroende på ålder. Under vissa förutsättningar kan du även begära att din pension betalas ut som ett engångsbelopp när din arbetsoförmåga uppgår till mellan 10 och 40 %. Om din arbetsoförmåga överstiger 40 % kan du beviljas ett lån som säkerställs med hypotekarisk panträtt.

När en efterlevande make/maka gifter om sig ersätts hans eller hennes månatliga pension automatiskt med ett engångsbelopp enligt ovanstående princip (*rachat*).

Formaliteter

Vid olycksfall i arbetet skall du omedelbart informera din arbetsgivare. Du måste anmäla din arbetsoförmåga till din sjukkassa inom samma tid som gäller vid sjukdom (se avsnitt 2 B ovan).

Utbetalning av förmånerna

Alla kostnader för sjukvård, apoteksvaror, sjukhusvistelser osv. betalas direkt till vårdgivarna via olycksfallsförsäkringen genom *Association d'assurance contre les accidents.*

Kontantersättningen betalas ut på samma sätt som inom sjukförsäkringen (se avsnitt 2 B ovan). För de personer som får lön under den tid de är arbetsoförmögna betalar dock sjukkassan ut ersättningen till arbetsgivaren.

Pensionerna betalas ut förskottsvis varje månad.

Om du råkat ut för ett olycksfall i arbetet i Luxemburg och du vistas i, åker tillbaka till eller reser i en annan medlemsstat, kan dina vårdförmåner fortsätta att utges i denna stat. Före avresan måste du då begära att få blankett E 123 från *Association d'assurance contre les accidents*. Kontantersättningen och pensionen betalas ut direkt till dig i den andra medlemsstaten.

Behöriga institutioner

Försäkringen vid olycksfall i arbetet och arbetsskador handläggas av *Association d'assurance contre les accidents*, som är uppdelad i två sektioner. Industrisektionen handlägger ärenden från alla försäkrade utom personer som arbetar inom jordbruket, som tillhör jordbruks- och skogssektionen.

5. Invaliditet

Du omfattas av invaliditetsförsäkringen om du är anställd eller egenföretagare, eller

— är lärling,

— får kontantersättning vid sjukdom, moderskap, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom,

— får arbetslöshetsersättning,

— får efterlevandepension från olycksfallsförsäkringen,

— deltar i volontärverksamhet för ungdom,
— är föräldraledig.

Förmånerna betalas ut i form av pensioner.

Villkor för att få rätt till förmånerna

För att få invaliditetspension måste du
— ha varit försäkrad i tolv månader under de tre åren innan invaliditeten uppkom,
— konstaterats vara arbetsoförmögen, dvs. att du varken kan arbeta i din senaste anställning eller utöva någon annan verksamhet som motsvarar din förmåga eller dina kunskaper.

Hänsyn tas till försäkringsperioder som fullgjorts i andra EU-medlemsstater.

Om du blivit arbetsoförmögen på grund av ett olycksfall (i eller utanför arbetet) eller en arbetssjukdom som uppkommit under den tid du är försäkrad, har du rätt till invaliditetspension även om du inte fullgjort den försäkringsperiod på tolv månader som normalt krävs.

Pensionsbelopp

Invaliditetspensionen består av ett fast belopp (varav 1/40 intjänas för varje försäkringsår upp till högst 40 år) och ett procentuellt tilläggsbelopp på 1,78 % av den deklarerade arbetsinkomsten under hela den tid den försäkrade har förvärvsarbetat i Luxemburg.

Därutöver utbetalas ett särskilt fast belopp på 1/40 för varje år från den tidpunkt då man fick rätt till pensionen och till 65 års ålder, samt ett särskilt procentuellt tilläggsbelopp för åren från den tidpunkt då att man fick rätt till pensionen till 55 års ålder. Det särskilda procentuella tilläggsbeloppet uppgår till 1,78 % av den genomsnittliga arbetsinkomsten innan arbetsoförmågan uppkom.

Om din invaliditetspension är lägre än den lagstadgade minimipensionen beviljas du en tilläggspension som uppgår till 1/40 av denna minimipension för varje fullgjort år, under förutsättning att du har varit försäkrad under minst 20 år.

Formaliteter

För att få invaliditetspension skall du lämna in en ansökan till den behöriga institutionen på en särskild blankett som du får från denna institution. De bestyrkande handlingar som du skall bifoga anges på ansökningsblanketten.

Om du är bosatt i en annan medlemsstat skall du lämna in din ansökan till den försäkringsinstitution som handlägger pensioner i detta land.

Pensionerna betalas ut månadsvis i förskott. Om du är bosatt i en annan medlemsstat betalas pensionen ut direkt till dig i detta land.

Behöriga institutioner

Arbetare är försäkrade genom *Établissement d'assurance contre la vieillesse et invalidité.*

Tjänstemän och fria yrkesutövare (t.ex. läkare, arkitekter, advokater, notarier, journalister, revisorer) är försäkrade genom *Caisse de pension des employés privés.*

Egenföretagare är försäkrade genom *Caisse de pension des artisans, commerçants et industriels* och jordbrukare genom *Caisse de pension agricole*.

6. Ålderdom

Du omfattas av ålderdomsförsäkringen om du är anställd eller egenföretagare, eller
— är lärling,
— får kontantersättning vid sjukdom, moderskap, olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom,
— får arbetslöshetsersättning,
— får efterlevandepension från olycksfallsförsäkringen,
— deltar i volontärverksamhet för ungdom,
— är föräldraledig.

Villkor för att få rätt till förmånerna

För att få ålderspension måste du
— ha varit försäkrad under minst tio år,
— ha uppnått 65 års ålder.

Under vissa förutsättningar som rör försäkringstiden kan ålderspension beviljas tidigare, från 57 eller 60 års ålder.

Hänsyn tas till försäkringsperioder som fullgjorts i andra EU-medlemsstater.

Pensionsbelopp

Ålderspensionen består av ett fast belopp (varav 1/40 intjänas för varje försäkringsår upp till högst 40 år) och ett procentuellt tilläggsbelopp på 1,78 % av den deklarerade arbetsinkomsten under hela den tid den försäkrade har förvärvsarbetat i Luxemburg.

Om din ålderspension är lägre än den lagstadgade minimipensionen beviljas du en tilläggspension som uppgår till 1/40 av denna minimipension för varje fullgjort år, under förutsättning att du har varit försäkrad under minst 20 år.

Formaliteter

Samma formaliteter gäller som under avsnitt 5.

Behöriga institutioner

De institutioner som anges i avsnitt 5 handlägger också ålderspensioner.

7. Efterlevandeförmåner

Du omfattas av efterlevandeförsäkringen om du är efterlevande (änka, änkling, frånskild make/maka eller barn som mist en eller båda föräldrarna) till en person som omfattas av ålderdoms- och invaliditetsförsäkringen. Förmånerna betalas ut i form av efterlevandepensioner.

Villkor för att få rätt till förmånerna

För att en efterlevandepension skall kunna beviljas måste den avlidne ha varit försäkrad i minst tolv månader under de tre åren närmast före dödsfallet. Någon kvalifikationsperiod krävs dock inte om dödsfallet inträffar på grund av ett olycksfall eller en erkänd arbetssjukdom. Hänsyn tas till försäkringsperioder som fullgjorts i andra EU-medlemsstater.

Efterlevandepension betalas inte ut till en efterlevande make/maka som gift sig med en försäkrad mindre än ett år innan denne gick i pension eller avled. Efterlevandepension betalas heller inte ut till den som gift sig med en person som uppbar ålders- eller invaliditetspension. I dessa fall kan den dock betalas ut under vissa förutsättningar (t.ex. när dödsfallet inträffat på grund av ett olycksfall eller när ett barn har fötts inom äktenskapet).

Pensionsbelopp

En åtskillnad görs mellan pension till en efterlevande make/maka och barnpension.

Pensionen till en efterlevande make/maka består av hela det fasta belopp och hela det fasta särskilda belopp som den försäkrade hade eller kunde haft rätt till samt 3/4 av det procentuella tillägg och det procentuella särskilda tillägg som den försäkrade fick eller kunde ha fått. När en efterlevande make/maka gifter om sig betalas pensionen ut i form av ett schablonmässigt beräknat engångsbelopp.

Barnpensionen uppgår till 1/3 av det fasta belopp och det fasta särskilda belopp som den försäkrade hade eller kunde haft rätt till samt 1/4 av det procentuella tillägg och det procentuella särskilda tillägg som den försäkrade fick eller kunde ha fått. Om båda föräldrarna har avlidit fördubblas barnpensionen.

Barnpension betalas ut till 18 års ålder eller ,om barnet fortfarande studerar, till 27 års ålder. Ingen åldersgräns finns för barn som mist en eller båda föräldrarna och som på grund av ett fysiskt eller mentalt funktionshinder inte kan försörja sig själva.

Den totala storleken på efterlevandepensionerna får inte överstiga det pensionsbelopp som den avlidne fick eller kunde ha fått vid dödsfallet.

Formaliteter

Samma formaliteter gäller som under avsnitt 5.

Behöriga institutioner

De institutioner som anges i avsnitt 5 handlägger också efterlevandepensioner.

8. Arbetslöshet

Om du arbetar i Luxemburg omfattas du av arbetslöshetsförsäkringen.

För att få arbetslöshetsersättning måste du

— vara ofrivilligt arbetslös,
— vara arbetsför och beredd att ta alla arbeten som motsvarar din kompetens,
— vara mellan 16 och 64 år,
— uppfylla villkoret att inte uppbära ålders- eller invaliditetspension eller full pension från olycksfallsförsäkringen,
— vara inskriven som arbetssökande vid en offentlig arbetsförmedling,
— ha arbetat i Luxemburg i minst 26 veckor under de tolv månaderna omedelbart före arbetslösheten. Om du under denna tolvmånadersperiod vid något tillfälle varit arbetsoförmögen, förlängs denna period med den tid som arbetsoförmågan varade. Samma gäller också för de perioder då du gjort militärtjänstgöring eller fått arbetslöshetsersättning.

Om du inte har arbetat minst 26 veckor men tidigare arbetat i en annan medlemsstat, får du i den utsträckning det behövs tillgodoräkna dig de försäkrings- eller anställningsperioder som du fullgjort i denna stat. Du måste då lämna blankett E 301, som du får hos försäkringsinstitutionen för arbetslöshet i det land du tidigare var anställd, till arbetsmarknadsförvaltningen (*Administration de l'emploi*). Om du inte lämnar in denna blankett kommer *Administration de l'emploi* att begära den från institutionen i det andra landet.

Arbetslöshetsersättningens storlek

Arbetslöshetsersättningen uppgår till 80 % av din tidigare lön. Den höjs till 85 % om du har försörjningsplikt för barn. Den får dock inte vara högre än 2,5 gånger den lagstadgade minimilönen. Om du är arbetslös under mer än 182 kalenderdagar inom en tolvmånadersperiod, får arbetslöshetsersättningen uppgå till högst dubbelt så mycket som den lagstadgade minimilönen.

Om du under den tid du är arbetslös utövar någon tillfällig verksamhet eller har en bisyssla, minskas arbetslöshetsersättningen med de inkomster du får.

Du kan få arbetslöshetsersättning under högst 365 dagar under en period på 24 månader.

Formaliteter

Du måste anmäla dig som arbetssökande samma dag som du blir arbetslös, antingen vid *Administration de l'emploi*, vid något av dess lokalkontor eller vid kommunkontoret i den kommun där du bor. Vid samma ställe skall du lämna in en ansökan om arbetslöshetsersättning inom två veckor efter det att du blev arbetslös.

När du klarat av dessa formaliteter utbetalas din arbetslöshetsersättning från och med den första arbetslöshetsdagen.

Om du inte anmäler dig den första arbetslösa dagen har du bara rätt till ersättning från och med den dag du anmälde dig. Om du inte lämnar in någon ansökan om arbetslöshetsersättning inom två veckor, utbetalas ersättning för tiden före ansökan på begäran. Denna tid får inte överstiga 14 kalenderdagar.

Utbetalning av arbetslöshetsersättningen

Arbetslöshetsersättningen betalas ut genom postanvisning i slutet av varje arbetslöshetsvecka.

Under den tid du får arbetslöshetsersättning i Luxemburg får du resa till en eller flera andra medlemsstater för att söka arbete, under förutsättning att du varit inskriven som arbetssökande i Luxemburg i minst fyra veckor före avresan. Innan du reser måste du hämta blankett E 303 från *Administration de l'emploi*.

Behörig institution

Ansökningar om och utbetalning av arbetslöshetsersättning handläggs av *Administration de l'emploi*, som finns i Luxemburg stad och har lokalkontor i Esch-sur-Alzette, Diekirch och Wiltz.

9. Familjeförmåner

Alla barn som bor och är skrivna i Luxemburg har rätt till familjeförmåner. Om du har en avlönad anställning i Luxemburg har du även rätt till familjeförmåner för dina barn som bor i andra EU-medlemsstater.

I regel utbetalas familjeförmånerna till barn under 18 år. Barn som studerar får familjeförmåner upp till 27 års ålder och ingen åldersgräns finns för barn med fysiska eller psykiska funktionshinder.

Följande tre typer av familjeförmåner finns:

— generella familjebidrag,

— tilläggsbidrag,

— bidrag vid den årliga skolstarten.

Det generella familjebidraget varierar beroende på antalet barn i hushållet. Bidraget höjs när barnet fyller sex respektive tolv år.

Utöver det generella familjebidraget beviljas ett tilläggsbidrag för barn under 18 år som är fysiskt eller psykiskt funktionshindrade till minst 50 % i förhållande till barn utan funktionshinder i samma ålder. Tilläggsbidraget utbetalas utan åldersgräns för barn som inte kan försörja sig själva.

Bidraget till den årliga skolstarten betalas ut i augusti varje år för barn från och med sex års ålder. Beloppet varierar beroende på barnets ålder och antalet barn i hushållet.

Formaliteter

Du måste lämna in din ansökan till kassan för familjeförmåner (*Caisse nationale des prestations familiales*). Du får ansökningsblanketten hos *Caisse nationale des prestations familiales* eller vid kommunkontoren. De bestyrkande handlingar som du skall bifoga anges på ansökningsblanketten.

Om dina barn inte bor i Luxemburg måste du till din ansökan bifoga blankett E 401 med uppgifter om familjesammansättningen.

Utbetalning av familjeförmånerna

Alla familjeförmåner, utom bidraget vid den årliga skolstarten, betalas en gång per månad till föräldrarna om barnet bor tillsammans med båda föräldrarna. Om föräldrarna lever åtskilda, betalas förmånerna ut till den förälder som har den faktiska vårdnaden om barnet.

Andra förmåner

Bidrag vid barnafödande

I samband med barns födelse utbetalas ett bidrag, varav en första del före förlossningen, en andra del i samband med förlossningen och en tredje del efter förlossningen.

För att få bidraget före förlossningen måste kvinnan genomgå de lagstadgade läkarundersökningarna under graviditeten.

För att få bidraget i samband med förlossningen måste barnet vara fött i Luxemburg och modern genomgå en läkarundersökning inom åtta veckor efter förlossningen.

Bidraget efter förlossningen betalas ut bara till de barn som genomgått de sex lagstadgade läkarundersökningarna före två års ålder.

Vårdnadsbidrag

Ett vårdnadsbidrag utbetalas till personer som

— är skrivna och faktiskt bosatta i Luxemburg eller till personer som är medborgare i ett EU-land och arbetar i Luxemburg eller deras familjemedlemmar,

— tar hand om ett eller flera barn som har rätt till familjeförmåner i sitt hem,

— i huvudsak sysselsätter sig med att ta hand om barnen i sitt hem och inte arbetar som anställd eller egenföretagare, eller arbetar men inte har så hög inkomst att den tillsammans med makens/makans inkomst överstiger en viss gräns,
— minskar sin arbetstid till minst hälften för att ta hand om ett eller flera barn. I detta fall betalas halva bidraget ut.

Vårdnadsbidraget utbetalas en gång per månad från och månaden efter det att moderskapsledigheten löper ut eller rätten till moderskapsförmåner upphör. Vårdnadsbidraget beviljas tills barnet har uppnått två års ålder. Alla personer som tar hand om tre eller flera barn i sitt hem får dock detta vårdnadsbidrag så länge något av dessa barn inte har fyllt fyra år.

Föräldrapenning

Du har rätt till ledighet med föräldrapenning när du i ditt hem tar hand om ett eller flera barn under fem år som får familjeförmåner.

Den förälder som ansöker om föräldrapenning måste ta helt ledigt från sitt arbete eller minska sin arbetstid (föräldraledighet på deltid) med minst hälften av sin normala arbetstid per månad.

Om den förälder som ansöker om föräldrapenning är egenföretagare måste han eller hon vara verksam som egenföretagare i Luxemburg vid den tidpunkt då barnet föds eller adopteras. Om den förälder som ansöker om föräldrapenning är anställd måste han eller hon ha varit sysselsatt i samma företag i Luxemburg under minst ett år före den tidpunkt då föräldraledigheten börjar (med en arbetstid per månad som enligt anställningsavtalet uppgår till minst hälften av den normala arbetstiden i detta företag).

Föräldraledigheten är sex månader per barn. Vid föräldraledighet på deltid förlängs ledigheten till tolv månader.

Varje förälder som arbetar har rätt till egen föräldraledighet, men en av föräldrarna måste ta ut sin föräldraledighet i direkt anslutning till moderskapsledigheten. Föräldraledigheten på deltid kan dock fördelas mellan de två föräldrarna så att någon förälder alltid tar hand om barnet.

Föräldraledigheten ger rätt till en schablonmässig kontantersättning som betalas ut varje månad under hela ledigheten. Föräldrapenningen beskattas inte. De sociala avgifter som dras av från föräldrapenningen är bara avgifterna för sjuk- och omvårdnadsförsäkringen. Avgiften för pensionsförsäkringen betalas av staten.

Behörig institution

Alla familjeförmåner utbetalas av *Caisse nationale des prestations familiales.*

10. Ytterligare upplysningar

Om du är osäker på vilka rättigheter eller skyldigheter du har när det gäller socialförsäkringen skall du kontakta den socialförsäkringsinstitution som handlägger de förmåner det gäller i Luxemburg. Institutionernas namn anges i de olika punkterna ovan. Deras exakta adresser hittar du i förteckningen nedan och i telefonkatalogen. Se även socialförsäkringsförvaltningens webbplats (http://www.secu.lu/homepage.html).

Adresser

	Postadress	Adress	Telefon	Fax
Ministère de la Sécurité sociale http://www.etat.lu/MSS/	L-2936 Luxembourg	26, rue Ste Zithe L-2763 Luxembourg	(352) 478-1	(352) 478-6328
Inspection générale de la sécurité sociale	BP 1308 L-1013 Luxembourg	26, rue Ste Zithe L-2763 Luxembourg	(352) 478-1	(352) 478-6225
Cellule d'évaluation et d'orientation	L-2974 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 478-6060	(352) 478-6061
Ministère de la Famille	L-2919 Luxembourg	12–14, av. Emile Reuter L-2420 Luxembourg	(352) 478-1	(352) 478-6570

	Postadress	Adress	Telefon	Fax
Ministère du Travail et de l'Emploi	L- 2939 Luxembourg	26, rue Ste Zithe L-2763 Luxembourg	(352) 478-1	(352) 478-6325
Centre commun de la sécurité sociale	L-2975 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 401 41-1	(352) 40 44 81
Union des caisses de maladie	BP 1023 L-1010 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 49 83 31-1	(352) 49 83 32
Contrôle médical de la sécurité sociale	BP 1342 L-1013 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 401 41-2060	(352) 40 78 62
Conseil arbitral des assurances sociales		16, bd. de la Foire L-1528 Luxembourg	(352) 45 32 86	(352) 44 32 66
Conseil supérieur des assurances sociales		2–4, rue Beck L-1222 Luxembourg	(352) 26 26 05-1	(352) 26 26 05 38
Caisse de maladie des ouvriers	L-2973 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 401 12-1	(352) 40 06 11
Caisses de maladie de l'Arbed	L-4006 Esch/Alzette		(352) 53 13-3700	(352) 53 13-3799
Caisse de maladie des fonctionnaires et employés publics	L-2091 Luxembourg	32, av. Marie-Thérèse L-2132 Luxembourg	(352) 45 16 81	(352) 45 67 50
Caisse de maladie des employés privés	L-2972 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 401 13-1	(352) 48 76 17
Caisse de maladie des fonctionnaires et employés communaux	BP 328 L-2013 Luxembourg	20, av. Emile Reuter L-2420 Luxembourg	(352) 45 05 15	(352) 45 02 01-222
Entraide médicale des chemins de fer luxembourgeois	BP 1803 L-1018 Luxembourg	15, place de la Gare L-1616 Luxembourg	(352) 49 90-3305	(352) 49 90-4501
Caisses sociales des classes moyennes		39, rue Glesener L-1631 Luxembourg	(352) 40 52 02-1	(352) 40 52 02-230
Caisses de sécurité sociale de la profession agricole	L-2969 Luxembourg	2, rue du Fort Wallis L-2714 Luxembourg	(352) 40 51 15-1	(352) 48 56 85
Établissement d'assurance contre la vieillesse et l'invalidité	L-2977 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 26 19 14-1	(352) 49 53 33
Caisse de pension des employés privés	L-2096 Luxembourg	1a, bd. Prince Henri L-1724 Luxembourg	(352) 22 41 41-1	(352) 46 40 73

	Postadress	Adress	Telefon	Fax
Association d'assurance contre les accidents: — section industrielle	L-2976 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 26 19 14-1	(352) 49 53 35
— section agricole et forestière	L-2970 Luxembourg	125, route d'Esch L-1471 Luxembourg	(352) 26 19 14-1	(352) 49 53 35
Caisse nationale des prestations familiales	BP 394 L-2013 Luxembourg	1a, bd. Prince Henri L-1724 Luxembourg	(352) 47 71 53-1	(352) 47 71 53-328
Administration de l'emploi	BP 2208 L-1022 Luxembourg	10, rue Bender L-1229 Luxembourg	(352) 478-5300	(352) 40 61 40

NEDERLÄNDERNA

1. Inledning

Det nederländska socialförsäkringssystemet består av följande försäkringsgrenar:

— Sjuk- och havandeskapsförsäkring (avsnitt 2).
— Invaliditetsförsäkring (avsnitt 4).
— Ålderspensionsförsäkring (avsnitt 5).
— Efterlevandeförsäkring (avsnitt 6).
— Arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 8).
— Barnbidragsförsäkring (avsnitt 9).

Det finns inget speciellt försäkringssystem för olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3), men däremot ett stort antal kompletterande pensionssystem (avsnitt 7).

● Vem är försäkrad?

I regel är alla anställda och egenföretagare försäkrade.

För egenföretagarna gäller dock att de

— inte är försäkrade mot arbetslöshet,
— inte får någon ersättning från sjukförsäkringen,
— är sjukförsäkrade om de ännu inte har fyllt 65 år och är försäkrade enligt lagen om invaliditetsförsäkring för egenföretagare (*Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen* – WAZ) och deras beskattningsbara inkomst inte överstiger ett visst maximibelopp (19 058,77 euro (42 000 gulden) den 1 januari 2000).

● Hur blir man inskriven i försäkringssystemet?

Så snart man börjar arbeta i Nederländerna omfattas man automatiskt av alla ovannämnda försäkringar.

Det finns dock ett undantag: när det gäller sjukförsäkringen (*ziekenfondsverzekering*) kan man själv välja vilken sjukkassa (*ziekenfonds*) man vill vara inskriven i på bosättningsorten. Man får själv välja läkare, tandläkare och apotekare från en adresslista. Från sjukkassan får man därefter ett försäkringsbevis, som måste förvaras väl.

Egenföretagare i Nederländerna som har ett företag eller utövar yrkesverksamhet där, omfattas automatiskt av de flesta allmänna försäkringssystemen. Egenföretagare omfattas dock inte av arbetslöshetsförsäkringen. Vad gäller sjukförsäkringen har man bara rätt till de förmåner som utgår enligt lagen AWBZ (*Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten* – se avsnitt 2 nedan), om man är försäkrad som egenföretagare enligt sjukförsäkringslagen (*Ziekenfondswet*).

● Vad kan du göra mer?

När du börjar arbeta skall du ta reda på vilken behörig institution (*uitvoeringsinstelling*) din arbetsgivare är ansluten till. Du kommer nämligen att ha kontakt med den institutionen om du blir arbetsoförmögen eller arbetslös. Om du är egenföretagare, skall du vid arbetsoförmåga kontakta en sådan institution.

En annan institution som är viktig är socialförsäkringsbanken (*Sociale Verzekeringsbank*), dit man måste vända sig till när det gäller barnbidrag eller, om man fyllt 65 år, för ålderspensionen. (Bor du inte i Nederländerna vid den tidpunkt då du uppnår pensionsåldern, kommer ditt pensionsärende att handläggas av den avdelning dit ditt bosättningsland hör). Om den försäkrade avlider, skall även de efterlevande vända sig till socialförsäkringsbanken.

Vidare bör du notera adressen till arbetsförmedlingen (*arbeidsvoorziening*). Det är dit du skall vända dig om du blir arbetslös. Där får du hjälp med att söka annat arbete.

● Hur inbetalas avgifterna?

Arbetsgivaren betalar in in försäkringsavgifter för sina anställda till de olika socialförsäkringssystemen. Den del av avgiften som den anställde själv skall betala dras av från lönen. Om den anställde uppbär socialförsäkringsförmåner skall försäkringsinstitutionen i vissa fall dra av försäkringsavgifterna från dem.

Egenföretagare debiteras avgiften. Med undantag för sjukförsäkringsavgiften betalas då alla avgifter in till skattemyndigheten.

För sjukförsäkringen betalas de nominella avgifterna in direkt till sjukkassan.

Arbetsgivaren eller den behöriga institutionen kan informera om vilka avgifter som skall inbetalas.

● Omprövning av den behöriga institutionens beslut

Om du inte är nöjd med en försäkringsinstitutions beslut kan du begära omprövning av det. Det skall göras inom en viss tid hos den institution som fattade beslutet. Institutionen måste då ompröva sitt beslut och fatta ett omprövningsbeslut. Detta beslut kan du därefter – likaså inom en viss tid – överklaga vid förvaltningsavdelningen hos den

domstol som anges på beslutsbeskedet. I beslutet står också när överklagandet senast måste ske.

Överklagandet sker genom att du till domstolen (*arrondissementsrechtbank*) inlämnar en besvärsinlaga, där du meddelar att du inte godtar försäkringsinstitutionens beslut och begär att få ett nytt beslut. En kopia av det icke godtagna beslutet skall bifogas.

Domstolens beslut kan i de flesta fall överklagas till högre instans, alltså centrala besvärsnämnden (*Centrale Raad van Beroep*), Vrouwe Justitiaplein 1, Postbus 16002, 3500 DA Utrecht, vilket måste ske inom sex veckor efter det att beslutet meddelades.

● Att återvända till hemlandet eller flytta till en annan medlemsstat

Dina försäkringsperioder i Nederländerna kan ha betydelse för bedömningen av dina rättigheter när det gäller socialförsäkringsförmåner i det land du flyttar till. Fråga därför den behöriga institutionen och sjukkassan innan du flyttar om vilka underlag du kan behöva i det nya landet.

● Rätt till förmåner i andra medlemsstater

En arbetstagare som bor i Nederländerna

— och har familjemedlemmar som bor i en annan medlemsstat
— eller tillfälligt vistas i en annan medlemsstat
— eller bosätter sig i en annan medlemsstat
— eller är arbetslös och söker arbete i en annan medlemsstat,

kan omfattas av vissa gemenskapsbestämmelser för sjuk- och havandeskapsförsäkringen.

● Ytterligare upplysningar

Ytterligare upplysningar kan fås från de olika försäkringsinstitutionerna.

I avsnitten 2–9 behandlas de olika försäkringssystemen i Nederländerna. Alla kontant- och vårdförmåner och hur man kan få dem tas upp.

2. Sjukdom och havandeskap

A. VÅRDFÖRMÅNER

Hälso- och sjukvård täcks av två olika försäkringssystem som kompletterar varandra: sjukförsäkringen och lagen om särskilda vårdkostnader (*Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten, AWBZ*).

● Vem är försäkrad?

I princip omfattas alltid alla anställda med en lön som inte överstiger ett visst belopp, som fastställs en gång om året, av sjukförsäkringen. Detsamma gäller egenföretagare som är försäkrad enligt WAZ och med en beskattningsbar inkomst som inte överstiger ett visst maximibelopp (19 058,77 euro (42 000 gulden) den 1 januari 2000). Vidare kan en person som är bosatt i Nederländerna och som uppbär en löpande socialförsäkringsförmån vara sjukförsäkrad. Under vissa omständigheter är också familjemedlemmar medförsäkrade. I allmänhet förblir man sjukförsäkrad även när man fyllt 65 år, om man var försäkrad när man uppnådde den åldern.

När du är inskriven vid en sjukkassa har du rätt till sjukvård. Från sjukkassan får du ett försäkringsbevis som utgör din legitimation som försäkrad när du ansöker om förmåner.

Alla som bor eller arbetar i Nederländerna är AWBZ-försäkrade. En försäkrad har rätt till vård när han är inskriven vid en AWBZ-försäkringsinstitution. Vid anmälan till en sjukkassa skrivs man automatiskt in i AWBZ-försäkringen.

● Förmåner

Sjukkassan kan upplysa om alla vårdförmåner du har rätt till enligt lagen om sjukförsäkring (*ziekenfondswet*) och AWBZ.

● Förmåner för försäkrade enligt lagen om sjukförsäkring

Läkar- och specialistvård

Denna förmån omfattar följande:

— Läkar- och specialistvård som ges av eller på uppdrag av ett sjukhus i öppen eller sluten vård och i den lägsta avgiftsklassen, omvårdnad, paramedicinsk behandling och läkemedel. Här ingår också vissa former av transplantation och ersättning av kostnader för det lämpligaste transplantationsmaterialet.
— Läkar- och specialistvård som ges utanför sjukhusen.

Förlossningsvård

Förlossningsvård ges i allmänhet av en barnmorska. Endast då det inte finns någon barnmorska till hands eller då det handlar om en akut situation, får en husläkare eller en specialist tillhandahålla förlossningsvården, antingen på en klinik eller ett sjukhus.

Läkemedel

Läkemedel omfattar mediciner, födoämnen för medicinskt bruk och förbandsmaterial. I princip får ersättningen för läkemedelskostnader inte överstiga en viss gräns då läkemedlen är terapeutiskt likvärdiga. Om en försäkrad väljer ett läkemedel vars pris överstiger den tillåtna gränsen måste den försäkrade själv betala mellanskillnaden.

Sjuktransport

Sjukkassan ersätter sjuktransport med ambulans, taxi eller privatfordon om det sker av medicinska skäl. Den behandlande läkaren utfärdar ett intyg. Hit räknas också ersättning för kostnader för allmänna transporter i den billigaste klassen om det gäller transport till eller från en hälsovårdsinrättning. I vissa fall kan sjukkassan medge särskilda transporter, t.ex. med helikopter.

- **Förmåner för försäkrade enligt AWBZ**

Sjukhusvistelse

Vård på sjukhus – såvida det inte är ett psykiatriskt sjukhus eller en psykiatrisk avdelning på ett allmänt sjukhus eller ett universitetssjukhus – betalas av AWBZ när vården ges under mer än ett år.

Vistelse och vård på en vårdinrättning eller en inrättning för människor med ett fysiskt funktionshinder

Vården omfattar vistelse, omvårdnad, behandling av vårdinrättningens läkare, rehabilitering, reaktivering, fysioterapi och sysselsättningsterapi. Vård för fysiskt funktionshindrade omfattar också vård i familj som anordnas och garanteras av vårdinrättningen.

Dagbehandling på en vårdinrättning

Dagbehandlingen på en vårdinrättning har som mål att skapa förutsättningar för den försäkrade att så länge som möjligt klara sig i sin invanda miljö. Den är avsedd för människor med fysiskt eller psykiskt funktionshinder som inte kan få all nödvändig behandling i sin hemmiljö.

Vård i hemmet

Vård i hemmet omfattar nödvändig vård, omsorg och handledning i den försäkrades hem i samband med sjukdom, konvalescens, invaliditet, ålderdom, dödsfall eller psykosociala problem. Dessutom ingår lån av sjukvårdsmateriel under högst 26 veckor.

Psykiatrisk vård på ett psykiatriskt sjukhus

Denna vård omfattar undersökning, rådgivning, behandling, observation och handledning. Dessutom ingår vård och omsorg dygnet runt i en terapeutisk miljö.

Mödra- och barnavård

Här ingår rådgivning, handledning och annan vård under graviditeten och regelbunden, systematisk undersökning av barnets hälsotillstånd under de första levnadsåren. Här ingår inte vård i samband med förlossningen i den mening som avses i genomförandeförordningen för sjukförsäkringen (*Verstrekkingenbesluit ziekenfondsverzekering*).

I princip täcker AWBZ kostnader för behandling, vård och omsorg vid långvarig eller allvarlig sjukdom.

B. SJUKPENNING FÖR ANSTÄLLDA

- **Rätt till sjukpenning för försäkrad**

Den som inte kan arbeta på grund av sjukdom eller olycksfall, har rätt till sjukpenning enligt lagen om sjukpenning (*Ziektewet*), dock inte i samband med arbetsoförmåga då man enligt *Burgerlijk Wetboek* har rätt till sjuklön. Då arbetstagaren har ett anställningsavtal, måste arbetsgivaren generellt fortsätta löneutbetalningarna upp till ett visst belopp (153,07 euro (337,33 gulden) per dag) under högst 52 veckor. Arbetstagaren har rätt till 70 % av sin lön, eller åtminstone till den minimilön som enligt lag gäller för honom. Beroende på vad som har fastställts i ett anställningsavtal eller kollektivavtal kan arbetsgivaren skriftligen avtala om att tillämpa två karensdagar.

Arbetstagaren har rätt till sjukpenning om anställningen upphör den första sjukdagen eller under en period som sammanfaller med den obligatoriska utbetalningen av lönen. Då anställningen upphör utbetalas sjukpenning direkt, om minst två karensdagar har fullgjorts. Till denna kategori hör också viss extra arbetskraft och arbetstagare vars anställningsavtal är tidsbegränsat. Övriga här rätt till sjukpenning från första sjukdagen.

Arbetstagare som har rätt till sjukpenning måste snarast möjligt (senast den andra sjukdagen) sjukanmäla sig hos arbetsgivaren så snart han på grund av sjukdom måste upphöra med sitt arbete eller inte kan komma till sitt arbete. Arbetsgivaren informerar arbetstagaren om vilka regler som gäller för sjukskrivning.

Arbetstagaren måste se till att det finns möjlighet till kontroll. Han måste i princip vara hemma under den tid som anges i kontrollföreskrifterna.

Arbetstagare som har rätt till sjukpenning och vars arbetsoförmåga skall kontrolleras av en behörig institution måste rätta sig efter det nationella socialförsäkringsinstitutets (*LISV*) föreskrifter.

Utbetalningen av sjukpenning upphör under alla förhållanden den första dagen i den månad då den försäkrade fyller 65 år. Därefter har man rätt till ålderspension.

- **Rätt till sjukpenning efter försäkringens upphörande**

Om man blir sjuk mindre än en månad efter det att försäkringen upphört, föreligger under vissa förutsättningar också rätt till sjukpenning. Denna sjuk-

penning utbetalas av den behöriga institution till vilken din senaste arbetsgivare var ansluten.

Har sjukpenning beviljats, föreligger också rätt till vårdförmåner.

- **Rätt till sjukpenning efter flytt från Nederländerna**

Om du har flyttat från Nederländerna för gott för att bosätta dig i en annan medlemsstat, har du under vissa förutsättningar också rätt till sjukpenning vid sjukdom som inträffar inom en månad efter det att den nederländska försäkringen upphört att gälla. Sjukpenningen kan endast överföras till EU/EES-länderna, Nederländska Antillerna, Aruba eller ett land som Nederländerna slutit avtal med.

Du har dock ingen rätt till förmåner från den nederländska försäkringen, om du har rätt till sjukpenning enligt lagstiftningen i ditt nya bosättningsland. Skulle du insjukna inom en månad räknat från den dag då den nederländska sjukförsäkringens upphörde, måste du

— meddela detta skriftligen till din senaste arbetsgivare i Nederländerna och

— skicka anmälan till sjukförsäkringsinstitutionen på din bosättningsort.

Du bör uttryckligen nämna att du önskar ansöka om ersättning enligt den nederländska lagen om sjukpenning (*Ziektewet*). Ange också hos vilken försäkringsinstitution du har varit försäkrad och be försäkringsinstitutionen på din bosättningsort att skicka in en ansökan om sjukpenning till den behöriga institutionen.

Om du har rätt till sjukpenning, kan den behöriga institutionen med jämna mellanrum kalla dig till läkarundersökning.

C. KONTANTFÖRMÅNER OCH VÅRDFÖRMÅNER VID HAVANDESKAP

- **För den försäkrade**

En försäkrad arbetstagare i Nederländerna har vid graviditet rätt till en havandeskapspenning (*zwangerschapsuitkering*) som är uppgår till 100 % av lönen i 16 veckors tid. Ersättningen utbetalas av den institution som arbetsgivaren tillhör. För att få ersättning måste du först skicka in en så kallad havandeskapsförklaring (*zwangerschapsverklaring*) till den behöriga institutionen. Om du efter denna ersättningsperiod fortfarande är arbetsoförmögen till följd av graviditeten eller nedkomsten, utbetalas samma ersättning (100 % av daglönen) under ytterligare högst 52 veckor. Även om du blir sjuk på grund av havandeskapet före moderskapsledigheten, betalar den behöriga institutionen sjukpenning, likaså upp till 100 % av daglönen.

I förmånerna ingår också kostnadsfri förlossningshjälp och viss ersättning för vård av barn (*kraamzorg*) genom sjukkassan, för den som är försäkrad enligt den nederländska sjukförsäkringen. Din sjukkassa kan ge upplysningar om detta. Vill du utnyttja en särskild förlossningsvård (*kraamcentrum*) skall du vända dig till en särskild organisation (*kruisvereniging*) senast fem månader före den beräknade nedkomsten.

- **För familjemedlemmar som är bosatta i Nederländerna**

Hustrur och döttrar, som är medförsäkrade i den nederländska sjukförsäkringen har också rätt till kostnadsfri förlossningshjälp och viss ersättning för vård av barn. Senast fem månader före den beräknade nedkomsten måste man ta kontakt med en särskild organisation (*kruisvereniging*).

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

I Nederländerna finns ingen särskild försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdom. Vid arbetsoförmåga till följd av ett olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, gäller samma regler som vid sjukdom (se avsnitt 2.B). Därefter kan rätt till invaliditetspension gälla (se avsnitt 4).

Egenföretagare som bor i Nederländerna är försäkrade enligt lagen om invaliditetsförsäkring för egenföretagare (*Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen,* WAZ). Enligt denna lag har du rätt till en fast ersättning efter 52 veckors inkomstbortfall på grund av total eller partiell arbetsoförmåga (se avsnitt 4).

Du har också rätt till vårdförmåner från sjukkassan, om dina inkomster inte överstiger att fastställt belopp. Detta gäller såväl vid obligatorisk som frivillig försäkring (se avsnitt 2, Sjukdom och havandeskap).

4. Invaliditet

- **Arbetstagare som bor i Nederländerna**

Om du varit sjuk i 52 veckor har du under vissa förutsättningar rätt till ersättning enligt lagen om invaliditetsförsäkring (*Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering,* WAO). Detta gäller om du efter 52 veckor fortfarande är arbetsoförmögen. Ersättningen beviljas av den institution som arbetsgivaren tillhör.

Ersättningens storlek och varaktighet beror på ålder och graden av arbetsoförmåga. Om du fyllt 33 år när invaliditetsersättningen börjar utbetalas, får du under en viss period en ersättning som utgår från din senaste lön. Denna period varar från sex månader för personer i åldersgruppen 33–37 år till

sex år för personer som är 58 år och äldre. Hur stor procentandel av din senaste lön som du får ut som ersättning beror på graden av arbetsoförmåga. Procentsatsen varierar från 14 % av daglönen vid en arbetsoförmåga på 15–25 % till 70 % av daglönen vid en arbetsoförmåga på 80–100 %. Daglönen är dessutom bunden till en fast övre gräns. I särskilda fall kan procentsatsen på 70 % ökas till 100 %, nämligen om du behöver kontinuerlig vård och tillsyn.

Om du fortfarande är arbetsoförmögen efter denna första period med invaliditetsersättning, har du rätt till en ersättning som varje gång gäller under en femårsperiod, fram till 65-årsdagen. Grundbeloppet på denna ersättning beräknas på basis av den officiella minimilönen och graden av arbetsoförmåga. I regel får du dessutom ett tillägg som är beräknat på grundval av din senaste lön och din ålder då du blir arbetsoförmögen.

I maj utbetalas ett semestertillägg på 8 %, och ersättningsbeloppen anpassas till den allmänna löneutvecklingen. Invaliditetsersättningen kan ändras om arbetsförmågan förbättras eller försämras.

Bestämmelser och åtgärder för att främja att WAO-anslutna kan återvända till arbetslivet finns i lagen om återanpassning av arbetshandikappade (*Wet op de (re)integratie arbeidsgehandicapten*) och lagen om integrering av arbetssökande (*Wet inschakeling werkzoekenden*).

Invaliditetsersättningen upphör

— första dagen i den månad den försäkrade fyller 65 år,

— om arbetsförmågan är mindre än 15 %,

— första dagen i första månaden efter den försäkrades dödsfall (beträffande ersättning vid dödsfall, se avsnitt 6).

Det är den behöriga institutionen som skall bedöma om den försäkrade är arbetsoförmögen och i så fall i vilken grad. För att kunna göra denna bedömning kan institutionen kalla till läkarundersökning. Efter ett års invaliditetsersättning görs en ny läkarundersökning.

Den som varit försäkrad i en eller flera medlemsstater, måste genast meddela detta till den behöriga institutionen. Därvid skall om möjligt även vissa uppgifter lämnas, bl.a. namn och adress till den aktuella försäkringsinstitutionen. Ersättningsbeloppet beräknas då enligt gemenskapsbestämmelserna.

En försäkrad arbetstagare som uppbär invaliditetsersättning för en arbetsoförmåga på 45 % eller mer, omfattas i regel av den obligatoriska sjukförsäkringen (*ziekenfondsverzekering*). Din behöriga institution kan informera om detta.

Om du uppbär invaliditetsersättning i Nederländerna och återvänder till ditt hemland eller flyttar till en annan medlemsstat

Så länge du uppfyller villkoren kan du behålla invaliditetsersättningen. För att undvika problem är det tillrådligt att du i god tid informerar din behöriga institution och din sjukkassa om avresan.

Om du blir arbetsoförmögen när du inte längre är försäkrad i Nederländerna

Det är möjligt att du i detta fall ändå har rätt till invaliditetsersättning från Nederländerna. Detta beror på vilket slags invaliditetsersättning du är berättigad till i det land där du är bosatt. I de flesta fall minskas den nederländska invaliditetsersättningen. I regel måste du ansöka om invaliditetsersättning i det land där du bor. Du skall meddela den institution där du ansöker om denna ersättning att du också har varit försäkrad i Nederländerna. Denna institution skall i vissa fall informera sig i Nederländerna, om du också har rätt till en invaliditetsersättning och upplysa dig om detta.

Egenföretagare

Egenföretagare är försäkrade mot invaliditet enligt lagen om invaliditetsförsäkring för egenföretagare (*Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen,* WAZ). Under vissa förutsättningar som gäller ålder och inkomst har egenföretagaren rätt till WAZ-ersättning efter 52 veckors total eller partiell arbetsoförmåga.

Ersättningen är baserad på inkomsten under räkenskapsåret innan arbetsoförmågan uppkom. Dessutom baseras WAZ-ersättningen på graden av arbetsoförmåga.

Utbetalningarna görs månadsvis av den behöriga institution som den försäkrade tillhör. Ansökan om ersättning skall göras till denna institution på en blankett som finns på alla postkontor.

För närmare upplysningar kan du vända dig till den behöriga institutionen.

5. Ålderdom

Om du bor eller arbetar i Nederländerna, är du försäkrad enligt den allmänna lagen om ålderspension (*Algemene Ouderdomswet,* AOW). I regel har alla män och kvinnor rätt till ålderspension när de fyller 65 år.

Pensionerna består av fasta belopp som två gånger om året anpassas till löneutvecklingen. Pensionerna utbetalas en gång i månaden. Vidare utbetalas ett semestertillägg i maj varje år.

De fasta pensionsbeloppen minskas för varje år under vilket du inte varit försäkrad. Det innebär att

du för varje helt år som du har bott eller arbetat i Nederländerna intjänar 2 % av den totala pensionen.

Under vissa förutsättningar är det även möjligt att teckna en frivillig AOW-försäkring i utlandet. Upplysningar om detta kan inhämtas från socialförsäkringsbankens avdelning för frivillig försäkring (*Sociale Verzekeringsbank, Kantoor Verzekeringen, Afdeling Vrijwillige Verzekering*), Van Heuven Goedhartlaan 1, Postbus 1100, 1180 BH Amstelveen (tfn (31-20) 656 56 56). Ansökan måste göras i god tid, dvs. senast ett år efter det att man har flyttat utomlands eller inom ett år efter det att man har rest till Nederländerna för att bosätta sig eller arbeta där. Make/maka eller sammanboende som är bosatt i ursprungslandet är dock inte försäkrad.

När att du får ålderspension och slutar arbeta omfattas du i Nederländerna ofta också av en obligatorisk sjukförsäkring. Din sjukkassa kan informera dig om detta.

Hur ansöker man om pension?

Om du är bosatt i Nederländerna får du några månader innan du fyller 65 år en särskild blankett, på vilken du ansöker om ålderspension hos socialförsäkringsbanken (*Sociale Verzekeringsbank*). Om det av ansökan framgår att du tidigare varit försäkrad i andra medlemsstater, ansöks vid behov i ditt namn om ålderspension i dessa länder. De utländska pensionerna beräknas enligt gemenskapsbestämmelserna. Beviljas en sådan pension, får du besked om detta via socialförsäkringsbanken. Storleken på den nederländska ålderspensionen påverkas inte av att en utländsk förmån har beviljats.

Den nederländska ålderspensionen utbetalas från och med första dagen i den månad då du fyller 65 år. Om din ansökan lämnas in mer än ett år senare, kan detta vara ekonomiskt ofördelaktigt för dig.

Pensioner till personer som bor i en annan medlemsstat

Även om du bor i en annan medlemsstat har du fortsatt rätt till den ålderspension som du har tjänat in i Nederländerna. Du kan ansöka om denna pension hos pensionsinstitutionen i det land där du är bosatt. Samma institution kan också upplysa dig om du har rätt till sjukvård i det landet.

6. Efterlevandeförmåner

Så länge du bor eller arbetar i Nederländerna omfattas du av den nederländska efterlevandeförsäkringen.

Du kan vara frivilligt försäkrad om du inte längre bor eller arbetar i Nederländerna. En ansökan om frivillig försäkring måste inlämnas inom ett år efter flytten utomlands. Närmare upplysningar lämnas av socialförsäkringsbanken, byrån för försäkringar, avdelningen för frivilliga försäkringar (*Sociale Verzekeringsbank, kantoor Verzekeringen, afdeling Vrijwillige verzekering*), Postbus 1100, 1180 BH Amstelveen (tfn (31-20) 656 56 56).

Från efterlevandeförsäkringen, som regleras i den allmänna lagen om efterlevande (*Algemene Nabestaanden Wet, ANW*), utbetalas olika förmåner, däribland ett omvårdnadsbidrag.

Efterlevande till en försäkrad person har rätt till efterlevandepension, om han eller hon är född före den 1 januari 1950 eller vid tidpunkten för den försäkrades dödsfall

— har ett ogift barn under 18 år eller är gravid,

— är arbetsoförmögen (icke är i stånd att med lämpligt arbete tjäna 55 % av en normal lön).

Till den efterlevandes barn under 18 år räknas förutom egna barn även fosterbarn, dvs barn som försörjs eller uppfostras som egna barn. Efterlevandepensionen upphör när den efterlevande inte längre har något ogift barn eller inte längre är arbetsoförmögen.

Pensionen upphör under alla omständigheter första dagen i den månad då den efterlevande fyller 65 år. I regel inträder då rätt till ålderspension.

I samband med omgifte, registrerat partnerskap eller sammanboende bortfaller rätten till efterlevandepension.

Rätten till efterlevandepension upphör endast delvis då en ANW-berättigad lever i ett gemensamt hushåll med en vårdbehövande i syfte att ge denne vård. Den efterlevande har då rätt till en inkomstprövad vårdersättning på 50 % av nettominimilönen. Detsamma gäller också då en ANW-berättigad själv är i behov av vård.

Efterlevandepensionen uppgår högst till 70 % av minimilönen och är relaterad till den efterlevandes inkomst.

Den förälder eller vårdnadshavare som har omvårdnaden om ett ogift barn under 18 år som mist ena föräldern, har rätt till partiell barnpension.

Den partiella barnpensionen upphör när det yngsta barnet fyller 18 år, då hushållet övertages av någon annan eller då föräldern eller vårdnadshavaren erhåller ålderspension på grundval av AOW. Barnpensionen upphör också om barnet adopteras av (den nye) maken/makan till den efterlevande föräldern.

Den partiella barnpensionen uppgår till 20 % av minimilönen och är inte inkomstprövad. En efterlevande med ett barn under 18 år kan således erhålla en ersättning som uppgår till högst 90 % av minimilönen.

Rätt till full barnpension föreligger i regel endast för barn, vars båda föräldrar har avlidit. De föräldralösa barnen måste vara under 16 år. Med dem likställs föräldralösa barn mellan 16 och 21 år som genomgår utbildning eller som under mer än 19 timmar per vecka sköter ett hushåll där det ingår minst ytterligare ett föräldralöst barn, samt 16- och 17-åriga föräldralösa barn som är arbetsoförmögna.

Ersättningarna är direkt kopplade till minimilönen och varierar med det föräldralösa barnets ålder. Det finns tre åldersgrupper: barn under 10 år, barn mellan 10 och 16 år samt barn mellan 16 och 21 år. Barnpensionen år inte beroende av eventuella andra inkomster.

Ersättningsbeloppen justeras två gånger om året i förhållande till löneutvecklingen. Utbetalning sker en gång i månaden. Ett semestertillägg utbetalas i maj varje år.

När en försäkrad avlider måste hans eller hennes efterlevande snarast möjligt ansöka om efterlevandepension respektive (partiell) barnpension hos socialförsäkringsbanken. Inges ansökan mer än ett år efter att den försäkrade avlidit, kan detta medföra ekonomiska nackdelar.

Ersättningar kan även beviljas efterlevande eller föräldralösa barn som bor i en annan medlemsstat. Ansökningar kan inlämnas till den behöriga institutionen i det land där den efterlevande eller de föräldralösa barnen är bosatta. Genom denna institutions försorg sänds ansökan vidare till socialförsäkringsbanken.

Om efterlevandepension beviljats kan det dessutom föreligga rätt till barnbidrag. Socialförsäkringsbanken kan lämna närmare upplysningar också om detta.

Efterlevandepensionens storlek kan påverkas av efterlevandepensioner från ett annat land. Om det föreligger rätt till efterlevandepension från en annan medlemsstat, beräknas ersättningen enligt gemenskapsbestämmelserna.

Efterlevande som uppbär efterlevandepension eller tidsbegränsat efterlevandebidrag är i allmänhet försäkrade enligt den nederländska sjukkasseförsäkringen.

- **Ersättning vid dödsfall**

Även vid dödsfall som inträffar efter det att den nederländska försäkringen har upphört att gälla, kan det fortfarande föreligga rätt till en nederländsk efterlevandeförmån. Villkoren för detta är att den försäkrade omfattades av pensionsbestämmelser i en annan medlemsstat eller att den efterlevande maken/makan har rätt till efterlevandeförmån i en annan medlemsstat. Pensionens storlek beror bl.a. på de försäkringsperioder som den avlidne har fullgjort i Nederländerna. Man måste ansöka om förmånerna hos pensionsinstitutionen i det land där den efterlevande är bosatt. Genom denna institutions försorg sänds ansökan vidare till socialförsäkringsbanken.

Inges ansökan mer än ett år efter att den försäkrade avlidit, kan detta medföra ekonomiska nackdelar. Socialförsäkringsbanken utreder om villkoren för rätt till ersättning är uppfyllda och prövar också om det föreligger rätt till barnbidrag.

Efterlevandeförmånens storlek kan påverkas av motsvarande ersättning i ett annat land. Om rätt till efterlevandeförmån i en annan medlemsstat föreligger, beräknas förmånerna enligt gemenskapsbestämmelserna. Pensionsinstitutionen i bosättningslandet kan ge den efterlevande information om rätt till vårdförmåner vid sjukdom.

- **Ersättning vid dödsfall**

Om en arbetstagare avlider, utbetalas en ersättning till de efterlevande under de återstående dagarna av den månad då dödsfallet inträffade och under de två nästföljande månaderna. Ersättningen uppgår till 100 % av den daglön på vilken sjukpenningen var grundad. Om man får invaliditetsersättning (se avsnitt 4), utgår dessutom en ersättning vid dödsfall. Denna uppgår till 100 % av daglönen vid en arbetsoförmåga på 80 till 100 % och är likvärdig med invaliditetsersättningen vid en lägre grad av arbetsoförmåga.

7. Kompletterande tjänstepension

Arbetar du i Nederländerna, kan du även omfattas av ett kompletterande pensionssystem. Du kan få information hos din arbetsgivare om så är fallet och om vilka rättigheter som du har enligt detta pensionssystem.

För många näringslivssektorer i Nederländerna gäller ett obligatorisk tjänstepensionssystem. Detta gäller bl.a. metallindustrin, byggnadssektorn, måleribranschen, jordbruket, grafiska industrin, trädgårdsnäringen, den yrkesmässiga biltrafiken, handelsflottan, havsfisket, tekoindustrin och sjukvården. Sammanlagt finns det ca 60 obligatoriska tjänstepensionssystem.

Det är också möjligt att din arbetsgivare har en kompletterande tjänstepensionsplan som endast gäller för hans företag, eller att han har slutit avtal med ett försäkringsbolag.

Tillsynen över dessa kompletterande pensionsplaner utövas av Försäkringsinspektionen (*Verzekeringskamer*), John F. Kennedylaan 32, Postbus 929, 7301 BD Apeldoorn (tfn (31-55) 355 08 88).

Dessa kompletterande system regleras inte av bestämmelserna i rådets förordningar (EEG) nr 1408/71 och (EEG) nr 574/72. Beträffande de

rättigheter som följer av de kompletterande pensionssystemen kan följande upplysningar lämnas:

— Har du under minst ett år omfattats av ett kompletterande pensionssystem får du när detta upphört rätt till ålderspension vid lagstadgad pensionsålder. Om detta pensionssystem även omfattar efterlevandepensioner, har du också rätt till efterlevandeförmåner.

— Har du omfattats av ett kompletterande pensionssystem under kortare tid än ett år, finns det två möjligheter: antingen har du rätt till en pension enligt ovanstående redogörelse eller så återbetalas de avgifter du betalat in till ålderspensionsförsäkringen till dig. Vilken av dessa två möjligheter som gäller för dig beror på det pensionssystem som du har tillhört. Din arbetsgivare kan informera dig om detta. När du inte längre omfattas av detta system, får du som bevis ett intyg där de intjänade rättigheterna finns redovisade.

Om du lämnar Nederländerna för gott, föreligger en möjlighet att omvandla dina pensionsrättigheter till ett engångsbelopp. Hur man skall förfara beror på vilket pensionssystem som du omfattats av.

Ansökan om utbetalningar från kompletterande pensionssystem måste ställas till berörda tjänste- eller företagspensionskassor eller till det försäkringsbolag som administrerar systemet. Tvister angående av tillämpningen av ett kompletterande pensionssystem handläggs genom civilrättsligt förfarande.

8. Arbetslöshet

Om du blir ofrivilligt arbetslös i Nederländerna, har du rätt till arbetslöshetsersättning enligt lagen om arbetslöshet (*Werkloosheidswet,* WW).

För att få rätt till denna ersättning måste du under en period av 39 veckor före din första arbetslöshetsdag ha arbetat minst en dag i veckan i minst 26 veckor i Nederländerna. Om du inte uppfyller dessa villkor, medräknas de perioder då du varit försäkrad i en annan medlemsstat.

I arbetslöshetsförsäkringslagen anges följande tre ersättningar vid arbetslöshet:

— Inkomstrelaterad ersättning i högst fem år, beroende på tidigare yrkesverksamhet. För att ha rätt till denna ersättning krävs även att du under femårsperioden närmast före det år då din första arbetslöshetsdag inträffade har uppburit lön i minst 52 dagar om året i fyra års tid.

— Förlängd ersättning i högst två år (om du vid arbetslöshetens början är under 57 ½ år) eller i 3 ½ år (om du vid arbetslöshetens början är över 57 ½ år).

— Korttidsersättning i sex månader. Du har rätt till denna ersättning om du inte har rätt till långtidsersättning.

Om du inte uppfyller villkoren för arbetslöshetsersättning eller om du inte längre har rätt till ovanstående förmåner, kan du under vissa omständigheter ha rätt till en biståndsförmån från den kommun där du är bosatt. Storleken på denna ersättning beror på din familjesituation och på din och din eventuella partners inkomster.

● Storleken på arbetslöshetsersättningen

Den inkomstrelaterade ersättningen uppgår till 70 % av arbetstagarens tidigare daglön. Förlängd ersättning och korttidsersättning uppgår till 70 % av den åldersrelaterade lagstadgade minimilönen.

Om din ersättning blir lägre än minimilönen, kan du i vissa fall beviljas ett tillägg till ersättningen enligt lagen om ersättningstillägg (*Toeslagenwet*).

För att få rätt till arbetslöshetsersättning måste du omedelbart anmäla arbetslösheten till den behöriga institution som din arbetsgivare tillhör. Under arbetslöshetens första vecka måste du ansöka om ersättning hos samma institution. Därvid måste du visa upp ett bevis på att du är registrerad som arbetssökande vid arbetsförmedlingen. Om du inte följer dessa föreskrifter, kan din ansökan om ersättning avslås.

Ersättningen upphör under alla omständigheter första dagen i den månad, då du fyller 65 år. Du kan då i regel ansöka om ålderspension.

● Sjukdom under arbetslöshetsperioden

Om du blir sjuk medan du uppbär arbetslöshetsersättning, måste du anmäla detta direkt till den behöriga institution som betalar ut ersättningen.

Så länge du uppbär arbetslöshetsersättning, kvarstår i regel rätten till vårdförmåner vid sjukdom genom sjukkassan.

● Om du söker arbete utanför Nederländerna

Om du uppbär arbetslöshetsersättning i Nederländerna, men vill söka arbete i en annan medlemsstat, gäller gemenskapsbestämmelserna.

9. Familjeförmåner

Om du bor eller arbetar i Nederländerna, har du normalt rätt till barnbidrag från och med det första barnet. Barnbidrag beviljas för egna barn, styvbarn och fosterbarn, förutsatt att de är under 16 år och att du enligt nederländsk lagstiftning har försörjningsplikt för dem.

För barn som fyllt 16 år gäller därtill följande villkor: barnet måste studera, vara funktionshind-

rad eller arbetslös eller sköta hushållet för sina föräldrar. Även där gäller oftast försörjningskrav: beroende på i vilken omfattning föräldrarna svarar för försörjningen justeras barnbidragsbeloppet uppåt eller nedåt.

- **Referensdatum**

Avgörande för rätten till barnbidrag är att sökanden är försäkrad från och med första dagen (referensdatum) i det kvartal då ansökan gjordes. Från och med detta datum måste även villkoren för rätt till barnbidrag vara uppfyllda.

- **Storleken på barnbidraget**

Storleken på barnbidraget beror på familjens storlek och barnens ålder första dagen i varje kvartal (referensdatum).

- **Ansökan om barnbidrag**

För att få barnbidrag, måste du lämna in en fullständigt ifylld och undertecknad ansökan till socialförsäkringsbankens distriktskontor på din bostadsort. Ansökningsblanketter kan hämtas på samtliga postkontor och på socialförsäkringsbanken.

Efter den första ansökan måste alla förändringar som kan ha betydelse för rätten till barnbidrag meddelas till socialförsäkringsbankens distriktskontor. Barnbidraget betalas ut i slutet av varje kvartal.

Om barnen bor tillsammans med båda föräldrarna, kan ansökan göras av modern eller fadern. Är föräldrarna skilda eller bor på olika håll, måste ansökan göras av den förälder som har vårdnaden om barnen.

- **Barn som är bosatta i en annan medlemsstat**

Om dina barn har stannat kvar i en annan medlemsstat, tillämpas gemenskapsbestämmelserna. För närmare upplysningar kan du vända dig till socialförsäkringsbanken.

10. Ytterligare upplysningar

I en särskild broschyr med titeln *Sociale zekerheid in Nederland – Stand van zaken* (Social trygghet i Nederländerna – nuvarande läge) finns närmare upplysningar om gällande avgiftssystem och om storleken på pensioner och barnbidrag. Broschyren utkommer regelbundet och kan erhållas kostnadsfritt på nederländska, franska, engelska och tyska.

Du kan beställa broschyren från *Voorlichtingscentrum Sociale Verzekering,* Catharijnesingel 47, Postbus 19260, 3501 DG Utrecht, tfn (31-30) 230 67 55.

ÖSTERRIKE

1. Inledning

Denna del av vägledningen innehåller information om dina rättigheter och skyldigheter som anställd eller egenföretagare i Österrike när det gäller social trygghet. Ytterligare upplysningar lämnas av den behöriga försäkringsinstitutionen (avsnitt 2) eller av förbindelseorganen. Adresser och telefonnummer till förbindelseorganen, som har ansvaret för kontakterna med övriga medlemsstater inom EU i frågor som rör social trygghet, finns i avsnitt 11.

Du får här information om följande socialförsäkringsförmåner:

— Förmåner vid sjukdom och moderskap (avsnitt 3).

— Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 4).

— Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall (avsnitt 5, 6, 7).

— Omvårdnadsbidrag (avsnitt 8).

— Arbetslöshetsförmåner (avsnitt 9).

— Familjeförmåner (avsnitt 10).

Anmälan

Så snart du börjat arbeta vidtar arbetsgivaren de åtgärder som behövs för att anmäla dig till försäkringen. Anmälan görs till sjukkassan (*Krankenkasse*) och du omfattas då också av olycksfalls-, pensions- och arbetslöshetsförsäkringarna. Du får ett försäkringsnummer under vilket dina försäkringsperioder och den lön som avgifterna skall dras på registreras.

När anmälningsförfarandet är klart ger arbetsgivaren dig en kopia av anmälan, som bekräftats av sjukkassan.

För egenföretagare gäller särskilda anmälnings- och avgiftsbestämmelser, som du får närmare upplysningar om hos den socialförsäkringsinstitution du tillhör.

Avgifter

Är du anställd måste du betala in avgifter till sjukförsäkringen, arbetslöshetsförsäkringen och pensionsförsäkringen (invaliditet, ålderdom och dödsfall). Avgifterna uppgår till en fastställd procentsats av lönen. Arbetstagaren och arbetsgivaren betalar vardera halva avgiften. Men det är arbetsgivaren som har ansvaret för att avgifterna betalas in. Han drar av din avgiftsandel vid varje löneutbetalning.

Du behöver inte betala in några avgifter till olycksfallsförsäkringen (de betalas av arbetsgivaren) eller för familjeförmåner.

Egenföretagare skall betala in avgifter till sjuk-, olycksfalls- och pensionsförsäkringarna.

Avgifterna dras av på lönen (inklusive trettonde och fjortonde lönen) respektive på förvärvsinkomsten för egenföretagare (i förekommande fall på ett minimibelopp) upp till ett maximibelopp (*Höchstbeitragsgrundlage*), som fastställs varje år (2000: 3 139,47 euro (43 200 schilling) per månad 14 gånger per år, och för egenföretagare 3 662,71 euro (50 400 schilling) per månad). Procentsatserna för t.ex. tjänstemän är följande:

— 6,9 % sjukförsäkringsavgift.

— 1,4 % olycksfallsförsäkringsavgift.

— 6,0 % arbetslöshetsförsäkringsavgift.

— 22,8 % pensionsförsäkringsavgift.

2. Socialförsäkringsinstitutioner

De institutioner som nämns nedan är behöriga försäkringsinstitutioner inom de olika försäkringsgrenarna. För socialförsäkringskontakter med de övriga EU-länderna finns det särskilda förbindelseorgan. Om du har problem eller frågor som rör socialförsäkringen i Österrike eller i en eller flera andra medlemsstater, kan du vända dig till det behöriga förbindelseorganet. Adresserna till förbindelseorganen finns i avsnitt 11.

Sjukförsäkring (inklusive moderskap)

Som anställd är du sjukförsäkrad antingen hos den behöriga allmänna sjukkassan (*Gebietskrankenkasse*), som finns i varje delstat, försäkringsanstalten för österrikiska gruvarbetare (*Versicherungsanstalt des österreichischen Bergbaues*), försäkringsanstalten för de österrikiska järnvägarna (*Versicherungsanstalt der österreichischen Eisenbahnen*) eller försäkringsanstalten för offentligt anställda (*Versicherungsanstalt öffentlich Bediensteter*) och sjukförsäkringsinstitutioner för andra offentligt anställda. Som egenföretagare är du försäkrad hos näringslivets socialförsäkringsanstalt (*Sozialversicherungsanstalt der gewerblichen Wirtschaft*) eller böndernas socialförsäkringsanstalt (*Sozialversicherungsanstalt der Bauern*). För behandling på sjukhus ansvarar i regel delstatsfonderna (*Landesfonds*) som finns i alla delstater.

Olycksfallsförsäkring

Beroende på inom vilket område du är anställd eller verksam är du försäkrad hos den allmänna

olycksfallsförsäkringsanstalten (*Allgemeine Unfallsversicherungsanstalt*) (gäller också för egenföretagare), försäkringsanstalten för de österrikiska järnvägarna, försäkringsanstalten för offentligt anställda och olycksfallsförsäkringsinstitutioner för andra offentligt anställda eller hos böndernas socialförsäkringsanstalt.

- **Pensionsförsäkring**

När det gäller invaliditet, ålderdom och dödsfall kan du, beroende på anställning eller verksamhet, vara försäkrad hos en av följande institutioner:

— Pensionsförsäkringsanstalten för arbetare (*Pensionsversicherungsanstalt der Arbeiter*).
— Pensionsförsäkringsanstalten för tjänstemän (*Pensionsversicherungsanstalt der Angestellten*)
— Försäkringsanstalten för österrikiska gruvarbetare.
— Försäkringsanstalten för de österrikiska järnvägarna.
— Näringslivets socialförsäkringsanstalt.
— Böndernas socialförsäkringsanstalt.
— Offentliga arbetsgivare när det gäller de särskilda systemen för offentligt anställda.

- **Arbetslöshetsförsäkring**

Förmåner från arbetslöshetsförsäkringen tillhandahålls av arbetsmarknadsmyndigheten (*Arbeitsmarktservice*) och dess regionalkontor.

3. Sjukdom och moderskap

Sjukförsäkringen ger dig och dina förmånsberättigade familjemedlemmar skydd vid sjukdom och moderskap. Det finns följande förmåner:

— Vårdförmåner: sjukvård, läkemedel och undersökningar för tidig diagnostisering och förebyggande av sjukdomar (se del A).
— Sjukpenning (del B).
— Moderskapsförmåner (del C).

Om den försäkrade eller en familjemedlem avlider, kan de efterlevande vid behov få ett bidrag till begravningskostnaden som uppgår till högst 436,04 euro (6 000 schilling).

Följande personkategorier är obligatoriskt sjukförsäkrade:

— Anställda, inklusive lärlingar.
— Arbetslösa, som uppbär förmåner från arbetsmarknadsmyndigheten.
— Egenföretagare.
— Pensionärer och pensionssökande.

Personer som har en inkomst under existensminimum (*Geringfügigkeitsgrenze*) (2000: 289,02 euro (3 977 schilling) per månad) är inte obligatoriskt försäkrade. Alla personer som är bosatta i Österrike har rätt att försäkra sig frivilligt.

- **Familjeförsäkring**

De familjemedlemmar som är bosatta i Österrike har rätt till samma vårdförmåner från sjukförsäkringen som du själv. Med familjemedlemmar förstås i regel make/maka och barn under 18 år, eller under 27 år om de genomgår yrkesutbildning eller studerar. Villkoret är att familjemedlemmarna inte själva är sjukförsäkrade. Varje ändring av förhållandena som kan ha betydelse för beviljandet av förmåner måste omedelbart meddelas till sjukförsäkringsinstitutionen. Från och med den 1 januari 2001 är familjemedlemmar, med undantag av barn och barnbarn, avgiftsfritt ”medförsäkrade” i sjukförsäkringen endast om särskilda omständigheter föreligger, t.ex. vård av barn. För personer som inte uppfyller dessa villkor skall den försäkrade betala en särskild tilläggsavgift på 3,4 % till sjukförsäkringen.

Familjemedlemmar som är bosatta i en annan medlemsstat eller tillfälligt vistas där kan också ha rätt till förmåner från sjukförsäkringen. Du kan få närmare information hos din sjukförsäkringsinstitution om vilka regler som gäller för dessa förmåner.

A. VÅRDFÖRMÅNER FRÅN SJUKFÖRSÄKRINGEN

- **Förebyggande hälsoundersökningar**

När det gäller tidig diagnostisering av sjukdomar har du och dina familjemedlemmar rätt att i förebyggande syfte genomgå undersökningar för vissa sjukdomar:

— Undersökningar för tidig diagnostisering av sjukdomar hos barn och ungdomar tills de fyller 19 år.
— En årlig förebyggande undersökning för tidig diagnostisering av cancer, diabetes och hjärt- och kärlsjukdomar.

Sjukförsäkringsinstitutionerna ansvarar också för kurvistelser och rehabiliteringsåtgärder.

- **Läkarvård**

Så länge ni omfattas av försäkringen har du och dina familjemedlemmar rätt till behandling av allmänläkare, specialister och tandläkare.

Före behandlingen måste du uppvisa ett sjukförsäkringskort (*Krankenschein*) för läkaren. Kortet får du av din arbetsgivare eller av sjukförsäkringsinstitutionen. För varje sjukförsäkringskort och tandvårdskort (se avsnittet om tandvård och tandproteser) måste försäkrade inom försäkringssystemet för arbetstagare från och med den 1 januari 1997 betala en patientavgift på 3,63 euro (50 schilling) (undantag: barn, pensionärer, medel-

lösa). I akuta fall kan du behandlas av läkaren även utan detta kort. Du måste i så fall uppge vid vilken sjukförsäkringsinstitution du är försäkrad och i efterhand visa upp sjukförsäkringskortet.

Behandling utförs av läkare eller tandläkare som är anslutna till en sjukkassa (*Vertragsarzt* eller *Vertragszahnarzt*), vilket de flesta läkare är. Du kan välja läkare antingen när du påbörjar en behandling eller i början av varje kvartal (gäller de allmänna sjukkassorna, *Gebietskrankenkassen*) eller varje månad. En förteckning över dessa läkare får du från din sjukförsäkringsinstitution. Men du kan också välja en läkare som inte är ansluten till någon sjukkassa. Dina kostnader ersätts då upp till det belopp som sjukförsäkringsinstitutionen skulle ha betalat vid behandling av en kassaansluten läkare.

Om din läkare anser att du måste remitteras till specialist, särskild klinik eller liknande institution, utfärdar han en remiss (*Überweisungsschein*).

- **Läkemedel och hjälpmedel**

Läkemedel förskrivs av kassaläkaren och läkemedlen kan fås på alla apotek. Normalt betalar du en patientavgift som ligger på 3,27 euro (45 schilling) för varje recept (år 2000).

Sjukförsäkringsinstitutionen ersätter i regel kostnader för glasögon, proteser och andra hjälpmedel upp till ett visst belopp.

- **Tandvård och tandproteser**

Sjukförsäkringen ersätter kostnader för konservativa och kirurgiska behandlingar samt käkortopedisk behandling och nödvändiga tandproteser. Hela kostnaden för en tandprotes ersätts dock inte, utan den försäkrade får betala en del själv. Detta gäller också vid käkortopedisk behandling.

- **Hemsjukvård**

Hemsjukvård, som betalas av den sociala sjukförsäkringen, omfattar vissa medicinska tjänster som tillhandahålls av legitimerade sjuksköterskor eller vårdare och som ordinerats av läkare (t.ex. injektioner, specialkost och såromläggning).

- **Sjukhusvård**

Om sjukdomen kräver sjukhusbehandling så har du rätt till detta. Vården ges på närmaste sjukhus enligt avtal som slutits mellan sjukförsäkringsinstitutionerna och sjukhusen.

Vård på sjukhus beviljas utan tidsbegränsning i den allmänna avgiftsklassen.

Familjemedlemmar som omfattas av försäkringssystemet för arbetstagare betalar under de första fyra veckorna 10 % av vårdkostnaden. Den försäkrade själv betalar bara en ringa avgift per dag till sjukhuset (för högst 28 kalenderdagar per år).

Från och med den femte veckan är sjukhusvården gratis för den försäkrade och för familjemedlemmarna. Sjukförsäkringsinstitutionen betalar också kostnaden för sjuktransport.

För poliklinisk behandling på sjukhus skall man från och med den 1 januari 2001 betala en behandlingsavgift på 10,90 respektive 18,17 euro (150 respektive 250 schilling), dock högst 72,67 euro (1 000 schilling) per år (undantag: akutfall, förmåner vid moderskap, för medellösa osv).

- **Resekostnader**

Under vissa förutsättningar kan sjukförsäkringsinstitutionen helt eller delvis betala resekostnader som är nödvändiga för att den försäkrade skall kunna få medicinsk behandling.

B. SJUKPENNING

Om du blir arbetsoförmögen på grund av sjukdom har du som anställd rätt till sjukpenning (*Krankengeld*) från och med den fjärde dagen av arbetsoförmåga och högst 78 veckor för samma försäkringsfall.

Sjukpenningen beräknas på den senaste lönen (upp till en fastställd övre gräns). Den uppgår till 50 % av lönen och från och med den 43:e dagen till 60 %. Den kan dessutom höjas med en fastställd procentsats för make/maka och övriga familjemedlemmar, om detta föreskrivs i försäkringsinstitutionens bestämmelser. Sjukpenningen får sammanlagt inte överstiga 75 % av lönen.

Sjukpenning utbetalas inte så länge den sjukskrivne har fortsatt rätt till lön enligt arbetsrättsliga bestämmelser (full lön i 12 veckor, därefter hälften av lönen under en fastställd tid).

C. FÖRMÅNER VID MODERSKAP

Alla kvinnor som har rätt till förmåner från sjukförsäkringen (se avsnitt A) har också rätt till vårdförmåner under graviditet och efter nedkomst. Vid graviditet måste du ha ett moder-barn-pass (*Mutter-Kind-Pass*), som innehåller upplysningar om vilka undersökningar som görs före och efter nedkomsten. Vårdförmånerna vid moderskap är följande:

— Läkarbesök och hjälp av barnmorska under havandeskapet och efter nedkomsten.
— Hjälp av barnmorska vid förlossningen, vid behov också av läkare.
— Läkemedel och andra hjälpmedel.
— Vård på sjukhus eller förlossningsklinik under högst tio dagar (om det tillstöter komplikationer under graviditeten eller i samband med nedkomsten som kräver längre sjukhusvistelse beviljas även detta).

Kvinnor som är anställda har rätt till moderskapspenning (*Wochengeld*) för de perioder som de inte får arbeta (i princip åtta veckor före och åtta veckor efter förlossningen). Moderskapspenningen beräknas på grundval av nettolönen de senaste tre månaderna.

Moderskapspenning utbetalas inte så länge kvinnan har fortsatt rätt till lön.

I detta sammanhang bör det också nämnas att kvinnor nu har rätt till provrörsbefruktning i Österrike. Villkoren för rätt till förmåner i samband med detta regleras i en särskild lag.

4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Olycksfallsförsäkringen täcker arbete och resor till och från arbetet. Skyddet omfattar såväl förebyggande av olycksfall som ersättning vid skada. Olycksfall i arbetet skall omedelbart anmälas till arbetsgivaren, som i sin tur är skyldig att anmäla olycksfallet till olycksfallsförsäkringen.

Alla som har ett anställningsavtal eller genomgår en lärlingsutbildning samt de flesta egenföretagare är obligatoriskt försäkrade. Olycksfallsförsäkringen omfattar också skolelever och högskolestuderande.

När det gäller förebyggande av olycksfall i arbetet finns det särskilda föreskrifter som ålägger arbetsgivaren att utrusta och underhålla arbetsplatsen så att de anställda skyddas mot olycksfall och arbetssjukdomar. Dessa föreskrifter måste strikt följas.

Vid skada kan följande förmåner beviljas:

— Första hjälpen och medicinsk behandling.

— Kontantförmåner under en kortare period.

— Medicinska, arbetslivsinriktade och sociala rehabiliteringsåtgärder.

— Arbetsskadelivränta (*Versehrtenrente*).

— Efterlevandepension och begravningshjälp vid dödsfall.

— Särskild skadeersättning (*Integritätsabgeltung*).

Det måste ha skett ett olycksfall i arbetet eller på väg till eller från arbetet för att dessa förmåner skall beviljas. Arbetssjukdomar likställs med olycksfall i arbetet.

● Medicinsk behandling och kontantförmåner under en kortare period

Medicinsk behandling omfattar läkarvård, läkemedel och hjälpmedel som t.ex. proteser samt vård på sjukhus eller på annan särskild vårdinrättning.

I första hand utges samma kontantförmåner som vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom (sjuklön eller sjukpenning). Men om arbetsskadelivräntan skulle vara högre, utbetalas också mellanskillnaden. Vid vård på sjukhus eller särskild vårdinrättning har man rätt till familjepenning (*Familiengeld*) eller dagpenning (*Taggeld*), då arbetsskadelivräntan inte utbetalas i sådana fall.

● Rehabilitering

Arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder omfattar framför allt:

— Hjälp att få eller att behålla ett arbete.

— Fortbildning och omskolning

Under utbildningsperioden utbetalas rehabiliteringspenning (*Übergangsgeld*).

Sociala rehabiliteringsåtgärder omfattar stöd av olika slag (t.ex. handikappanpassning av bostaden eller insatser för att underlätta förflyttning).

● Arbetsskadelivränta

Efter perioden med arbetsoförmåga (senast från och med den 27:e veckan) utbetalas en arbetsskadelivränta (*Versehrtenrente*), om förvärvsförmågan under mer än tre månader är nedsatt med minst 20 % (för skolelever och studerande 50 %) till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. Om förvärvsförmågan är nedsatt med 100 %, utbetalas ett månadsbelopp som uppgår till 66 2/3 % av beräkningsunderlaget (i princip genomsnittet av den försäkrade inkomsten under det senaste året). I annat fall utbetalas ett månadsbelopp som motsvarar graden av funktionsnedsättning. Arbetsskadelivräntan utbetalas 14 gånger om året (12 månadsbelopp samt särskilda utbetalningar i maj och oktober).

Utöver arbetsskadelivräntan kan i förekommande fall också ett tillägg för gravt funktionshindrade (*Zusatzrente für Schwerversehrte*) utbetalas. Det uppgår till 20 % av arbetsskadelivräntan och till 50 % om arbetsförmågan är nedsatt med mer än 70 %. För varje underhållsberättigat barn under 18 år (under 27 år vid studier eller yrkesutbildning) utbetalas ett barntillägg som uppgår till 10 % av arbetsskadelivräntan. Villkoret för att dessa tillägg skall utbetalas är att din förvärvsförmåga är nedsatt med minst 50 %.

Om du behöver vård på grund av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom, kan du utöver arbetsskadelivräntan också få omvårdnadsbidrag (*Pflegegeld*).

Om arbetsskadan uppkommit till följd av grovt åsidosättande av arbetarskyddsföreskrifterna, utbetalas förutom arbetsskadelivräntan också ett engångsbelopp som kompensation för den skada av den fysiska och psykiska integriteten som du åsamkats (*Integritätsabgeltung*).

Under vissa förutsättningar kan ett engångsbelopp utbetalas i stället för en arbetsskadelivränta.

Efterlevandepensioner

Make/maka till en försäkrad som avlidit till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom har rätt till efterlevandepension (*Hinterbliebenenrente*) från olycksfallsförsäkringen. Den uppgår till 40 % av den avlidnes beräkningsunderlag (*Bemessungsgrundlage*) om den efterlevande har uppnått normal pensionsålder eller själv är arbetsoförmögen till minst 50 %. Om den efterlevande är yngre uppgår pensionen till 20 % av beräkningsunderlaget.

Barn under 18 år (under 27 år vid studier och yrkesutbildning) får barnpension (*Waisenrente*). Barn som mist en förälder får 20 %, barn som mist båda föräldrarna får 30 % av den försäkrades beräkningsunderlag.

Begravningshjälp

Ersättning för en del av begravningskostnaderna utbetalas till den som har betalat begravningen för en försäkrad som avlidit till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom.

5. Invaliditet

Försäkrade

Alla som är försäkrade på grundval av anställning eller lärlingsplats och har en inkomst som ligger över existensminimum (2000: 289,02 euro (3 977 schilling) per månad), samt de flesta egenföretagare, är genom den allmänna pensionsförsäkringen också obligatoriskt försäkrade mot invaliditet. Alla som inte är obligatoriskt försäkrade har, om de är bosatta i Österrike, möjlighet att frivilligt skriva in sig i pensionsförsäkringen. När en obligatorisk försäkring upphör kan den förlängas på frivillig basis, oberoende av var den försäkrade är bosatt.

Det är också värt att notera att man i princip alltid måste ansöka om en pension. Ansökan skall lämnas in till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen (se avsnitt 2).

Invaliditetsgrad

— Tjänstemän och arbetare som huvudsakligen arbetat inom yrken där det krävs utbildning: nedsättning av arbetsförmågan av medicinska skäl till mindre än hälften av den arbetsförmåga som en frisk försäkrad i samma yrke har (*Berufsschutz*).

— Egenföretagare: varaktig oförmåga av medicinska skäl att utföra regelbundet förvärvsarbete.

— Övriga försäkrade: oförmåga av medicinska skäl att genom arbete på den öppna arbetsmarknaden få en lön som utgör minst hälften av den lön som en frisk försäkrad får för samma arbete.

— Försäkrade över 57 år som på grund av sjukdom eller annan skada eller nedsättning av den fysiska eller psykiska funktionsförmågan inte är i stånd att utföra ett arbete som han eller hon utfört minst 120 kalendermånader av de senaste 180 kalendermånaderna före den dag arbetsoförmåga inträdde (*Stichtag*).

Intjänandetid

För att du skall få förmåner från den österrikiska pensionsförsäkringen krävs ett visst antal försäkringsperioder. Som försäkringsperioder räknas följande:

— Avgiftsperioder på grundval av obligatorisk eller frivillig försäkring.

— Ersättningsperioder (*Ersatzzeiten*), t.ex. perioder när du uppburit förmåner från arbetslöshetsförsäkringen eller haft sjukpenning, fullgjort värnplikts- eller krigstjänstperioder eller barnavårdsperioder, som i Österrike är högst fyra år per barn. För att perioder med skolgång eller studier skall bli pensionsgrundande krävs det att du betalat in motsvarande avgifter i efterhand. Dessa perioder räknas då som avgiftsperioder inom den frivilliga försäkringen.

Om det inte finns några specialvillkor som skall uppfyllas, så har man rätt till alla förmåner från pensionsförsäkringen om den så kallade ”eviga rätten” (”*ewige Anwartschaft*”) gäller. Villkoren för denna rätt är uppfyllda om man, oberoende av när försäkringsperioderna infallit i tiden, har fullgjort antingen 180 avgiftsmånader eller 300 försäkringsmånader (ersättningsmånader dock endast från och med 1.1.1956).

Om den ”eviga rätten” inte är intjänad har man rätt till förmåner vid invaliditet om man har fullgjort 60 försäkringsmånader under de senaste 120 kalendermånaderna. Om invaliditeten inträder efter det att man fyllt 50 år, så ökas denna intjänandetid med en försäkringsmånad för varje månad och kalendermånaderna med två månader för varje månad (upp till 180 månader under de senaste 360 kalendermånaderna när man fyller 60 år).

Pensionens storlek

Pensionens storlek beror i princip på två faktorer:

— Storleken på de avgifter som betalats in (beräkningsunderlaget räknas fram på ett genomsnitt av de 180 ”bästa” avgiftsmånaderna, varvid avgifter som betalats in tidigare justeras i förhållande till den ekonomiska utvecklingen).

— Försäkringsperiodernas längd (2 % av beräkningsunderlaget per år, högst 80 %).

Ersättningsperioder på grund av barnavård medför att pensionen höjs med ett fast belopp. Om pensionen sammanräknad med övriga inkomster är lägre än en fastställd referensnivå (*Richtsatz*) så beviljas ett kompensationstillägg för personer som är bosatta i Österrike (referensnivå 2000: 604,06 euro (8 312 schilling) för ensamstående och 861,83 euro (11 859 schilling) för makar).

De österrikiska pensionerna utbetalas 14 gånger per år (12 månadsutbetalningar och särskilda utbetalningar i maj och oktober).

Personer i behov av vård kan också få omvårdnadsbidrag (*Pflegegeld*) utöver pensionen (se avsnitt 8). Om invaliditeten inträder före 56 ½ års ålder uppgår pensionen till högst 60 % av beräkningsunderlaget.

Specialbestämmelser för gruvarbetare

Det finns ett särskilt försäkringssystem för gruvarbetare. För närmare upplysningar om detta kan du vända dig till försäkringsanstalten för österrikiska gruvarbetare (*Versicherungsanstalt des österreichischen Bergbau*).

Rehabiliteringsåtgärder

Pensionsförsäkringsinstitutionerna kan bevilja olika medicinska, arbetslivsinriktade och sociala rehabiliteringsåtgärder för att återställa de försäkrades prestationsförmåga och för att göra det möjligt för dem att återgå till förvärvsarbete.

6. Ålderdom

Försäkrade

Vilka personer som är försäkrade för ålderdom och vilka krav som ställs på ansökan behandlas i avsnitt 5.

Intjänandetid

Möjligheten att fullgöra intjänandetid även för ålderspensioner genom ”evig rätt” (”*ewige Anwartschaft*”) samt vilka försäkringsperioder som beaktas enligt österrikisk lagstiftning behandlas i avsnitt 5. Om det inte finns några ytterligare villkor som skall vara uppfyllda för rätt till förmån anses intjänandetiden vara fullgjord också om 180 försäkringsmånader intjänats under de senaste 360 kalendermånaderna.

Normal ålderspension

Denna pension beviljas för kvinnor vid 60 års ålder och för män vid 65 års ålder. Pensionsåldern för kvinnor kommer successivt att höjas till samma nivå som för män mellan 2024 och 2033.

Förtida ålderspension

Pensionsåldern för denna pension (*Vorzeitige Alterspension*) kommer att höjas från 55 till 56 ½ år för kvinnor och från 60 till 61 ½ år för män. Detta kommer att vara uppnått den 1 oktober 2002. Pensionsåldern för kvinnor kommer mellan 2019 och 2028 att successivt höjas till samma nivå som för män.

— Vid arbetslöshet: Du måste under de senaste 15 månaderna ha uppburit förmåner vid arbetslöshet eller sjukpenning i minst 52 veckor.

— Vid långvarig försäkringstid: Du måste ha fullgjort 450 försäkringsmånader.

— Delpension (*Gleitpension*)*:* Villkoret är att det finns försäkringsperioder i samma utsträckning som för förtida ålderspension vid långvarig försäkring samt att du har en deltidsanställning och fortfarande arbetar. Beroende på omfattningen av detta arbete utges pension med 50–80 %.

Det är dessutom fler villkor som avviker från de allmänna villkor som gäller för rätt till normal ålderspension, och det är därför bäst att kontakta den behöriga försäkringsinstitutionen för närmare upplysningar.

Med undantag av delpensionen (*Gleitpension*) dras de förtida ålderspensionerna in om man börjar förvärvsarbeta.

Pensionens storlek

Beträffande vilka faktorer som påverkar pensionens storlek hänvisas till avsnitt 5. För varje år tillgodoräknas 2 % av beräkningsunderlaget. Från och med den 1.1.2003 ökas antalet försäkringsmånader som skall beaktas vid fastställandet av beräkningsunderlaget för förtida ålderspension från 180 till 216 månader, beroende på personens ålder. Om pensionen tas ut innan personen fyllt 60 år (kvinnor) eller 65 år (män) minskas beloppet med tre procentenheter för varje år som föregår inträdet av normal pensionsålder.

Beträffande de särskilda förmånerna för gruvarbetare se avsnitt 5.

7. Efterlevandeförmåner

Försäkrade

Vilka personer som är försäkrade för efterlevandepension och vilka krav som ställs på ansökan behandlas i avsnitt 5.

Intjänandetid

Intjänandetiden är densamma som för förmåner till följd av invaliditet (se avsnitt 5).

Änke- och änklingspension

Om den efterlevande maken/makan fyllt 35 år vid tidpunkten för den försäkrades dödsfall eller om det finns barn som fötts inom äktenskapet, utbetalas en pension (oberoende av vilka andra inkomster den efterlevande har) som är mellan 0 % och 60 % av den pension som den avlidne hade eller skulle ha haft rätt till (se avsnitt 5 eller 6). Också till denna pension kan ett utjämningstillägg respektive omvårdnadsbidrag beviljas (se avsnitt 5 och 8).

Barnpension

Barn som mist en av föräldrarna får en barnpension som uppgår till 24 % och barn som mist båda föräldrarna en pension som uppgår till 36 % av den pension som den avlidne försäkrade hade eller skulle ha haft rätt till (se avsnitt 5 och 6). Referensnivåerna för utjämningstillägg (*Ausgleichszulagenrichtsätze*) (se avsnitt 5) för barnpension beror på barnets ålder (2000: mellan 225,58 och 604,06 euro (mellan 3 104 och 8 312 schilling)). Också till barnpensioner kan ett omvårdnadsbidrag beviljas (se avsnitt 8).

Rätt till barnpension föreligger bara tills barnet fyller 18 år. Om det föräldralösa barnet studerar höjs åldersgränsen till maximalt 27 år.

8. Omvårdnadsbidrag (*Pflegegeld*)

Personer som uppbär statliga förmåner som t.ex. pensioner från den allmänna pensionsförsäkringen, pensioner för offentligt anställda eller pension på grund av arbetsskada och som på grund av funktionsnedsättning är i behov av ständig vård och tillsyn har rätt till omvårdnadsbidrag enligt lagen om omvårdnadsbidrag (*Bundespflegegeldgesetz*), om de är varaktigt bosatta i Österrike. Omvårdnadsbidragen beviljas av den institution som också beviljat grundförmånen (t.ex. pensionsförsäkringsinstitutionen) och ansökan skall därför göras till denna institution. Omvårdnadsbidrag utges på sju olika nivåer beroende på hur stort vårdbehovet är (år 2000 mellan 145,35 och 1531,51 euro (mellan 2 000 och 21 074 schilling) per månad 12 gånger per år). Om man inte uppbär några statliga förmåner som berättigar till omvårdnadsbidrag enligt lagen om omvårdnadsbidrag, kan delstaterna utbetala motsvarande belopp i form av socialbidrag.

9. Arbetslöshet

Alla anställda, lärlingar och hemarbetande personer som har en lön som överstiger existensminimum (*Geringfügigkeitsgrenze*) (2000: 289,02 euro (3 977 schilling) per månad) omfattas av arbetslöshetsförsäkringen.

Utredning och utbetalning av kontantersättning vid arbetslöshet handhas av arbetsförmedlingen (*Arbeitsmarktservice*). Ersättningar som utbetalas är framför allt

— arbetslöshetsersättning (*Arbeitslosengeld*) och
— akutersättning (*Notstandshilfe*).

Arbetsförmedlingen ger också information om rätt till förmåner, förmedlar arbete och ger arbetslösa stöd till utbildning och vidareutbildning.

Arbetslöshetsersättning

Du har normalt rätt till arbetslöshetsersättning om du är anställd och blir arbetslös och

— anmäler dig som arbetslös hos arbetsförmedlingen och ansöker om denna förmån,
— står till arbetsmarknadens förfogande, det vill säga du måste vara arbetsför och beredd att ta det arbete som erbjuds,
— har fullgjort en viss försäkringstid, vilket betyder att du måste ha arbetat minst 52 veckor under de senaste 24 månaderna före arbetslösheten och därvid omfattats av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Om du får arbetslöshetsersättning flera gånger minskas den tid du skall ha omfattats av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring till 26 veckor inom 12 månader. För ungdomar (under 25 år) är den erforderliga anställningstiden 26 veckor inom 12 månader.

Hur länge man har rätt till arbetslöshetsersättning beror på hur länge man varit anställd och på åldern. Ersättningen utbetalas under minst 20 veckor och ökas till

— 30 veckor om man har varit anställd tre år under en period på 260 veckor,
— 39 veckor under de senaste 520 veckorna, om man fyllt 40 år,
— 52 veckor om man har varit anställd nio år under en period på 15 år och fyllt 50 år,
— 78 veckor om man har varit anställd 15 år under en period på 25 år, och är 55 år (kvinnor) respektive 60 år (män) eller äldre.

Om du tackar nej till ett erbjudande om arbete eller en utbildningsåtgärd för att förbättra dina kvalifikationer, drabbas du av sanktioner i form av indragen arbetslöshetsersättning, varvid den period du är berättigad till ersättning förkortas med minst sex veckor. Arbetslöshetsersättning beviljas från och med ansökningsdagen. Men om du utan giltigt skäl har sagt upp dig från ditt arbete utbetalas arbetslöshetsersättningen fyra veckor senare.

- **Akutersättning**

Efter perioden med arbetslöshetsersättning kan du få akutersättning (*Notstandshilfe*), om du har behov av detta. Även för denna ersättning är villkoren att du skall vara arbetsför och beredd att ta det arbete som erbjuds. Men du måste också kunna påvisa att du befinner dig i en ekonomisk nödsituation. En sådan föreligger om livsnödvändiga behov inte kan tillgodoses med den inkomst familjen har.

- **Förfaranden**

Så länge du uppbär arbetslöshetsersättning är du skyldig att infinna dig hos arbetsförmedlingen på avtalade tider för att diskutera med din handläggare om hur det går att söka arbete.

Du är skyldig att omedelbart och utan särskild anmodan meddela arbetsförmedlingen om det skett några förändringar av din personliga eller av dina familjemedlemmars situation som kan påverka din rätt till förmåner (t.ex. att du börjar arbeta eller att din inkomstsituation förändras av andra orsaker).

Övriga förmåner

När du är arbetslös inbetalas avgifter för dig till sjuk- och pensionsförsäkringen från arbetslöshetsförsäkringen. Du är också försäkrad mot vissa olycksfall. Utbetalningen av lönegarantier (*Insolvenz-Ausfallgeld*) handhas av delstaternas socialförvaltningar (*Bundessozialämter*). Denna ersättning utbetalas vid ett företags konkurs eller likvidation för att skydda arbetstagarna mot inkomstförluster och lång väntan på utbetalning av innestående löner.

10. Familjeförmåner

A. FAMILJEBIDRAG

- **Berättigade till förmåner**

Österrikiska medborgare som har sitt hemvist eller är varaktigt bosatta i Österrike har rätt till familjebidrag (*Familienbeihilfe*) för sina barn, varmed avses egna barn, adoptivbarn och deras barn, styvbarn och fosterbarn, om barnen ingår i deras hushåll eller om de i huvudsak har ansvaret för barnens försörjning. Med österrikiska medborgare likställs bl.a. personer som omfattas av gemenskapsbestämmelserna om social trygghet.

- **Allmänna villkor**

Rätt till familjebidrag föreligger

— i princip tills barnet uppnår myndighetsåldern,

— för barn som genomgår yrkesutbildning eller fortbildning inom yrket på en yrkesskola i princip till högst 26 års ålder, men om barnet fullgjort militär- eller civiltjänst, fått barn eller är gravid på 26-årsdagen eller har betydande funktionshinder utbetalas familjebidrag till 27 års ålder,

— utan åldersgräns för barn som bedöms vara varaktigt arbetsoförmöget på grund av en funktionsnedsättning, som uppkommit innan barnet fyllt 21 år eller under yrkesutbildning efter detta, dock innan barnet fyllt 27 år.

Man har inte rätt till familjebidrag bl.a. när barnet fyllt 18 år och har egen inkomst som överstiger ett fastställt belopp per månad.

- **Storlek**

Storleken på familjebidraget beror på barnets ålder. Därtill beviljas ett extra bidrag om familjebidrag utges för två eller fler barn. Om det rör sig om ett barn med betydande funktionshinder höjs familjebidraget med ett fastställt belopp per månad.

- **Ansökan och utbetalning**

Familjebidrag beviljas bara efter ansökan. Det kan beviljas retroaktivt för fem år. Ansökan skall göras på en särskild blankett (för medborgare i EU- och EES-länder bifogas blankett E 401) till behörig skattemyndighet (*Finanzamt*), som också står till tjänst med närmare upplysningar om detta. Familjebidraget utbetalas av skattemyndigheten genom datoriserat förfarande varannan månad med början den första månaden som man har rätt till förmånen.

Den som uppbär familjebidrag är skyldig att meddela skattemyndigheten omständigheter som medför att rätten till förmånen upphör samt ändringar av de uppgifter som denna rätt grundar sig på inom en månad efter det att de fick kännedom om ändringarna.

B. ÖVRIGA FÖRMÅNER

- **Bonus genom moder-barn-pass**

Det rör sig här om ett engångsbelopp som utbetalas när barnet fyller ett år och om de läkarundersökningar under havandeskapet och av

barnet som föreskrivs i moder-barn-passet (*Mutter-Kind-Pass*) har genomförts. Rätt till denna förmån har den förälder som har huvudansvaret för vården av barnet (referensdatum är barnets första födelsedag). Denna förälder måste ha sitt hemvist i Österrike och barnet måste – med undantag av EU-området – vara permanent bosatt i Österrike.

Barnet eller en av föräldrarna, som bor i gemensamt hushåll med barnet, måste ha österrikiskt medborgarskap. Detta kan dock ersättas av att en av föräldrarna har varit permanent bosatt i Österrike under tre år omedelbart före barnets första födelsedag.

Personer som omfattas av gemenskapsbestämmelser likställs i detta hänseende i princip med österrikare. Familjens beskattningsbara inkomst får under barnets födelseår får inte överstiga ett fastställt belopp.

Ansökan skall inlämnas till den lokala skattemyndigheten (*Wohnsitzfinanzamt*) senast två år efter barnets första födelsedag.

- **Småbarnsbidrag**

Denna förmån (*Kleinkindbeihilfe*) utbetalas månadsvis under barnets första levnadsår (högst 12 månader) till den förälder som har huvudansvaret för vården av barnet under barnets första levnadsår, om föräldern inte uppbär moderskapspenning (*Wochengeld*), föräldrapenning (*Karenzgeld*) eller liknande förmåner. Barnet eller föräldern måste ha österrikiskt medborgarskap (detta kan ersättas av att en av föräldrarna har varit permanent bosatt i Österrike under tre år omedelbart före barnets födelse), föräldern måste ha sitt hemvist i Österrike och barnet måste, med undantag av EU-området, vara permanent bosatt i Österrike.

Personer som omfattas av gemenskapsbestämmelser likställs i detta hänseende i princip med österrikare.

Familjens beskattningsbara inkomst får inte överstiga ett fastställt månadsbelopp (detta belopp höjs för varje barn som familjebidrag utges för).

Ansökan skall inlämnas till den lokala skattemyndigheten (*Wohnsitzfinanzamt*) senast två år efter barnets födelse.

- **Flerbarnstillägg**

Denna förmån (*Mehrkindzuschlag*), utbetalas per månad och utges som tillägg till familjebidraget för det tredje barnet och för varje ytterligare barn, om familjens beskattningsbara inkomst under det kalenderår som föregick det år då ansökan görs, inte översteg ett visst belopp.

Personer som omfattas av gemenskapsbestämmelser likställs i detta hänseende i princip med österrikare.

Ansökan om flerbarnstillägget skall inlämnas separat för varje kalenderår till den lokala skattemyndigheten (*Wohnsitzfinanzamt*) i samband med inlämnandet av skattedeklarationen (för arbetstagare).

C. FÖRÄLDRAPENNING

Föräldrapenning (*Karenzgeld*) beviljas för den tid du vårdar småbarn, om du på grund av detta avbrutit ditt förvärvsarbete eller börjat arbeta deltid. Liksom vid arbetslöshetsersättning måste du ha arbetat minst ett år och omfattats av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring för att få rätt till denna förmån. Kortare anställningstider gäller vid upprepade ansökningar (26 veckor) och för mödrar och fäder som är under 25 år (20 veckor). Fäder som bor tillsammans med barnet kan få föräldrapenning bara om modern avstår från sin rätt och fadern också uppfyller de övriga villkoren.

Föräldrapenningen uppgick 2000 till minst 406,82 euro (5 598 schilling) per månad. Ensamstående vårdnadshavare eller personer vars partner har låg inkomst beviljas ett tillägg på 180,30 euro (2 481 schilling) per månad.

Du kan också fortsätta att arbeta genom att arbeta deltid, men då minskas den månatliga föräldrapenningen. Föräldrapenning utbetalas längst tills barnet är 18 månader om föräldern avbrutit sitt förvärvsarbete och tills barnet fyller tre år, om föräldern arbetar deltid.

11. Ytterligare upplysningar

Om du har ytterligare frågor, kan du vända dig till din sjukkassa, behörig institution för din olycksfallsförsäkring, behörig institution för pensionsförsäkringen, den regionala arbetsförmedlingen eller skattemyndigheten/familjebidragsenheten på din bosättningsort. Särskilda socialförsäkringsbestämmelser för egenföretagare och lantbrukare har inte tagits upp i denna vägledning. Närmare upplysningar om detta kan fås från den behöriga försäkringsinstitutionen.

Nedan finns adresser till de institutioner som fungerar som förbindelseorgan för de olika socialförsäkringsgrenarna. Om du har problem eller frågor som gäller det sociala trygghetssystemet i Österrike eller i en eller flera av de andra medlemsstaterna, kan du vända dig till det behöriga förbindelseorganet.

Socialförsäkringsgren	Namn och adress till förbindelseorganet
Sjuk-, olycksfalls- och pensionsförsäkring	Hauptverband der österreichischen Sozialversicherungsträger Verbindungsstelle Kundmanngasse 21 A-1031 Wien Tfn (43-1) 711 32-0
Arbetslöshetsförsäkring	Bundesministerium für Wirtschaft und Arbeit, Sektion VI Stubenring 1 A-1010 Wien Tfn (43-1) 711 00-0
Familjeförmåner	Bundesministerium für soziale Sicherheit und Generationen, Abteilung V/1 Franz-Josefs-Kai 51 A-1010 Wien Tfn (43-1) 711 00-0

PORTUGAL

1. Inledning

Det portugisiska solidaritets- och socialförsäkringssystemet ger rätt till social trygghet för alla. Systemet består av tre delsystem: delsystemet för socialt skydd för medborgarna, delsystemet för socialt skydd för familjen samt delsystemet för välfärd [1].

1.1. Delsystemet för socialt skydd för medborgarna omfattar solidaritetssystemet samt socialt bistånd och syftar till att ge alla medborgare grundläggande rätt till socialt skydd, särskilt socialt missgynnade eller marginaliserade.

● Solidaritetssystemet

Detta system omfattar förmåner som garanterad minimiinkomst, invaliditets- ålders- och efterlevandepensioner samt tilläggsbidrag.

● Socialt bistånd

Detta system omfattar kontantförmåner som beviljas vid behov och under särskilda omständigheter, vårdförmåner, tillhandahållande eller finansiering av tjänster och utrustning samt stöd till program för att hjälpa fattiga, socialt missgynnade, marginaliserade eller utslagna.

1.2. Delsystemet för socialt skydd för familjen omfattar alla medborgare och syftar till att kompensera ökade familjeutgifter i följande situationer:

— Försörjningsansvar (avsnitt 9).

— Otillräckliga resurser (avsnitt 9).

— Omvårdnad (avsnitt 9).

1.3. Delsystemet för välfärd är baserat på obligatoriska avgifter och det främsta syftet är att kompensera förlorad eller minskad förvärvsinkomst. Delsystemet består av ett socialförsäkringssystem som omfattar alla anställda och egenföretagare och ett frivilligt system som är öppet för personer som inte är yrkesverksamma eller personer som är yrkesverksamma men som inte omfattas av någon annan obligatorisk försäkring.

Båda socialförsäkringssystemens försäkringstagare omfattas också av den allmänna sjukvårdsförsäkringen (*Serviço nacional de saúde*) (se avsnitt 3 A).

[1] Den lag som fastställer den allmänna grundvalen för solidaritets- och socialförsäkringssystemet trädde i kraft i februari 2001, men tillämpningslagstiftningen har ännu inte antagits. Den tidigare lagstiftningen gäller tills den nya tillämpningslagstiftningen har offentliggjorts. De uppgifter om system och förmåner som lämnas i avsnitt 3–10 i denna vägledning kan därför behöva ändras.

● Socialförsäkringsystemen

Socialförsäkringssystemen är obligatoriska och omfattar alla anställda och egenföretagare och täcker följande situationer:

— Sjukdom (avsnitt 3 B).

— Moderskap, faderskap och adoption (avsnitt 3 C).

— Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 4).

— Invaliditet (avsnitt 5).

— Ålderdom (avsnitt 6).

— Dödsfall och efterlevandepensioner (avsnitt 7).

— Arbetslöshet (avsnitt 8).

Medborgare i andra medlemsstater som arbetar i Portugal omfattas i de flesta fall av ett socialförsäkringssystem. De försäkringsperioder som de har fullgjort enligt lagstiftningen i en eller flera andra medlemsstater kan under vissa omständigheter tillgodoräknas av de portugisiska institutionerna när det gäller rätt till förmåner i Portugal och beräkningen av deras storlek.

● Frivillig socialförsäkring

Det frivilliga socialförsäkringssystemet är öppet för personer i arbetsför ålder som inte är yrkesverksamma eller som trots att de är det ändå inte omfattas av den obligatoriska socialförsäkringen.

● Offentligt anställda

Offentligt anställda omfattas av egna sociala trygghetssystem, både vad gäller socialförsäkringar och hälso- och sjukvård. Det bör dock påpekas att bestämmelserna om familjeförmåner är gemensamma för alla arbetstagare, inklusive offentligt anställda.

2. Organisation, inskrivning och finansiering

● Socialförsäkringsinstitutioner

Socialförsäkringen administreras av det statliga försäkringsorganet (*Centro Nacional de Pensões*) och distriktskontoren för solidaritet och socialförsäkring (*Centros Distritais de Solidariedade et Segurança Social, CDSSS*) som sorterar under solidaritets- och socialförsäkringsinstitutionen (*Instituto de Solidariedade et Segurança Social*). Det statliga försäkringsorganet beviljar de försäkrade alla de förmåner de är berättigade till på grund av invaliditet eller ålderdom. Det beviljar även efterlevandepension vid en försäkrads dödsfall.

I stort sett alla andra förmåner beviljas av distriktskontoren, som har behörighet inom respektive distrikt.

Ersättning vid arbetssjukdomar administreras av det statliga organet för arbetsskadeförsäkringar (*Centro Nacional de Protecção contra os Riscos Professionais*).

Adresserna till dessa institutioner finns i avsnitt 11.

Ansvaret för att bevilja vårdförmåner (läkarvård) ligger hos vårdcentralerna (*centros de saúde*), som ingår i den offentliga sjukvården och inte i den egentliga socialförsäkringen. Solidaritets- och socialförsäkringssystemet ger ingen ersättning vid olycksfall i arbetet. I regel beviljas denna ersättning av det försäkringsbolag som arbetsgivaren har avtal med.

I den autonoma regionen Madeira har socialförsäkringskontoret på Madeira (*Centro de Segurança Social de Madeira*) ansvar för socialförsäkringsförmåner, medan den regionala vårdcentralen (*Centro Regional de Saúde*) har ansvar för hälso- och sjukvården. Dessa institutioner finns i Funchal.

I den autonoma regionen Azorerna har kontoret för kontantförmåner inom institutionen för administration av socialförsäkringssystemen (*Centro de Prestações Pecuniárias do Instituto de Gestão de Regimes de Segurança Social*) där den försäkrade är registrerad ansvaret för kontantförmåner vid sjukdom och moderskap samt familjeförmåner, medan kontoret för samordning av uppskjutna förmåner inom institutionen för administration av socialförsäkringssystemen (*Centro Coordenador de Prestações Diferidas do Instituto de Gestão de Regimes de Segurança Socia*) har ansvaret för förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall.

Avdelningen för internationella förbindelser på socialförsäkringsområdet (*Departmento de Relações Internationais de Segurança Social* – se avsnitt 11) är förbindelseorgan mellan de portugisiska socialförsäkringsinstitutionerna och de utländska. Det har också ansvaret för att informera utländska arbetstagare i Portugal om deras rättigheter och skyldigheter när det gäller socialförsäkringen.

Registrering

Arbetstagare är berättigade till förmåner endast om de är registrerade i solidaritets- och socialförsäkringssystemet. Du bör anmäla dig till distriktskontoret (*Centro Distrital*) för den ort där arbetsgivaren har sitt företag. Registreringen gäller hela din livstid, alltså även efter det att du har slutat arbeta.

Din arbetsgivare är skyldig att ombesörja att du blir registrerad. Du måste informera distriktskontoret om du börjar arbeta eller byter arbete. I annat fall kan du gå miste om en del förmåner.

Om du är egenföretagare, skall du anmäla dig till distriktskontoret där du är bosatt (se avsnitt 11).

Avgifter

Medlemskap i socialförsäkringssystemen kräver att både arbetsgivaren och arbetstagaren betalar in avgifter. I regel betalar arbetsgivaren in alla avgifter till distriktskontoret och drar sedan av arbetstagarens del från dennes lön. Arbetsgivaren betalar varje månad in 34,75 % av lönen till distriktskontoret, varav 11 % utgör arbetstagarens del.

Egenföretagare skall betala in en avgift som uppgår till 25,4 % av inkomsten, om de enbart omfattas av den obligatoriska försäkringen, eller till 32 %, om de har valt det mer omfattande systemet.

Lagen föreskriver lägre avgifter i särskilda fall, nämligen för icke-kommersiell verksamhet samt för ekonomiskt osäker verksamhet.

Finansieringen av försäkring mot olycksfall i arbetet åvilar helt och hållet arbetsgivaren. Sjukvården finansieras av staten.

Försäkring mot arbetsolyckor är obligatorisk för egenföretagare.

Överklagande

Om du anser att dina rättigheter som försäkringstagare inte har tillgodosetts kan du överklaga beslutet till den myndighet som beviljar de förmåner du anser dig ha rätt till.

Om din ansökan om förmåner avslås eller om du förvägras inskrivning i det allmänna systemet, kan du vända dig till förvaltningsdomstolen (*Tribunal Administrativo*) för att få dina rättigheter erkända.

3. Sjukdom och moderskap

A. VÅRDFÖRMÅNER

Vårdförmånerna omfattar förebyggande behandling och vård, vilket inbegriper till exempel besök hos allmänläkare eller specialist, omvårdnad, kompletterande diagnostiska åtgärder, specialistbehandling, läkemedel, kompletterande utrustning som glasögon, ögonproteser och tandproteser samt sjukhusvård.

Alla portugisiska medborgare och de medborgare i EU:s medlemsstater, som omfattas av den offentliga sjukvården, har rätt till vårdförmåner. Dessa beviljas så länge sjukdomen varar, utan tidsbegränsning.

Sjukvård

Sjukvård tillhandahålls i regel på vårdcentralerna (*centros de saúde*) och deras lokala enheter. Om vårdcentralen inte kan ge behandling inom 72 timmar, kan man vända sig till en läkare som har avtal med den offentliga sjukvården.

I brådskande fall kan man vända sig till närmaste akutmottagning (*Serviço de Atendimento Permanente, SAP*) eller till en offentlig sjukvårdsinrättning.

Om väntetiden för mottagning på ett allmänt sjukhus är längre än tre månader har du rätt till behandling på någon av de privatkliniker som har avtal med den offentliga sjukvården.

För de flesta former av sjukvård, dvs. läkarbesök (på vårdcentral eller sjukhus) och kompletterande diagnostiska åtgärder, betalar du en patientavgift. Alla kostnader som överstiger denna avgift står sjukvården för.

Många är dock befriade från att betala avgift. Det gäller särskilt följande grupper:

— Gravida eller ammande kvinnor.
— Barn upp till 12 år.
— Pensionärer vars pension inte överstiger den nationella minimilönen, och deras familjemedlemmar.
— Arbetslösa som är inskrivna vid arbetsförmedlingen, samt deras make/maka och barn.
— Anställda vars månadsinkomst inte överstiger den nationella minimilönen, samt deras makar och barn.
— De flesta funktionshindrade och personer som lider av obotliga eller långvariga sjukdomar.
— Personer som uppbär månatlig livränta.

Ingen avgift betalas när patienten blir inlagd för vård på sjukhus eller på någon av vårdcentralerna.

Läkemedel

Läkemedel som förskrivs av vårdcentral eller läkare kan erhållas på samtliga apotek mot uppvisande av recept. Staten betalar en viss procentsats av priset på varje läkemedel och den försäkrade betalar resten. Hur stor procentsats staten betalar beror på i vilken av fyra möjliga grupper läkemedlet är klassificerat och procentsatsen varierar mellan 20 % och 100 %.

När det gäller hjälpmedel (som t.ex. glasögon) och proteser ersätter sjukvården kostnaderna upp till ett visst belopp enligt bestämda procentsatser och villkor.

Sjukvård i andra medlemsstater

Om du arbetar i Portugal och de familjemedlemmar som är berättigade till sjukvård i Portugal och som du försörjer är bosatta i en annan medlemsstat, skall du be om blankett E 109 hos distriktskontoret (*Centro Distrital de Solidariedade e Segurança Social, CDSSS*). Du skickar två exemplar av denna blankett till dina familjemedlemmar så att de kan registrera sig vid sjukvårdsmyndigheten i bosättningslandet och på så sätt få rätt till vårdförmåner där.

Om du tillfälligt flyttar till en annan medlemsstat medan du arbetar i Portugal, skall du först be att få blankett E 111 på distriktskontoret.

B. KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM

Om du är tillfälligt arbetsoförmögen av annan orsak än olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom (se avsnitt 4) kan du vara berättigad till sjukpenning.

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till sjukpenning skall du ha förvärvsarbetat och betalat in avgifter under sex månader. Perioden behöver inte vara sammanhängande. Därutöver skall du ha förvärvsarbetat i 12 dagar under de fyra månader som föregick den dag arbetsoförmågan inträdde.

Ersättning betalas inte ut under de tre första dagarna som du inte kan arbeta. För den som har tuberkulos eller blir inlagd på sjukhus under de tre första dagarna betalas dock ersättningen ut redan från första dagen.

Ersättningen betalas ut i högst 1 095 dagar. Därefter kan invaliditetsförsäkringssystemet börja gälla (se avsnitt 5). Vid tuberkulos betalas ersättningen ut så länge arbetstagaren är arbetsoförmögen.

Ersättningen för egenföretagare som valt den utvidgade försäkringen betalas ut i högst 365 dagar (förutom för dem som har tuberkulos) och betalas inte ut de första 30 dagarna efter det att arbetsoförmågan inträdde, förutom för dem som blir inlagda på sjukhus eller har tuberkulos.

Förmånernas storlek

Sjukpenningen uppgår till 65 % av den genomsnittliga dagsinkomsten under de sex månader som föregick den andra månaden före den månad då arbetsoförmågan inträdde. Om arbetsoförmågan varar längre än 365 dagar i följd höjs beloppet till 70 %. Vid tuberkulos är ersättningen 80–100 % av denna inkomst. Ersättningen är aldrig lägre än 30 % av minimilönen, såvida inte den tidigare genomsnittsinkomsten var lägre än denna lön. I så fall är ersättningen lika stor som denna inkomst.

Förfaranden

Om sjukdom eller olycksfall medför tillfällig arbetsoförmåga, utfärdar vårdcentralen på bosättningsorten ett intyg om tillfällig arbetsoförmåga som den försäkrade skall lämna till distriktskontoret (CDSSS). Denna institution beräknar och betalar ut ersättningen.

C. MODERSKAP, FADERSKAP OCH ADOPTION

Barns födelse eller adoption av barn, liksom frånvaro från arbetet på grund av vård av minderåriga eller funktionshindrade barn, vård av gravt funktionshindrade eller kroniskt sjuka eller barnbarns födelse kan berättiga till följande förmåner:

— Moderskapspenning (*subsídio de maternidade*).

— Faderskapspenning (*subsídio de paternidade*).

— Adoptionsbidrag (*subsídio de adopção*).

— Bidrag för vård av minderåriga eller funktionshindrade barn vid sjukdom (*subsídio para assistência na doença a descendentes menores ou deficientes*).

— Bidrag för vård av gravt funktionshindrade och kroniskt sjuka (subsídio para assistência a deficientes profundos e doentes crónicos).

— Bidrag för föräldraledighet (*subsídio por licença parental*).

— Bidrag till mor- och farföräldrar för särskild frånvaro från arbetet (*subsídio por faltas especiais dos avós*).

— Bidrag för särskilda risker (*subsídio por riscos específicos*).

— Sjukvård (se avsnitt A).

Kvinnliga arbetstagare som omfattas av avgiftsfinansierade socialförsäkringssystem är berättigade till moderskapspenning.

Fäder som är anställda är berättigade till faderskapspenning under den första månaden efter barnets födelse. Liksom egenföretagare är de också berättigade till faderskapspenning om modern efter nedkomsten avbryter sin moderskapsledighet på grund av fysisk eller psykisk sjukdom, om modern avlider eller om föräldrarna gemensamt beslutar att dela på barnledigheten.

En försäkrad man eller kvinna som adopterar ett barn under 15 år är berättigad till adoptionsbidrag, om han eller hon tillfälligt slutar arbeta för att ta hand om barnet.

Modern eller fadern till barn under tio år är berättigad till bidrag för att vårda ett barn som är sjukt eller har råkat ut för en olycka. Åldergränsen tillämpas inte om det gäller ett funktionshindrat barn.

Fäder som är anställda är berättigade till bidrag för adopterade barn eller styvbarn som är gravt funktionshindrade eller kroniskt sjuka och som är högst 12 år gamla.

Fäder som är anställda är berättigade till bidrag för föräldraledighet under 15 dagar, dock endast om dessa dagar tas ut omedelbart efter moderskaps- eller faderskapsledigheten.

Vid frånvaro från arbetet på grund av barnbarns födelse är arbetstagaren berättigad till bidrag till mor- och farföräldrar för särskild frånvaro från arbetet, om det nyfödda barnets föräldrar är högst 16 år och bor tillsammans med sina föräldrar.

Kvinnliga arbetstagare är berättigade till ett särskilt bidrag som ersätter förlorad inkomst när de är undantagna från arbete i samband med graviditet, barnsbörd och amning, om arbetet innebär särskilda risker för kvinnans hälsa och säkerhet eller vid nattarbete.

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till ovannämnda förmåner måste du ha arbetat och betalat in avgifter under sex månader.

Moderskapspenningen betalas ut i 120 dagar, varav 90 dagar skall tas ut omedelbart efter barnets födelse. Minst sex veckor av moderskapsledigheten skall tas ut i samband med barnets födelse. Vid missfall har kvinnan rätt till ledighet i minst 14 dagar och högst 30 dagar. Dessutom finns det andra bestämmelser som rör tvillingfödslar, kliniska risker för modern eller barnet och de fall när modern eller barnet blir inlagda på sjukhus.

Faderskapspenningen betalas ut i fem dagar (perioden behöver inte vara sammanhängande) och bidraget för föräldraledighet betalas ut i 15 dagar som måste tas ut omedelbart efter moderskaps- eller faderskapsledigheten. Adoptionsbidraget betalas ut i högst 100 dagar och bidraget för vård av minderåriga eller funktionshindrade barn betalas ut i högst 30 dagar per år och barn.

Bidraget för vård av gravt funktionshindrade eller kroniskt sjuka betalas ut i sex månader med möjlighet till förlängning till högst fyra år, medan bidraget till mor- och farföräldrar för särskild frånvaro från arbetet betalas ut i högst 30 dagar.

Bidraget för särskilda risker betalas ut under den period som behövs för att undvika att utsätta kvinnan för de berörda riskerna respektive under 112 dagar när det gäller undantag från nattarbete.

Förmånernas storlek

Moderskaps- och faderskapspenningen samt bidraget för föräldraledighet och bidraget till mor- och farföräldrar för särskild frånvaro från arbetet

uppgår till 100 % av din genomsnittliga inkomst under de sex månader som föregick den andra månaden före den månad när du fick rätt till ersättning. Ersättningen är aldrig lägre än 50 % av minimilönen.

Bidraget för vård av sjuka minderåriga eller funktionshindrade barn, bidraget för vård av gravt funktionshindrade eller kroniskt sjuka och bidraget för särskilda risker uppgår till 65 % av referenslönen. Bidraget för vård av gravt funktionshindrade eller kroniskt sjuka är aldrig högre än den högsta månatliga minimilönen.

Förfaranden

Du ansöker om förmånerna hos distriktskontoret (CDSSS) senast sex månader efter den första frånvarodagen från arbetet utan lön.

Vid ansökan skall du kunna styrka de omständigheter som ger dig rätt till ersättning och visa upp intyg från hälso- och sjukvårdsmyndigheten eller folkbokföringen.

4. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Det är arbetsgivarens skyldighet att försäkra sina anställda mot olycksfall i arbetet. Ansvaret läggs i regel över på ett försäkringsbolag, eftersom socialförsäkringssystemet inte täcker denna risk.

Även egenföretagare måste teckna försäkring mot arbetsolyckor.

Däremot ger det allmänna socialförsäkringssystemet skydd vid arbetssjukdom.

Trots att de hör till olika försäkringar är de förmåner som beviljas vid olycksfall i arbetet nästan identiska med de som beviljas vid arbetssjukdom. Det rör sig om följande:

— Läkarvård, kirurgiska ingrepp, läkemedel och annan behandling, till exempel sjukhusvård och omvårdnad.
— Ersättning vid tillfällig arbetsoförmåga (*indemnização por incapacidade temporária*).
— Sjukpension (*pensão provisória*).
— Kontantförmån och pension vid bestående arbetsoförmåga (*indemnização em capital e pensões por incapacidade permanente*).
— Bidrag vid bestående gravt funktionshinder (*subsídio por situação de elevada incapacidade permanente*).
— Ersättning vid dödsfall (*subsídio por morte*) samt begravningshjälp (*subsídio para despesas de funeral*).
— Efterlevandepension (*pensões por morte*).
— Pensionstillägg (*prestação suplementar à pensão*).
— Extrabidrag (*prestações adicionais*) för juli och december.
— Bidrag för anpassning av bostaden (*subsídio para readaptação de habitação*).
— Yrkesutbildningsbidrag (*subsídio para frequência de cursos de formação profissional*).

Alla anställda har rätt till förmånerna, samt även deras familjemedlemmar om den försäkrade personen avlider. När det gäller arbetssjukdomar kan försäkringen även omfatta egenföretagare.

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För olycksfall i arbetet gäller att olyckan skall ha inträffat på arbetsplatsen och under arbetstid och ha förorsakat en fysisk skada, en funktionsnedsättning eller en sjukdom som leder till att arbetstagaren avlider eller – tillfälligt eller varaktigt – till helt eller delvis nedsatt arbets- och förvärvsförmåga.

Vid arbetssjukdom beviljas ersättning om arbetstagaren har ådragit sig en arbetssjukdom på grund av att han har utsatts för risker i sitt arbete eller sin arbetsmiljö. Sjukdomen bör dessutom ha uppträtt inom en viss tidsperiod som fastställts i den officiella förteckningen över arbetssjukdomar.

Förmånerna betalas ut så länge sviterna efter olycksfallet eller sjukdomen består.

Förmånernas storlek

Storleken på förmånerna beror på graden och arten av arbetsoförmågan, på arbetstagarens tidigare grundlön och, i vissa fall, på om han har familjemedlemmar att försörja eller inte.

Förfaranden

Vid arbetssjukdom skall arbetstagaren vända sig till det försäkringsbolag till vilket arbetsgivaren har överlåtit ansvaret eller som han hänvisar till. Det finns vanligen tidsfrister som måste respekteras, och förfarandena kan variera från bolag till bolag. Det är därför lämpligt att på förhand ta reda på vad man bör göra om man råkar ut för ett olycksfall.

Den som ådrar sig en arbetssjukdom skall vända sig till det statliga organet för arbetsskadeförsäkringar (Centro Nacional de Protecção contra os Riscos Professionais – adressen finns i avsnitt 11).

Sjukvård ges normalt genom de allmänna sjukvårdsinrättningarna (se avsnitt 3.A). Den behandlande läkaren skall intyga att sjukdomen är en arbetssjukdom. Detta intyg är nödvändigt för att man skall beviljas ersättning.

Den som ansöker om ersättning i samband med dödsfall måste lämna in en dödsattest samt kvitton på begravningsutgifterna.

5. Invaliditet

Vid invaliditet kan följande förmåner beviljas:

— Invaliditetspension (*pensão de invalidez*).

— Omvårdnadstillägg (*complemento por dependência*).

Invaliditetspension kan beviljas om du drabbas av bestående arbetsoförmåga, om detta medför att du inte kan förtjäna mer än 1/3 av den lön du normalt skulle fått om du arbetat heltid.

Ersättning vid invaliditet beviljas alla arbetstagare som omfattas av ett avgiftsfinansierat socialförsäkringssystem.

Du har dock inte rätt till invaliditetspension om din arbetsoförmåga beror på olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom eller om du uppfyller kraven för att få ålderspension.

● Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till ålderspension måste man också ha betalat in avgifter under minst fem år. Därvid tillgodoräknas endast de år då avgifter har betalats in under minst 120 dagar. Rätten till ersättning gäller så länge de förhållanden som föranledde erkännandet av arbetsoförmågan kvarstår, men upphör när pensionen omvandlas till ålderspension.

Om bestående arbetsoförmåga fastställs efter utgången av den maximala tiden för sjukpenning (1 095 dagar) överförs den försäkrade till invaliditetsförsäkringen.

För att vara berättigad till omvårdnadstillägg måste man vara beroende av varaktig hjälp av en annan person för att tillgodose de grundläggande behoven. Hjälpberoendet bekräftas av distriktskontorets enhet för fastställande av arbetsoförmåga, som också fastställer om hjälpbehovet är av första eller andra graden (*Sistema de Verificação de Incapacidades*).

● Förmånernas storlek

Invaliditetspensionen beräknas med 2 % för varje kalenderår du betalat in avgifter i minst 120 dagar, multiplicerat med din genomsnittslön under de bästa 10 av de senaste 15 åren. Pensionen får inte vara lägre än 30 % och inte högre än 80 % av den tidigare genomsnittslönen. Den garanterade minimipensionen varierar beroende på antalet år man betalat in avgifter och ligger mellan 65 % och 100 % av den nationella minimilönen. Om pensionen är lägre än den garanterade miniminivån utbetalas ett kompletterande bidrag som motsvarar skillnaden mellan garantibeloppet och pensionen från det allmänna systemet.

I december får pensionstagarna ett jultillägg och i juli ett fjortonde pensionsbelopp. Båda beloppen är lika stora som pensionen.

Invaliditetspension från det allmänna systemet kan betalas ut samtidigt som invaliditets- eller ålderspensioner från andra socialförsäkringssystem, närmare bestämt de som härrör från olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom. Det är möjligt att få ålderspension och arbetsinkomst samtidigt. Summan av pensionen och förvärvsinkomsten får dock inte överstiga den genomsnittliga lön som var grundvalen för beräkningen av pensionen. Om denna gräns överskrids, minskas pensionen med det överskjutande beloppet.

Omvårdnadstillägget uppgår till 50 % av den icke-avgiftsfinansierade pensionen vid hjälpbehov av första graden och till 80 % av pensionsbeloppet vid hjälpbehov av andra graden.

● Förfaranden

Ansökan om invaliditetspension och omvårdnadstillägg skall göras på en särskild blankett och skickas till distriktskontoret där du är bosatt. Bifoga de handlingar som anges på blanketten (kopia av sökandens identitetshandling och skattekort samt, när det gäller omvårdnadstillägg, identitetshandlingar för den person eller inrättning som tillhandahåller omvårdnaden).

6. Ålderdom

Man kan vid ålderdom vara berättigad till följande förmåner:

— Ålderspension (*pensão de invalidez*).

— Omvårdnadstillägg (*complemento por dependência*).

Alla arbetstagare som är registrerade i ett avgiftsfinansierat socialförsäkringssystem har rätt till ålderspension.

● Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till ålderspension skall man ha uppnått pensionsålder och ha betalat in socialförsäkringsavgifter under den tid som krävs. Den fastställda pensionsåldern i det allmänna systemet är 65 år för både män och kvinnor. Det finns dock bestämmelser som gör det möjligt att på vissa villkor ansöka om pension före eller efter 65 års ålder. Om man ansöker om pension från 55 års ålder (och har haft deklarerade förvärvsinkomster under 30 kalenderår) blir pensionen dock lägre. Om man ansöker om pension efter 65 års ålder (och har haft deklarerade förvärvsinkomster i 40 år) utbetalas däremot ett tillägg som innebär att pensionen blir högre. Det finns också bestämmelser som tillåter att vissa kategorier av arbetstagare går i pension tidigare. Arbetslösa kan under vissa

förutsättningar ansöka om ålderspension vid 55 eller 60 års ålder.

För att vara berättigad till ålderspension måste man också kunna styrka att man har betalat in avgifter i minst 15 år. Därvid tillgodoräknas endast de år då avgifter har betalats i minst 120 dagar.

Ålderspension betalas ut tills pensionstagaren avlider.

När det gäller omvårdnadstillägg gäller samma villkor som för invaliditetspension (se avsnitt 5).

Förmånernas storlek

Ålderspensionen beräknas som 2 % för varje kalenderår du betalat in avgifter i minst 120 dagar, multiplicerat med din genomsnittslön under de bästa 10 av de senaste 15 åren. Pensionen får inte vara lägre än 30 % och inte högre än 80 % av den tidigare genomsnittslönen. Den garanterade minimipensionen varierar beroende på antalet inbetalningsår under personens yrkesliv och skall ligga mellan 65 % och 100 % av den nationella minimilönen. Om pensionen är lägre än den garanterade miniminivån utbetalas ett kompletterande bidrag som motsvarar skillnaden mellan garantibeloppet och pensionen enligt det allmänna systemet.

I december får pensionstagarna ett jultillägg och i juli ett fjortonde pensionsbelopp. Båda beloppen är lika stora som pensionen.

Det är möjligt att få ålderspension och arbetsinkomst samtidigt.

Förfaranden

Ansökan om ålderspension görs på en särskild blankett som skickas till det statliga försäkringsorganet (*Centro Nacional de Pensões*) (adressen finns i avsnitt 11) eller till distriktskontoret för den ort där man arbetade eller är bosatt. Bifoga de handlingar som anges på blanketten (till exempel kopia av sökandens identitetshandling och skattekort). Ansökan om omvårdnadstillägg görs på en särskild blankett och skickas in tillsammans med de handlingar som anges för ålderspensioner samt identitetshandlingar för den person eller inrättning som tillhandahåller omvårdnaden.

7. Efterlevandeförmåner

När en person som omfattas av det avgiftsfinansierade socialförsäkringssystemet avlider kan de efterlevande ha rätt till

— efterlevandepension,
— dödsfallsersättning, och
— omvårdnadstillägg.

Rätt till efterlevandeförmåner har i första hand efterlevande make/maka, före detta make/maka eller en person som sammanbott med den försäkrade under äktenskapsliknande former samt barn eller därmed likställda personer. Om sådana saknas kan de släktingar eller ingifta släktingar som försörjdes av den försäkrade, när han avled, ha rätt till förmånerna.

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att efterlevandepension skall beviljas måste den avlidne och dennes anhöriga ha uppfyllt vissa villkor. Den försäkrade måste ha betalat in avgifter under minst 36 månader vid tidpunkten för dödsfallet. Vad de efterlevande beträffar skall make/maka ha varit gift med den avlidne minst ett år. Vid separation eller skilsmässa måste han eller hon ha fått underhåll vid tidpunkten för dödsfallet. Sammanboende skall ha levt tillsammans i över två år och rätten till underhåll skall vara rättsligt erkänd. Barn eller därmed likställda personer är berättigade till pension tills de fyller 18 år, men kan behålla pensionen tills de fyller 25 eller 27 år om de genomgår viss utbildning, och oavsett ålder om de är funktionshindrade och berättigade till familjeförmåner.

Dödsfallsersättning betalas ut till den försäkrades familjemedlemmar, oberoende av om kvalifikationsperioden fullgjorts.

Om det inte finns några familjemedlemmar som har rätt till dödsfallsersättning, kan begravningshjälp utbetalas till den person som kan styrka att han har betalat begravningskostnaderna.

Omvårdnadstillägget beviljas personer som får efterlevandepension och som inte kan klara det dagliga livets aktiviteter utan hjälp.

Förmånernas storlek

Efterlevandepensionen utgör en procentandel av den pension som den försäkrade fick eller skulle ha fått om han varit arbetsoförmögen eller hade uppnått pensionsåldern den dag han avled. Denna procentsats uppgår till

— 60 % för make/maka eller före detta make/maka, eller 70 % för båda,
— 20 %, 30 % eller 40 % för barn eller därmed likställda personer, beroende på om det är ett, två eller flera barn.

Dessa procentsatser höjs till 40 %, 60 % eller 80 % om det inte finns någon efterlevande make/maka eller före detta make/maka.

I december får pensionstagarna ett jultillägg och i juli en fjortonde månadspension. Båda beloppen är lika stora som pensionen.

Dödsfallsersättning betalas ut som ett engångsbelopp och uppgår till sex gånger en referenslön som inte får vara lägre än den nationella minimilönen. Hälften av beloppet betalas till make/maka eller

före detta make/maka och hälften till barn eller därmed likställda personer. Om en av dessa kategorier saknas, utbetalas hela beloppet till den andra kategorin.

Omvårdnadstillägget är knutet till pensionen i det icke-avgiftsfinansierade systemet och varierar beroende på hjälpbehovet. Tillägget uppgår till 50 % av pensionsbeloppet vid hjälpbehov av första graden och till 90 % vid hjälpbehov av andra graden.

Förfaranden

Man kan ansöka om efterlevandepension och dödsfallsersättning på en särskild blankett som skickas till det statliga försäkringsorganet eller till distriktskontoret (CDSSS) för den ort där den sökande är bosatt. Adresserna finns i avsnitt 11.

Den försäkrades födelseattest och dödsattest, samt kopia av den sökandes identitetskort skall bifogas.

Ansökan om omvårdnadstillägg skall göras på en särskild blankett som skickas till distriktskontoret för den ort där den sökande är bosatt, tillsammans med dennes identitetskort. Beslut om huruvida en person är i behov av hjälp och om graden av hjälpbehov (beroende på dess omfattning) fattas av distriktskontorets enhet för fastställande av arbetsoförmåga (*Sistema de Verificação de Incapacidades*).

8. Arbetslöshet

Ofrivillig arbetslöshet kan berättiga till följande tre förmåner:

— Arbetslöshetsersättning (*subsídio de desemprego*).

— Arbetslöshetsunderstöd (*subsídio social de desemprego*).

— Partiell arbetslöshetsersättning (*subsídio de desemprego parcial*).

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till förmånerna måste man vara arbetsför, stå till arbetsmarknadens förfogande samt vara registrerad på arbetsförmedlingen (*centro do emprego*) på den ort där man är bosatt.

Du har rätt till arbetslöshetsersättning om du haft förvärvsarbete 540 dagar under de sista 24 månaderna innan du blev arbetslös.

Du har rätt till arbetslöshetsunderstöd om du haft förvärvsarbete 180 dagar under de sista 12 månaderna innan du blev arbetslös. Understödet utbetalas även till dem som fortfarande är arbetslösa när perioden med arbetslöshetsersättning upphör. Arbetslöshetsunderstöd beviljas dock bara arbetslösa, vars familjeinkomst per capita inte överstiger 80 % av minimilönen.

Hur länge arbetslöshetsersättningen utbetalas beror på den arbetslöses ålder och varierar mellan 12 och 30 månader. Försäkrade över 45 år får tillgodoräkna sig ytterligare två månader för varje femårsperiod under vilken de förvärvsarbetat under de senaste 20 kalenderåren innan de blev arbetslösa.

Arbetslöshetsunderstöd beviljas under lika lång tid, såvida det inte beviljas när rätten till arbetslöshetsersättning har upphört. I så fall minskas tiden till hälften. Om personen är 55 år eller äldre när han eller hon blir arbetslös, utbetalas bidraget tills personen fyller 60 år, då han eller hon kan få ålderspension. Enligt bestämmelserna kan personer som blivit arbetslösa vid minst 50 års ålder också få ålderspension vid 55 års ålder. Pensionen blir dock i detta fall lägre.

För att få rätt till ersättning vid deltidsarbetslöshet måste man uppbära arbetslöshetsersättning, ingå avtal om deltidsanställning och uppfylla vissa andra krav som rör lönen för deltidsarbetet och antalet arbetade timmar.

Utbetalningen av den partiella arbetslöshetsersättningen skall börja den dag då avtalet om deltidsanställning träder i kraft och pågår under återstoden av den period då den ordinarie arbetslöshetsersättningen skulle ha betalats ut.

Förmånernas storlek

Dagpenningen vid arbetslöshet uppgår till 65 % av referenslönen, som motsvarar den genomsnittliga dagslönen beräknad utifrån de sammanlagda inkomsterna under de första 12 kalendermånader som föregick den andra månaden före den månad när personen blev arbetslös. Arbetslöshetsersättningen får dock inte vara lägre än minimilönen (om inte grundlönen låg under denna) och inte heller större än tre gånger detta belopp.

Arbetslöshetsunderstödet uppgår till 80 % eller 100 % av den högsta lagstadgade minimilönen per månad, beroende på om den arbetslöse är familjeförsörjare eller inte. Arbetslöshetsunderstödet är aldrig högre än referenslönen.

Den partiella arbetslöshetsersättningen motsvarar skillnaden mellan arbetslöshetsersättningen plus 25 % av detta belopp, och den lön som deltidsarbetet ger.

Förfaranden

Du ansöker om arbetslöshetsförmåner på en särskild blankett hos ditt lokala socialförsäkringskontor inom 90 dagar efter det att du blivit arbetslös. Bifoga ett intyg från arbetsgivaren som styrker att du blivit arbetslös och vilket datum den senaste lönen betalades ut. Ansökan skall också vara åtföljd av ett intyg från arbetsförmedlingen (*centro de emprego*) på bosättningsorten som

styrker att du är arbetsför och oförhindrad att ta ett arbete.

9. Familjeförmåner

Följande förmåner kan beviljas:

— Barnbidrag (*subsídio familiar a crianças e jovens*).

— Särskilt utbildningsbidrag (*subsídio por frequência de estabelecimento de educação especial*).

— Månatlig livränta (*subsídio mensal vitalício*).

— Omvårdnadsbidrag (*subsídio por assistência de 3ª pessoa*).

— Begravningshjälp (*subsídio de funeral*).

Begravningshjälp betalas ut när den försäkrade eller följande familjemedlemmar avlidit: make/maka, barn som den avlidne har försörjt, barn som får månatlig livränta samt föräldrar och/eller far- och morföräldrar som den avlidne har försörjt. I vissa fall måste utgifterna styrkas.

Barn eller därmed likställda personer (styvbarn, adoptivbarn och omyndiga personer) är berättigade till alla löpande bidrag.

Endast en förmån kan beviljas för respektive händelse även om flera personer är berättigade till förmånen.

När det gäller barnbidraget utbetalas i tillämpliga fall ett handikapptillägg. Barnbidraget är högre under barnets första 12 månader och beloppet kan ändras efter det tredje barnets födelse.

● Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

För att vara berättigad till förmåner måste du ha deklarerade förvärvsinkomster för de 12 månader som föregick den andra månaden före den månad då ansökan lämnades in eller de omständigheter som ger dig rätt till förmåner kontrollerades (detta krav gäller inte pensionstagare). För familjemedlemmar gäller också att de skall vara försörjda av den försäkrade och att de inte får utöva en yrkesverksamhet som omfattas av det obligatoriska socialförsäkringssystemet.

Barnbidraget utbetalas tills barnet fyller 16 år (eller 24 år om det gäller funktionshindrade). Bidraget kan dock beviljas barn som fyllt 16 år, tills de fyller 18, 21 eller 24 år, om de är inskrivna i grundskola, gymnasium eller högre utbildning eller genomgår yrkesutbildning och inte får stipendium, utbildningsbidrag eller praktikantlön (som är högre än 2/3 av minimilönen).

Handikapptillägget är avsett för funktionshindrade barn som inte fyllt 24 år och som går på specialskola eller internat eller behöver individuellt pedagogiskt stöd och/eller särskilda resurser.

Det särskilda utbildningsbidraget beviljas funktionshindrade barn som inte fyllt 24 år och som går på (ideell eller vinstdrivande) privat specialskola och behöver individuellt stöd utanför skolan.

Den månatliga livräntan beviljas funktionshindrade barn som fyllt 24 år och som inte kan försörja sig genom förvärvsarbete.

Omvårdnadsbidraget beviljas barn som får barnbidrag med handikapptillägg eller månatlig livränta och som är beroende av hjälp av en annan person minst sex timmar per dag för att tillgodose de grundläggande behoven.

De löpande bidragen betalas ut under perioder av olika längd.

Efter det att barnet fyllt 16 år betalas barnbidraget ut enbart om det kan styrkas att barnet genomgår någon av ovannämnda utbildningar.

Handikapptillägget beviljas fram till 24 års ålder, medan livräntan utbetalas under obegränsad tid, såvida inte det funktionshindrade barnet uppbär invaliditetspension från det icke-avgiftsfinansierade systemet.

● Förmånernas storlek

Familjebidraget fastställs enligt tre inkomstnivåer som är knutna till den nationella minimilönen:

— Första inkomstnivån – högst 1,5 gånger den nationella minimilönen.

— Andra inkomstnivån – över 1,5 gånger och upp till 8 gånger den nationella minimilönen.

— Tredje inkomstnivån – över 8 gånger den nationella minimilönen.

Handikapptillägget varierar enligt tre åldersgrupper, och det särskilda utbildningsbidraget varierar beroende på månadsavgiften och hushållets sammanlagda inkomst. För de övriga förmånerna utbetalas fasta belopp som omräknas regelbundet, vanligen en gång om året.

● Förfaranden

Ansökan om familjeförmåner görs hos distriktskontoret på en särskild blankett inom sex månader efter att den händelse som berättigar till förmånen inträffade. Du skall bifoga de styrkande handlingar som krävs:

— Personbevis eller identitetshandling för det barn bidraget gäller.

— Fotokopia av studerandekort eller handling som styrker att barnet är inskrivet vid skola (barnbidrag för barn och ungdomar mellan 16 och 24 år).

— Ett intyg utfärdat av behörig myndighet, om barnet har ett funktionshinder.

— Ett läkarutlåtande som intygar att det funktionshindrade barnet behöver specialundervisning, om man ansöker om särskilt utbildningsbidrag.
— Dödsattest för tillämpliga bidrag.
— Medicinska upplysningar och fotokopia av vårdarens identitetshandlingar (gäller omvårdnadsbidrag).

Anställda är berättigade till familjeförmåner i Portugal för familjemedlemmar som är bosatta i andra medlemsstater. För ytterligare information kan du vända dig till distriktskontoret eller se del I i denna vägledning.

10. Icke-avgiftsfinansierade förmåner

Genom solidaritetssystemet inom delsystemet för socialt skydd för medborgarna kan följande förmåner beviljas:

— Invaliditet:
  - Invaliditetspension (*pensão social de invalidez*).
  - Omvårdnadstillägg (*complemento por dependência*).
— Ålderdom:
  - Ålderspension (*pensão social de velhice*).
  - Omvårdnadstillägg (*complemento por dependência*).
— Dödsfall:
  - Änkepension (*pensão de viuvez*).
  - Barnpension (*pensão de órfão*).
  - Omvårdnadstillägg (*complemento por dependência*).
— Familjeförmåner:
  - Barnbidrag med handikapptillägg (*subsídio familiar a crianças e jovens com bonificação por deficiência*).
  - Särskilt utbildningsbidrag (*subsídio para frequência de estabelecimento de educação especial*).
  - Omvårdnadsbidrag (*subsídio por assistência de 3ª pessoa*).
— Garanterad minimilön (*rendimento mínimo garantido*).

Vem är berättigad till dessa förmåner?

Personer över 65 år samt personer över 18 år som är varaktigt arbetsoförmögna är berättigade till pension från det icke-avgiftsfinansierade systemet.

Omvårdnadstillägget beviljas dem som uppbär invaliditetspension, ålderspension eller efterlevandepension och som uppfyller de villkor för dessa förmåner som beskrevs i avsnitt 5.

Rätt till änkepension har änka eller änkling efter person, som uppbar icke-avgiftsfinansierad pension, om den efterlevande inte är berättigad till egen pension. Barnpensionen beviljas omyndiga barn som har mist en eller båda föräldrarna.

De icke-avgiftsfinansierade familjeförmånerna utbetalas till samma kategorier barn och ungdomar som är berättigade till motsvarande avgiftsfinansierade förmåner (se avsnitt 9).

Den garanterade minimilönen är avsedd för individer och familjer i allvarliga ekonomiska nödsituationer. Bestämmelsen omfattar dem som är varaktigt bosatta i Portugal, som har fyllt 18 år och uppfyller vissa andra krav. En allvarlig ekonomisk nödsituation anses råda om vissa faktorer föreligger (till exempel när en enskild individs inkomster är lägre än 100 % av den icke-avgiftsfinansierade pensionen).

Kvalifikationsvillkor och förmånernas varaktighet

De förmåner som har beskrivits ovan kan endast beviljas personer som inte omfattas av något av de avgiftsfinansierade systemen eller som, trots att de gör det, inte uppfyller de nödvändiga villkoren när behov uppstår. Förmånerna beviljas dessutom endast till personer som är varaktigt bosatta i Portugal och som lever under svåra ekonomiska villkor.

Förmånernas varaktighet beror för det första på om sökanden fortfarande uppfyller villkoren för förmåner från det icke-avgiftsfinansierade systemet. För det andra upphör rätten till dessa förmåner av samma skäl som i det avgiftsfinansierade systemet, nämligen på grund av ålder, skolgång, upphävd arbetsoförmåga och dödsfall.

Förmånernas storlek

Invaliditets- och ålderspensionen består av ett fast belopp, som vanligen omräknas en gång om året. Barnpensionen är också ett fast belopp, men beror på antalet barn. Änkepensionen uppgår till 60 % av den icke-avgiftsfinansierade ålderspensionen.

Familjebidraget beviljas på samma villkor som inom det allmänna systemet.

Omvårdnadstillägget beräknas med följande procentsatser: 45 % av den icke-avgiftsfinansierade pensionen vid hjälpbehov av första graden och 85 % av pensionsbeloppet vid hjälpbehov av andra graden.

Den garanterade minimilönen är knuten till den icke-avgiftsfinansierade pensionen. Minimilönen varierar beroende på hushållets sammansättning och inkomst, och motsvarar alltid skillnaden mellan den fastställda minimiinkomsten för familjen och de faktiska inkomsterna.

Förfaranden

Ansökan om förmåner görs på distriktskontoret för den ort där sökanden är bosatt.

Till ansökan skall bifogas identitetshandlingar (personbevis och identitetskort), uppgifter som bekräftar inkomstnivå samt de handlingar som har nämnts i tidigare avsnitt för motsvarande förmåner.

11. Ytterligare upplysningar

För ytterligare upplysningar kan man vända sig till det behöriga distriktskontoret (*Centro Distrital de Solidariedade e Segurança Social, CDSSS*). Adresserna till dessa kontor är:

Distrikt	Adress	Distrikt	Adress
Aveiro	Rua Dr. Alberto Soares Machado P-3804-504 Aveiro	Leiria	Largo da República, 3 P-2414-001 Leiria
Beja	Rua Professor Bento Jesus Caraça, 25 Apartado 44 P-7801-951 Beja	Lisboa	Av. Afonso Costa, 6 a 8 P-1900-034 Lisboa
Braga	Praça da Justiça P-4717-505 – Braga	Portalegre	Praça João Paulo II, 7 Apartado 18 P-7301-959 Portalegre
Bragança	Praça Professor Cavaleiro Ferreira Apartado 209 P-5301-859 Bragança	Porto	Av. da Boavista, 900 P-4100-112 Porto
Castelo Branco	Rua da Carapalha, Bloco 2 A P-6000-164 Castelo Branco	Santarém	Largo do Milagre, 49 a 51 Apartado 28 P-2000-069 Santarém
Coimbra	Rua Abel Dias Urbano, 2 P-3001-519 Coimbra	Setúbal	Praça da República Apartado 47 P-2900-587 Setúbal
Évora	Rua Chafariz d'El Rei, 22 Apartado 23 P-7002-551 Évora	Viana do Castelo	Rua da Bandeira, 600 P-4901-866 Viana do Castelo
Faro	Rua Infante D. Henrique, 34 P-8000-363 Faro	Vila Real	Rua D. Pedro de Castro, 110 Apartado 208 P-5000-669 Vila Real
Guarda	Av. Coronel Orlindo de Carvalho P-6300-680 Guarda	Viseu	Av. António José de Almeida, 15 P-3514-509 Viseu

Distriktskontoren har kontor i de större städerna. Det går även att få information från lokalkontoret på den ort man är bosatt.

Adresserna till de viktigaste andra socialförsäkringsinstitutionerna är:

Centro Nacional de Pensões
Campo Grande, 6
P-1771 Lisboa Codex

Centro Nacional de Protecção contra os Riscos Profissionais
Av. da República, nº 25 – 1º Esq.
P-1000 Lisboa

Departamento de Relações Internacionais de Segurança Social
Rua da Junqueira, nº 112
P-1302 Lisboa Codex

FINLAND

1. Inledning

Socialförsäkringen, som i Finland kallas socialskyddet, omfattar lagstadgade förmåner som grundar sig på bosättning och anställning. Syftet med socialskyddet är att garantera inkomsten vid sjukdom, invaliditet och ålderdom samt vid barns födelse och förmyndares dödsfall. Socialskyddet omfattar lagstadgade pensioner, sjukförsäkring, försäkring för olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, arbetslöshetsskydd, familjeförmåner samt offentliga hälso- och sjukvårdstjänster.

Socialskyddsförmånerna år 2000 beskrivs i huvuddrag nedan.

— Hälso- och sjukvård samt sjukförsäkring
  A. Offentliga hälso- och sjukvårdstjänster
  B. Sjukförsäkring
— Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar
— Rehabilitering
— Lagstadgade pensionssystem
  A. Invalidpensioner
  B. Familjepensioner
  C. Arbetslöshetspensioner
  D. Ålderspensioner
  E. Pensionernas storlek
  F. Ansökan om pension och överklagande
— Arbetslöshetsförmåner
  A. Arbetslöshetsdagpenning
  B. Arbetsmarknadsstöd
— Föräldraförmåner
— Familjeförmåner
  A. Barnbidrag
  B. Moderskapsunderstöd
— Ytterligare information

Rätt till socialskydd

Alla personer som är stadigvarande bosatta i Finland har rätt till socialskydd. Personer som är bosatta i Finland omfattas av pensionsskydd (folkpension), hälso- och sjukvårdstjänster, sjukförsäkringsförmåner, föräldra- och familjeförmåner samt arbetslöshetsskydd. För rätt till vissa förmåner skall utöver bosättningsvillkoret också andra villkor vara uppfyllda, t.ex. att man skall ha varit bosatt i Finland en viss tid.

En del av socialskyddet grundar sig på anställning. Arbetspensionssystemet samt försäkringen för olycksfall och yrkessjukdomar är socialförsäkring som enbart grundar sig på anställning.

Organisation av socialskyddet

Social- och hälsovårdsministeriet ansvarar för socialförsäkringslagstiftningen och den allmänna utvecklingen av socialskyddet. Socialförsäkringssystemet administreras av flera olika organisationer som omsätter socialförsäkringssystemet i praktiken. Ett särdrag i det finska socialförsäkringssystemet är att vissa delar av socialförsäkringen administreras av privata försäkringsbolag.

Den del av socialförsäkringssystemet som är baserad på bosättning administreras av Folkpensionsanstalten (FPA), som är en självständig offentligrättslig institution. FPA:s arbete står under direkt kontroll av Finlands riksdag.

Kommunerna ansvarar för hälso- och sjukvården.

Arbetspensionssystemet för anställda inom den privata sektorn administreras av pensionsförsäkringsbolag, pensionskassor och pensionsstiftelser. Pensionsskyddscentralen (PSC) är samarbetsorgan inom arbetspensionssystemet. Den har också behörighet i internationella pensions- och försäkringsfrågor. Försäkrings- och pensionsanstalterna övervakas av Försäkringsinspektionen.

Statskontoret administrerar pensionsskyddet för statsanställda och den kommunala pensionskassan pensionsskyddet för kommunanställda.

Olycksfallsförsäkringsanstalterna ansvarar för försäkringen för olycksfall och yrkessjukdomar för anställda inom privatsektorn. Olycksfallsförsäkringarna för statsanställda har Statskontoret hand om. Olycksfallsförsäkringsanstalternas förbund är takorganisation när det gäller olycksfallsförsäkringsärenden. Det fungerar bl.a. som institution på bosättnings- och vistelseorten när det gäller Finlands internationella åtaganden.

FPA ansvarar för grundskyddet vid arbetslöshet. Det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet administreras i regel av de fackliga organisationernas arbetslöshetskassa. Medlemskap i en arbetslöshetskassa är frivilligt.

Beslut om socialskydd kan överklagas. I det följande redogörs för hur du överklagar och hos vilka myndigheter när det gäller de olika förmånerna.

Finansieringen av socialskyddet

Socialskyddsförmånerna finansieras via socialskyddsavgifter från arbetsgivarna, de anställda och de försäkrade samt avgiftsandelar från staten och kommunerna.

Staten finansierar familjeförmånerna och de arbetslösas grundskydd. Det inkomstrelaterade arbetslöshetsskyddet finansieras via arbetslöshetsförsäkringspremier, arbetslöshetskassornas medlemsavgifter samt statsmedel. Kommunerna finansierar hälso- och sjukvårdstjänster via kommunala skattemedel och patientavgifter. Dessutom betalar staten kommunerna en statsandel för att finansiera social- och hälsovårdstjänster. Pensioner finansieras genom försäkringspremier från arbetsgivare och anställda samt statsmedel. Sjukförsäkringen finansieras av de försäkrade, arbetsgivarna och staten. Pensionstagare betalar högre försäkringspremie. Olycksfallsförsäkringen grundar sig på försäkringspremier som betalas av arbetsgivarna.

2. Hälso- och sjukvård

A. OFFENTLIGA HÄLSO- OCH SJUKVÅRDSTJÄNSTER

Alla personer som är bosatta i Finland har rätt till primärhälsovård och vård på sjukhus. Kommunerna ansvarar för hälso- och sjukvården. Vilken vård kommunerna har skyldighet att tillhandahålla är fastställt i lag. Kommunerna kan tillhandahålla vården själva, tillsammans med andra kommuner eller köpa den av en annan kommun eller en annan offentlig eller privat vårdgivare. Denna vård omfattar hälsorådgivning, sjukvård, rehabilitering, mentalhälsovård, sjuktransporter, tandvård, skolhälsovård, studenthälsovård, företagshälsovård, screening och gruppundersökningar. Tillgången till kommunal tandvård kan vara begränsad.

Offentlig hälso- och sjukvård tillhandahålls främst via hälsovårdscentraler och sjukhus. Hälsovårdscentralen kan i första hand utnyttjas av kommunens invånare, dvs. de personer som har sin hemvist i kommunen. På hälsovårdscentralerna tillhandahålls vård av allmänläkare. Läkare på hälsovårdscentralen eller privatläkare remitterar sedan vid behov patienten till en specialläkare på ett sjukhus. I akutfall kan patienter också vända sig direkt till ett sjukhus utan remiss. I vilken utsträckning patienten själv kan välja behandlande läkare beror på kommunen och hälsovårdscentralen. I allmänhet får patienten vård på det sjukhus som ligger närmast.

I Finland tas det vanligen ut en patientavgift på hälsovårdscentralerna. Avgiften är antingen 20,18 euro (120 finska mark) per år eller 10,09 euro (60 finska mark) per besök, dock tas avgiften bara ut vid de tre första besöken upp till maximalt 30,27 euro (180 finska mark). Avgiften för poliklinikbesök är 20,18 euro (120 finska mark) och avgiften per vårddag är 22,71 euro (135 finska mark). Om vårdperioden är minst tre dagar betalar patienten dessutom en grundavgift på 25,23 euro (150 finska mark). Avgifterna för långtidsvård är inkomstrelaterad.

Om patienten under tolv månader har betalat patientavgifter på 588,66 euro (3 500 finska mark) har han nått det så kallade avgiftstaket och vården är därefter kostnadsfri. För kortvarig sjukhusvård (under tre månader) får man dock betala 11,77 euro (70 finska mark) per vårddag.

De ovan angivna avgifterna gäller år 2000.

● Överklagande

Du kan begära ändring av patientavgiftsbeslut hos kommunens hälsovårdsnämnd eller motsvarande organ, eller hos det organ som beslutat om den specialiserade sjukvården. En begäran om ändring skall göras skriftligt inom 14 dagar från det att den betalningsskyldige fått kännedom om beslutet.

En patient kan framföra en anmärkning till hälsovårdscentralens eller sjukhusets ansvarige chef om övrig hälso- och sjukvård eller bemötande med anknytning till denna. Patienten kan också lämna in ett överklagande till de myndigheter som övervakar hälso- och sjukvården.

B. SJUKFÖRSÄKRING

Alla personer som är bosatta i Finland omfattas av sjukförsäkringssystemet. Sjukförsäkringen täcker i huvudsak sjukvårdskostnader inom den privata sektorn, läkemedel inom öppenvården, resekostnader som uppstått i samband med sjukdom samt kontantförmåner vid sjukdom och föräldraskap.

● Läkararvoden, undersökningar och behandling

Sjukförsäkringen ersätter en del av privatpraktiserande läkares arvode och kostnaderna för behandling av sköterska, hälsovårdare och fysioterapeut. Den täcker också undersökning av psykolog och laboratoriesjuksköterska samt dialys som ges på poliklinik.

Läkararvoden, undersökningar och behandlingar ersätts enligt fastställd taxa. I denna taxa anges hur stor del av kostnaden FPA godkänner som grund för ersättning. Av de fastställda taxebeloppen för läkararvode ersätts 60 %. Kostnader för undersökningar och behandlingar som överstiger patientavgiften (2000: 11,77 euro (70 finska mark)) ersätts med 75 % av den fastställda taxan för varje förskrivning.

Personer födda efter 1946 får från och med 1.4.2001 ersättning för kostnader i samband med tandläkarvård. Tandläkararvode, tandläkarordinerade undersökningar samt kostnader för läkemedel och resor ersätts enligt samma principer som gäller för medicinsk behandling som ordinerats eller genomförts av läkare. Undersökningar och förebyggande behandling av tandläkare ersätts

med 75 % av den fastställda taxan. För övrig tandvård ersätts 60 %. Personer födda före 1946 kan få sina tandvårdskostnader ersatta endast om vården varit absolut nödvändig för behandling av någon annan sjukdom.

- **Läkemedel, salvbaser och kliniska näringspreparat**

Läkemedel som förskrivits av läkare för behandling av sjukdom betalas helt eller delvis av sjukförsäkringen. Ersättningen för läkemedelskostnader är indelad i tre ersättningskategorier. I alla ersättningskategorier finns ett fastställt belopp som patienten betalar själv. Ersättningen beräknas på varje inköp och separat för varje kategori.

Därtill ersätts kliniska näringspreparat och andra liknande produkter som används vid behandling av vissa allvarliga sjukdomar, samt salvbaser som används vid behandling av kroniska hudsjukdomar.

För läkemedel som förskrivits av läkare är det grundbelopp som ersätts 50 % av den del som överstiger det du själv betalat per inköp (2000: 8,41 euro (50 finska mark)). För vissa svåra och långvariga sjukdomar kan den del av läkemedelskostnaderna som överstiger den egna andelen (2000: 4,20 euro (25 finska mark)) ersättas till 75 eller 100 %.

Det finns ett högkostnadsskydd för de läkemedelskostnader som patienten själv betalar, som 2000 uppgick till 558,70 euro (3 319,91 finska mark). Om detta belopp överskrids, ersätts den överstigande delen i sin helhet.

- **Reseersättning**

När det gäller resor till behandling eller vårdpersonalens resa till patienten, ersätts kostnaderna för varje enkelresa med det belopp som överstiger den del patienten betalar själv (2000: 7,57 euro (45 finska mark)). Om resekostnaderna under ett kalenderår överstiger den andel man betalar själv (2000: 151,37 euro (900 finska mark)), ersätts den överstigande delen i sin helhet.

- **Sjukdagpenning**

Sjukdagpenning betalas ut till anställda och egenföretagare som är mellan 16 och 64 år. Ersättning ges efter nio vardagars karens (insjuknandedagen ingår inte i dessa nio vardagar). Sjukdagpenning betalas ut i högst 300 vardagar.

Sjukdagpenningen beräknas i regel på basis av den beskattningsbara inkomsten eller på basis av den försäkrades inkomst under en sexmånadersperiod. Storleken på dagpenningen ökar i relation till arbetsinkomsten. Sjukdagpenningen utgör skattepliktig inkomst. Om den försäkrade inte har några inkomster, kan behovsprövad dagpenning betalas ut (2000: högst 10,09 euro (60 finska mark) per dag) om den försäkrade har varit arbetsoförmögen i 60 dagar. Vid behovsprövningen beaktar man den sökandes och makens/makans övriga inkomster.

- **Ansökan om sjukförsäkringsförmåner**

Ansökan skall lämnas in till FPA:s lokalbyrå eller till den arbetsplatskassa där sökanden är medlem. Ansökan om ersättning av sjukvårdskostnader skall lämnas in inom sex månader efter det att arvodet eller avgiften betalats.

- **Överklagande av sjukförsäkringsbeslut**

Man har alltid rätt att överklaga ett sjukförsäkringsbeslut. Överklagandet skall lämnas in till den FPA-lokalbyrå eller arbetsplatskassa som fattat beslutet där man sedan utreder om beslutet kan ändras. Om det inte finns möjlighet till ändring av den som fattat beslutet, behandlas överklagandet av försäkringskretsens socialförsäkringsnämnd. Socialförsäkringsnämndens beslut kan överklagas hos en prövningsnämnd.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

I Finland är det i första hand den lagstadgade olycksfallsförsäkringen som vid sidan av sjukförsäkringen och den lagstadgade pensionsförsäkringen ersätter kostnader för olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. På grundval av olycksfallsförsäkringen har den anställda rätt att få ersättning för det inkomstbortfall som orsakats av olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. I Finland administreras olycksfallsförsäkringen enligt lag av privata försäkringsbolag. Ett försäkringsbolag har inte rätt att neka ersättning för försäkringsfall som täcks av lagen. Olycksfallsförsäkringen för lantbruksföretagare administreras av Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt. Olycksfallsersättningarna för statsanställda betalas av Statskontoret.

Arbetsgivare är skyldiga att försäkra sina anställda om anställningen beräknas vara längre än 12 dagar under ett kalenderår. Om arbetsgivaren inte fullgör sina lagstadgade skyldigheter att försäkra sina anställda, eller om han inte är skyldig att teckna någon försäkring, omfattas den skadade arbetstagaren ändå av ersättningsreglerna i lagen om olycksfallsförsäkring. Olycksfallsförsäkringsanstalternas förbund handlägger och betalar ut dessa ersättningar.

Enligt lagen om olycksfallsförsäkring har alla personer med anställningsavtal inom den privata eller offentliga sektorn rätt till ersättning. Försäkringen omfattar olycksfall i arbetet och yrkessjukdomar. Som olycksfall i arbetet betecknas ett olycksfall som den anställda råkar ut för på arbetsplatsen eller i samband med arbetet, på väg till eller från arbetet eller när ärenden/

uppgifter utförs för arbetsgivarens räkning. Med yrkessjukdom avses en sjukdom som troligen förorsakats av fysikaliska, biologiska eller kemiska faktorer i arbetet.

Försäkrade

Alla anställda inom den privata och offentliga sektorn är försäkrade med undantag för arbetsgivarens familjemedlemmar samt de personer med chefsbefattning i företaget som ensamma eller tillsammans med sina familjemedlemmar äger mer än hälften av företaget. Studerande som utför praktikarbete omfattas normalt också av försäkringsskyddet. I allmänhet gäller försäkringsskyddet även för anställda som skickas utomlands av sina arbetsgivare.

Även om arbetsgivaren själv och hans familjemedlemmar samt de ovannämnda personerna i chefsbefattning inte omfattas av den obligatoriska olycksfallsförsäkringen, kan de skaffa sig samma försäkringsskydd genom en frivillig försäkring som uppfyller bestämmelserna i lagen om olycksfallsförsäkring.

Ersättningar

Den lagstadgade olycksfallsförsäkringen ersätter nödvändiga sjukvårdskostnader och inkomstbortfall. Vid tillfällig arbetsoförmåga får du sjukdagpenning i högst ett år. Under de fyra första veckorna efter olycksfallet uppgår ersättningen till samma belopp som lönen. Därefter uppgår dagpenningen till 1/360 av den skadades årsarbetsinkomst.

Årsarbetsinkomsten beräknas i regel enligt inkomsten vid tidpunkten för olycksfallet.

Om den skadade personens arbetsoförmåga kvarstår ett år efter olycksfallet, får han rätt till olycksfallspension. Vid fullständig arbetsoförmåga uppgår pensionen till 85 % av årsinkomsten tills personen fyller 65 år och därefter till 70 %.

Dagpenning och olycksfallspension kan också betalas ut som partiell ersättning när arbetsoförmågan är partiell. Både dagpenningen och olycksfallspensionen är skattepliktiga inkomster. Sjukvårdsersättningen beskattas däremot inte.

Ersättning för men betalas till en skadad person som har fått bestående men av sin skada eller sjukdom. Den är inte skattepliktig. Vid dödsfall får den avlidnes anhöriga begravningshjälp, och efterlevandepension betalas ut till den efterlevande maken/makan samt till den avlidnes barn under 18 år, eller under 25 år om barnet studerar. Sådan familjepension är skattepliktig inkomst.

Kostnader för medicinsk och arbetsinriktad rehabilitering täcks också av olycksfallsförsäkringen. Syftet med rehabiliteringen är främst att underlätta den skadades återgång till lämpligt förvärvsarbete samt att göra det möjligt för den skadade att klara de dagliga bestyren. Försäkringen täcker alla rimliga kostnader i samband med rehabiliteringen samt inkomstbortfall. Vanligen betalas ersättningen ut i form av olycksfallspension.

Ansökan om ersättning

Så snart ett olycksfall inträffat måste den anställde omedelbart anmäla detta till arbetsgivaren för att få ett försäkringsintyg. Genom att uppvisa försäkringsintyget får den anställde nödvändig sjukvård och läkemedel som förskrivits av läkare på olycksfallsförsäkringsanstaltens bekostnad. Arbetsgivaren måste anmäla olycksfallet till försäkringsinrättningen för att ersättning skall betalas ut.

Överklagande

Om den försäkrade inte är nöjd med det beslut som fattas av försäkringsinrättningen, kan han överklaga det till Olycksfallsnämnden. Försäkringsinrättningen har rätt att ändra sitt beslut. Olycksfallsnämndens beslut överklagas till Försäkringsdomstolen, vars beslut i vissa fall kan överklagas till Högsta domstolen.

4. Rehabilitering

Rehabilitering tillhandahålls bland annat av Folkpensionsanstalten, hälso- och sjukvården, arbetspensionsanstalterna och arbetsförvaltningen.

Rehabilitering genom Folkpensionsanstalten

För rätt till rehabilitering genom Folkpensionsanstalten krävs väsentligt nedsatt arbets- eller funktionsförmåga på grund av sjukdom eller skada, vilket kan lindras eller hävas genom rehabilitering. Rehabiliteringen består av arbetsinriktad rehabilitering för funktionshindrade och medicinsk rehabilitering för gravt funktionshindrade. Folkpensionsanstalten kan också svara för behovsprövad rehabilitering i form av annan arbetsinriktad eller medicinsk rehabilitering inom ramen för ett årligt anslag i budgeten. Rehabiliteringskostnaderna betalas vanligen direkt till den som anordnar rehabiliteringen.

En rehabiliteringspenning betalas ut under rehabiliteringsperioden, om syftet med rehabiliteringen är att hålla personen kvar i arbetslivet, eller att möjliggöra hans eller hennes återgång till eller inträde i arbetslivet. Rehabiliteringspenningen fastställs i regel på samma grundval som sjukförsäkringens dagpenning och den är skattepliktig inkomst.

Ansökan om rehabilitering och rehabiliteringspenning lämnas in till FPA:s lokalbyrå. FPA:s beslut kan överklagas hos prövningsnämnden, vars beslut kan överklagas hos Försäkringsdomstolen.

- **Rehabilitering genom arbetspensionsanstalter**

Arbetspensionsanstalterna kan vid behov bevilja rehabilitering, vars syfte är att förebygga arbetsoförmåga eller att förbättra en persons arbets- och förvärvsförmåga och underlätta hans eller hennes återgång till arbetslivet. Arbetspensionsrehabilitering är i huvudsak arbetsinriktad rehabilitering. Som komplement till den kan man också bevilja medicinsk rehabilitering.

Arbetspensionsanstalten betalar ut rehabiliteringspenning för de månader som den försäkrade är frånvarande från sitt arbete på grund av rehabiliteringen. En pensionstagare som genomgår rehabilitering får högre pension under rehabiliteringsperioden.

5. Lagstadgade pensionssystem

De lagstadgade pensionssystemen består av arbetspension och folkpension. Båda pensionssystemen omfattar invalidpension, arbetslöshetspension, familjepension och ålderspension.

Arbetspensionen har till syfte att säkerställa att den anställde eller egenföretagaren kan upprätthålla samma konsumtionsnivå som vid förvärvsarbete. Arbetspensionssystemet grundar sig på flera olika lagar. Den viktigaste lagen är lagen om pension för arbetstagare (APL). Till exempel egenföretagare, sjömän och tjänstemän har egna pensionslagar.

Rätt till folkpension grundar sig på att man är bosatt i Finland. Folkpensionens syfte är att trygga en minimiinkomst för de pensionstagare som inte får någon annan pension eller vilkas övriga pensionsskydd är litet. Folkpensionens storlek minskar när arbetspensionen ökar. Om arbetspensionen överstiger ett visst belopp betalas ingen folkpension ut.

I Finland finns det rätt få möjligheter att teckna en frivillig tilläggspension, eftersom alla anställda och företagare hör till arbetspensionssystemet. För de inkomster som beaktas i samband med arbetspensionen finns det ingen övre gräns och inte heller något maximibelopp för pensionen.

A. INVALIDPENSIONER

- **Arbetspensionssystemet**

Ett inkomstbortfall som orsakas av långvarig arbetsoförmåga ersätts genom invalidpensioner. Det finns invalidpension, rehabiliteringsstöd, delinvalidpension och individuell förtidspension.

Full invalidpension och rehabiliteringsstöd betalas vanligen ut efter det att dagpenningen från sjukförsäkringssystemet upphör. Utbetalningen av de övriga invalidpensionerna kan påbörjas utan att ha föregåtts av sjukdagpenning.

Invalidpension betalas ut till anställda eller egenföretagare som är under 65 år, vars arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom, funktionshinder eller skada. Om arbetsförmågan är nedsatt med minst tre femtedelar utbetalas full pension och om arbetsförmågan är nedsatt med minst två femtedelar utbetalas delpension. Invalidpension beviljas antingen tills vidare eller som rehabiliteringsstöd för en viss tid.

Arbetsförmågan bedöms på grundval av sökandens hälsotillstånd. Vid bedömningen av arbetsförmågan beaktar man utöver medicinska utredningar också bl.a. personens utbildning, arbetslivserfarenhet, ålder och möjligheter att få arbete.

Invalidpension betalas ut i form av en särskild invalidpension eller en individuell förtidspension. Individuell förtidspension kan betalas ut till en person som är 60–64 år, som varit länge i arbetslivet och vars arbetsförmåga är varaktigt nedsatt. För personer födda 1943 eller tidigare är åldersgränsen 58 år. Pensionen beviljas tills vidare och till samma belopp som full invalidpension.

Rehabiliteringsstöd betalas ut till en arbetsoförmögen person, vars skada eller sjukdom sannolikt kan botas genom vård eller rehabilitering. Ett villkor för beviljande av stödet är att arbetsoförmågan varar minst ett år och att en behandlings- eller rehabiliteringsplan utarbetats. Rehabiliteringsstödet kan dras in om arbetsförmågan förbättras eller om mottagaren utan giltigt skäl tackar nej till rehabilitering.

- **Folkpensionssystemet**

Arbetsoförmögna personer som är 16–64 år och som är bosatta i Finland eller i ett annat EU-land kan få invalidpension enligt folkpensionssystemet. Beviljandet av pensionen eller dess storlek är inte knutet till personens tidigare anställning eller inbetalning av försäkringspremier, utan är i stället knutet till bosättning.

Invaliditetspension betalas ut i form av en särskild invalidpension, rehabiliteringsstöd eller en individuell förtidspension. Det finns ingen delpension. Varje finsk medborgare eller person som är medborgare i ett annat EU-land och har varit bosatt i Finland under minst tre år efter att ha fyllt 16 år, är berättigad till invalidpension enligt folkpensionssystemet. Medborgare från andra stater är berättigade till invalidpension i Finland förutsatt att de varit bosatta i Finland de fem år som föregår pensionens utbetalning. Personer under 21 år, som blivit arbetsoförmögna medan de varit bosatta i Finland, får pension även om de inte uppfyller ovanstående krav.

Invaliditetspension beviljas personer vars förmåga att utföra sitt vanliga eller ett jämförbart arbete är nedsatt på grund av sjukdom, funktionshinder

eller skada. Blinda, rörelsehindrade och personer som är varaktigt beroende av hjälp av annan person betraktas alltid arbetsoförmögna.

Invaliditetspension beviljas normalt när personen fått sjukdagpenning i cirka 300 dagar. Om personen inte har rätt till dagpenning, kan utbetalningen av pensionen börja först när den maximala betalningstiden löpt ut.

Villkoren för beviljande av rehabiliteringsstöd och individuell förtidspension är desamma som i arbetspensionssystemet.

B. FAMILJEPENSIONER

● Arbetspensionssystemet

Efterlevandepension betalas ut till änkan eller änklingen, om äktenskapet ingåtts innan den försäkrade fyllt 65 år. Även före detta makar har på vissa villkor rätt till efterlevandepension.

Den efterlevande har alltid rätt till pension om makarna har eller har haft barn tillsammans. Om makarna inte haft barn tillsammans förutsätts

— att den efterlevande är minst 50 år vid makens/makans död eller
— att den efterlevande fått invalidpension i minst tre års tid.

Dessutom skall äktenskapet ha ingåtts innan den efterlevande fyllt 50 år och det måste ha varat minst fem år.

Efterlevandepensionen upphör om den efterlevande ingår nytt äktenskap före 50 års ålder. I ett sådant fall utbetalas en engångsersättning som motsvarar tre års pension.

● Folkpensionssystemet (allmän familjepension)

Efterlevandepension betalas ut under förutsättning att

— den avlidne var under 65 år när äktenskapet ingicks,
— den efterlevande är under 65 år och inte får folkpension,
— den försäkrade efter att ha fyllt 16 år har bott i Finland under den fastställda karenstiden: finska medborgare och medborgare från andra EU-länder sammanlagt tre år och övriga de fem år som föregick dödsfallet,
— den efterlevande är bosatt i Finland eller i ett annat EU-land,
— den efterlevande har eller haft barn tillsammans med den avlidna. Om gemensamma barn inte finns, kan pensionen beviljas endast om den efterlevande hade fyllt 50 år vid tidpunkten för dödsfallet och äktenskapet hade ingåtts innan den efterlevande fyllt 50 år och om äktenskapet varat i minst fem år.

Efterlevandepension betalas ut i form av begynnelsepension under sex månader och därefter i form av fortsättningspension. Fortsättningspensionen upphör då den efterlevande fyller 65 år eller får egen folkpension. Pensionen upphör också om den efterlevande ingår ett nytt äktenskap före 50 års ålder. I ett sådant fall utbetalas en engångsersättning som motsvarar tre års pension.

● Barnpension

Enligt arbetspensionslagarna har ett barn under 18 år rätt till barnpension. Barnpension betalas ut till den avlidnas egna barn, adoptivbarn och efterlevande makes/makas barn som bott i samma hushåll. Barn som är födda utom äktenskapet och som den avlidna erkänt jämställs med barn som fötts inom äktenskapet. Fosterbarn har inte rätt till familjepension.

I Finland eller i ett annat EU-land bosatta barn under 18 år som förlorat den ena eller båda föräldrarna har rätt till barnpension. Pension kan utges till en studerande fram till 21 års ålder. Ett barn som förlorat båda föräldrarna har rätt till pension efter vardera föräldern.

C. ARBETSLÖSHETSPENSION

Arbetslöshetspension betalas ut både inom arbetspensions- och folkpensionssystemet.

En arbetslös person över 60 år har rätt till arbetslöshetspension förutsatt att

— arbetslöshetsdagpenning har betalats ut för maximitiden,
— personen under de föregående 15 åren har yrkesarbetat minst fem år och
— personen inte kan ges ett sådant arbete vars avböjande skulle leda till att rätten till arbetslöshetsdagpenning går förlorad.

D. ÅLDERSPENSIONER

Den allmänna pensionsåldern är 65 år. Invalidpensioner, arbetslöshetspension och den individuella förtidspensionen övergår vid 65 års ålder i ålderspension utan särskild ansökan.

Den som fyllt 60 år kan ta ut sin pension redan före den allmänna pensionsåldern, men då är beloppet som betalas ut lägre. Pensionen blir då varaktigt lägre även efter 65 års ålder. Ansökan om ålderspension kan också skjutas upp till efter pensionsåldern. I det fallet blir pensionen högre.

I Finland eller i ett annat EU-land bosatta personer som fyllt 65 år har rätt till ålderspension enligt folkpensionssystemet. Ålderspension beviljas finska medborgare och medborgare från ett annat EU-land vilka efter fyllda 16 år bott i Finland i minst tre års tid. Medborgare från tredje land skall ha bott i Finland de fem år som föregår pensioneringen.

Arbetspensionssystemet omfattar också deltidspension. Deltidspension kan beviljas försäkrade som fyllt 58 år och som övergår till deltidsarbete och inte får någon annan lagstadgad pension. Familjepension hindrar inte att delpension beviljas. Åldersgränsen har tillfälligt sänkts till 56 år fram till slutet av 2002. Pensionsbeloppet är 50 % av skillnaden mellan inkomsterna av heltids- och deltidsarbete.

E. PENSIONERNAS STORLEK

● Arbetspensionens storlek

Enligt arbetspensionssystemet ger anställningstid från 23 till 65 års ålder rätt till ålderspension. Personer som är yngre än 23 år kan ha rätt till invalidpension och deras familjeanhöriga till familjepension.

Om rätten till pension uppstår medan man arbetar eller ett år efter att man slutat arbeta, ökar pensionens storlek med tiden mellan pensionsfallet (t.ex. när arbetslöshet börjat) och åldersgränsen för ålderspension. Detta gäller vid beräkning av individuell förtidspension samt invalid-, arbetslöshets- och familjepension.

Pensionen beräknas separat för varje anställningsförhållande och period som egenföretagare. Storleken på pensionen beräknas på grundval av anställningstid och intjänad lön. Pensionen tjänas in med 1,5 % per arbetsår. Den som arbetar efter att ha fyllt 60 år har en intjäningsprocent på 2,5 %. Den sammanlagda pensionen uppgår till högst 60 % av den lön som tjänas in under en period på 40 år.

Den lön som ligger till grund för pensionen bestäms huvudsakligen utgående från inkomsterna under de tio sista åren av varje anställningsförhållande. Detta nya beräkningssätt införs successivt. År 2006 kommer det att ha införts fullständigt. Pensionen för företagare beräknas på grundval av det viktade genomsnittet för hela den period verksamheten bedrivits.

Familjepension beräknas på grundval av den avlidnes pension eller på grundval av den pension den avlidne skulle ha fått, om personen blivit arbetsoförmögen vid tidpunkten för dödsfallet. Efterlevandepension till änka/änkling och barnpension kan sammanlagt uppgå till högst samma belopp som den avlidnes pension. Den efterlevande makens/makans egen arbetspension och inkomster påverkar efterlevandepensionens storlek. De påverkar dock inte familjepensionens storlek så länge som den efterlevande maken/makan har barn under 18 år. Efterlevandepensionen betalas alltid ut som ett fast belopp under de första sex månaderna (s.k. begynnelsepension), om den efterlevande maken/makan är under 65 år.

● Folkpensionens storlek

Inom folkpensionssystemet utbetalas ålderspension, arbetslöshetspension, invalidpension, rehabiliteringsstöd och individuell förtidspension endast om personen inte får någon annan pension eller pensionen är liten. När det gäller folkpension betraktas pensioner från Finland och utlandet samt fortlöpande ersättningar som kan liknas vid pension som inkomst. Efterlevandepensionens storlek påverkas förutom av pensionsinkomster också av den efterlevande makens/makans förvärvs- och kapitalinkomster. Pension betalas inte ut om de övriga inkomsterna överstiger vissa inkomstgränser. Pensioner som betalas ut från andra EU-länder och som grundar sig på samma persons försäkring och omfattas av Europeiska gemenskapens förordning (EEG) nr 1408/71 om socialförsäkring betraktas inte som inkomst. Pensionen kan också omfatta vårdbidrag och bostadsbidrag.

Folkpensionens storlek är också beroende av hur länge man mellan 16 och 65 års ålder varit bosatt i Finland. Full ålderspension betalas ut om bosättningstiden är minst 40 år. Full invalidpension betalas ut om den sökande bott i Finland minst 80 % av tiden mellan 16 års ålder och pensioneringen. En person under 21 år som blivit arbetsoförmögen medan han varit bosatt i Finland beviljas full pension oberoende av bosättningstiden. Pensionen kan dessutom omfatta vårdbidrag och bostadsbidrag.

Efterlevandepensionen består av ett grundbelopp och ett kompletteringsbelopp. Begynnelsepensionen utgörs alltid av ett grundbelopp och ett kompletteringsbelopp i form av ett standardbelopp. Den efterlevandes inkomst och förmögenhet samt familjeförhållanden kan medföra att kompletteringsbeloppet blir högre än standardbeloppet. Fortsättningspensionen innefattar grundbeloppet endast i fall där den efterlevande har barn under 18 år att försörja. Den efterlevandes inkomster påverkar fortsättningspensionens kompletteringsbelopp. Begynnelse- och fortsättningspensionens belopp är också beroende av hur länge den avlidne varit bosatt i Finland. Bostadsbidrag kan också ingå i efterlevandepensionen.

I barnpensionen ingår alltid ett grundbelopp. Dessutom kan det betalas ut ett kompletteringsbelopp till pensionen. Storleken på kompletteringsbeloppet påverkas av de övriga familjepensioner som barnet får. Barn som är 18–20 år får endast grundbeloppet.

F. ANSÖKAN OM PENSION OCH ÖVERKLAGANDE

Man ansöker om arbetspension och folkpension samtidigt genom en ansökan som lämnas till FPA:s lokalbyrå eller arbetspensionsanstalten. En redan beviljad invalidpension eller arbetslöshetspension

övergår automatiskt till ålderspension utan särskild ansökan.

Ändring av arbetspensionsbeslut eller folkpensionsbeslut söks hos den anstalt som fattat beslutet där man sedan utreder om beslutet kan ändras. Om det inte finns möjlighet till självrättelse, hänskjuter arbetspensionsanstalten ärendet till pensionsnämnden och Folkpensionsanstalten till prövningsnämnden för behandling. Pensionsnämndens och prövningsnämndens beslut kan överklagas hos Försäkringsdomstolen.

6. Arbetslöshet

A. ARBETSLÖSHETSDAGPENNING

Arbetslöshetsdagpenning betalas ut antingen av Folkpensionsanstalten i form av grunddagpenning (2000: 20,52 euro (122 finska mark)) eller av arbetslöshetskassan i form av inkomstrelaterad dagpenning. Den inkomstrelaterade dagpenningen beräknas på den anställdes fasta månadslön under de tio månader som föregick arbetslösheten. Medlemskap i arbetslöshetskassan är frivilligt.

● Villkor

Grunddagpenning betalas ut till arbetslösa arbetssökande mellan 17 och 64 år som arbetat i 43 veckor under de 24 månaderna närmast före arbetslösheten. Arbetsvillkoret för företagare anses uppfyllt, då personen under de 48 månaderna närmast före arbetslösheten arbetat som företagare i sammanlagt 24 månader och verksamheten varit av väsentlig omfattning.

● Varaktighet

Arbetslöshetsdagpenning betalas ut när den arbetslöse varit anmäld som arbetslös arbetssökande vid en arbetskraftsbyrå under sammanlagt sju arbetsdagar. Dagpenningen betalas ut för fem dagar per vecka under högst 500 vardagar. Om en arbetslös arbetssökande som uppfyller arbetsvillkoret fyller 57 år innan perioden på 500 dagar är slut, behåller han sin rätt till dagpenning tills han fyller 60 år.

Arbetslöshetsdagpenningen är skattepliktig inkomst.

B. ARBETSMARKNADSSTÖD

Rätt till arbetsmarknadsstöd har en 17–64-årig arbetslös som är bosatt i Finland och

— som har fått arbetslöshetsdagpenning under maximitiden, eller

— som inte uppfyller arbetsvillkoret för arbetslöshetsdagpenning.

En person som kommer ut på arbetsmarknaden för första gången har en väntetid på fem månader. Väntetiden gäller inte för personer som nyligen avslutat sin yrkesutbildning.

Arbetsmarknadsstödet är en behovsprövad förmån som uppgår till samma belopp som arbetslöshetsskyddets grunddagpenning. Vid behovsprövningen beaktas personens sammanlagda inkomster och makens/makans inkomster till den del som överstiger en viss gräns. Behovsprövat arbetsmarknadsstöd betalas ut under obegränsad tid.

Arbetsmarknadsstöd utges utan behovsprövning för 180 dagar efter det att arbetslöshetsdagpenning betalats ut maximitiden på 500 dagar.

En arbetslös som bor hos sina föräldrar och som inte uppfyller arbetsvillkoret, får 60 % av det behovsprövade arbetsmarknadsstödet.

● Ansökan och överklagande

Ansökan om grunddagpenning och arbetsmarknadsstöd skall lämnas in till FPA:s lokalbyrå och ansökan om inkomstrelaterad dagpenning till den arbetslöshetskassa där man är medlem. Arbetskraftsbyrån avger till FPA eller arbetslöshetskassan ett bindande utlåtande om förmånens arbetsmarknadspolitiska förutsättningar.

Arbetssökande från andra EU-länder, som utnyttjar sin rätt att söka arbete i Finland, skall anmäla sig på arbetskraftsbyrån och söka arbetslöshetsdagpenning hos FPA:s lokalbyrå.

FPA:s eller arbetslöshetskassans beslut om arbetslöshetsskydd kan överklagas hos den lokalbyrå eller arbetslöshetskassa som har fattat beslutet där man sedan utreder om beslutet kan ändras. Om det inte finns möjlighet till självrättelse, behandlas ärendet av arbetslöshetsnämnden. Ändring av arbetslöshetsnämndens beslut söks hos Försäkringsdomstolen.

7. Föräldraförmåner

Mödrar har rätt till moderskaps- och föräldrapenning och fäder har rätt till faderskaps- och föräldrapenning, förutsatt att de har varit sjukförsäkrade i Finland minst 180 dagar före den beräknade nedkomsten. I de 180 dagarna kan även ingå försäkringsperioder som fullgjorts i andra EU-länder. Moderskaps- och föräldrapenning betalas ut i sammanlagt 263 vardagar. Denna förmån förlängs med 60 dagar om mer än ett barn fötts samtidigt.

Moderskapspenning betalas ut till modern de 105 första dagarna. Moderskapspenning kan fås 50–30 vardagar före den beräknade nedkomsten. Föräldrapenning betalas ut till modern eller fadern om han stannar hemma med barnet under de påföljande 158 vardagarna. Föräldrapenning kan inte utbetalas samtidigt till båda föräldrarna. Föräldrapenning betalas också ut till en förälder som adopterat ett barn under sju år.

Gravida kvinnor kan få särskild moderskapspenning under graviditeten om det bedöms att ett kemiskt ämne, strålning eller en smittsam sjukdom i anslutning till arbetet medför risk för fostrets utveckling eller för graviditeten. Denna bestämmelse gäller om kvinnan inte kan ges andra arbetsuppgifter.

Fäder har rätt till faderskapspenning under sex vardagar i följd under den period då moderskaps- eller föräldrapenning betalas ut. Faderskapspenning kan också betalas ut till fadern under 6–12 vardagar efter barnets födelse.

Moderskaps- och föräldrapenningen beräknas på samma sätt som sjukdagpenningen, men minimibeloppet är högre (2000: 10,09 euro (60 finska mark)). Föräldrar som deltar i vården eller rehabiliteringen av ett barn under 16 år på sjukhus kan få specialvårdspenning. I undantagsfall kan denna ersättning också betalas ut för vård av barnet i hemmet. Denna specialvårdspenning betalas normalt ut under högst 60 vardagar per kalenderår. Specialvårdspenningen uppgår till samma belopp som dagpenningen.

Föräldrapenningen är skattepliktig inkomst.

- **Ansökan och överklagande**

Ansökan skall lämnas in till FPA:s lokalbyrå eller till den arbetsplatskassa där sökanden är medlem. Ansökan om moderskapspenning skall lämnas in två månader före den beräknade nedkomsten och ansökan om faderskapspenning skall lämnas in inom två månader från den dag man vill att förmånen skall betalas ut. Ansökan om föräldrapenning skall lämnas in en månad före den önskade första utbetalningsdagen.

Det är alltid möjligt att överklaga ett beslut som rör föräldraförmånen. Överklagandet skall lämnas till den FPA-lokalbyrå eller den arbetsplatskassa som fattat beslutet där man sedan utreder om beslutet kan ändras. Om det inte finns möjlighet till självrättelse, behandlas ärendet av försäkringskretsens socialförsäkringsnämnd. Socialförsäkringsnämndens beslut kan överklagas hos prövningsnämnden.

8. Familjeförmåner

A. BARNBIDRAG

För ett barn som är bosatt i Finland betalas barnbidrag ut tills barnet fyller 17 år.

År 2000 uppgick barnbidraget för det första barnet till 89,98 euro (535 finska mark), för det andra till 110,50 euro (657 finska mark), för det tredje till 131,02 euro (779 finska mark), för det fjärde till 151,54 euro (901 finska mark) och för det femte och varje därpå följande barn till 172,06 euro (1 023 finska mark) per månad. Barnbidrag är en skattefri förmån.

- **Ansökan och överklagande**

Ansökan om barnbidrag skall lämnas in till FPA:s lokalbyrå. FPA:s beslut kan överklagas hos försäkringskretsens socialförsäkringsnämnd. Socialförsäkringsnämndens beslut kan överklagas hos prövningsnämnden.

B. MODERSKAPSUNDERSTÖD

Kvinnor som är bosatta i Finland och som varit gravida i minst 154 dagar och gått på hälsoundersökning under de fyra första månaderna av graviditeten har rätt till moderskapsunderstöd. Även adoptivföräldrar till barn under ett år har rätt till moderskapsunderstöd.

Moderskapsunderstöd beviljas enligt moderns önskemål antingen i kontanter eller en moderskapsförpackning. År 2000 var penningbeloppet 127,82 euro (760 finska mark) per barn. Moderskapsförpackningen innehåller olika slag av vårdartiklar och kläder för barnet. Moderskapsunderstödet är skattefri inkomst.

- **Ansökan och överklagande**

Ansökan om moderskapsunderstöd skall lämnas in till FPA:s lokalbyrå senast två månader innan den beräknad nedkomsten. Adoptivföräldrar skall ansöka om understödet innan barnet fyller ett år.

Moderskapsunderstöd kan ansökas med samma blankett som moderskaps-, faderskaps- och föräldrapenning samt barnbidrag. Socialförsäkringsnämnden är den första bevärsinstansen och prövningsnämnden den andra i ärenden som gäller moderskapsunderstöd.

9. Ytterligare upplysningar

- **Folkpensionsanstalten**

Förfrågningar som gäller privatpersoner:

Folkpensionsanstaltens lokalbyrå på bosättnings- och vistelseorten

Övriga ärenden:

Nordenskiöldsgatan 12
PB 450
FIN-00101 Helsingfors
Tfn (358-20) 434 11
Fax (358-20) 434 50 58
E-post: International.affairs@kela.fi
Internet: http://www.kela.fi

Pensionsskyddscentralen
FIN-00065 Pensionsskyddscentralen
Tfn (358-9) 15 11
Internet: http://www.etk.fi

Olycksfallsförsäkringsanstalternas förbund
Bulevarden 28
FIN-00120 Helsingfors
Tfn (358-9) 68 04 01
E-post: tvl@vakes.fi
Internet: http://www.tvl.fi

Arbetspensionsanstalterna

Pensions-Fennia
FIN-00041 Pensions-Fennia
Tfn (358-10) 50 31

Pensions-Tapiola
PB 30
FIN-02101 Esbo
Tfn (358-9) 45 31

Varma-Sampo
FIN-00098 Varma-Sampo
Tfn (358-10) 515 13

Ilmarinen
FIN-00018 Ilmarinen
Tfn (358-9) 18 41

Pensions-Alandia
PB 121
FIN-22101 Mariehamn
Tfn (358-18) 290 00

Verdandi
PB 133
FIN-20101 Åbo
Tfn (358-10) 550 10

Arbetsgivarna har egna pensionskassor och pensionsstiftelser, vilkas adress är densamma som för arbetsgivaren i fråga.

Pensionskassan för utövande konstnärer och särskilda grupper av arbetstagare
PB 20
FIN-00241 Helsingfors
Tfn (358-9) 150 61

LEL Arbetspensionskassan
PB 20
FIN-00241 Helsingfors
Tfn (358-9) 150 61

Lantbruksföretagarnas pensionsanstalt
PB 16
FIN-02101 Esbo
Tfn (358-9) 435 11

Sjömanspensionskassan
PB 327
FIN-00121 Helsingfors
Tfn (358-9) 22 85 11

Kyrkans centralfond (Kyrkostyrelsen)
PB 185
FIN-00161 Helsingfors
Tfn (358-9) 180 21

Kommunernas pensionsförsäkring
PB 425
FIN-00101 Helsingfors
Tfn (358-9) 185 71

Statskontoret
PB 77
FIN-00531 Helsingfors
Tfn (358-9) 772 51

Försäkringsinspektionen
PB 449
FIN-00101 Helsingfors
Tfn (358-9) 415 59 50

SVERIGE

1. Inledning

Den allmänna socialförsäkringen i Sverige omfattar följande:

— Sjukförsäkring (se avsnitt 2 nedan).
— Arbetsskadeförsäkring (avsnitt 3).
— Invaliditetsförmåner (avsnitt 4).
— Ålderspensioner (avsnitt 5).
— Efterlevandepensioner (avsnitt 6).
— Arbetslöshetsersättning (avsnitt 7).
— Familjeförmåner och föräldraförsäkring (avsnitt 8).

● Avgifter

Socialförsäkringen finansieras genom skatter och socialavgifter. Större delen av kostnaderna täcks av avgifter som betalas av arbetsgivarna. Arbetsgivaravgifterna uppgår för närvarande till sammanlagt 32,82 % av lönesumman. En egenföretagare betalar själv in avgifterna, 31,01 % av inkomstunderlaget.

Du måste själv betala en viss avgift till pensionsförsäkringen, 7,0 % av förvärvsinkomsten upp till en viss nivå. Din arbetsgivare gör avdrag för denna avgift från din lön och betalar in den till skattemyndigheten. Om du är medlem i en arbetslöshetskassa måste du själv betala en viss avgift direkt till kassan.

För personer över 65 år är arbetsgivaravgifterna lägre.

● Vem omfattas av försäkringen?

Den allmänna försäkringen är obligatorisk. Ett undantag är arbetslöshetsförsäkringen, se avsnitt 7 nedan.

Socialförsäkringen delas in i en bosättningsbaserad försäkring som avser garantibelopp och bidrag och en arbetsbaserad försäkring avseende inkomstförlust. Båda försäkringarna gäller lika för alla som är bosatta respektive arbetar i Sverige.

Den som kommer till Sverige anses bosatt här, om det kan antas att vistelsen kommer att överstiga ett år. En i Sverige bosatt person som lämnar landet anses fortfarande bosatt här, om utlandsvistelsen kan antas vara längst ett år.

● Kvalifikationsvillkor

Det finns inga väntetider för rätt till försäkringsförmåner. För några förmåner gäller emellertid vissa kvalifikationsvillkor. För föräldraförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen finns vissa villkor beträffande försäkringstider, se avsnitten 2 och 7 nedan. När det gäller invaliditetsförmåner, ålders- och efterlevandepensioner finns intjänanderegler i form av krav på viss tids bosättning eller förvärvsinkomster, se avsnitten 4, 5 och 6 nedan.

● Hur går jag till väga för att få ersättning?

För att få ersättning skall du i de flesta fall vända dig till försäkringskassan på bosättningsorten. Det är försäkringskassan som ansvarar för de flesta socialförsäkringsförmånerna. Gäller det arbetslöshetsersättning skall du i stället kontakta arbetsförmedlingen, se avsnitt 7 nedan.

Om du har en anställning och på grund av sjukdom inte kan arbeta skall du sjukanmäla dig till din arbetsgivare, se avsnitt 2 nedan. För att få sjukvård eller medicin vänder du dig direkt till vårdcentral, tandläkare eller annan vårdgivare eller till ett apotek. Någon ersättning för de avgifter du betalar där lämnas inte.

Vid arbetsskada skall arbetsgivaren meddelas. Arbetsgivaren anmäler sedan skadan till försäkringskassan. Egenföretagare skall själv anmäla skadan till försäkringskassan. Studerande skall meddela skolan som sedan anmäler skadan till försäkringskassan. Se vidare avsnitt 3 nedan.

● Överklagande

Den som inte är nöjd med det beslut som en försäkringskassa eller en arbetslöshetskassa har fattat kan begära att kassan omprövar beslutet. Kassan fattar då ett nytt beslut. Om man inte heller blir nöjd med det nya beslutet kan man överklaga hos länsrätten. Anser man att också länsrättens beslut är felaktigt kan det överklagas hos kammarrätten. I vissa fall kan också en dom av kammarrätten överklagas. Det sker hos Regeringsrätten.

2. Sjukdom och moderskap

A. SJUKVÅRD

Med sjukvård avses i huvudsak läkarvård, sjukhusvård, sjukgymnastik och annan sjukvårdande behandling, tandvård och läkemedel.

Sverige har ett regionalt sjukvårdssystem, till största delen skilt från socialförsäkringen. Varje landsting har skyldighet att se till att alla som är bosatta inom landstingets område kan få en god sjukvård.

Sjukvården ombesörjs till största delen av landstingen, men det finns också privatpraktiserande läkare som har avtal med landstingen. Vissa sjukvårdsinsatser görs också av kommunerna inom ramen för den svenska lagstiftningen om hälso-

och sjukvård. Det gäller främst vård av äldre i särskilt boende som på grund av sitt tillstånd är i behov av sjukvård.

Landstingen finansierar vården genom skatt från personer som är bosatta inom regionen samt i viss mån också genom statsbidrag och genom avgifter från patienterna.

Läkarvård m.m.

Om du insjuknar och behöver uppsöka läkare i den öppna sjukvården svarar landstinget för större delen av kostnaden. Själv får du betala en patientavgift. Storleken på patientavgiften varierar mellan 100 och 250 svenska kronor.

De flesta läkare är anställda av landstinget, men det finns också en stor andel privatpraktiserande läkare, framför allt i de större städerna. Om du söker vård hos en privatläkare, som genom avtal med landstinget är ansluten till den offentliga vården, betalar du en avgift motsvarande den i allmän vård.

Om du besöker annan vårdpersonal än läkare, till exempel en distriktssköterska eller sjukgymnast, betalar du en patientavgift på mellan 0 och 100 svenska kronor.

Om du måste läggas in på sjukhus betalar du en fast avgift, för närvarande högst 80 svenska kronor för varje dygn du är inlagd.

Patientavgifterna återbetalas inte av försäkringen.

Förebyggande barn- och mödrahälsovård liksom rådgivning i födelsekontrollerande syfte är i regel avgiftsfri.

Sjukresor

Sjukvårdshuvudmännen är skyldiga att lämna ersättning för resekostnader i samband med viss hälso- och sjukvård. Resekostnadsersättningen beräknas enligt de grunder som sjukvårdshuvudmännen bestämmer.

Läkemedel och andra apoteksvaror

För läkemedel på recept av en läkare får du betala hela kostnaden upp till en kostnad på 900 svenska kronor. För kostnader över 900 svenska kronor inom en tolvmånadersperiod betalar du 50 % upp till 1 700 svenska kronor, 25 % av kostnaden mellan 1 700 och 3 300 svenska kronor och sedan 10 % av kostnaden mellan 3 300 och 4 300 svenska kronor. Detta innebär att när den totala läkemedelskostnaden, dvs. dina egna utgifter och subventionen, under en tolvmånadersperiod överstiger 4 300 svenska kronor blir den resterande delen av tolvmånadersperioden kostnadfri. Detta är ett högkostnadsskydd och medför att den del som du själv betalar för läkemedlen under en tolvmånadersperiod inte överstiger 1 800 svenska kronor. I högkostnadsskyddet ingår även förbrukningsartiklar som behövs vid stomi som läkare föreskriver. Förbrukningsartiklar som behövs för att tillföra läkemedlen är avgiftsfria.

För receptfria läkemedel får du själv betala hela kostnaden. Detsamma gäller om läkaren skrivit ut ett läkemedel som inte ingår i försäkringssystemet.

Vissa speciallivsmedel till barn under 16 år, till exempel vid glutenallergi, kan fås till nedsatt pris.

De avgifter du betalar på apoteket är egenavgifter som inte återbetalas.

Högkostnadsskydd

Den som har erlagt vårdavgifter som avser bl.a. öppen hälso- och sjukvård med sammanlagt högst 900 svenska kronor är befriad från att därefter erlägga ytterligare avgifter för sådan vård under den tid som återstår av ett år, räknat från det första tillfälle då avgift erlagts. När du har köpt läkemedel för ett sammanlagt belopp av 1 800 svenska kronor under en tolvmånadersperiod får du ett frikort för läkemedel motsvarande frikortet för hälso- och sjukvård.

Tandvård

För tandvård kan du uppsöka en privat tandläkare, tandhygienist eller motsvarande vårdgivare inom folktandvården.

Sedan den 1 januari 1999 finns ett tandvårdsstöd som omfattar alla vuxna från och med det år då de fyller 20 år. Barn och ungdomar har rätt till kostnadsfri tandvård.

För varje behandlingsåtgärd betalas tandvårdsersättning från försäkringskassan till vårdgivaren i form av ett fast ersättningsbelopp. Ersättning för undersökning utgår endast om patienten fyller högst 29 år under det år då behandlingen sker. För protetik och tandreglering utbetalas i regel endast den del av tandvårdsersättningen som överstiger ett karensbelopp på 3 500 svenska kronor. Skillnaden mellan vårdgivarens pris på åtgärden och tandvårdsersättningen utgör patientens avgift.

Det pris som patienten betalar för olika behandlingar kan variera eftersom det inom tandvården råder fri prissättning, vilket innebär att vårdgivarna (exempelvis tandläkare, tandhygienist eller annan ekonomiskt ansvarig) själva bestämmer det pris patienten betalar för behandlingsåtgärden.

Tandvårdsersättningen från den allmänna försäkringen till vårdgivare lämnas endast för de behandlingar som utförts av legitimerad tandläkare eller tandhygienist som inte fyllt 67 år.

B. KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM

Sjukpenning eller sjuklön betalas ut för att kompensera en del av det inkomstbortfall som

uppkommer om du inte kan arbeta på grund av sjukdom.

Om du måste avstå från förvärvsarbete därför att du är smittbärare utan att vara sjuk eller om du har en smittsam sjukdom, men ändå skulle kunna arbeta, kan du i stället för sjukpenning ha rätt till smittbärarpenning.

En arbetstagare som inte kan arbeta på grund av sjukdom får i regel sjuklön från sin arbetsgivare under de första 14 dagarna. Om sjukperioden varar längre än 14 dagar betalas sjukpenning därefter från försäkringskassan.

Arbetslösa som är anmälda som arbetssökande på arbetsförmedlingen samt egenföretagare erhåller som regel sjukpenning från försäkringskassan från början av sjukperioden. Även studerande kan i vissa fall ha rätt till ersättning vid sjukdom.

Det finns ingen formell gräns för hur länge sjukpenning kan utgå, men vid långvarig sjukdom kan sjukpenningen ersättas med sjukbidrag eller förtidspension, se avsnitt 4 nedan.

Kvalifikationskrav

För att få sjuklön ställs inte några krav på en viss lägsta inkomst. Den som är anställd kortare tid än en månad måste dock ha tillträtt anställningen och ha arbetat i minst 14 dagar för att få rätt till sjuklön.

För att ha rätt till sjukpenning måste du ha en arbetsinkomst på minst 24 % av gällande prisbasbelopp.

För att sjukpenning skall kunna betalas ut måste arbetsförmågan vara nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom.

Ersättningens storlek

Vid sjukdom betalas ingen ersättning den första sjukdagen, som är en karensdag. Detta gäller oavsett om sjukersättningen skall betalas av arbetsgivaren eller av försäkringskassan.

Sjuklönens storlek beräknas efter den lön som skulle ha utgetts om du inte blivit sjuk. Sjuklön utbetalas med 80 % av denna lön.

Sjukpenningens storlek beräknas efter den sjukpenninggrundande inkomsten. Den sjukpenninggrundande inkomsten är den årliga inkomst i pengar som man räknar med att få av eget arbete under minst sex månader i följd eller av regelbundet återkommande säsongarbetare eller liknande. Den sjukpenninggrundande inkomsten är dock begränsad till en årligen fastställd maximinivå. Om inkomsten överstiger 276 700 svenska kronor per år räknat bortses från den överskjutande inkomsten. Sjukpenning utges med en viss andel, högst 80 %, av den sjukpenninggrundande inkomsten.

Den sjukpenninggrundande inkomsten måste du anmäla till försäkringskassan när du gör anspråk på sjukpenning.

Man kan få hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels sjukpenning beroende på hur mycket man måste avstå från förvärvsarbete på grund av sjukdom.

Sjukanmälan

Om du har rätt till sjuklön skall du göra en sjukanmälan till din arbetsgivare den första sjukdagen. Är du berättigad till sjukpenning gör du sjukanmälan till försäkringskassan.

Du måste lämna en skriftlig försäkran där du intygar din arbetsoförmåga på grund av sjukdom. Den som får sjuklön lämnar denna försäkran till sin arbetsgivare. Den som får sjukpenning från försäkringskassan lämnar sin försäkran dit.

Från och med den sjunde dagen efter sjukanmälningsdagen måste nedsättningen av arbetsförmågan på grund av sjukdom styrkas med ett läkarintyg.

Om en anställd med rätt till sjuklön är sjuk längre tid än 14 dagar gör arbetsgivaren en sjukanmälan till försäkringskassan den femtonde dagen.

Friskanmälan

Om du får sjuklön från arbetsgivaren skall du göra friskanmälan till arbetsgivaren. Om du är sjuk längre tid än 14 dagar gör du friskanmälan till försäkringskassan.

Den som får sjukpenning från försäkringskassan redan från början av sjukperioden skall anmäla till försäkringskassan när han är frisk.

Utlandsresa

I regel får man inte sjukpenning när man vistas utomlands. Försäkringskassan kan dock i vissa fall ge tillstånd till detta. Resan får dock inte hindra tillfrisknandet eller förvärra sjukdomen. Man måste i god tid före resan höra med försäkringskassan om man kan få behålla rätten till sjukpenning under utlandsvistelsen.

För sjuklön gäller ingen motsvarande begränsning.

Frivillig sjukpenningförsäkring

För den som inte har rätt till sjukpenning eller är försäkrad för en sjukpenning som understiger ett visst fastställt belopp finns en möjlighet att teckna en frivillig sjukpenningförsäkring.

C. REHABILITERING

För att personer som på grund av sjukdom inte kan förvärvsarbeta skall kunna återinträda i arbetslivet behövs ibland särskilda rehabiliteringsinsatser. Olika myndigheter eller huvudmän är ansvariga

för de olika slags åtgärder som kan behövas. Försäkringskassan skall samordna de rehabiliteringsåtgärder som anses nödvändiga för den person som är arbetsoförmögen. Försäkringskassan kan också betala ut ersättning för inkomstbortfall under den tid rehabiliteringen pågår.

Det är i första hand arbetsgivaren som är ansvarig för de enskilda rehabiliteringsåtgärder som kan bli nödvändiga för att den anställde skall kunna återgå i arbete. Arbetsgivaren är skyldig att i kontakt med den anställde klarlägga behovet av rehabiliteringsåtgärder när arbetstagaren

— varit frånvarande på grund av sjukdom i mer än fyra veckor i följd,
— ofta varit frånvarande under korta perioder,
— själv begär det.

Den som är sjukskriven kan själv begära hos försäkringskassan att den skall vidta rehabiliteringsåtgärder för att göra det möjligt att återgå i förvärvsarbete. Försäkringskassan skall också ta initiativet till rehabiliteringsåtgärder då sådana anses nödvändiga, t.ex. genom kontakt med arbetsgivare eller med arbetsträningsinstitut.

Den som är anställd och som varit sjukskriven för längre tid än fyra veckor måste lämna in ett särskilt läkarutlåtande till försäkringskassan. Detta läkarutlåtande skall beskriva de rehabiliteringsbehov som finns och prognosen för den fortsatta sjukskrivningen.

Ersättning under rehabilitering

Under rehabilitering betalas ersättning från försäkringskassan i form av rehabiliteringsersättning.

Rehabiliteringsersättning kan betalas till den som deltar i arbetslivsinriktad rehabilitering. Denna ersättning består av två delar. Den ena är en rehabiliteringspenning, som skall täcka inkomstbortfallet på grund av deltagande i rehabiliteringen. Sedan 1996 har rehabiliteringspenningen varit lika stor som sjukpenningen. Den andra delen av ersättningen är ett särskilt bidrag som skall täcka särskilda kostnader som uppstår i samband med rehabiliteringen.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Som arbetsskada räknas skada som har uppstått på grund av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. Om du skadar dig under direkt färd till eller från arbetet betraktas också detta som en arbetsskada. Som arbetsskada räknas även en arbetssjukdom som uppkommit genom inverkan av skadliga faktorer i arbetsmiljön.

För att en faktor i arbetsmiljön skall anses skadlig och därmed kunna orsaka en arbetssjukdom krävs att denna faktor med hög grad av sannolikhet kan ge upphov till den aktuella sjukdomen. Exempel på faktorer i arbetet som kan ge upphov till arbetssjukdomar är buller, vibrationer eller skakningar, tungt eller ensidigt arbete och olika kemiska ämnen.

Vissa smittsamma sjukdomar kan betraktas som arbetsskador, om sjukdomen har framkallats genom smitta i arbete vid laboratorium, sjukvårdsinrättning och liknande. Hit hör t.ex. gulsot och s.k. sjukhussjuka.

Kvalifikationskrav

Om du förvärvsarbetar som fast eller tillfälligt anställd är du försäkrad för arbetsskada. Försäkringen gäller för arbetstagare, egna företagare och uppdragstagare. Även studerande är försäkrade, om utbildningen har en sådan karaktär att den medför särskild risk för skada.

För att en skada skall godkännas som arbetsskada fordras dels att det kan konstateras att du varit utsatt för olycksfall eller skadlig inverkan, dels att övervägande skäl talar för ett samband mellan skadan och olycksfallet eller den skadliga inverkan.

Förmånerna och ersättningens storlek

Förmånerna är följande:

— Sjukpenning.
— Sjukvård.
— Rehabilitering.
— Ersättning för förebyggande av skada.
— Livränta.
— Ersättning vid dödsfall.

Sjukpenning betalas ut på samma villkor och med samma belopp som vid annan sjukdom, se avsnitt 2 ovan.

Även sjukvård ges på samma villkor som gäller vid annan sjukdom, se avsnitt 2 ovan. Därutöver ersätts alla nödvändiga kostnader på grund av arbetsskadan för sjukvård utom riket, tandvård och särskilda hjälpmedel (till exempel kryckor och proteser). Förutsättningen för att du skall få ersättning för tandvård och särskilda hjälpmedel är att du har behandlats av läkare, tandläkare eller annan vårdgivare inom den offentlig vården eller av en vårdgivare som är ansluten till den allmänna försäkringen.

Om du inte längre kan klara dina tidigare arbetsuppgifter efter en arbetsskada kan du få hjälp med rehabilitering för att kunna återgå till arbete. Under tiden för rehabilitering (i regel längst ett år) kan rehabiliteringsersättning utgå på samma villkor och med samma belopp som vid annan sjukdom, se avsnitt 2 ovan.

Om du måste vara borta från ditt vanliga arbete en tid för att undvika att en arbetsskada uppstår eller

för att förhindra att en skada förvärras, kan du under viss tid få ersättning.

Om du på grund av en arbetsskada fått en bestående nedsättning av din arbetsförmåga kan du få livränta. Denna livränta skall täcka det inkomstbortfall som du kan ha drabbats av till följd av skadan. Vid beräkning av livräntans storlek jämför man den inkomst som du skulle ha haft om du inte blivit skadad med den inkomst du beräknas kunna få trots skadan. Skillnaden mellan dessa inkomster utgör livräntan. Livränta kan beviljas för viss tid eller tills vidare.

Vid dödsfall på grund av arbetsskada betalas begravningshjälp ut. Livränta kan också betalas till efterlevande.

4. Invaliditet

A. FÖRTIDSPENSION

Om du är mellan 16 och 65 år och din arbetsförmåga blir varaktigt nedsatt med minst en fjärdedel på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan, kan du få förtidspension.

Om arbetsförmågan inte är varaktigt nedsatt, men nedsättningen av arbetsförmågan kan antas bestå under minst ett år, kan du få sjukbidrag i stället för förtidspension. Sjukbidraget utges med samma belopp som förtidspension, men är begränsat till viss tid.

Beroende på i hur hög grad arbetsförmågan är nedsatt beviljas hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels förtidspension.

Fr.o.m. 2003 kommer reglerna för förtidspension att anpassas till det reformerade ålderspensionssystemet.

● Kvalifikationskrav och förmånsslag

Liksom ålderspensionen består förtidspension av två delar, folkpension och allmän tilläggspension (ATP). Reglerna för beräkning av pensionens storlek överensstämmer i stor utsträckning med dem som gäller för ålderspension, se avsnitt 5 nedan. Vissa särskilda regler gäller dock för beräkning av förtidspensionens storlek.

Vid beräkning av förtidspension i form av *folkpension* kan förutom faktisk bosättningstid i Sverige även så kallad framtida bosättningstid beräknas. Det innebär att man kan få räkna med bosättningsår från och med det år pensionsfallet inträffat till och med det år då man skall fylla 64 år. För att få tillgodoräkna sig sådan framtida bosättningstid krävs att man bott viss tid i Sverige från 16 års ålder till och med året före pensionsfallet. Med pensionsfall avses den tidpunkt då arbetsförmågan är nedsatt med minst en fjärdedel och detta tillstånd väntas bli bestående under minst ett år.

Vid beräkning av förtidspension i form av *tilläggspension* (*ATP*) tillgodoräknas som regel inte bara faktiskt intjänad pensionsrätt, utan även en beräknad framtida rätt till pension, så kallad antagandepoängberäkning. Denna grundas på det förvärvsarbete som man skulle ha kunnat utföra under åren från och med det år man får förtidspension till och med det år då man skall fylla 64 år.

Förtidspension i form av folk- och tilläggspension beräknas på motsvarande sätt som ålderspension, se avsnitt 5 nedan. En skillnad är att den som inte har rätt till tilläggspension (ATP) eller endast en låg ATP får tillgodoräkna sig ett högre pensionstillskott än vad som gäller för ålderspensionärer.

B. HANDIKAPPERSÄTTNING

Handikappersättning är en annan förmån som kan utbetalas vid varaktig nedsättning av funktionsförmågan.

Handikappersättning kan utgå tillsammans med förtidspension eller sjukbidrag eller som en självständig förmån. Handikappersättning som utgår som självständig förmån, det vill säga till personer som inte har förtidspension eller sjukbidrag, kan bara betalas till den som stadigvarande bor i Sverige.

Förutsättningarna för att handikappersättning skall beviljas är att man fyllt 16 år och att man före 65 års ålder fått sin funktionsförmåga under minst ett år så nedsatt att man

— behöver mer tidskrävande hjälp av en annan person i sin dagliga livsföring,
— behöver fortlöpande hjälp av en annan person för att kunna förvärvsarbeta eller studera,
— har eller kommer att få betydande merkostnader till följd av sitt handikapp.

Då storleken av handikappersättningen skall bestämmas ser man till den handikappades totala situation och väger samman olika hjälpbehov och merkostnader. Handikappersättningen uppgår till högst 2 122 svenska kronor per månad.

C. VÅRDBIDRAG FÖR HANDIKAPPADE BARN

Om du som förälder vårdar ett sjukt eller handikappat barn i hemmet kan du få vårdbidrag under förutsättning att barnet behöver särskild tillsyn och vård i minst sex månader. En förutsättning för rätt till vårdbidrag är också att du är stadigvarande bosatt i Sverige.

Vårdbidraget skall vara en ersättning för förälderns särskilda arbetsinsatser och för de merkostnader som sjukdomen eller handikappet förorsakar. Vårdbidragets storlek beräknas med hänsyn till vårdbehovet och merutgifterna. Man kan få helt,

tre fjärdedels, halvt eller en fjärdedels vårdbidrag. Helt vårdbidrag uppgår till 7 688 svenska kronor per månad.

D. BILSTÖD

Handikappade och föräldrar till handikappade barn under 18 år kan få bidrag för att anskaffa bil, motorcykel eller moped och/eller för att anpassa fordonet till handikappet. Förutsättningen för rätt till stöd är att handikappet medför väsentliga svårigheter att förflytta sig på egen hand eller med allmänna kommunikationsmedel. Om det har betalats ut ett bidrag kan ett nytt bidrag normalt lämnas tidigast efter sju år.

5. Ålderdom

A. ÅLDERSPENSION

Sedan den 1 januari 1999 har Sverige parallellt med det gamla systemet ett nytt system för ålderspension.

Personer födda 1937 och tidigare omfattas helt och hållet av det gamla systemet.

Personer födda 1938–1953 omfattas delvis av det gamla systemet och delvis av det nya systemet. Födelseåret avgör hur stor del man får från det gamla respektive det nya systemet.

Personer födda 1954 och senare omfattas helt och hållet av det nya systemet.

B. DET GAMLA PENSIONSSYSTEMET

Det gamla systemet består av folkpension och tilläggspension (ATP). Enligt detta system är pensionsåldern 65 år för såväl kvinnor som män. Den som vill kan göra ett förtida uttag av sin ålderspension eller välja att skjuta upp uttaget av ålderspensionen.

● Folkpension

Den som är bosatt i Sverige och har varit bosatt här i minst tre år eller har haft pensionsgrundande inkomster för ATP (se nedan) i minst tre år har rätt till folkpension. Detta gäller oavsett nationalitet. För rätt till oavkortad folkpension krävs 40 års bosättning i Sverige eller 30 år med pensionsgrundande inkomst. Folkpensionen till den som har färre än 40 års bosättning eller 30 år med pensionsgrundande inkomst minskas med 1/40 respektive 1/30 för varje år som saknas. Bosättningstid och pensionsgrundande inkomst kan tillgodoräknas från fyllda 16 år till och med det år vederbörande fyller 64 år. Folkpensionen kan betalas ut med högst 2 952 svenska kronor per månad.

En person som är medborgare i ett EU/EES-land och flyttar från Sverige till ett annat EU/EES-land har rätt att uppbära folkpension med samma belopp som vid bosättning i Sverige. En svensk medborgare, som väljer att bosätta sig utanför EU/EES-området har rätt till folkpension i förhållande till antalet år med pensionsgrundande inkomst. Detsamma gäller för medborgare i länder med vilka Sverige har slutit konvention på pensionsområdet.

● Allmän tilläggspension (ATP)

Om du har inkomster från arbete som överstiger ett så kallat förhöjt prisbasbelopp, för närvarande 37 700 svenska kronor, tjänar du in rätt till tilläggspension, ATP. Prisbasbeloppet är ett belopp som fastställs av regeringen för ett år i taget och som följer den allmänna prisutvecklingen. Pensionsgrundande inkomst kan tillgodoräknas mellan 16 och 64 års ålder. I den pensionsgrundande inkomsten medräknas såväl förvärvsinkomster som ersättningar från socialförsäkringen, såsom sjukpenning, föräldrapenning och arbetslöshetsersättning.

För att få rätt till tilläggspension krävs minst tre år med pensionsgrundande inkomst. För full tilläggspension krävs minst 30 år med intjänad pensionsrätt. Storleken av tilläggspensionen räknas ut på ett genomsnitt av de pensionsgrundande inkomsterna under de 15 år då inkomsten varit högst. Det högsta möjliga tilläggspensionsbeloppet är 11 993 svenska kronor per månad.

● Tillägg till pension

Den som inte har någon ATP eller har en låg ATP kan få *pensionstillskott* till folkpensionen. Pensionstillskott till folkpension utbetalas med högst 1 750 svenska kronor per månad.

Särskilt pensionstillägg kan betalas ut till den som under minst sex år varit hemma och vårdat ett sjukt eller handikappat barn och därmed avstått från förvärvsarbete. Särskilt pensionstillägg kan tillgodoräknas för maximalt 15 vårdår.

Den som har låga inkomster kan ha rätt till *bostadstillägg till pensionärer* (BTP). Bostadstilläggets storlek är beroende av pensionstagarens inkomster och av bostadskostnaderna.

Hustrutillägg kan utbetalas till en hustru som är född 1934 eller tidigare vars make/maka har folkpension i form av ålderspension eller förtidspension/sjukbidrag. Denna förmån är under avveckling.

C. DET NYA PENSIONSSYSTEMET

Det nya systemet består av inkomstgrundad ålderspension i form av inkomstpension och premiepension samt garantipension.

Inkomstpensionen kommer att grundas på hela livsinkomsten. På samma sätt som för närvarande

skall det finnas en övre gräns för de pensionsgrundande inkomsterna.

Det kommer att finnas en garantinivå i form av garantipension för dem som inte haft några pensionsgrundande inkomster eller som tjänat in endast en låg inkomstrelaterad pension.

Inkomstpensionen kommer att kunna tas ut tidigast från 61 års ålder, men ju senare den tas ut, desto högre blir den årliga pensionen. Detta beror dels på att pensionen då kan baseras på ytterligare pensionsgrundande inkomster, men också på att pensionen vid ett senare uttag beräknas komma att betalas ut under färre år.

Garantipension kan tas ut tidigast från 65 års ålder.

Den första utbetalningen av inkomstpension enligt det nya systemet sker i januari 2001.

De intjänade pensionsrätterna och de utgående pensionerna kommer att värdesäkras på annorlunda sätt i det nya systemet, bland annat med beaktande av löneutvecklingen.

D. DELPENSION

Om du är i åldern 61–64 år och förvärvsarbetar kan du under vissa förutsättningar få delpension om du minskar din arbetstid.

Delpensionen är 55 % av skillnaden mellan inkomsten före och inkomsten efter arbetstidsminskningen.

Delpensionen kommer att försvinna när det nya ålderspensionssystemet införs. Efter år 2000 beviljas inte några nya delpensioner.

6. Efterlevandeförmåner

Efterlevandepension kan betalas ut som

— barnpension,
— omställningspension,
— särskild efterlevandepension,
— änkepension enligt äldre bestämmelser.

Efterlevande som är bosatta i Sverige har rätt till efterlevandepension i form av *folkpension* under förutsättning att den avlidne varit bosatt i Sverige i minst tre år eller har tjänat in tre år med pensionsgrundande inkomst för ATP, se avsnitt 5 ovan.

Efterlevandepension i form av *tilläggspension* (*ATP*) kan man få om den avlidne haft pensionsgrundande inkomst i minst tre år.

Fr.o.m. den 1 januari 2003 anpassas reglerna för efterlevandepension till det reformerade ålderspensionssystemet. Det reformerade systemet kommer att bestå av en inkomstrelaterad del och en garantipensionsdel.

A. BARNPENSION

Barn som inte har fyllt 18 år har rätt till barnpension om en eller båda föräldrarna har avlidit.

Förlängd barnpension kan ges till barn mellan 18 och 20 år som går i grund- eller gymnasieskola.

● Barnpensionens storlek

Barnpension i form av *folkpension* betalas ut om en eller båda föräldrarna avlidit. Om den avlidne föräldern inte tjänat in rätt till full pension minskas barnpensionen proportionellt i förhållande till antalet saknade år för rätt till full pension. Barnpension utges med minst 764 svenska kronor per månad.

Förutsättningarna för att barnpension i form av *tilläggspension* (*ATP*) skall betalas ut är att den avlidne föräldern eller föräldrarna hade tilläggspension eller skulle haft rätt till tilläggspension. Barnpension från tilläggspensioneringen är 30 % av den avlidne förälderns pension. Finns fler pensionsberättigade barn ökas beloppet med 20 % för varje ytterligare barn. Det sammanlagda beloppet fördelas lika mellan barnen.

Efterlevandepension i form av tilläggspension kan inte betalas ut med högre sammanlagt belopp än vad som motsvarar den avlidnes egen pension.

I det reformerade systemet är barnpensionen 35 % av den avlidnes efterlevandepensionsunderlag om barnet är under 12 år. Barnpension för barn mellan 12 och 18 år är 30 % av underlaget.

B. OMSTÄLLNINGSPENSION

För att få efterlevandepension i form av omställningspension från folk- och tilläggspensioneringen får den efterlevande (kvinna eller man) inte ha fyllt 65 år och skall vid tidpunkten för dödsfallet stadigvarande ha bott tillsammans med

— barn under 12 år som en av makarna har vårdnaden om eller
— maken/makan i minst fem år vid dödsfallet.

Omställningspension betalas ut under en tid av sex månader. I det reformerade systemet fr.o.m. 2003 betalas omställningspension ut under 10 månader. Finns barn mellan 12 och 18 år betalas omställningspension ut under 22 månader.

En efterlevande make/maka som har vårdnaden om och stadigvarande bor tillsammans med barn under 12 år och har bott tillsammans med barnet sedan dödsfallet kan få förlängd omställningspension när rätten till omställningspension upphör. Den förlängda omställningspensionen kan betalas ut längst till och med den månad då det yngsta barnet fyller 12 år.

Omställningspensionens storlek

Omställningspension i form av folkpension betalas ut med samma belopp som ålderspension till en ensamstående pensionär, om den avlidne haft rätt till full pension.

Omställningspension i form av tilläggspension (ATP) betalas ut med 20 % av den avlidne makens/makans pension, om det finns barn som är berättigade till barnpension och i annat fall med 40 % av den avlidne makens/makans pension.

I det reformerade systemet betalas omställningspension ut med 55 % av efterlevandepensionsunderlaget. Garantipension kan därutöver betalas som utfyllnad.

C. SÄRSKILD EFTERLEVANDEPENSION

Om den efterlevande, sedan omställningspensionen har upphört, inte kan försörja sig genom eget förvärvsarbete och inte har ålderspension, kan den efterlevande ha rätt till särskild efterlevandepension.

För att få rätt till särskild efterlevandepension skall den efterlevandes möjlighet att försörja sig genom eget förvärvsarbete vara nedsatt med minst en fjärdedel alltsedan makens/makans död och nedsättningen bero på arbetsmarknadsmässiga skäl, nedsatt hälsa eller annan jämförlig orsak.

Särskild efterlevandepension kan inte beviljas efter den 1 januari 2003. De som då uppbär särskild efterlevandepension får dock behålla denna.

D. ÄNKEPENSION ENLIGT ÄLDRE BESTÄMMELSER

Före år 1990 gällde andra regler om efterlevandepension. Bland annat hade då inte män rätt till efterlevandepension. Det finns övergångsbestämmelser till de nya bestämmelserna om efterlevandepension, vilka ger äldre och medelålders kvinnor rätt till änkepension enligt de tidigare, i vissa avseenden mer förmånliga reglerna om änkepensioner.

7. Arbetslöshet

Arbetslöshetsförsäkringen administreras av arbetslöshetskassor med olika verksamhetsområden (yrken, branscher m.m.). Försäkringen omfattar i huvudsak arbetstagare, men flera kassor tar numera också emot egna företagare. Ersättning vid arbetslöshet lämnas i form av inkomstrelaterad ersättning eller grundbelopp.

Den inkomstrelaterade delen av arbetslöshetsförsäkringen är frivillig och förutsätter medlemskap i en arbetslöshetskassa. För rätt till inträde krävs arbete i minst fyra veckor under en sammanhängande period av fem veckor. I genomsnitt skall arbete ha utförts i minst 17 timmar per vecka och man skall fortfarande arbeta i minst den omfattningen.

Arbetslöshetsersättning utbetalas av den arbetslöshetskassa där man är medlem. För den som inte är medlem i en arbetslöshetskassa utbetalas grundbeloppet av ALFA-kassan.

Om du är medborgare i en EU-medlemsstat behöver du inget arbetstillstånd för att arbeta i Sverige. Om du kommer till Sverige för att arbeta eller för att söka arbete måste du däremot ansöka om uppehållstillstånd inom tre månader. Ansökan om uppehållstillstånd lämnas till den lokala polismyndigheten. Den som uppbär ersättning vid arbetslöshet och får ett arbete, eller som fortfarande är arbetslös men slutar att söka arbete, skall meddela detta till arbetsförmedlingen.

A. ARBETSLÖSHETSFÖRSÄKRINGEN

Villkor för arbetslöshetsersättning

Om du blir arbetslös har du, under vissa villkor, rätt till arbetslöshetsersättning i form av inkomstrelaterad ersättning eller grundbelopp.

Du kan ha rätt till inkomstrelaterad ersättning om du

— har varit medlem i 12 månader i en arbetslöshetskassa (medlemsvillkor),

— under en ramtid av tolv månader omedelbart före arbetslöshetens inträde haft förvärvsarbete i minst sex månader och utfört arbetet under minst 70 timmar per kalendermånad eller haft förvärvsarbete i minst 450 timmar under en sammanhängande tid av sex kalendermånader och utfört arbetet under minst 45 timmar under var och en av dessa månader (arbetsvillkor).

Du som inte uppfyller medlemsvillkoret men arbetsvillkoret ovan kan ha rätt till grundbelopp från och med den dag du fyller 20 år.

Du kan också få rätt till grundbeloppet genom att uppfylla det s.k. studerandevillkoret. Det innebär att du skall ha stått till arbetsmarknadens förfogande som arbetssökande genom den offentliga arbetsförmedlingen eller förvärvsarbetat i minst 90 kalenderdagar under en ramtid av 10 månader i anslutning till en avslutad utbildning på heltid som omfattar minst ett läsår och som berättigar till studiesocialt stöd.

Villkor för såväl inkomstrelaterad ersättning som grundbelopp är att du

— är arbetslös. Om du helt saknar avlönat arbete och inte heller har arbetat för egen räkning, anses du i normalfallet som arbetslös. En egen företagare måste ha helt upphört med sin personliga verksamhet i rörelsen eller med vissa begränsningar tillfälligt ha upphört med verksamheten för att räknas som arbets-

lös. Om du har avlönat arbete vissa dagar eller timmar i veckan och söker annat arbete, kan du betraktas som arbetslös för resten av veckan och ha rätt till viss ersättning,

— är arbetsför,
— är oförhindrad att ta ett arbete,
— är arbetssökande hos den offentliga arbetsförmedlingen,
— är beredd att ta ett lämpligt arbete,
— medverkar till att en individuell handlingsplan upprättas i samråd med arbetsförmedlingen,
— aktivt söker ett lämpligt arbete.

● Ersättningens storlek

Grundbeloppet är fr.o.m. den 2 juli 2001, 270 kronor per dag, proportionellt lägre för den som haft deltidsarbete. Inkomstrelaterad ersättning lämnas med 80 % av inkomsten före arbetslösheten. Den maximala ersättningen är fr.o.m. den 2 juli 2001 högst 680 kronor per dag under de första 100 ersättningsdagarna av ersättningsperioden och högst 580 kronor under resten av ersättningsperioden. Om man har ålders- eller tjänstepension görs avdrag från ersättningen. Ersättning betalas inte för lördag och söndag.

Ersättningsperioden är högst 300 ersättningsdagar. Ersättningsperioden inleds med en karens på fem annars ersättningsberättigade dagar. Skulle den försäkrade få arbete innan hela ersättningsperioden är slut, kan han ha rätt till återstående dagar om han på nytt blir arbetslös, även om han då inte uppfyller villkoren för ersättning.

Om den arbetslöse, när ersättningsperioden om 300 ersättningsdagar gått till ända, uppfyller ett nytt arbetsvillkor lämnas ersättning under ytterligare en ersättningsperiod om högst 300 ersättningsdagar. Uppfylls inte ett nytt arbetsvillkor bör personen erbjudas att delta i det arbetsmarknadspolitiska programmet ”Aktivitetsgaranti” eller få sin ersättningsperiod förlängd från 300 till högst 600 ersättningsdagar.

● Självförvållad arbetslöshet

En försäkrad mister sin rätt till ersättning under viss tid om han

— lämnat sitt arbete frivilligt utan giltig anledning,
— skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande.

En försäkrad får dagpenningen nedsatt under viss tid om han

— avvisat erbjudet lämpligt arbete,
— utan att uttryckligen ha avvisat ett lämpligt arbete ändå uppenbart har uppträtt så att han inte fått arbetet.

● Hur går jag till väga för att få ersättning?

Om du blir arbetslös bör du snarast anmäla dig på arbetsförmedlingen som arbetssökande. Då får du viss information om hur du skall göra för att få arbetslöshetsersättning. Du får också vissa blanketter, bl a *Anmälan till arbetslöshetskassa*, *Arbetsgivarintyg*, som den tidigare arbetsgivaren skall fylla i, och *Kassakort*. På kassakorten skall du deklarera din arbetslöshet. Dessa intyg sänds därefter till den arbetslöshetskassa som du tillhör. Kassan beslutar i fråga om arbetslöshetsersättning. Blir du inte nöjd med kassans beslut kan du begära omprövning av beslutet. Därefter kan du överklaga kassans beslut till länsrätten.

8. Familjeförmåner

För barn som är bosatta i Sverige betalas allmänt barnbidrag. Barnbidraget är inte inkomstprövat. Barnfamiljer och hushåll utan barn kan ha rätt till bostadsbidrag. Bostadsbidraget består av två delar. Den ena delen beror på bostadskostnaderna och kan bara betalas ut vid permanent bosättning i Sverige. Den andra delen, som berörs vidare nedan, är ett bidrag för hemmavarande barn. Bostadsbidraget är inkomstprövat. Ett särskilt studiebidrag för barn över 16 år som studerar på heltid kan också betalas ut.

I samband med ett barns födelse eller adoption kan föräldrapenning betalas ut. Föräldrapenningen gör det möjligt att stanna hemma hos barnet under längre sammanhängande perioder. Därutöver kan en gravid kvinna i vissa fall ha rätt till havandeskapspenning före barnets födelse.

Om du behöver stanna hemma från arbetet under kortare perioder för att ta hand om barnet när det till exempel är sjukt, kan du få tillfällig föräldrapenning.

Nedan beskrivs havandeskapspenningen och föräldrapenningen.

A. BARNBIDRAG

● Allmänt barnbidrag

Barnbidrag betalas ut från och med månaden efter den då barnet föds till och med det kvartal då barnet fyller 16 år. Barnbidraget betalas automatiskt ut till modern men kan under vissa förutsättningar betalas ut till fadern eller till annan vårdnadshavare.

● Förlängt barnbidrag

Förlängt barnbidrag betalas ut när ett barn fyllt 16 år om barnet fortfarande går i grundskola eller motsvarande skolform. Det förlängda barnbidraget betalas ut till och med den månad då barnet slutar skolan.

Flerbarnstillägg

Flerbarnstillägg betalas automatiskt ut till den som får allmänt barnbidrag för tre eller flera barn. Barn över 16 år som studerar och vars studier ger rätt till förlängt barnbidrag eller studiehjälp får medräknas för flerbarnstillägg under vissa förutsättningar. Flerbarnstillägget betalas ut längst till och med andra kvartalet det år den studerande fyller 20 år.

Ersättningens storlek

Från och med januari 2001 är det allmänna barnbidraget 11 400 svenska kronor per barn och år och det betalas ut med 950 svenska kronor per månad. Det förlängda barnbidraget är också 950 svenska kronor per månad. Flerbarnstillägg lämnas med 254 svenska kronor per månad för det tredje barnet, 760 svenska kronor för det fjärde barnet och 950 svenska kronor för det femte barnet och för varje ytterligare barn.

B. STUDIEBIDRAG

Till barn som studerar på heltid i gymnasial utbildning och som är mellan 16 och 20 år betalas studiebidrag med samma belopp som det förlängda barnbidraget. Om barnet eller föräldrarna har låg inkomst kan ett extra tillägg betalas ut.

C. BOSTADSBIDRAG TILL BARNFAMILJER

Bostadsbidrag är ett inkomstprövat bidrag som betalas ut bland annat till barnfamiljer. Bostadsbidraget består av två delar. Den ena är ett särskilt bidrag för hemmavarande barn. Storleken på detta bidrag beror på antalet barn i familjen och på inkomsterna. Den andra delen är ett bidrag till bostadskostnaderna, som endast kan betalas till den som är stadigvarande bosatt i Sverige.

Hur går jag till väga för att få förmåner?

För att få bostadsbidrag krävs att man ansöker hos försäkringskassan. Det beslut försäkringskassan fattar gäller normalt tills vidare dock längst tolv månader. De som är gifta eller sammanboende skall lämna en gemensam ansökan, eftersom inkomsterna läggs samman.

Bostadsbidragets storlek

Det bidrag som beräknas enbart med ledning av antalet barn kallas särskilt bidrag för hemmavarande barn. Detta bidrag betalas ut månadsvis med högst 600 svenska kronor för familjer med ett barn, högst 900 svenska kronor för familjer med två barn och högst 1 200 svenska kronor för familjer med tre eller flera barn.

D. FÖRMÅNER I SAMBAND MED BARNS FÖDELSE OCH ADOPTION

Havandeskapspenning

En gravid kvinna har rätt till havandeskapspenning om hon har ett tungt arbete som hon inte orkar med på grund av graviditeten och om hon inte kan omplaceras till annat, mindre ansträngande arbete. Havandeskapspenningen utbetalas tidigast från och med den sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse.

En kvinna har även rätt till havandeskapspenning om hon inte får sysselsättas i sitt förvärvsarbete på grund av en föreskrift om förbud mot arbete under havandeskap och hon inte kan omplaceras till annat arbete. Havandeskapspenning betalas för varje dag som förbudet gäller.

Havandeskapspenning utges längst till och med den elfte dagen före den beräknade tiden för förlossningen. Beloppet motsvarar kvinnans sjukpenning.

Föräldrapenning

Föräldrapenning kallas den ersättning en förälder får i samband med ett barns födelse eller adoption.

Föräldrapenning betalas ut i samband med barns födelse under sammanlagt 450 dagar. Vid flerbarnsbörd utgår föräldrapenning under ytterligare 180 dagar för varje barn utöver det första. Föräldrapenningen behöver inte tas ut i en följd, utan den kan spridas ut på flera ersättningsperioder till dess barnet fyllt åtta år eller då barnet avslutat det första skolåret, om det sker senare. Adoptivföräldrar får ta ut föräldrapenning inom åtta år från den dag då de fått barnet i sin vård. Föräldrapenning betalas inte ut för adoptivbarn som fyllt tio år.

När föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet har de rätt till hälften var av det totala antalet föräldrapenningdagar. Den ena föräldern kan dock överlåta rätten till föräldrapenningdagar till den andra föräldern med undantag av 30 dagar.

Om föräldrarna har gemensam vårdnad om barnet, men den ena föräldern inte uppfyller förutsättningarna för rätt till föräldrapenning, har den andra föräldern rätt till samtliga 450 dagar.

Modern har rätt att ta ut föräldrapenning även före barnets födelse. Den betalas ut tidigast från och med den 60:e dagen före den beräknade tidpunkten för barnets födelse. Båda föräldrarna kan samtidigt få föräldrapenning för att delta i föräldrautbildning när man väntar barn eller just fått barn.

När barnet är fött utbetalas föräldrapenningen till den av föräldrarna som avstår från förvärvsarbete för att vårda barnet. Modern har dock alltid rätt till föräldrapenning till och med den 29:e dagen efter

förlossningsdagen, även om hon inte har barnet i sin vård.

Föräldrapenning utbetalas alltid med lägst en garantinivå, som för närvarande är 60 svenska kronor per dag. Den s.k. garantiersättningen är en bosättningsbaserad förmån.

Under 360 dagar ges ersättning i relation till förälderns inkomst och under 90 dagar motsvarar ersättningen garantinivån. För de första 180 föräldrapenningdagarna med ersättning motsvarande inkomstbortfall finns särskilda kvalifikationsregler. För dessa krävs att föräldern varit försäkrad för sjukpenning, dvs. uppburit förvärvsinkomst, under minst 240 dagar i följd före barnets födelse.

Beroende på hur mycket föräldern avstår från förvärvsarbete för att vårda barnet utbetalas hel, halv eller fjärdedels föräldrapenning.

En nybliven pappa har därutöver rätt till tio dagars ersättning per barn i samband med barns födelse eller adoption. Denna ersättning får inte tas ut efter 60:e dagen efter den då barnet kommer hem från sjukhuset eller efter 60:e dagen efter den då adoptivföräldrarna fått barnet i sin vård.

9. Ytterligare upplysningar

Socialförsäkring utom arbetslöshetsförsäkring

Försäkringskassorna kan ge ytterligare information om socialförsäkringen. Det finns 21 centralkontor och ca 330 lokala kontor i Sverige. Du bör i första hand vända dig direkt till lokalkontoret på din bosättningsort. Adress och telefonnummer finns i telefonkatalogen.

Behörig institution för ärenden som gäller pension till personer som är bosatta i utlandet är

Stockholms läns allmänna försäkringskassa
Utlandskontoret
S-105 11 Stockholm
Tfn (46-8) 676 10 00
Fax (46-8) 676 19 30

I ärenden som gäller förmåner för sjömän som är anställda på svenska handelsfartyg men som inte tillhör en svensk försäkringskassa är den behöriga institutionen

Göteborgs allmänna försäkringskassa
Sjöfartskontoret
S-405 12 Göteborg
Tfn (46-31) 700 50 00
Fax (46-31) 700 52 49

Riksförsäkringsverket, RFV, är central myndighet för socialförsäkringen

Riksförsäkringsverket
S-103 51 Stockholm
Tfn (46-8) 786 90 00
Fax (46-8) 411 27 89

Arbetslöshetsförsäkring

Frågor som gäller arbetslöshetsförsäkringen besvaras i första hand av respektive arbetslöshetskassa, av arbetsförmedlingen eller av den fackliga organisationen.

Arbetsmarknadsstyrelsen, AMS, är central myndighet för arbetslöshetsförsäkringen och det kontanta arbetsmarknadsstödet

Arbetsmarknadsstyrelsen
Försäkringsenheten
S-113 99 Stockholm
Tfn (46-8) 586 060 00
Fax (46-8) 586 064 99

Studiebidrag

Frågor om studiebidrag till studerande i åldern 16–20 år besvaras av Centrala studiestödsnämndens lokala kontor. Det finns sammanlagt 24 sådana lokalkontor. Adress och telefonnummer finns i telefonkatalogen.

Centrala studiestödsnämnden, CSN, är central myndighet för studiestödssystemet

Centrala studiestödsnämnden
S-851 82 Sundsvall
Tfn (46-60) 18 60 00
Fax (46-60) 18 61 93

FÖRENADE KUNGARIKET

1. Inledning

Förenade kungarikets socialförsäkringssystem omfattar följande:

— Den allmänna försäkringen (*National Insurance Scheme*), som tillhandahåller kontantersättning vid bl.a. sjukdom, arbetslöshet, dödsfall och pensionering. För att få rätt till dessa förmåner måste man ha betalat in socialförsäkringsavgifter.

— Den allmänna sjukvårdsförsäkringen (*National Health Service*), som täcker sjukvård, tandvård och synvård. Den omfattar normalt alla som bor i Storbritannien och Nordirland.

— Barnbidragssystemet (*Child Benefit Scheme*), som tillhandahåller kontantförmåner för barn.

— Icke-avgiftsfinansierade förmåner för vissa kategorier av funktionshindrade eller deras vårdare.

Avgifter till den allmänna försäkringen

Avgifterna till den allmänna försäkringen är indelade i fem klasser.

a) Anställda vars inkomst överstiger en viss nivå (*primary treshold*) betalar avgifter enligt klass 1.1. Avgifterna dras från lönen och utgör en procentsats av veckoinkomsten upp till ett visst maximibelopp. Om inkomsten ligger under nivån för klass 1, men över den lägre inkomstgränsen, anses det att man har betalat avgifter som ger rätt till förmåner. Arbetsgivaren betalar in avgifter enligt klass 1.2 om den anställdes inkomst överstiger nivån för 1.2. Det är arbetsgivarens skyldighet att betala in dessa avgifter och de skall inte dras från lönen.

b) Egenföretagare, som har en inkomst som överstiger ett visst minimibelopp (*Small Earnings exception*), måste betala avgifter enligt klass 2. Avgifterna enligt klass 2 är fasta avgifter. Den som har skattepliktiga vinster eller överskott som uppgår till ett belopp som är högre än vad som medges, kan också få betala avgifter enligt klass 4. Avgifter enligt klass 4 betalas normalt till skattemyndigheten (*Inland Revenue*). Dessa avgifter ger inte rätt till några förmåner.

c) Avgifter enligt klass 3 är frivilliga och beaktas endast för allmän ålderspension och änkepension. De kan betalas in av den som inte är skyldig att betala avgifter enligt klass 1.1, om man är undantagen inbetalning av avgifter enligt klass 2 eller om de inbetalade avgifterna inte räcker till för att man skall få rätt till förmånerna ovan. Avgifter enligt klass 3 betalas med ett fast belopp.

d) Särskilda regler gäller för vissa grupper, som t.ex. ombordanställda och flygpersonal.

e) Arbetsgivare kan även vara skyldiga att betala avgifter enligt klass 1 A för de flesta naturaförmåner, som t.ex. bilar för privatbruk och bränsle.

Ytterligare information och broschyrer med gällande avgiftssatser finns på den lokala skattemyndigheten (*Inland Revenue*).

Tillgodoräknade försäkringsavgifter

I vissa fall kan man få tillgodoräkna sig försäkringsavgifter, utan att man faktiskt har betalat in dem. Detta gäller till exempel för perioder när man inte kan arbeta på grund av sjukdom eller arbetslöshet. Tillgodoräknade avgifter (*credits*) kan bidra till att man får rätt till vissa förmåner. Men för de flesta förmåner gäller att man faktiskt måste ha betalat vissa avgifter för att bli förmånsberättigad.

I regel tilldelas man automatiskt ett försäkringsnummer (*national insurance number*), när man fyller 16 år. Den som inte har fått ett försäkringsnummer när det första arbetet påbörjas, måste ansöka om att få ett. I Storbritannien vänder man sig till lokalkontoret för socialministeriet (*Department of Social Security*). I Nordirland vänder man sig till socialförsäkringsmyndighetens lokalkontor (*Social Security Agency*). Adressen får man i telefonkatalogen eller på postkontoret. Arbetsgivaren behöver försäkringsnumret för att kunna föra ett korrekt register över den anställdes inbetalda avgifter. Man skall också uppge detta nummer när man skriver till ministeriet eller ansöker om förmåner. Ministeriet kan då hitta uppgifter om personens försäkringshistorik och betala utan dröjsmål.

Allmänt om förmåner

Kontantförmåner (*cash benefits*) från den allmänna försäkringen betalas ut i enlighet med de avgifter som har inbetalats. Ett visst antal avgifter måste ha betalats in för att man skall bli förmånsberättigad. Däremot beror inte rätten till sjukvård, tandvård och synvård på hur mycket avgifter man har betalat in till den allmänna försäkringen. För den som är bosatt i Storbritannien utges dessa förmåner av *National Health Service* och i Nordirland av *Health Service*.

För att få rätt till kontantförmåner vid sjukdom, moderskap och arbetslöshet måste du uppfylla

vissa avgiftsvillkor. Villkoren återfinns i avsnitt 2.B, 2.C och 7 nedan. Avgifter som betalats in i ett annat EU-land under de relevanta perioderna kan tillgodoräknas för att villkoren skall uppfyllas. Rätt till ålderspension och änkepension grundar sig på försäkringstid i alla medlemsstater där man har arbetat.

Avgifter enligt klass 2 (se avsnitt b ovan) kan medräknas för att uppfylla avgiftsvillkoren för kontantförmåner.

Det är viktigt att ansöka om förmåner så snart som möjligt, eftersom dröjsmål kan leda till att man går miste om förmånerna.

2. Sjukdom och moderskap

A. VÅRDFÖRMÅNER

Anställda eller arbetssökande i Förenade kungariket, eller varaktigt bosatta där samt deras familjemedlemmar som omfattas av den allmänna sjukvårdsförsäkringen (*National Health Service, NHS*) har rätt till fri behandling av husläkare och på sjukhus, efter medicinskt behov, utan att tidigare ha tillhört den nationella försäkringen. I regel betalar du själv en viss del av kostnaden för receptbelagda mediciner, tandvård och vissa hjälpmedel (som t.ex. peruker och stödförband), även om vissa personkategorier inte behöver betala dessa kostnader eller delar av dem. Endast vissa personkategorier har rätt till den allmänna sjukvårdsförsäkringens synundersökningar och bidrag till kostnaden för glasögon. De flesta människor måste själva betala för optikertjänster.

Broschyrer om avgifterna inom den allmänna sjukvårdsförsäkringen och vem som är berättigad till hälso- och sjukvårdsförmåner finns hos husläkare, tandläkare, optiker, på apotek, postkontor och lokala socialförsäkringskontor. Nästan alla husläkare, optiker och många tandläkare är anslutna till den allmänna sjukvårdsförsäkringen. En förteckning med namn och adresser till husläkare, tandläkare och optiker som är anslutna till den allmänna sjukvårdsförsäkringen i det område där du bor finns hos hälso- och sjukvårdsmyndigheterna (*Health authorities;* i Skottland *Health boards,* i Nordirland *Central Services Agency*). Förteckningen finns också på de flesta allmänna bibliotek. Telefonnumret till din lokala *Health Authority* (*Health board*) kan du få genom att ringa *Freephone Health Information service* på 0800 66 55 44 (0800 22 44 88 i Skottland). Telefonnumret till *Central Services Agency* är (44-28) 90 32 44 31.

Om du är över 16 år kan du välja din egen husläkare och sedan be att få bli uppförd på husläkarens förteckning över *National Health Service*-patienter. Om läkaren tar med dig i sin förteckning, får du sedan genom dennes försorg ett vårdkort med ett *National Health Service*-nummer. En läkare har rätt att vägra att registrera dig som patient utan att ange något skäl. Man har rätt att byta läkare om läkaren eller patienten flyttar eller av personliga skäl. Du väljer då en annan husläkare och ber att få bli upptagen i dennes förteckning. Alla läkare som är anslutna till den allmänna sjukvårdsförsäkringen ger akutvård om man inte kan få tag på sin husläkare.

Du kan när som helst välja en tandläkare eller en optiker som är ansluten till den allmänna sjukvårdsförsäkringen. Du måste själv se till att behandlingen sker inom ramen för den allmänna sjukvårdsförsäkringen, eftersom läkare, tandläkare och optiker som är anslutna till den allmänna sjukvårdsförsäkringen också har rätt att behandla patienter privat och då fastställer arvodet själva. Kostnader för privat vård ersätts inte av *National Health Service,* utan dessa måste patienten själv betala.

Sjukhusvård och behandling av specialist kan ordnas av husläkaren inom ramen för den allmänna sjukvårdsförsäkringen och detta kostar inget extra. I akuta fall kan man bli intagen på sjukhus direkt.

● Sjukvård i en annan medlemsstat

Om man är försäkrad i Förenade kungariket, men vistas eller är bosatt i en annan medlemsstat, har man tillsammans med sin familj rätt till hälso- och sjukvård enligt denna stats sjukförsäkringssystem. Den som planerar en tillfällig vistelse (semester, affärsresa etc.) i en annan medlemsstat skall hämta blankett T6 på posten före avresan. Den som tänker bosätta sig utomlands skall hämta blankett SA29 på det lokala socialförsäkringskontoret.

B. KONTANTFÖRMÅNER VID SJUKDOM

● Lagstadgad sjuklön från arbetsgivaren (*Statutory Sick Pay, SSP*)

De flesta anställda har rätt till sjuklön (*SSP*), som utbetalas av arbetsgivaren om de är sjuka fyra dagar i följd eller längre och har en genomsnittlig veckoinkomst som motsvarar eller överstiger den nivå, vid vilken socialförsäkringsavgifter (*NICs*) blir aktuella. Sjuklön betalas ut i stället för statlig sjukpenning (*State incapacity benefit*), som inte kan betalas ut för perioder när arbetsgivaren är skyldig att betala ut sjuklön. Arbetsgivaren är skyldig att betala ut sjuklön under högst 28 veckor under en period av arbetsoförmåga. Du behöver inte ansöka formellt om sjuklön, men arbetsgivaren skall ha regler för hur och när han skall meddelas om sjukdom, och vilka intyg som krävs innan sjuklön utbetalas. Du bör ta reda på dessa regler, eftersom du kan mista en del av sjuklönen om du inte följer reglerna. Den som fortfarande är sjuk när arbetsgivarens utbetalningsskyldighet

upphör, kan ansöka om statlig sjukpenning från Socialministeriet (*Department of Social Security*) (se nedan).

Vissa anställda omfattas inte av sjuklönesystemet. Detta gäller till exempel personer över 65 år.

Allmän kortvarig sjukpenning (*State Short-term Incapacity Benefit*)

Den som är arbetsoförmögen på grund av sjukdom eller funktionsnedsättning kan ansöka om kortvarig kontantersättning vid arbetsoförmåga, dvs. sjukpenning, om sjukdomsperioden är minst fyra dagar, och om man inte har rätt till sjuklön från arbetsgivare under denna period. Det betalas ingen ersättning för de första tre sjukdagarna.

Avgiftsvillkoren är följande:

— Man måste ha betalat in avgifter antingen enligt klass 1 eller klass 2, eller en kombination av båda som motsvarar minst 25 gånger den lägre inkomstgränsen (se avsnitt 1 ovan) under vilket beskattningsår som helst. (Från och med april 2001 måste dessa avgifter ha betalats in under ett av de tre senaste beskattningsåren före ansökningstillfället.)

— Man måste ha betalat in eller tillgodoräknats avgifter antingen enligt klass 1 eller klass 2, eller en kombination av båda, som motsvarar minst 50 gånger den lägre inkomstgränsen under de två beskattningsåren (6 april till 5 april) före det år förmånen skall utbetalas (första söndagen i januari det första året till lördagen före första söndagen i januari påföljande år). För den som t.ex. ansöker om ersättning i juni 2000 kommer ansökan att grundas på inbetalade avgifter under beskattningsåren 6 april 1997 till 5 april 1998 och 6 april 1998 till 5 april 1999.

Broschyrer med aktuella uppgifter om denna ersättning finns på de lokala socialförsäkringskontoren.

Försäkringsperioder, bosättningsperioder och anställningsperioder som fullgjorts i andra medlemsstater kan tillgodoräknas för att avgiftsvillkoren skall uppfyllas.

Tillägg för familjemedlemmar

Man kan ansöka om högre sjukpenning för en vuxen familjemedlem om man försörjer barn eller om maken/makan är 60 år eller äldre. Om maken/makan bor i en annan medlemsstat skall blankett E105 lämnas in tillsammans med ansökan. Man kan få blanketten hos sjukförsäkringsinstitutionen i den medlemsstat där makan/maken bor.

Efter 28 veckors sjukskrivning kan man ansöka om högre sjukpenning för barn som man försörjer.

Ansökan för anställda

När arbetsgivaren inte längre är skyldig att betala sjuklön (*SSP*) eller om man inte omfattas av sjuklönesystemet, skickar arbetsgivaren en blankett som förklarar detta. På denna blankett finns också ansökan om allmän sjukpenning (*incapacity benefit*). Denna blankett skall fyllas i och snarast skickas till det lokala socialförsäkringskontoret. Finns det läkarintyg, skall det bifogas, och nya läkarintyg skickas sedan in så länge man är sjukskriven.

Utbetalning av kontantförmåner sker i regel genom en postgiroanvisning eller en betalorder som kan lösas in på alla postkontor.

Ansökan för den som inte har någon arbetsgivare

Fyll i blankett SC1 som finns på läkarmottagningar, sjukhus eller socialförsäkringskontor. Blanketten skickas så snart som möjligt till det lokala socialförsäkringskontoret i Storbritannien, och i Nordirland till *Social Security Agency, Incapacity Benefits, Castle Court, Royal Avenue, Belfast BT1 1SD*. Om sjukdomen varar mer än sju dagar, skall ett läkarintyg från behandlande läkare eller sjukhus skickas till samma adress som blankett SC1 skickades till. Läkaren skall ange i intyget hur länge han anser att patienten skall vara sjukskriven.

Utbetalning av kontant sjukersättning i andra medlemsstater

Kontant sjukersättning från Förenade kungariket kan betalas ut i en annan medlemsstat till den som omfattas av Förenade kungarikets system, om man blir sjuk i en annan medlemsstat, eller om man redan uppbär kontant sjukersättning när man lämnar Förenade kungariket och har fått tillstånd från antingen *Department of Social Security* eller *Department for Social Development* att få sjukpenning i fortsättningen.

Den som blir sjuk i en annan medlemsstat och inte har rätt till sjuklön från arbetsgivaren måste inom tre dagar ansöka om sjukersättning hos sjukförsäkringsinstitutionen i det landet. Ett läkarintyg skall bifogas ansökan och man måste genomgå de kontrollundersökningar som institutionen kräver.

Den som uppbär sjukpenning i Förenade kungariket och har för avsikt att resa till en annan medlemsstat bör i god tid före avresan rådfråga den institution som betalar ut förmånen.

C. MODERSKAPSFÖRMÅNER

- **Moderskapsersättning från arbetsgivaren (*Statutory Maternity Pay, SMP*)**

De flesta gravida kvinnor kan få moderskapsersättning från sin arbetsgivare. Den utbetalas i högst 18 veckor med början tidigast 11 veckor före beräknad nedkomstvecka (*Expected Week of Confinement, EWC*). Man kan välja när man vill sluta arbeta. Moderskapsersättningen kan dock senast börja utbetalas den vecka barnet föds.

För att ha rätt till moderskapsersättning måste man ha arbetat för samma arbetsgivare under 26 veckor till och med den 15:e veckan före beräknad nedkomstvecka. Man måste också under de sista åtta veckorna under denna period ha haft en inkomst som motsvarar minst den lägre inkomstgränsen för inbetalningen av avgifter till den nationella försäkringen.

Under de första sex veckorna betalas 90 % av den genomsnittliga veckoinkomsten, därefter utbetalas ett standardbelopp.

För att få moderskapsersättning måste man meddela arbetsgivaren att man skall sluta arbeta på grund av graviditet. Detta bör ske minst tre veckor i förväg. Arbetsgivaren har regler för hur anmälan skall göras. Arbetsgivaren måste också så snart som möjligt få ett havandeskapsintyg (*maternity certificate*), som utfärdas av läkare eller barnmorska.

Arbetsgivaren betalar i regel ut moderskapsersättning vid samma tidpunkt som lönen. Den som inte kan få moderskapsersättning kan ha rätt till moderskapspenning.

- **Moderskapspenning (*Maternity Allowance, MA*)**

Moderskapspenning (*MA*) kan betalas ut till den som inte har rätt till moderskapsersättning (*SMP*). Den betalas ut i högst 18 veckor med början tidigast 11 veckor före beräknad nedkomstvecka. Om man fortfarande arbetar då, kan utbetalningen börja senare.

För att få rätt till moderskapspenning måste man ha varit anställd eller egenföretagare i minst 26 veckor under den 66-veckorsperiod (*test period*) som avslutas veckan före beräknad nedkomst och ha haft en veckoinkomst på minst 30 pund sterling. Ansök om detta tidigast 14 veckor före beräknad nedkomst genom att skicka in blankett MA1 till det lokala socialförsäkringskontoret. Blanketten finns på socialförsäkringskontor, mödravårds- och barnavårdscentraler. Man måste också skicka in sina lönebesked och havandeskapsintyget (*maternity certificate*) som man får av läkaren eller barnmorskan.

Om din genomsnittliga veckoinkomst motsvarar den lägsta inkomstgränsen (*lower earnings limit*) som gäller i början av 66-veckorsperioden, får du standardbeloppet för moderskapspenningen. Om du tjänar minst 30 pund sterling i veckan, men mindre än *lower earnings limit*, får du i genomsnitt 90 % av din genomsnittliga veckoinkomst, men du kan inte få mer än standardbeloppet.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Ersättning för arbetsskada utbetalas till den som blir arbetsoförmögen till följd av ett olycksfall i arbetet eller konstaterad arbetssjukdom. Rätten till ersättning är oberoende av storleken på inbetalade socialförsäkringsavgifter. Denna ersättning har bara anställda rätt till och den betalas ut till den som blir arbetsoförmögen till följd av olycksfall i arbetet eller arbetssjukdom.

- **Ersättning vid arbetsoförmåga (*Disablement Benefit*)**

Ersättning vid arbetsoförmåga utbetalas om man fortfarande har nedsatt arbetsförmåga 15 veckor efter olycksfallet eller efter arbetssjukdomens början. Storleken på ersättningen är beroende av nedsättningen av arbetsförmågan, som anges i procent. Ersättningen utbetalas som tillägg till sjuk- och invaliditetsförmåner.

En broschyr med ersättningsnivåerna finns att få på socialförsäkringskontoren.

Följande tillägg kan utbetalas till ersättning vid arbetsoförmåga:

— Tillägg för ständig tillsyn (*Constant Attendance Allowance*): om man behöver hjälp av annan person och om ersättningen uppgår till 100 %.

— Tillägg för grav invaliditet: (*Exceptionally Severe Disablement Allowance*) om man får tillägg för ständig tillsyn på en av de två högsta nivåerna, och behovet av detta troligen blir bestående.

Ersättning för minskad inkomst (*Reduced Earnings Allowance*) kan eventuellt erhållas, om olyckan inträffade eller sjukdomen började före den 1 oktober 1990, och om man inte kan utföra sitt vanliga arbete eller ett motsvarande arbete på grund av funktionsnedsättningen.

Ansökan om denna ersättning skall inlämnas till det lokala socialförsäkringskontoret så snart som möjligt efter det att skadan har uppkommit. I Nordirland skall ansökan skickas till *Industrial Injuries Branch of the Social Security Agency, Castle Court, Royal Avenue, Belfast BT1 1SD.*

Ersättning vid arbetsoförmåga betalas i allmänhet ut om funktionsnedsättningen bedöms vara 14 %

eller mer när det gäller alla olycksfall och de flesta erkända arbetssjukdomar. För sjukdomar i andningsorganen som dammlunga, *byssinosis* och diffust *mesoteliom* kan ersättning betalas ut om funktionsnedsättningen är minst 1 %. Ersättningen sätts antingen in direkt på ditt bankkonto var fjärde vecka eller utbetalas varje vecka genom en betalningsanvisning som kan lösas in på posten.

Ersättningen och de två tilläggen kan också betalas ut i en annan medlemsstat. Man bör rådfråga det kontor som gör utbetalningarna i god tid före avresan så att utbetalningen i en annan medlemsstat kan ordnas så att man får sina vårdförmåner där.

Det finns särskilda regler för att man skall få rätt till förmåner vid arbetssjukdomar som man har ådragit sig under anställning i mer än en medlemsstat, eller i de fall då sjukdomen förvärrats. Om du tror att du omfattas av dessa regler, skall du vända dig till det kontor som anges under avsnitt 11 nedan.

4. Invaliditet

- **Allmän långvarig ersättning vid arbetsoförmåga (*Long-term Incapacity Benefit*)**

Den kortvariga ersättningen vid arbetsoförmåga (*short-term incapacity benefit*) omvandlas efter 364 dagars arbetsoförmåga (inklusive dagar då sjuklön utbetalats för den som är berättigad till kortvarig ersättning vid arbetsoförmåga) till en långvarig ersättning vid arbetsoförmåga, om man fortfarande är arbetsoförmögen. Långvarig ersättning betalas inte ut efter pensionsåldern.

Ett ålderstillägg betalas ut utöver grundförmånen i förhållande till personens ålder den dag arbetsoförmåga inträdde. Det finns två nivåer: en lägre nivå för den som blir arbetsoförmögen före 45 års ålder, och en högre nivå för den som blir arbetsoförmögen före 35 års ålder.

Den som vid något tillfälle varit försäkrad i Danmark, Finland, Frankrike (om du varit gruvarbetare eller någon annan typ av egenföretagare än lantbrukare), Grekland (förutom genom lantbrukarnas försäkring), Island, Italien, Liechtenstein, Luxemburg, Norge, Portugal, Sverige, Tyskland eller Österrike, eller som uppbär sjukförmåner eller invaliditetspension från något av dessa länder, kan vara berättigad till invaliditetsförmåner från denna medlemsstat och samtidigt uppbära långvarig ersättning vid arbetsoförmåga från Förenade kungariket. I så fall bör du meddela *Pensions and Overseas Benefits Directorate* (se avsnitt 11 för adress). Det belopp som betalas ut kommer att beräknas enligt gemenskapsbestämmelserna.

Den som tidigare varit försäkrad bara i Belgien och/eller i Frankrike (på annat sätt än det som anges ovan), och/eller genom de grekiska lantbrukarnas försäkring, och/eller i Irland, och/eller i Nederländerna, och/eller i Spanien, har normalt sett rätt till långvarig ersättning vid arbetsoförmåga enbart från Förenade kungariket (förutsatt att det var där du senast var försäkrad).

Den som får långvarig ersättning vid arbetsoförmåga enbart från Förenade kungariket, kan få högre ersättning om man försörjer make/maka eller hushållerska. Ersättningen höjs också om man har barn och har rätt till barnbidrag från Förenade kungariket (se avsnitt 8). Men om man uppbär invaliditetspension från en annan medlemsstat gäller särskilda regler. Information om dessa regler kan man få hos de institutioner som anges i avsnitt 11.

Rätten till långvarig ersättning vid arbetsoförmåga aktualiseras automatiskt (utan att en ny ansökan måste göras) när man har fått kortvarig ersättning vid arbetsoförmåga under 364 dagar. Däremot skall man fortsätta att skicka in läkarintyg precis som tidigare.

Långvarig ersättning vid arbetsoförmåga betalas ut på posten via postgiro eller betalningsanvisning.

- **Bidrag vid grav invaliditet (*Severe Disablement Allowance, SDA*)**

Samma villkor gäller för både kvinnor och män för att få bidrag vid grav invaliditet. Den som har fyllt 16 men inte 65 år, och inte uppfyller avgiftsvillkoren för ersättning vid arbetsoförmåga, kan ha rätt till bidrag vid svår invaliditet. Man måste ha varit helt arbetsoförmögen under 28 veckor (inklusive söndagar). Om arbetsoförmågan inträdde efter det att man fyllt 20 år, måste man vara arbetsoförmögen till åtminstone 80 % under 28 veckor. Man måste vara bosatt i Förenade kungariket och ha varit bosatt där minst 26 veckor under de 52 veckor som föregår ansökan. Om man har bott i en annan medlemsstat kan detta tillgodoräknas för att villkoret skall uppfyllas. Bidrag vid grav invaliditet kan i särskilda fall utbetalas efter 65 års ålder. Man kan också få ålderstillägg och högre bidrag för familjemedlemmar som man försörjer. Ytterligare information finns i broschyren NI 252 som finns på socialförsäkringskontoren. Du kan också vända dig till *Pensions and Overseas Benefits Directorate* (se avsnitt 11 för adress).

Nya ansökningar om bidrag vid grav invaliditet kommer inte att behandlas efter april 2001.

Från och med april 2001 kommer funktionshindrade som ansöker om ersättning före 20 års ålder, eller 25 års om man följt en utbildning innan man fyllt 20 år, att kunna ansöka om ersättning vid arbetsoförmåga utan att ha uppfyllt kraven när det gäller inbetalade avgifter.

Den som tänker vistas eller bosätta sig i en annan medlemsstat bör rådfråga det kontor som betalar ut bidraget.

- **Stöd till funktionshindrade (*Disabled Person's Tax Credit*)**

Den som är över 16 år och arbetar mer än 16 timmar i veckan, men har en sjukdom eller ett funktionshinder, som begränsar möjligheterna på arbetsmarknaden, kan ansöka om ett särskilt stöd för funktionshindrade. Förmånen är ett inkomstrelaterat, skattefritt inkomsttillägg och det finns inga avgiftsvillkor. Man måste dock vara stadigvarande bosatt i Förenade kungariket och befinna sig där när man ansöker om förmånen. En informationsbroschyr finns på skattemyndighetens informationskontor (*Inland Revenue enquiry centres*), på socialförsäkringskontor och på posten.

Denna förmån för funktionshindrade betalas normalt ut tillsammans med lönen.

- **Handikappbidrag för omvårdnad (*Disability Living Allowance*)**

Den som lider av en sjukdom eller har ett funktionshinder och behöver hjälp i det dagliga livet kan ha rätt till handikappbidrag för omvårdnad. Bidraget kan betalas ut som tillägg till andra förmåner. Det finns inga avgiftsvillkor. Man måste vara under 65 år när hjälpbehovet uppstår och när man ansöker om bidraget för att man skall vara berättigad till det. Man måste vara bosatt i Förenade kungariket. En informationsbroschyr finns på socialförsäkringskontoren.

Handikappbidraget för omvårdnad betalas ut var fjärde vecka antingen genom betalningsanvisningar som inlöses på posten, eller genom direktinbetalningar till konto i bank eller i hypotekskassa.

- **Omvårdnadsbidrag (*Attendance Allowance*)**

Den som är 65 år eller äldre och behöver hjälp med personlig omvårdnad på grund av sjukdom eller funktionshinder kan ha rätt till bidrag. Bidraget betalas ut till dem som behöver vård och tillsyn dagtid och/eller nattetid. Det kan betalas ut som tillägg till andra förmåner. Det finns inga avgiftsvillkor. Man måste vara bosatt i Förenade kungariket. En informationsbroschyr finns på socialförsäkringskontoren.

Bidraget betalas normalt ut veckovis antingen genom betalningsanvisningar eller direktinbetalningar till konto i bank eller hypotekskassa.

- **Bidrag för vård av gravt funktionshindrade (*Invalid Care Allowance*)**

Bidraget betalas ut veckovis till personer som under minst 35 timmar i veckan vårdar en gravt funktionshindrad person som får handikappbidrag för omvårdnad på mellannivå eller högsta nivå för personlig omvårdnad eller omvårdnadsbidrag. Det finns inga avgiftsvillkor. Man måste vara bosatt i Förenade kungariket. En informationsbroschyr finns på socialförsäkringskontoren.

5. Ålderdom

Man kan ansöka om allmän ålderspension (*Retirement Pension*), när man uppnår pensionsåldern (för närvarande 65 år för män och 60 år för kvinnor). Detta gäller oavsett om man fortsätter att arbeta eller inte. Den som bestämmer sig för att ta ut pensionen senare får en högre pension.

Det finns två avgiftsvillkor som måste vara uppfyllda för att man skall få ålderspensionens grundbelopp:

— För alla typer av pensioner gäller att man måste ha betalat in 50 fasta avgiftsbelopp i någon av klasserna under tiden före den 6 april 1975, eller ha betalat in avgifter i klass 1, 2 eller 3 under ett valfritt beskattningsår efter den 6 april 1975, vilket ger en inkomstfaktor som minst motsvarar den inkomstfaktor som berättigar till bidrag det året (se avsnitt 1).

— För att en pension skall betalas ut på standardnivå gäller att man måste ha betalat in avgifter, eller ha tillgodoräknats avgifter, under varje år av ett föreskrivet antal yrkesverksamma år.

Om antalet avgiftsår eller år som tillgodoräknats understiger vad som krävs för att få pension på standardnivå, kan man vara berättigad till en proportionellt minskad pension.

Man kan också vara berättigad till en inkomstrelaterad tilläggspension om man har betalat klass 1-avgifter under ett valfritt beskattningsår efter april 1978 på inkomster som är mer än 52 gånger högre än den nedre inkomstgränsen per vecka. Beloppet beror på hur många år man betalat klass 1-avgifter efter april 1978, samt på den totala inkomsten för varje år sedan dess.

Det finns broschyrer om detta på socialförsäkringskontoren. I dessa förklaras de olika delarna av ålderspensionen, hur de beräknas och vilka de nuvarande pensionsnivåerna är.

- **Pensioner för gifta kvinnor, änkor och frånskilda kvinnor**

En gift kvinna kan uppfylla villkoren för pension på två sätt. Den som har betalat fullständiga

avgifter kan få grundpension på samma sätt som en man eller en ensamstående kvinna. Man kan under vissa omständigheter också få grundpension beräknad utifrån avgifter som maken/makan har betalat in. Normalt får man endast en pension som motsvarar den högsta av de två pensionerna.

Om äktenskapet har upphört på grund av dödsfall, skilsmässa eller om det har ogiltigförklarats när man uppnår pensionsåldern, kan man ändå få tillgodoräkna sig den avlidne eller den tidigare makens/makans inbetalda avgifter för att få en grundpension.

Informationsbroschyrer finns att få på socialförsäkringskontoren.

Försäkrad i fler än en medlemsstat

Den som har varit försäkrad i fler än en medlemsstat kan få pension från alla de stater i vilka man har varit försäkrad. Geenskapsbestämmelser gäller.

Tillägg för familjemedlemmar

Om man får ålderspension endast från Förenade kungariket, kan man få högre pension på samma sätt som vid invaliditetsförmåner om man har någon att försörja (se avsnitt 4 ovan). Ytterligare information ges av socialförsäkringskontoren. Särskilda regler gäller emellertid för den som också får pension från en annan medlemsstat. I avsnitt 11 finns en förteckning över var man kan få information om dessa bestämmelser.

Hur ansöker man?

Omkring fyra månader innan man uppnår den allmänna pensionsåldern (65 för män, 60 för kvinnor) skickas en pensionsansökan ut. Man kan också ansöka om pensioner som man är berättigad till enligt andra medlemsstaters pensionssystem. Den som inte bor i Förenade kungariket bör lämna in sin ansökan till en pensionsförsäkringsinstitution i den medlemsstat där han är bosatt.

Ålderspensionen kan betalas ut veckovis i förskott. Detta sker genom utbetalningsorder som kan lösas in på posten. Man kan också få pensionen utbetald kvartalsvis eller månadsvis direkt till sitt bankkonto. Den som bor i en annan medlemsstat får i regel sin ålderspension från Förenade kungariket antingen kvartalsvis eller månadsvis i efterskott genom en utbetalningsorder som kan lösas in på bank.

Personer över 80 år

Den som fyllt 80 år får ett ålderstillägg till sin pension. Om man är inte uppfyller kraven för att få ålderspension eller har en mycket låg pension, kan man ansöka om en icke-avgiftsfinansierad ålderspension för personer som är äldre än 80 år, under förutsättning att man uppfyller vissa bosättningsvillkor. En broschyr som förklarar dessa villkor finns att få på socialförsäkringskontoren.

6. Förmåner för änkor och föräldralösa barn

Förmåner för änkor

Det nuvarande systemet för änkeförmåner infördes den 11 april 1988. Följande förmåner gäller för dem som har blivit änkor från och med detta datum:

a) Änkehjälp (*Widow's Payment, WPT*).
Ett engångsbelopp utbetalas omedelbart efter dödsfallet till den som blir änka före 60 års ålder, eller om den avlidne maken/makan inte hade rätt till allmän ålderspension.

b) Bidrag för änkor med barn (*Widowed Mother's Allowance, WMA*).
Bidraget betalas ut om änkan har ett barn som är berättigat till förmånen eller om hon väntar sin avlidne makes/makas barn. Utöver detta kan ett extra belopp betalas ut för varje barn som är berättigat till förmånen. Om den avlidne maken/makan också var försäkrad i en annan medlemsstat, kan emellertid särskilda regler komma att tillämpas. Information om dessa regler kan man få från de adresser som finns i avsnitt 11.

c) Änkepension (*Widow's Pension, WP*).
Pensionen betalas ut till den som blir änka efter 55 års ålder och inte har några barn att försörja, eller har uppnått 55 års ålder, och inte längre har rätt till bidrag för änkor med barn (WMA).

d) Åldersrelaterad änkepension (*Age Related Widow's Pension WPAR*).
Denna pension är en änkepension som utbetalas till kvinnor som blir änkor mellan 45 och 55 års ålder. Det utbetalade beloppet beror på vid vilken ålder man blir änka, eller när bidraget för änkor med barn (WMA) upphör. Änkepensionen reduceras med 7 % för varje år som kvinnan är under 55 år när hon får rätt till förmånen. En kvinna som t.ex. är 53 år när hon blir änka kommer att få sin änkepension reducerad med 14 %.

e) Tilläggspension (*Additional Pension*).
Detta är en inkomstrelaterad förmån som grundar sig på vilka avgifter den avlidne maken/makan har betalat in. Den kan betalas ut tillsammans med bidrag för änkor med barn (WMA) och änkepension (WP). Den kan också betalas ut tillsammans med åldersrelaterad änkepension (WP(AR)), men reduceras då, i likhet med den, stegvis med 7 %. Till-

läggspension beräknas på samma sätt som den tilläggspension som utbetalas med en ålderspension (se avsnitt 5 ovan).

Avgiftsvillkoren för dessa förmåner måste vara helt uppfyllda på grundval av den avlidne makens/makans avgifter. För änkepension gäller att den avlidne maken/makan antingen måste ha betalat in 25 avgiftsbelopp i någon form under tiden före den 6 april 1975, eller ha betalat avgifter enligt klass 1, 2 eller 3 under ett valfritt beskattningsår efter den 6 april 1975, vilket ger en inkomstfaktor som inte understiger 25 gånger den lägre gränsen för veckoinkomst det året.

För bidrag för änkor med barn och änkepension gäller två avgiftsvillkor som är desamma som för ålderspension (beskrivs i avsnitt 5), förutom att villkoren måste vara uppfyllda genom den avlidne makens/makans avgifter.

Om den avlidne maken/makan även var försäkrad enligt en annan medlemsstats socialförsäkring, gäller gemenskapsbestämmelserna vid beräkningen av pensioner från Förenade kungariket och den andra medlemsstaten.

Hur ansöker man?

En änka kan ansöka om änkeförmåner genom att fylla i baksidan på den dödsattest som utfärdas av *Registrar of Births, Marriages and Deaths* och skicka den till det lokala socialförsäkringskontoret. Kontoret skickar henne då en ansökningsblankett som skall fyllas i och skickas tillbaka så snart som möjligt. Ansökningsblanketten kan också användas för pensioner som man har rätt till i andra medlemsstater. En änka som inte bor i Förenade kungariket skall skicka sin pensionsansökan till pensionsförsäkringsinstitutionen i den medlemsstat där hon är bosatt.

Änkeförmåner betalas ut på samma sätt som ålderspensioner (se avsnitt 5).

Efterlevandeskydd

Änkeförmånerna ersätts av ett efterlevandeskydd, som omfattar både män och kvinnor, i april 2001.

Förändringarna är följande:

— Ett engångsbelopp, *Bereavement Payment,* på 2 000 pund sterling betalas ut direkt efter dödsfallet till änkan eller änklingen.

— Det utbetalas ett bidrag till den efterlevande föräldern (*Widowed Parent's Allowance*) som motsvarar *Widowed Mother's Allowance,* men som också utbetalas till fäder fram till det att det yngsta barnet avslutat sin utbildning på heltid.

— Ett bidrag vid dödsfall (*Bereavement Allowance*) betalas under tolv månader ut till änkor/änklingar som är 45 år eller äldre och som inte har försörjningsansvar för några barn.

— Förändringarna kommer inte att beröra de kvinnor som redan uppbär änkepension, utan dessa kommer att behålla sina förmåner så länge de uppfyller de nuvarande villkoren.

Ersättning till föräldralösa barn (*Orphan's Benefit*)

Vårdbidrag (*Guardian's Allowance*) kan betalas ut till den som har rätt till barnbidrag för ett barn som har förlorat båda föräldrarna och vilket man har vårdnaden om. I undantagsfall kan bidraget betalas ut även om en av barnets föräldrar fortfarande är i livet. Man behöver inte vara barnets förmyndare för att få vårdbidrag. Mer information finns på blankett NI 14 ''*Guardian's Allowance*'' som finns att få på de lokala socialförsäkringskontoren.

Särskilda regler gäller om en barnpension betalas ut av en annan medlemsstat. Information kan fås hos *Department of social security Child Benefit Centre* (se avsnitt 11). I Nordirland kan man få information hos *Department for Social Development, Child Benefit Office, Commonwealth House, Castle Street, Belfast BT1 1DX*.

7. Arbetslöshetsersättning

Det avgiftsbaserade arbetslöshetsunderstödet (*Jobseekers Allowance*) betalas ut i högst 26 veckor. Ersättningen betalas ut till arbetslösa som är arbetsföra, står till arbetsmarknadens förfogande och är aktivt arbetssökande. Du kommer också att bli ombedd att fylla i en försäkran för arbetssökande (*Jobseekers Agreement*), där du får uppge vad du har gjort för att hitta ett arbete. Du måste som anställd ha betalat in socialförsäkringsavgifter (*National Insurance Contributions*) för att ha rätt till denna ersättning. Avgifter som en egenföretagare har betalat in berättigar inte till denna ersättning. En informationsbroschyr med gällande ersättningsnivåer finns på socialförsäkringskontoren eller arbetsförmedlingarna (*Employment Services Jobcentres*).

Kvalifikationsvillkor

Det är två villkor som måste vara uppfyllda för att man skall ha rätt till arbetslöshetsunderstödet.

— För det första måste man under ett av de två relevanta beskattningsåren ha betalat in klass 2-avgifter på en inkomst, som är åtminstone 25 gånger den lägre inkomstgränsen. Tillgodoräknade avgifter räknas inte för detta.

— För det andra måste man under de två relevanta beskattningsåren ha betalat in eller tillgodoräknats klass 1-avgifter på en inkomst som är åtminstone 50 gånger den lägre

inkomstgränsen. Tillgodoräknade avgifter räknas för detta.

(Beskattningsåren löper från den 6 april till den 5 april. De relevanta beskattningsåren är vanligtvis de två år som föregår det år (vilket börjar den första söndagen i januari) under vilket man ansöker om ersättning.)

Arbetslöshetsunderstödet betalas normalt inte ut under de tre första dagarna av arbetslöshetsperioden. Den betalas inte heller ut om du arbetar 16 timmar eller mer per vecka. Om du blir arbetslös utan saklig grund, till exempel om du frivilligt säger upp dig, kan du få din ersättning indragen i upp till 26 veckor.

Det avgiftsbaserade arbetslöshetsunderstödet är en personlig förmån – inga ytterligare belopp betalas ut om man har försörjningsansvar för en make/maka eller ett barn. Understödet betalas ut oberoende av inkomst av kapital och de flesta typer av inkomst av tjänst, men kan emellertid minskas om man har inkomster av deltidsarbete. Ersättningen kan också komma att påverkas av om man har tjänstepension eller en personlig pension.

Försäkringsperioder eller sysselsättningsperioder som fullgjorts enligt en annan medlemsstats arbetslöshetsförsäkring kan beaktas för att avgiftsvillkoren skall uppfyllas, under förutsättning att man blivit försäkrad enligt försäkringssystemet i Förenade kungariket senast efter det att man kom eller återvände dit. Detta betyder att man har varit anställd i Förenade kungariket och omfattats av avgiftsvillkoren i klass 1, se avsnitt 1. Den som vill tillgodoräkna sig perioder bör skicka in blankett E 301 tillsammans med sin ansökan. Om man inte redan har fått blanketten innan man kom till Förenade kungariket, så kan socialförsäkringskontoret där man lämnar in sin ansökan rekvirera den.

Hur ansöker man?

Den som blir arbetslös skall omedelbart ansöka om arbetslöshetsersättning. I Storbritannien vänder man sig till sin lokala arbetsförmedling (*Employment Service Jobcentre*) och i Nordirland vänder man sig till sitt lokala socialförsäkringskontor. Adresserna till alla dessa kontor finns på posten. Under arbetslöshetsperioden måste man gå till de kontor som man hänvisats till. Förmånen för arbetssökande betalas vanligtvis ut varannan vecka via en postgiroanvisning som kan lösas in på posten eller genom att beloppet sätts in direkt på ett bankkonto.

Den som uppbär denna förmån från Förenade kungariket och som avser att söka arbete i en annan medlemsstat, bör läsa om gemenskapsbestämmelserna samt broschyr JSAL 22 för information om rättigheter och ansökningsförfaranden. Man bör meddela det kontor som betalar ut ersättningen så snart man vet vilket datum man kommer att lämna Förenade kungariket.

8. Familjeförmåner

Barnbidrag (*Child Benefit*) är en kontantförmån som betalas ut till den som försörjer ett eller flera barn under 16 år, eller upp till 19 år om barnet studerar på heltid (gäller ej för universitetsstudier eller andra högre studier.) Det finns inga avgiftsvillkor. De villkor som normalt gäller är att du, när du ansöker om förmånen, skall befinna dig i Förenade kungariket och ha varit där under mer än 182 dagar under de senaste 52 veckorna. Om du själv eller din make/maka påbörjar en anställning i Förenade kungariket och du är medborgare i en av EU:s medlemsstater, eller en familjemedlem är det, kan du vara berättigad till barnbidrag omedelbart.

Särskilda regler gäller för dem som erhåller familjeförmåner från en annan medlemsstat. Ytterligare information fås om man vänder sig till *Child Benefit Centre*, se avsnitt 11 för adressen.

Barnbidrag utbetalas oavsett alla andra tillägg som man eventuellt får för sina familjemedlemmar.

Ansökan skickas i Storbritannien till *Child Benefits Centre* (se avsnitt 11 nedan). I Nordirland skickas ansökan till *Department for Social Development, Child Benefit Office, Commonwealth House, Castle Street, Belfast BT1 1DX*. Om möjligt skall barnens födelseattester bifogas. Ansökningsblanketter finns på de lokala socialförsäkringskontoren.

Om barnen bor i en annan medlemsstat, bör du också skicka in blankett E401 som du kanske har fått i denna stat. Har du ingen blankett kan den beställas. Utbetalningarna kan antingen göras direkt till ett bankkonto eller genom betalningsanvisningar som kan lösas in på posten. Om make/maka och barn bor i en annan medlemsstat, kan betalningen göras månadsvis direkt till ett bankkonto i en annan medlemsstat eller direkt till maken/makan genom en betalningsanvisning som kan lösas in på bank.

Stöd till förvärvsarbetande familjer (*Working Families' Tax Credit*)

Detta är en skattefri kontantersättning som utbetalas veckovis till förvärvsarbetande föräldrar, om en av föräldrarna arbetar 16 timmar i veckan eller mer. Både anställda och egenföretagare kan ansöka om denna förmån. Det finns inga avgiftsvillkor, men man får inte ensam eller tillsammans med sin make/maka ha ett kapital som överstiger 8 000 pund sterling. Det finns också villkor som måste uppfyllas när det gäller bosättning och vistelse i Förenade kungariket. Särskilda regler gäller om maken/makan arbetar i ett annat EU-

land. En informationsbroschyr finns på de lokala skattemyndigheterna, de lokala socialförsäkringskontoren och på postkontoren.

Familjestödet betalas ut tillsammans med lönen. Om det rör sig om ersättning till en make/maka som inte förvärvsarbetar, kan stödet dock betalas ut antingen genom postanvisning eller genom betalning direkt till ett konto i en bank eller hypotekskassa.

9. Överklagande

Beslut om beviljande av kontantförmåner fattas av behörig tjänsteman. Besked om beslut lämnas med uppgift om hur man överklagar. Du har rätt att överklaga beslutet till en oberoende domstol.

Frågor om socialavgifter avgörs av skattemyndigheten (*Inland Revenue*). Du kan överklaga ett beslut till *Tax Appeal Commissioners*.

Det finns lagstadgade förfaranden för att utreda klagomål på läkare, tandläkare, optiker eller apotekare. Den som har ett klagomål bör vända sig till sin lokala hälso- och sjukvårdsmyndighet (*local Family Health Services Authority*). Adress och telefonnummer finns i telefonkatalogen. Klagomål på hälsovårdsmyndigheter utreds i Storbritannien av en *Health Service Commissioner* och i Nordirland av en *Commissioner for Complaints*.

10. Gibraltar

Gibraltar har ett eget socialförsäkrings- och sjukvårdssystem. Mer information om Gibraltars socialförsäkringssystem kan du få från *Department of Social Security, 14 Governor's Parade, Gibraltar.* Information om sjukvård fås från *Gibraltar Health Authority, 17 Johnstone's Passage, Gibraltar.*

11. Ytterligare upplysningar

Närmare upplysningar om kvalifikationsvillkor och individuella kontantförmåner i Förenade kungariket kan fås från de lokala socialförsäkringskontoren. Adressen till närmaste kontor finns på posten.

Förfrågningar om förmåner och olika pensioner i två eller flera medlemsstater bör ställas till

— i Storbritannien (England, Skottland och Wales) följande myndigheter:

Department of Social Security
Benefits Agency
Pensions and Overseas Benefits Directorate
Newcastle on Tyne NE98 1YX
United Kingdom
Tfn (44-191) 225 71 80

Department of Social Security
Benefits Agency
Child Benefit Centre
Washington, Tyne and Wear NE88 1AA
United Kingdom
Tfn (44-870) 010 05 47

— i Nordirland:

Department for Social Development
Overseas Benefits Unit
Block 2
Castle Buildings
Belfast BT4 3SP United Kingdom
Tfn (44-28) 905 221 17

Ytterligare information om hälso- och sjukvården i Storbritannien kan fås av den lokala sjukvårdsmyndigheten, *Health Authority* (*Health Board* i Skottland). För att få reda på telefonnumret till *Health Authority* (*Health Board* i Skottland), kan du ringa *Freephone Health Information Service* på 0800 66 55 44 (0800 22 44 88 i Skottland).

Information om hälso- och sjukvården i Nordirland finns hos *Central Services Agency, 25 Adelaide Street, Belfast BT2 8FH*, tfn (44-28) 905 32 44 31.

ISLAND

1. Inledning

Det sociala trygghetssystemet på Island är i huvudsak bosättningsbaserat. Socialförsäkringssystemet omfattar:

— Sjukförsäkring (avsnitt 2).
— Föräldraförsäkring (avsnitt 3).
— Arbetsskadeförsäkring (avsnitt 4).
— Invaliditetspension (avsnitt 5).
— Invaliditetsbidrag (avsnitt 6).
— Ålderspension (avsnitt 7).
— Ersättning vid dödsfall och barnpension (avsnitt 8).
— Arbetslöshetsförsäkring (avsnitt 9).
— Familjeförmåner (avsnitt 10).

Det statliga socialförsäkringsinstitutet (SSI) administrerar i enlighet med socialförsäkringslagen pensionsförsäkring, sjukförsäkring och arbetsskadeförsäkring. Hälsovårds- och socialministeriet utövar tillsyn över SSI:s verksamhet.

När det gäller föräldraförsäkring handlägger SSI i enlighet med lagen om moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet de löpande ärendena, medan socialministeriet är tillsynsmyndighet.

SSI:s huvudkontor ligger i Reykjavik. Utanför Reykjavik finns det lokala SSI-kontor.

Arbetslöshetsförsäkringen administreras i enlighet med lagen om arbetslöshetsförsäkring av arbetsmarknadsverket och socialministeriet är tillsynsmyndighet. Inom varje förvaltningsområde finns det en kommitté som beslutar om beviljande av stödet.

Det kompletterande tjänstepensionssystemet är obligatoriskt och administreras i de flesta fall av olika privata fonder som övervakas av arbetsmarknadens parter. Fondernas verksamhet regleras antingen i lagen om obligatorisk pensionsförsäkring och om pensionsfonders verksamhet eller godkänns av finansministeriet som utövar tillsyn över pensionsfondernas verksamhet.

Familjeförmånerna administreras av riksskatteverket. Finansministeriet utövar allmän tillsyn.

Dessa försäkringar omfattas av EES-bestämmelserna om social trygghet.

● Avgifter

Se under respektive avsnitt.

● Överklagande

Se under respektive avsnitt.

2. Sjukförsäkring

A. SJUKVÅRD

● Vem har rätt till förmåner?

Personer som har varit bosatta på Island i minst sex månader omfattas av sjukförsäkringen. Med bosättning avses rättslig hemvist enligt definitionen i lagen om rättslig hemvist. SSI fastställer huruvida en person skall anses omfattas av den isländska försäkringen eller inte.

Barn och ungdomar under 16 år omfattas av sina föräldrars försäkring.

● Hur får man sjukpenning?

Efter att man har flyttat till Island gäller en karenstid på sex månader innan man omfattas av sjukförsäkringen. Försäkrings-, anställnings- och bosättningsperioder i andra EES-stater beaktas dock för uppfyllandet av kvalifikationsvillkoret på sex månaders bosättning. När man flyttar till Island från en annan medlemsstat i EES bör man därför be om en E 104-blankett (E 106/E 121/E 101 i förekommande fall) från den institution där man senast varit försäkrad. Blanketten skall lämnas till SSI:s sjukförsäkringsavdelning eller till något av SSI:s kontor. Sjukförsäkringsavdelningen vid SSI utfärdar ett sjukförsäkringskort på begäran av den försäkrade.

● Förmåner

Försäkringen omfattar sjukhusvård (inklusive mödravård) på Island eller utomlands, allmän läkarvård som utförs av en läkare som inte är knuten till ett sjukhus men som har avtal med SSI, alla nödvändiga undersökningar och behandlingar utförda av specialister och vid institutioner som har avtal med SSI, läkemedel, röntgenundersökningar och strålbehandling, sjukpenning, vård som ges av barnmorska vid hemförlossning, tandvård och tandreglering, transportkostnader, färdkostnader, hemsjukvård, hjälpmedel, fysioterapi och vård på ålderdomshem.

Patientens andel av vårdkostnaderna varierar beroende på vilken förmån det rör sig om.

● Allmän vård av läkare som inte är knutna till ett sjukhus

Patienten betalar en minimiavgift för vård och behandling av en allmänläkare eller en specialist som inte är knuten till ett sjukhus, medan resten täcks av försäkringen. Detta gäller de flesta vårdtjänster.

Personer som får ålders- eller invaliditetspension, liksom barn med funktionshinder, betalar en lägre avgift.

Rabattkort

Personer som under ett kalenderår har betalat ett visst belopp för läkar- eller sjukvårdstjänster kan få ett rabattintyg (*afsláttarkort*).

Sjukhusvård

Försäkrade personer är berättigade till fri sjukhusvård (inklusive mödravård) om vården har ordinerats av läkare.

Försäkringen täcker sjukhusvistelse, läkarvård, läkemedel och annan sjukhusvård så länge det behövs.

Sjukhusvård utomlands

Om en försäkringstagare behöver akut sjukhusvård utomlands på grund av att den nödvändiga behandlingen inte finns att tillgå på ett isländskt sjukhus, betalar SSI kostnaderna. Patientens läkare skickar ansökan till en särskild kommitté (*Siglinganefnd*). Kommittén bedömer behovet av sjukhusvård utomlands och om kriterierna är uppfyllda samt avgör var försäkringstagaren skall få denna vård.

Läkemedel

Sjukförsäkringen täcker hela kostnaden för livsnödvändiga läkemedel som måste tas regelbundet. I övriga fall måste den försäkrade betala en avgift.

Tandvård och tandreglering

Sjukförsäkringen täcker annan tandvård än tandreglering i enlighet med taxor som fastställts av ministern.

Försäkringen täcker 75 % av kostnaderna för tandvård för barn och ungdomar upp till 15 år, med undantag för guldfyllningar, kronor och tandbryggor. Tandvård för ungdomar 16 år och över ersätts med 50 % av kostnaderna, med undantag för guldfyllningar, kronor och tandbryggor.

För personer som får ålders- eller invaliditetspension och fullt pensionstillägg ersätts 75 % av kostnaderna för behandlingen. För personer som får ålders- eller invaliditetspension och ett reducerat pensionstillägg ersätts 50 % av kostnaderna, med undantag för guldfyllningar, kronor och tandbryggor.

Försäkringen täcker inga kostnader för tandreglering, förutom i fall av medfödda defekter, olycksfall eller sjukdomar.

B. SJUKPENNING

Villkor för att få sjukpenning

Sjukpenning (*sjúkradagpeningar*) utbetalas om en försäkrad, som fyllt 16 år och inte uppbär ålderspension eller invaliditetspension, blir helt arbetsoförmögen, förutsatt att personen slutar arbeta och, om han eller hon är anställd, inte uppbär lön.

Den försäkrade får sjukpenning från och med den 15:e sjukdagen om han är arbetsoförmögen i minst 21 dagar. Kvalifikationstiden börjar den dag läkaren konstaterar att personen i fråga är arbetsoförmögen.

I vissa kollektivavtal föreskrivs fortsatt löneutbetalning under en viss tid, beroende på avtal.

Sjukpenningens varaktighet

Sjukpenning utbetalas i sammanlagt 52 veckor under en tvåårsperiod.

Sjukpenningens storlek

Sjukpenningen utbetalas med ett schablonbelopp, vars storlek föreskrivs i lag.

Full sjukpenning betalas ut till personer som måste sluta arbeta och som har heltidsarbete. Personer som arbetar deltid (minst halvtid) och som måste sluta arbeta får halv sjukpenning.

För varje barn under 18 år som man försörjer utbetalas ett tillägg.

Hur får man sjukpenning?

Man ansöker om sjukpenning genom att skicka en ansökningsblankett till sjukförsäkringsavdelningen vid SSI eller något av dess kontor. Sjukpenning beviljas i regel inte retroaktivt för mer än två månader.

C. MÖDRAVÅRD

Kvinnor som är bosatta på Island är berättigade till fri mödravård. Försäkringen täcker sjukhusvistelse, läkarvård, läkemedel och annan sjukhusvård så länge det behövs.

Avgifter

Sjukförsäkringskostnaderna bärs helt och hållet av statskassan. De sammanlagda årliga sjukförsäkringsutgifterna måste vara förenliga med parlamentets (*Althing*) beslut i statens årliga budget.

Överklagande

Vid tvist om grunderna och villkoren för att få förmåner eller om storleken på dessa enligt socialförsäkringslagen kan den sökande inom tre månader lämna in ett överklagande till socialförsäkringskommittén. Den består av tre ledamöter

som utnämns av ministern. Två av ledamöterna nomineras av högsta domstolen. Den ena skall ha kompetens för distriktsdomartjänst och är ordförande för kommittén, medan den andra skall komma från läkarkåren och fungera som vice ordförande. Den tredje ledamoten utnämns utan att ha nominerats av högsta domstolen.

Kommittén kan vid behov vända sig till sakkunniga för råd och bistånd.

3. Moderskaps- och faderskapsförmåner

Vem har rätt till förmåner?

Båda föräldrarna, dvs. både modern och fadern, har rätt till ersättning från fonden för moderskaps- och faderskapsledighet om de har förvärvsarbetat på Island i sex månader omedelbart före moderskaps- eller faderskapsledighetens första dag. Föräldrar som studerar eller som inte förvärvsarbetar har också rätt till förmåner.

Föräldraledighet

Båda föräldrarna, dvs. både modern och fadern, har självständigt rätt till moderskaps- eller faderskapsledighet i högst tre månader när de får barn, adopterar ett barn eller stadigvarande tar ett fosterbarn. Faderns rätt kommer att ökas successivt från en månad till tre månader under perioden januari 2001 till januari 2003. Därutöver har föräldrarna gemensamt rätt till ytterligare tre månader som antingen kan tas ut i sin helhet av den ena föräldern eller delas mellan dem. Ledigheten kan tas ut enligt föräldrarnas önskemål under 18 månader efter barnets födelse.

Förmåner

Förmånsbeloppet uppgår till 80 % av den genomsnittliga bruttoinkomsten för den förälder som tar ut ledigheten. Beloppet beräknas på grundval av inkomsterna under en tolvmånadersperiod som avslutas två månader före nedkomsten. Det finns ett minimibelopp men däremot inget maximibelopp. Föräldrar som studerar eller som inte förvärvsarbetar har rätt till en schablonmässig moderskapspenning som utbetalas i nio månader.

Hur får man föräldraförmåner?

Man ansöker om denna förmån genom att skicka en ansökningsblankett till SSI eller något av dess kontor. För att förmånen skall beviljas krävs det att vissa intyg och blanketter har lämnats in.

Avgifter

Kostnaderna för moderskaps- och faderskapsförsäkringen bärs av fonden för moderskaps- och faderskapsledighet, som finansieras genom att det uppbärs en försäkringsavgift (se lagen om försäkringsavgifter).

Överklagande

Vid tvist om frågor som hänför sig till lagen om moderskaps-, faderskaps- och föräldraledighet kan man inom tre månader från det att parten i tvisten underrättades om beslutet lämna in ett skriftligt överklagande till den nämnd som handlägger tvister.

De tre ledamöterna i denna nämnd utses av socialministern. Två av dem nomineras av högsta domstolen.

4. Arbetsskadeförsäkring

Vem har rätt till förmåner?

Arbetsskadeförsäkringen omfattar anställda som arbetar på Island, med undantag av utländska medborgare som innehar officiella poster hos en utländsk makt och dessa tjänstemäns utländska personal. Utlandsarbete ombord på ett isländskt fartyg eller flygplan eller på ett fartyg eller flygplan som ägs eller drivs av en isländsk part anses motsvara arbete på Island om lönen utbetalas på Island. Egenföretagare är också försäkrade.

Personer som utför hushållsarbete kan säkerställa sin rätt till förmåner vid arbetsskador genom att ansöka om detta på skattedeklarationen i början av året.

Vad omfattar försäkringen?

Arbetsskadeförsäkringen täcker olycksfall som sker i samband med arbete, lärlingsarbete, räddningsarbete samt i samband med alla former av träning, uppvisningar och tävlingar som övervakas av en tränare och utförs inom en godkänd idrottsklubb.

En person anses vara på arbetet när han befinner sig på arbetsplatsen vid en sådan tidpunkt då han förväntas arbeta, också under lunch- och kaffepauser, när han utför ärenden för arbetsgivarens räkning eller när han gör nödvändiga resor till och från arbetet.

Försäkringen täcker också sjukdomar orsakade av hälsoskadliga verkningar av ämnen, strålning eller liknande förhållanden som inte varar längre än högst några dagar och som beror på arbetet.

Förmåner

Förmånerna omfattar följande:

— Läkarvård.
— Sjukpenning.
— Invaliditetsförmåner.
— Ersättning vid dödsfall.

Läkarvård

Om en arbetsskada medför sjukdom eller arbetsoförmåga i minst tio dagar täcks de nödvändiga kostnaderna för behandlingen av försäkringen.

Sjukpenning

Sjukpenning (*slysadagpeningar*) utbetalas från och med den åttonde dagen efter det att skadan inträffade, om den skadade personen har varit arbetsoförmögen i minst tio dagar. Sjukpenningen utbetalas tills den skadade personen kan återuppta sitt arbete, tills bestående arbetsoförmåga har fastställts eller tills han avlider, dock inte längre än 52 veckor.

Invaliditetsförmåner

Om en skada leder till bestående arbetsoförmåga (75 % eller mer) har den skadade personen rätt till full invaliditetspension, i enlighet med vad som anges i avsnitt 5. Ersättning för bestående arbetsoförmåga som är lägre än 75 % utges i proportion till procenttalet för invaliditeten. Om arbetsoförmågan är lägre än 50 % kan SSI betala ut invaliditetsförmån till ett fastställt belopp motsvarande pension under ett visst antal år till den berörda personen.

Om arbetsoförmågan bedöms vara högre än 50 % kan make/maka och barn under 18 år som försörjdes av den försäkrade när skadan inträffade få en tilläggspension, som tillhandahålls enligt särskilda bestämmelser.

Ersättning vid dödsfall

Om en skada leder till att den försäkrade avlider inom två år från den dag då skadan uppkom utbetalas ersättning vid dödsfall (*dánarbætur vegna slysa*) enligt särskilda bestämmelser.

Änkan/änklingen får ett månatligt bidrag i åtta års tid.

Barnpension betalas för varje barn. Förmåner utbetalas också för funktionshindrade barn över 16 år, som den avlidne hade vårdnaden om när skadan uppkom, beroende på i vilken utsträckning barnet försörjdes av den avlidne.

● Ansökan om förmåner

Om det inträffar ett olycksfall som kan tänkas berättiga till förmåner från arbetsskadeförsäkringen skall arbetsgivaren, eller, om det inte finns någon arbetsgivare, den försäkrande i enlighet med SSI:s föreskrifter omedelbart anmäla detta till polischefen eller dennes representant (SSI i Reykjavik), som vidarebefordrar anmälan och alla nödvändiga uppgifter till SSI.

Även om den person som är skyldig att anmäla skadan underlåter att göra detta kan den skadade personen eller de efterlevande släktingarna göra anspråk på förmåner inom ett år efter olycksfallet. Förmåner kan utbetalas också i det fall att över ett år har förflutit efter olycksfallet, om omständigheterna är så klara att förseningen inte hindrar insamlingen av bevismaterial.

● Avgifter

Arbetsskadeförsäkringen finansieras med statsinkomster från sociala avgifter, premier och medel som årligen anslås i statsbudgeten.

● Överklagande

Se avsnitt 2.

5. Invaliditetspension

● Vem har rätt till förmåner?

Personer i åldern 16–67 år som har varit stadigvarande bosatta på Island i minst tre år före ansökan är berättigade till invaliditetspension (*örorkulífeyrir*) om deras arbetsförmåga är permanent nedsatt med 75 % till följd av sjukdom eller invaliditet som konstaterats av läkare. Med bosättning avses rättslig hemvist enligt lagen om rättslig hemvist.

● Pensionens storlek

Full invaliditetspension (40/40) utbetalas till personer som har varit stadigvarande bosatta på Island i minst 40 år mellan 16 och 67 års ålder. För kortare perioder beräknas invaliditetspensionen i förhållande till bosättningstiden.

Invaliditetspensionen består av en grundpension (*grunnlífeyrir*), ett pensionstillägg (*tekjutrygging*) och ett kompletterande pensionstillägg (*tekjutryggingarauki*).

Grundpensionen, pensionstillägget och det kompletterande pensionstillägget beräknas på grundval av övrig inkomst.

Grundpension

Den grundläggande invaliditetspensionen minskar om pensionärens årsinkomst överstiger en viss nivå. För utbetalning av pensionen gäller samma bestämmelser som för ålderspension (avsnitt 7). Med inkomst avses i detta hänseende inte övriga socialförsäkringsförmåner, inkomst från pensionsfonder, förmåner enligt socialtjänstlagen eller bostadsbidrag.

Pensionstillägg

Om årsinkomsten för en person som uppbär invaliditetspension inte överstiger ett visst belopp har han eller hon förutom den grundläggande pensionen rätt till ett tillägg. Särskilda regler gäller för makars sammanlagda årsinkomst. Socialförsäkringsförmåner, förmåner enligt socialtjänstlagen,

bostadsbidrag och bidrag från lokala myndigheter räknas inte som inkomst.

Om årsinkomsten överstiger en viss nivå dras invaliditetspensionen in.

Kompletterande pensionstillägg

Har pensionstagaren inte någon annan inkomst utöver pensionen, eller mycket låg inkomst, kan han eller hon ha rätt till ett kompletterande pensionstillägg.

- **Barntillägg**

Personer som får invaliditetspension har rätt till ett tillägg för varje barn. Barnpension utbetalas för barn under 18 år om föräldern uppbär invaliditetspension, förutsatt att barnet eller någon av dess föräldrar har varit bosatta på Island i minst tre år omedelbart före ansökan. Om båda föräldrarna uppbär invaliditetspension utbetalas dubbel barnpension.

- **Hur ansöker man om pensioner?**

Ansökan görs på en standardblankett som lämnas in till SSI. Den sökandes läkare utfärdar ett läkarutlåtande, som skall sändas till SSI. Den sökande kommer också att ombes fylla i ett frågeformulär om sin prestationsförmåga.

- **Bedömning av invaliditetsgrad**

De sökandes invaliditetsgrad bedöms av chefsläkaren i enlighet med normer som fastställts av SSI och som grundar sig på följderna av sjukdomar eller invaliditet som konstaterats av läkare. Chefsläkaren kan fastställa som villkor att det görs en särskild bedömning av den sökandes möjligheter till rehabilitering eller att den sökande deltar i ett lämpligt rehabiliteringsprogram innan skadan bedöms.

- **Utbetalning av förmåner**

Förmånerna utbetalas i förskott den första dagen varje månad.

- **Avgifter**

Pensionsförsäkringen finansieras genom statskassans inkomster, dvs. genom socialförsäkringsavgifter.

- **Överklagande**

Se avsnitt 2.

6. Invaliditetsbidrag

Ett invaliditetsbidrag (*örorkustyrkur*) kan utbetalas till personer som har förlorat minst hälften av sin arbetsförmåga och som uppfyller kriterierna för att få invaliditetspension i alla andra hänseenden än i fråga om invaliditetsgrad. Invaliditetsbidraget är inkomstprövat.

Om man får invaliditetsbidrag och har fyllt 62 år motsvarar bidraget full grundläggande invaliditetspension.

Ett invaliditetsbidrag kan också utbetalas till en person som är heltidsanställd men som har betydande extrautgifter på grund av sin invaliditet.

- **Barntillägg**

Ett barntillägg kan utbetalas för barn om en förälder uppbär invaliditetsbidrag.

- **Hur ansöker man om invaliditetsbidrag?**

Ansökan skall göras på en standardblankett som lämnas in till SSI. Den sökandes läkare skall utfärda ett läkarutlåtande och sända det till SSI.

- **Utbetalning av förmåner**

Förmånerna utbetalas i förskott den första dagen varje månad.

- **Avgifter**

Se avsnitt 5.

- **Överklagande**

Se avsnitt 2.

7. Ålderdom

- **Vem har rätt till förmåner?**

Personer över 67 år, som har varit stadigvarande bosatta på Island i minst tre kalenderår mellan 16 och 67 års ålder, är berättigade till ålderspension (*ellilífeyrir*).

Med bosättning avses rättslig hemvist enligt lagen om rättslig hemvist.

- **Pensionens storlek**

Full ålderspension (40/40) utbetalas till personer som varit bosatta på Island i minst 40 år mellan 16 och 67 års ålder.

För kortare perioder utbetalas ålderspensionen i förhållande till bosättningstiden.

Ålderspensionen består av en grundpension (*grunnlífeyrir*), ett pensionstillägg (*tekjutrygging*) och ett kompletterande pensionstillägg (*tekjutryggingarauki*). Grundpensionen, pensionstillägget och det kompletterande pensionstillägget beräknas på grundval av övrig inkomst.

Grundpension

Den grundläggande ålderspensionen minskar om årsinkomsten överstiger en viss nivå. Om inkoms-

ten är högre än det gällande maximibeloppet minskas ålderspensionen ända till dess att utbetalningen av pensionen helt och hållet upphör. Med inkomst avses i detta hänseende inte övriga socialförsäkringsförmåner, inkomst från pensionsfonder, förmåner enligt socialtjänstlagen eller bostadsbidrag. Särskilda regler gäller för sjömäns rätt till ålderspension.

Pensionstillägg

Om årsinkomsten för en person som uppbär ålderspension inte överstiger ett visst belopp har han förutom den grundläggande pensionen rätt till ett tillägg. Om pensionstagarens årsinkomst överstiger ett visst belopp minskas tillägget. Särskilda regler gäller för makars sammanlagda inkomst.

Kompletterande pensionstillägg

Har pensionstagaren inte någon annan inkomst utöver pensionen, eller mycket låg inkomst, kan han eller hon ha rätt till ett kompletterande pensionstillägg.

- **Barntillägg**

Socialförsäkringsstyrelsen (SSB) kan bevilja barntillägg för barn till en person som uppbär ålderspension.

- **Hur ansöker man om pension?**

Ansökan om ålderspension görs på en standardblankett som lämnas in till pensionsavdelningen vid SSI i Reykjavik eller till dess kontor.

- **Utbetalning av förmåner**

Förmånerna utbetalas i förskott den första dagen varje månad.

- **Avgifter**

Se avsnitt 5.

- **Överklagande**

Se avsnitt 2.

8. Efterlevandeförmåner

- **Ersättning vid dödsfall**

En person som är bosatt på Island och som har blivit änka eller änkling före 67 års ålder kan i sex månader efter makens/makans död få ett bidrag (*dánarbætur*).

Om bidragsmottagaren försörjer ett barn under 18 år eller om det föreligger andra särskilda omständigheter kan bidraget betalas ut under längre tid.

- **Barnpension**

Barnpension (*barnalífeyrir*) utbetalas för barn under 18 år om den ena eller båda föräldrarna har avlidit eller uppbär invaliditetspension, förutsatt att barnet eller någon av föräldrarna har varit bosatta på Island i minst tre år. Om båda föräldrarna har avlidit eller uppbär invaliditetspension utbetalas dubbel barnpension.

- **Hur ansöker man om förmåner?**

Ansökan om ersättning vid dödsfall eller barnpension görs på en särskild blankett som skickas till SSI eller till ett av dess kontor.

- **Utbetalning av förmåner**

Förmånerna utbetalas i förskott den första dagen varje månad.

Barnpensionen utbetalas till barnets förmyndare.

- **Avgifter**

Se avsnitt 5.

- **Överklagande**

Se avsnitt 2.

9. Arbetslöshet

- **Vem har rätt till förmåner?**

Anställda och egenföretagare som är bosatta på Island kan vara berättigade till arbetslöshetsersättning om de blir arbetslösa (personer som inte är medborgare i en EU-stat måste ha ett permanent arbetstillstånd). Förutsättningen är att man har anmält sig till arbetsförmedlingen, att man aktivt söker arbete och att man står till arbetsmarknadens förfogande.

- **Förmåner**

Ersättningen utgörs av en schablonmässig dagpenning. För att ha rätt till minimiersättning skall man ha arbetat heltid i minst tio veckor under de senaste 12 månaderna, medan det för maximiersättning krävs att man har arbetat heltid i 12 månader innan man blir arbetslös. Vid halvtidsarbete minskar ersättningen proportionellt. För att få full ersättning skall egenföretagare dessutom ha betalat socialförsäkringsavgifter under tolv månader innan arbetet upphör och man blir arbetslös. För barn utbetalas ett dagligt tillägg.

Ersättningen utbetalas i högst fem år. När en person som får arbetslöshetsersättning börjar arbeta förlängs ersättningsperioden i enlighet med detta.

- **Karenstid**

Om arbetslösheten inte beror på att arbetstagaren skulle ha begått ett fel finns det ingen karenstid, men om arbetstagaren säger upp sig eller arbetsförhållandet tar slut på grund av att arbetstagaren har begått ett fel är karenstiden den första gången fyrtio dagar. Den period under vilken ersättningen utbetalas kommer att minskas i enlighet med detta.

- **Avgifter**

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras genom socialförsäkringsavgifter som uppbärs på alla arbetstagares löneinkomster och på egenföretagares beräknade förvärvsinkomster.

10. Familjeförmåner

- **Vem har rätt till förmåner?**

Familjeförmåner utbetalas för alla barn under 16 år som är bosatta på Island och försörjs av personer som enligt skattelagen är skattskyldiga i landet.

- **Förmåner**

Barnbidraget beräknas och betalas ut på grundval av de inkomster som deklarerats året innan. Bidraget utbetalas i förskott den 1 februari och den 1 maj varje år. Det årliga bidragsbeloppets storlek beror på barnens ålder och på om föräldrarna är gifta, sammanboende eller ensamstående. Om den beskattningsbara inkomsten överstiger en viss gräns minskas bidraget i enlighet med vissa bestämmelser.

11. Kompletterande tjänstepension

- **Vem har rätt till förmåner?**

Alla förvärvsarbetande personer måste tillhöra en tjänstepensionsfond.

- **Förmåner**

De förmåner som ingår i tjänstepensionssystemet består av invaliditetspension, ålderspension och efterlevandeförmåner.

Förmånerna och villkoren för dem varierar beroende på bestämmelserna för de olika pensionsfonderna.

- **Avgifter**

Tjänstepensionssystemet finansieras genom avgifter. Arbetstagaren betalar 4 % och arbetsgivaren 6 % av lönen till pensionsfonden.

12. Ytterligare upplysningar

För ytterligare information vänder man sig till:

Tryggingastofnun ríkisins
(Statliga socialförsäkringsinstitutet, SSI)
Laugavegur 114
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 560 44 00
Fax (354) 562 45 35
Internet: http://www.tr.is

Úrskurðarnefnd almannatrygginga
(Socialförsäkringskommittén)
Laugavegur 103
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 551 82 00
Fax (354) 551 14 44

Úrskurðarnefnd fæðingar- og foreldraorlofsmála
(Besvärsnämnd för moder- och faderskapsfrågor och föräldraledighetsfrågor)
Félagsmálaráðuneyti
Hafnarhúsinu Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 560 91 00
Fax (354) 522 48 04)

Vinnumálastofnun
(Arbetsmarknadsverket)
Hafnarhúsið v/Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 515 48 00
Fax (354) 511 25 20
Internet: http://www.vinnumalastofnun.is

Úrskurðarnefnd atvinnuleysisbóta
(Besvärsnämnd för arbetslöshetsförsäkringen)
Vinnumálastofnun
Hafnarhúsið v/Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 515 48 00
Fax (354) 511 25 20

Heilbrigðis og tryggingamálaráðuneyti
(Hälsovårds- och socialministeriet)
Laugavegur 116
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 560 97 00
Fax (354) 551 91 65
Internet: http://www.stjr.is/htr

Félagsmálaráðuneyti
(Socialministeriet)
Hafnarhúsinu Tryggvagötu
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 560 91 00
Fax (354) 552 48 04
Internet: http://www.stjr.is/fel

Ríkisskattstjóri
(Riksskatteverket)
Laugavegur 166
IS-150 Reykjavík
Tfn (354) 563 11 00
Fax (354) 562 44 40
Internet: http://www.rsk.is

Landssamtök lífeyrissjóða
(Nationella sammanslutningen för pensionsfonder)
Sætún 1
IS-105 Reykjavík
Tfn (354) 563 64 50
Fax (354) 563 64 01
Internet: http://www.ll.is/

LIECHTENSTEIN

1. Inledning

Förmåner

Socialförsäkringssystemet i Liechtenstein omfattar följande förmåner:

Förmåner som i princip finansieras genom avgifter som betalas av den försäkrade och/ eller arbetsgivaren

— Kontantförmåner och vårdförmåner vid sjukdom och moderskap.
— Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar.
— Förmåner vid invaliditet, ålderdom och dödsfall:
  - (''1:a pelaren'': statliga förmåner för alla som är bosatta och förvärvsarbetar i Liechtenstein).
  - (''2:a pelaren'': företagsbaserade förmåner för alla anställda).
— Arbetslöshetsförmåner.
— Familjeförmåner.

Förmåner som finansieras av staten genom allmänna skattemedel

— Tilläggsförmåner till ålders-, efterlevande- och invaliditetsförsäkringen.
— Hjälplöshetstillägg.
— Moderskapstillägg.
— Bidrag till blinda.

Inskrivning i socialförsäkringen

Det är arbetsgivaren som ser till att de anställda blir anmälda till socialförsäkringen. Egenföretagare och icke yrkesverksamma personer skall själva anmäla sig till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen. Adresser till de institutioner som man kan vända sig till för att få information eller för att göra en anmälan finns under avsnitt 13.

Försäkringsavgifter

Arbetsgivaren har ansvaret för den löpande inbetalningen av försäkringsavgifterna för de anställda. Vid löneutbetalning dras därför de anställdas andel av avgiften av och sänds tillsammans med arbetsgivarens andel till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen.

Egenföretagare, icke yrkesverksamma personer och personer som har frivillig försäkring skall själv betala in avgifter till den behöriga socialförsäkringsinstitutionen.

Överklagande

Du kan överklaga ett beslut från socialförsäkringsinstitutionen till domstol. Till vilken instans du skall vända dig och fristerna för att överklaga beror på vilken socialförsäkringsgren det gäller. Information om hur du skall gå till väga får du tillsammans med beslutet från socialförsäkringsinstitutionen.

2. Sjukdom och moderskap

Sjukförsäkringen i Liechtenstein ger dig skydd vid sjukdom och moderskap i form av vårdförmåner, sjukpenning och förmåner vid moderskap.

Försäkringsskyldighet

Alla personer som är bosatta och förvärvsarbetar i Liechtenstein (med undantag för gränsarbetare från länder som inte omfattas av avtal) måste ha en sjukvårdsförsäkring. Var och en anmäler sig själv till en sjukkassa (*Krankenkasse*) och avgifterna (*Prämien*) beräknas individuellt (det s.k. *individualsystemet*).

Försäkringsskyddet gäller villkorslöst och oberoende av om du redan lider av någon sjukdom eller är gravid från och med den dag du går med i sjukkassan.

För att få sjukpenning skall alla anställda över 15 år som arbetar hos en arbetsgivare med säte eller filial i Liechtenstein försäkras. Anmälan sker genom arbetsgivaren. Avgiften dras i allmänhet av i form av en procentuell andel av lönen.

I Liechtenstein har för närvarande fem sjukkassor (privata försäkringsinstitutioner) tillstånd som utfärdats av regeringen att administrera den lagstadgade sjukförsäkringen.

A. SJUKVÅRDSFÖRSÄKRINGEN

De olika förmånskategorierna

— Undersökningar, behandlingar och vård av läkare, kiropraktor eller av personer inom andra yrken inom sjukvården (t.ex. sjukgymnaster eller personer som arbetar i organisationer inom hemsjukvården (*Spitex*)) efter remiss från läkare samt de läkemedel, medicintekniska produkter och analyser som ordinerats av läkare.
— Undersökningar, behandlingar samt dagvård och dygnsvård på sjukhus (allmän avdelning).
— Kurvistelse med badbehandlingar som ordinerats av läkare.

— Sjuktransporter om dessa anses medicinskt nödvändiga på grund av den försäkrades hälsotillstånd.

— Ersättning för att täcka den del av utgifterna som överstiger de normala levnadskostnaderna i samband med hemsjukvård, om den tillstyrkts av läkare och om patienten skulle bli tvungen att vistas och vårdas på sjukhus eller vårdhem om inte möjligheten till hemsjukvård fanns.

Samtliga förmåner med undantag för ersättningen för badbehandlingar betalas utan tidsbegränsning.

Beroende på ålder och vilket försäkringssystem som valts (se nedan) skall den försäkrade betala en egenavgift (*Selbsbehalt*).

● Försäkringssystemen

I Liechtenstein finns två försäkringssystem. Genom systemet med fritt läkarval (*Grundsystem*) har den försäkrade direkt tillgång till samtliga läkare och specialister både i Liechtenstein och utomlands. Det andra alternativet är försäkring i det s.k. husläkarsystemet (*Hausarztsystem*), vilket innebär att den försäkrade vid sjukdom först går till sin husläkare som har tillstånd att utföra primärvården. Vid behov utfärdar denne remiss till en specialist eller en annan vårdgivare.

B. SJUKPENNING

Vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom har du rätt till sjukpenning (*Krankentaggeld*) från och med andra dagen till dess att du kan arbeta igen. Sjukpenning betalas dock ut för högst 720 dagar under en period på 900 sammanhängande dagar. Sjukpenningen enligt försäkringen uppgår vid total arbetsoförmåga till minst 80 % av den lön du skulle ha fått för samma tid. Anställda som arbetar mindre än åtta timmar per vecka hos en arbetsgivare är inte obligatoriskt försäkrade. Dessa och egenföretagare kan teckna en frivillig försäkring för att få sjukpenning.

C. FÖRMÅNER VID MODERSKAP

Förmånerna vid moderskap är desamma som vid sjukdom. Kvinnor som fram till nedkomsten har varit medlem i en sjukkassa under minst 270 dagar har rätt till sjukpenning (*Krankentaggeld*) under 20 veckor, varav minst 16 veckor efter nedkomsten. Sjukpenningförmånerna vid moderskap och sjukdom är likvärdiga**.**

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

Olycksfallsförsäkringen ger dig skydd vid olycksfall i arbetet, arbetssjukdomar och olycksfall utanför arbetet.

● Försäkringsskyldighet

Arbetsgivaren är skyldig att teckna försäkring mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar för de anställda som arbetar i Liechtenstein. Personer som arbetar minst åtta timmar per vecka hos en arbetsgivare skall dessutom försäkras mot olycksfall utanför arbetet. Egenföretagare är inte obligatoriskt försäkrade men kan teckna en frivillig försäkring.

Olycksfallsförsäkringen administreras av privata försäkringsinstitutioner med tillstånd från regeringen i Liechtenstein.

Avgifterna för försäkringen mot olycksfall i arbetet och arbetssjukdom betalas av arbetsgivaren, medan avgifterna för försäkringen mot olycksfall utanför arbetet dras av från lönen i form av en viss procentandel.

● Vårdförmåner som omfattas av olycksfallsförsäkringen

Olycksfallsförsäkringen omfattar följande förmåner:

— Behandling inom öppenvården av läkare, tandläkare eller, efter ordination, av personer inom andra yrken inom sjukvården.

— Läkemedel och analyser som ordinerats av läkare eller tandläkare.

— Sjukhusvård på en allmän avdelning.

— Konvalescensvård och badbehandlingar som ordinerats av läkare.

— Hjälpmedel som kompenserar kroppsskada eller funktionsnedsättning.

— Nödvändiga räddnings- och sökningskostnader och medicinskt nödvändiga rese- och transportkostnader.

— Nödvändiga kostnader för transport av den avlidne till begravningsorten och begravningskostnader.

● Kontantförmåner som omfattas av olycksfallsförsäkringen

Vid arbetsoförmåga på grund av olycksfall har du rätt till dagpenning (*Taggeld*) från och med andra dagen efter olyckan. Dagpenningen uppgår vid total arbetsoförmåga till 80 % av den försäkrade inkomsten.

Vid invaliditet till följd av en olycka har du rätt till invaliditetspension (*Invalidenrente*). Är du på grund av invaliditeten beroende av hjälp för att klara det dagliga livets aktiviteter, har du rätt till ett hjälplöshetstillägg (*Hilflosenentschädigung*) (beloppet beror på graden av hjälplöshet).

Vid dödsfall till följd av en olycka har de efterlevande rätt till efterlevandepension (*Witwen-, Witwer-, Waisenrente*).

4. Invaliditet

Trepelarprincipen

Invaliditetsförsäkringen grundar sig på en trepelarprincip.

— Den s.k. 1:a pelaren omfattar samtliga personer som förvärvsarbetar i Liechtenstein (anställda, egenföretagare) och även de personer som är bosatta men inte yrkesverksamma i Liechtenstein (hemmafruar och hemmamän som också måste betala in obligatoriska avgifter). Försäkringen administreras av en oberoende offentligrättslig institution. Ålders- och efterlevandeförsäkringen (*Alters- und Hinterlassenenversicherung, AHV,* se avsnitt 5.1), invaliditetsförsäkringen (*Invalidenversicherung, IV*) och familjeförmånerna (genom *Familienausgleichskasse, FAK,* se avsnitt 8) administreras av en och samma institution (*AHV-IV-FAK-Anstalten*) som står under statlig tillsyn.

— Den s.k. 2:a pelaren (företagsbaserade förmåner för anställda) omfattar alla anställda vars årsinkomst ligger över en viss lägsta gräns. Inom den obligatoriska försäkringen räknas årsinkomsten endast med till en viss övre gräns. Egenföretagare kan teckna en frivillig försäkring vid samma institution som företagets anställda är försäkrade vid. I försäkringen i den 2:a pelaren görs ett avdrag på årslönen med ett fribelopp (*Freibetrag*) för att undvika dubbel försäkring i 1:a och 2:a pelaren. Den 2:a pelaren administreras av olika försäkringsinstitutioner (som är rättsligt oberoende av arbetsgivaren) och regleras i lag. De enskilda försäkringsinstitutionerna står under statlig tillsyn.

— Den s.k. 3:e pelaren består av frivilliga försäkringar (t.ex. i form av tilläggsförsäkringar som omfattar högre försäkringsbelopp än den obligatoriska försäkringen i den 2:a pelaren, eller privata individuella försäkringar).

Förmåner som omfattas av invaliditetsförsäkringen (1:a pelaren)

Invaliditetsförsäkringen omfattar rehabiliteringsåtgärder och pensioner.

Man försöker först hjälpa den arbetsoförmögne att återinträda i arbetslivet genom olika rehabiliteringsåtgärder (t.ex. genom omskolning till ett nytt yrke med sjukpenning, yrkesvägledning, arbetsförmedling, arbetsförsök, lönebidrag till arbetsgivare som anställer personer med funktionshinder, hjälpmedel osv.).

Lyckas inte rehabiliteringen får den försäkrade (om han eller hon under minst ett helt år har betalat in avgifter) vid en invaliditetsgrad på minst 40 % en fjärdedels pension, vid en invaliditetsgrad på minst 50 % en halv pension och vid en invaliditetsgrad på minst 66 2/3 % full pension.

För beräkningen av pensionsbeloppet gäller i princip samma regler som för ålders- och efterlevandeförsäkringen (se avsnitt 5). Invaliditetspensionen betalas dock inte ut förrän den pensionsberättigande arbetsoförmågan varat i ett år och förväntas kvarstå.

Förmåner som omfattas av den företagsbaserade försäkringen (2:a pelaren)

Den arbetsoförmögne har rätt till pension från den företagsbaserade försäkringen till dess att pensionsåldern uppnås. I regel betalas en pension ut men försäkringsinstitutionen kan även betala ut ett engångsbelopp.

Vid invaliditet betalar försäkringsinstitutionen årligen ut ett minimibelopp på 30 % av den förmånsgrundande lönen (plus barnpension). Denna beräkning gäller vid total invaliditet. Vid partiell invaliditet tar man hänsyn till invaliditetsgraden och beloppen blir därigenom lägre.

5. Ålderdom

Trepelarprincipen

Trepelarprincipen (jfr avsnitt 4.1) gäller även för ålderspensionerna.

Förmåner som omfattas av ålders- och efterlevandeförsäkringen (1:a pelaren)

Den som under minst ett helt års tid har betalat in försäkringsavgifter har rätt till pension.

Den allmänna pensionsåldern är 64 år men vissa övergångsbestämmelser gäller.

Kvinnor

Födda	Allmän pensionsålder
1935–1940	62
1941–1945	63
1946 eller senare	64

Män

Födda	Allmän pensionsålder
1935 eller tidigare	65
1936 eller senare	64

Den flexibla pensionsåldern innebär att kvinnor och män kan ta ut pensionen mellan 60 och 70 års ålder oberoende av hur maken/makan gör. Det förtida uttaget av pension leder till att pensionsbeloppet minskas (även efter det att den allmänna pensionsåldern uppnåtts) (minskning med 16,5 %

om pensionen tas ut vid 60 års ålder). I det motsatta fallet leder det uppskjutna uttaget av pensionen till en försäkringsmatematisk ökning av pensionen.

Hur mycket du får i ålderspension beror på två faktorer:

— Hur länge du betalat in avgifter (resp. hur länge du varit försäkrad) avgör pensionsskalan (*Rentenskala*).

— Inom den enskilda pensionsskalan beror pensionen på vilken sammanlagd inkomst du under hela försäkringstiden har betalt avgifter för, om du har haft barn (*Erziehungsgutschriften*) eller om du oavlönat har vårdat personer som behövt omvårdnad (*Betreuungsgutschriften*). Därutöver fördelas pensionen lika mellan makar för de kalenderår då äktenskapet bestått, om makarna var försäkrade i Liechtenstein under dessa kalenderår.

Förutom ålderspension utbetalas även barnpension (*Kinderrente*) (i princip för barn under 18 år; för barn som genomgår utbildning till dess att utbildningen är avslutad, dock längst till de fyller 25 år). Under en övergångsperiod till dess att likabehandlingen av kvinnor och män blivit lagstadgad har maken/makan rätt till tilläggspension (*Zusatzrente*) till ålderspensionen om makan är äldre än 55 år och själv inte har någon egen pensionsrätt.

Personer som får ålderspension och som är bosatta i Liechtenstein har dessutom rätt till bidrag (*Kostenbeitrag*) för hjälpmedel, t.ex. hörapparater.

Förmåner som omfattas av den företagsbaserade försäkringen (2:a pelaren)

För att få rätt till förmåner vid ålderdom från den företagsbaserade försäkringen måste anställda som är 23 år och som har ett anställningsavtal för längre tid än nio månader vara försäkrade.

Från varje försäkrad person samlas ett pensionskapital (*Alterskapital*) genom att en del av avgifterna till försäkringsinstitutionerna avsätts på ett individuellt pensionskonto (*Alterskonto*). Hur hög pensionen blir beror slutligen på hur mycket pensionskapital som sparats ihop vid tidpunkten för pensioneringen.

6. Dödsfall

Trepelarprincipen

Trepelarprincipen (jfr avsnitt 4) gäller även för efterlevandepensionerna.

Förmåner som omfattas av ålders- och efterlevandeförsäkringen (1:a pelaren)

Rätten till efterlevandepension består om den avlidne under minst ett helt års tid har betalat in försäkringsavgifter.

Pension till efterlevande make/maka (*Witwenrente*, *Witwerrente*) betalas ut under antingen begränsad eller obegränsad tid (beroende på olika faktorer: barn, hur länge äktenskapet varat, ålder). Personer som redan har en egen ålders- eller invaliditetspension får vid makes/makas död ett tillägg (*Verwitwetenzuschlag*) till pensionen.

Rätt till barnpension (*Waisenrente*) har i princip barn under 18 år och om de genomgår utbildning till dess att utbildningen är avslutad, dock längst till de fyller 25 år.

Förmåner som omfattas av den företagsbaserade försäkringen (2:a pelaren)

Om den försäkrade avlider innan han/hon uppnått pensionsåldern betalas efterlevandepension (till make, maka eller barn) ut till dess att den efterlevande maken/makan gifter om sig, dock längst till den tidpunkt då den försäkrade skulle ha uppnått pensionsåldern.

7. Arbetslöshet

Alla anställda och lärlingar är försäkrade i arbetslöshetsförsäkringen.

Handläggning och utbetalning av kontantförmåner vid arbetslöshet sker genom *Amt für Volkswirtschaft*. Förmånerna omfattar framför allt

— arbetslöshetsersättning (*Arbeitslosenentschädigung*),

— partiell arbetslöshetsersättning (*Kurzarbeitsentschädigung*).

Dessutom ger *Amt für Volkswirtschaft* information om rätt till förmåner, förmedlar arbete och stöder utbildningen och vidareutbildningen av arbetslösa.

Arbetslöshetsersättning

En försäkrad person har i princip rätt till förmånen om han eller hon som anställd blir arbetslös och

— anmäler sig som arbetslös hos *Amt für Volkswirtschaft* och ansöker om ersättningen,

— står till arbetsmarknadens förfogande, dvs. är oförhindrad och beredd att anta det arbete som erbjuds,

— uppfyller villkoret för lägsta försäkringstid, dvs. personen har under de senaste två åren före arbetslösheten varit anställd minst sex månader enligt villkoren för arbetslöshetsförsäkringen.

Hur länge arbetslöshetsersättningen utbetalas beror på åldern. Under den tvååriga ramtiden för förmånsberättigandet utbetalas ersättningen under minst 250 dagar (dagpenningar, *Taggelder*) och utgör

— 400 dagpenningar när man fyllt 50 år och
— 500 dagpenningar när man fyllt 60 år och fram till pensioneringen.

Under vissa omständigheter kan det hända att inga förmåner utges under en begränsad tid.

- **Partiell arbetslöshetsersättning**

Vid arbetsbortfall av ekonomiska orsaker eller på grund av vädret får den försäkrade via arbetsgivaren partiell arbetslöshetsersättning i form av dagpenningar (*Taggelder*) från arbetslöshetsförsäkringen. Vid arbetsbortfall på grund av vädret är förmånsrätten begränsad till byggbranschen och anläggning och skötsel av grönytor och till tidsperioden början av december till mitten av mars.

- **Formaliteter**

Under den tid som förmånen utbetalas är den försäkrade skyldig att efter anmodan anmäla sig på arbetsförmedlingen på *Amt für Volkswirtschaft*. Därutöver är den försäkrade skyldig att anmäla om det har skett ändringar i de personliga förhållandena.

- **Andra förmåner vid arbetslöshet**

Så länge en person är arbetslös betalar arbetslöshetsförsäkringen arbetsgivarens andel av avgifterna för de statliga och företagsbaserade pensionerna (för den s.k. 2:a pelaren gäller detta inte för ålderspension). Arbetslöshetsförsäkringen betalar dessutom arbetsgivarens andel av sjukvårdsavgifterna. Vid sjukdom betalar arbetslöshetsförsäkringen även sjukpenningen under de första 30 dagarna.

- **Ersättning vid insolvens**

Om arbetsgivaren går i konkurs eller om utmätningen av denne inte ger något får den försäkrade en ersättning vid insolvens (*Insolvenzentschädigung*) från arbetslöshetsförsäkringen. Ersättningen omfattar lönefordringar för högst tre månader under de senaste sex månaderna före anställningsförhållandets slut.

8. Familjeförmåner

Förmånerna administreras av en oberoende offentligrättslig institution, *Liechtensteinische Familienausgleichskasse* (*FAK*), som står under statlig tillsyn.

Förmånsberättigade är personer som är bosatta men inte förvärvsarbetande i Liechtenstein och alla personer som förvärvsarbetar i Liechtenstein (förutsatt att inte annat fastställs i mellanstatliga avtal, som gäller t.ex. när en av föräldrarna förvärvsarbetar utomlands).

Förmånerna består av

— ett engångsbidrag vid barns födelse (*Geburtszulage*) (även vid adoption av barn under fem år),
— ett månatligt barnbidrag (*Kinderzulage*) (betalas ut till dess att barnet fyller 18 år),
— ett månatligt tillägg för ensamstående föräldrar (*Alleinerziehendenzulage*) (betalas ut till dess att barnet fyller 18 år),
— ett årligt utjämningsbelopp (*Differenzausgleich*) för personer som är berättigade till ett utländskt tillägg som har företräde före det liechtensteinska tillägget (beloppet utgör mellanskillnaden mellan det utländska och det liechtensteinska tillägget).

9. Tilläggsförmåner till ålders-, efterlevande- och invaliditetsförsäkringen

Förmånsberättigade är personer som uppnått pensionsålder (även personer som får förtidspension), efterlevande (make, maka, barn), arbetsoförmögna (minst 50 % invaliditet), personer som får dagpenning från invaliditetsförsäkringen och personer som får hjälplöshetstillägg (det behöver inte röra sig om ålderspension, invaliditetspension osv. från den liechtensteinska socialförsäkringen).

Tilläggsförmånerna (*Ergänzungsleistungen*) är knutna till bosättning och beroende av inkomst och förmögenhet. Storleken på dessa förmåner beror alltså på den försäkrades personliga förhållanden (familjesammansättning) och ekonomiska förhållanden.

Förmånerna finansieras genom skattemedel och administreras av den liechtensteinska ålders- och efterlevandeförsäkringen.

10. Hjälplöshetstillägg

Om det inte betalas ut några hjälplöshetstillägg från olycksfallsförsäkringen har personer som är bosatta i Liechtenstein rätt till hjälplöshetstillägg (*Hilflosigkeitsentschädigung*).

Hjälplösheten avgörs av i vilken omfattning en person är beroende av hjälp från en annan person för att uträtta det dagliga livets aktiviteter (klä på och av sig, stiga upp, sitta upp och lägga sig, äta, sköta hygienen, förflytta sig). Det finns tre grader av hjälplöshet (lindrig, medelsvår, svår). Personer över 65 år har endast rätt till hjälplöshetstillägg om hjälplösheten är minst medelsvår (förutsatt att hjälplösheten inte var lindrig redan innan personen fyllde 65 år).

Tillägget finansieras genom skattemedel och administreras av ålders- och efterlevandeförsäkringen (AHV) och invaliditetsförsäkringen (IV).

11. Moderskapstillägg

Nyblivna mammor som under mammaledigheten inte är berättigade till sjukpenning från den obligatoriska sjukförsäkringen får ett engångsbelopp som skattefritt moderskapstillägg (*Mutterschaftszulage*) från staten. Om den obligatoriska sjukförsäkringens sjukpenning vid moderskap är lägre än det fasta moderskapstillägget betalas mellanskillnaden ut.

Förutsättning för att moderskapstillägget skall betalas ut är att den nyblivna mamman är bosatt i Liechtenstein.

Storleken på moderskapstillägget rättar sig efter makarnas respektive den ensamstående kvinnans sammanlagda beskattningsbara inkomst. Tillägget betalas ut endast om den beskattningsbara inkomsten ligger under en viss gräns.

12. Bidrag till blinda

Storleken på bidraget (*Blindenbeihilfe*) beror på graden av synnedsättning (gravt synsvag, i praktiken blind, helt blind). Berättigade är personer som är bosatta i Liechtenstein och förmånen utgår tidigast från sex års ålder.

Bidraget finansieras genom skattemedel och administreras av invaliditetsförsäkringen (IV).

13. Ytterligare upplysningar

Ytterligare information (t.ex. mer ingående information om ovan beskrivna socialförsäkringsförmåner, om din försäkringshistorik och information om hur du kan överklaga socialförsäkringsinstitutionens beslut) kan fås från följande myndigheter och institutioner:

Mer information om förmånerna vid sjukdom, moderskap, olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar, arbetslöshet samt de företagsbaserade förmånerna vid invaliditet, ålderdom och dödsfall (2:a pelaren) kan fås från

Amt für Volkswirtschaft
Gerberweg 5
FL-9490 Vaduz
Tfn (423) 236 68 71
Fax (423) 236 68 89

Mer information om ålders- och efterlevandeförsäkringen (1:a pelaren), invaliditetsförsäkringen (1:a pelaren) och familjeförmånerna samt information om tilläggsförmånerna till ålders-, efterlevande- och invaliditetsförsäkringen, hjälplöshetstillägget och bidraget till blinda kan fås från

AHV–IV–FAK-Anstalten
Gerberweg 2
FL-9490 Vaduz
Tfn (423) 238 16 16 Fax (423) 238 16 00
Internet: http://www.ahv.li

NORGE

1. Inledning

Socialförsäkringsförmånerna i Norge omfattar följande:

— Sjukvårds-, moderskaps- och adoptionsförmåner och förmåner vid sjukdom och rehabilitering (avsnitt 2).
— Förmåner vid olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar (avsnitt 3).
— Ålderspension (avsnitt 4).
— Invaliditetsförmåner och invaliditetspension (avsnitt 5).
— Begravningshjälp (avsnitt 6).
— Efterlevandeförmåner (avsnitt 7).
— Arbetslöshetsförmåner (avsnitt 8).
— Familjeförmåner (avsnitt 9).
— Kontantförmåner till småbarnsfamiljer (avsnitt 10).

Avgifter

Den allmänna försäkringen (*folketrygden*) finansieras genom avgifter från anställda, egenföretagare och pensionärer samt genom arbetsgivaravgifter och statliga bidrag. Avgifterna och de statliga bidragen fastställs av Stortinget. Uppgifterna i denna vägledning gäller för 2000.

De anställdas och egenföretagarnas avgifter beräknas på grundval av bruttoinkomsten av arbete.

Avgiften för anställda är 7,8 % av den pensionsgrundande inkomsten (bruttoinkomsten). Avgiften för egenföretagare är 10,7 % av den pensionsgrundande inkomsten (näringsverksamhet) upp till tolv basbelopp (basbeloppet fastställdes till 49 090 norska kronor den 1 maj 2000) och 7,8 % av den pensionsgrundande inkomsten över tolv basbelopp. I regel betalas ingen avgift på den pensionsgrundande inkomst som överstiger 16,75 och/eller 134 basbelopp, enligt bestämmelser för vissa grupper av egenföretagare. Avgiften för andra personliga inkomster (t.ex. pensioner) är 3,0 %.

Arbetsgivaravgiften fastställs som en procentsats av de utbetalda lönerna. Den varierar beroende på i vilken del av landet de anställda är bosatta. Företag inom vissa branscher betalar dock den högsta arbetsgivaravgiften oberoende av var de anställda är bosatta.

Vem omfattas av socialförsäkringen?

Alla som är bosatta eller arbetar i Norge omfattas automatiskt av *folketrygden.* Vissa grupper av norska medborgare som arbetar utomlands (t.ex. i offentlig tjänst) är också obligatoriskt försäkrade.

Norska sjömän och sjömän från EES-länderna som arbetar ombord på norska fartyg omfattas av *folketrygden* oavsett bosättningsort, med undantag av hotell- och restaurangpersonal ombord på kryssningsfartyg som är registrerade i det norska internationella fartygsregistret.

Personer som inte är försäkrade kan ansöka om frivillig anslutning till försäkringen om de vistas i Norge eller vistas utanför landet och uppfyller vissa krav, t.ex. tidigare försäkringsperioder.

Hur får man förmåner?

Ansökan om förmåner från *folketrygden* lämnas till det lokala försäkringskontoret (*trygdekontoret*) på den ort där du är bosatt, vistas eller arbetar. Ansökan om arbetslöshetsförmåner skall dock lämnas till den lokala arbetsförmedlingen.

Det lokala *trygdekontoret* fattar beslut om vårdförmåner, sjuk- och moderskapsförmåner, bidrag vid medicinsk rehabilitering, ålderspensioner, invaliditetsförmåner (grund- och stödförmåner), efterlevandeförmåner och de flesta ansökningar om förmåner för att förbättra den allmänna funktionsförmågan. Ansökningar om invaliditetspension, arbetsskadepension och vissa ansökningar om förmåner för att förbättra den allmänna funktionsförmågan handläggs av de regionala försäkringskontoren (*fylkestrygdekontoren*).

Ansökningar om rehabiliteringsbidrag handläggs i samarbete med Arbetsmarknadsförvaltningen (*Arbeidsdirektoratet*).

Personer som är bosatta utomlands skall lämna sina ansökningar om pensionsförmåner och liknande till *folketrygdens* utlandskontor (*Folketrygdkontoret for utenlandssaker*) (se avsnitt 11 nedan), personligen eller genom ett förbindelseorgan i bosättningslandet.

Överklagande

Om din ansökan om förmåner avslås kan du överklaga beslutet inom sex veckor genom det lokala *trygdekontoret.*

Överklaganden av beslut som fattats av *trygdekontoret* handläggs av *fylkestrygdekontoret* eller den centrala förvaltningen *Rikstrygdeverket.* Deras beslut kan i sin tur överklagas till försäkringsdomstolen (*Trygderetten*) inom sex veckor. *Trygderetten* kan dock bara ompröva de juridiska aspekterna av *fylkestrygdekontorens* eller *Rikstrygdeverkets* beslut.

Fylkestrygdekontorens beslut kan överklagas direkt till *Trygderetten,* som granskar ärendet i sin helhet.

Fylkestrygdekontorens beslut om förmåner för att förbättra den allmänna funktionsförmågan kan däremot överklagas till *Rikstrygdeverket. Rikstrygdeverkets* beslut kan i sin tur överklagas till *Trygderetten* för en begränsad prövning. Även beslut som fattats av *Arbeidsdirektoratet* kan överklagas till *Trygderetten.*

2. Sjukdom, moderskap och adoption

A. SJUKVÅRD

Alla försäkrade har rätt till gratis vistelse och vård på sjukhus, inklusive läkemedel. Vid behandling utanför sjukhus gäller följande bestämmelser:

Patienten måste betala en del av kostnaderna för behandling hos allmänläkare, specialist och psykolog, för viktiga läkemedel och för resor i samband med undersökning eller behandling. Den största delen av kostnaderna täcks av kommunen och/eller *folketrygden.* Patientavgiften för en vuxen vid besök hos en allmänläkare är 110 norska kronor för varje besök och 36 % av kostnaderna betalas för viktiga mediciner (högst 340 norska kronor per recept). För recept som kan användas flera gånger betalar du en ny patientavgift efter att ha fått läkemedel för tre månaders förbrukning.

Stortinget fastställer varje år ett tak för patientavgiften (1 370 norska kronor år 2000). När du nått upp till detta tak får du ett frikort som ger rätt till fri vård, fria läkemedel och fria sjukresor under resten av kalenderåret.

Patientavgifterna för barn under 16 år läggs samman med en av föräldrarnas patientavgifter när man beräknar om detta tak är uppnått. Barn under sju år behöver inte betala någon patientavgift vid behandling hos läkare eller sjukgymnast och inte heller för vissa läkemedel och sjukresor.

B. SJUKPENNING

Om du är anställd beräknas sjukpenningen på grundval av din inkomst innan du blev sjuk. Om du är egenföretagare beräknas sjukpenningen på grundval av din inkomst av näringsverksamhet.

● Kvalifikationsvillkor

En försäkrad med en årsinkomst på minst halva basbeloppet (24 545 norska kronor) har rätt till sjukpenning vid arbetsoförmåga.

I regel måste du ha förvärvsarbetat minst 14 dagar för att få rätt till sjukpenning.

● Sjukpenningens belopp och varaktighet

Sjukpenningen för anställda uppgår till 100 % av den pensionsgrundande inkomsten. Den betalas ut under 260 dagar (52 veckor) från och med den första sjukdagen. Ingen sjukpenning betalas ut för inkomst över sex basbelopp (294 540 norska kronor).

Sjukpenningen betalas ut av arbetsgivaren under de 16 första kalenderdagarna och därefter av *folketrygden.* Under den period då arbetsgivaren betalar ut den dagliga sjukpenningen gäller inte bestämmelserna om minimiinkomst.

Sjukpenningen för egenföretagare uppgår till 65 % av den pensionsgrundande inkomsten. Den betalas ut under 250 dagar (50 veckor) från och med den femtonde sjukdagen. Genom att frivilligt betala en högre avgift kan egenföretagare få sjukpenning med 65 % av den pensionsgrundande inkomsten från och med den första sjukdagen, eller med 100 % från och med den första eller femtonde sjukdagen.

Avgifterna uppgår till 1,6 %, 2,8 % respektive 8,8 %. Jordbrukare och renskötande samer får sjukpenning med 100 % av den pensionsgrundande inkomsten från och med den femtonde sjukdagen. De kan betala en frivillig avgift på 3,7 % för att få sjukpenning motsvarande 100 % av den pensionsgrundande inkomsten från och med den första sjukdagen.

C. MODERSKAP OCH ADOPTION

● Moderskap

En försäkrad kvinna som sammanlagt har arbetat i minst sex av de tio månaderna före den betalda ledigheten har rätt till födelsepenning (*fødselspenger*).

En försäkrad kvinna har rätt till födelsepenning under 42 veckor (210 dagar). Födelsepenningen uppgår till samma belopp som sjukpenningen (100 % av den pensionsgrundande inkomsten). Den betalda ledigheten kan förlängas till 52 veckor (260 dagar) i kombination med en lägre ersättning (80 % av den pensionsgrundande inkomsten).

Modern måste ta ut tre veckor av den betalda ledigheten före förlossningen. Födelsepenningen kan tidigast betalas ut från och med tolv veckor före förlossningen.

Anställda som enligt lag eller föreskrift måste sluta arbeta under graviditeten på grund av riskfylld arbetsmiljö har rätt till betald ledighet från den tidpunkt de måste sluta arbeta, utan att det inskränker rätten till betald ledighet efter förlossningen.

Vid flerbarnsbörd har kvinnan rätt till full födelsepenning under ytterligare fem veckor (sju veckor med lägre ersättning) för varje barn utöver det första.

Modern måste ta ut minst sex veckors ledighet omedelbart efter förlossningen. Om modern börjar arbeta innan rätten till betald ledighet löper ut, har fadern rätt till födelsepenningen under den återstående tiden. Fyra veckor av den sammanlagda tiden för utbetalning av födelsepenning är förbehållna fadern. För att få födelsepenning måste fadern stanna hemma och ta hand om barnet. Han måste också uppfylla kravet på att ha arbetat under en viss tid före denna ledighet. Om modern börjar arbeta eller utbilda sig efter förlossningen och fadern sköter den dagliga omvårdnaden av barnet, har en försäkrad fader rätt till födelsepenning på grundval av sin egen inkomst oberoende av moderns rätt till förmåner. I detta fall är uppgår den betalda ledigheten till 29 eller 39 veckor.

En kvinna som inte har rätt till födelsepenning får ett bidrag på 32 138 norska kronor (som också betalas ut till kvinnor som får lägre födelsepenning än detta bidrag).

- **Adoption**

Vid adoption av barn under 15 år har adoptivföräldrarna rätt till adoptionspenning (*adopsjonspenger*) under 39 veckor (195 dagar) med samma belopp och på samma villkor som för sjukpenningen. Denna period kan förlängas till 49 veckor (245 dagar) med lägre ersättning (80 % av den pensionsgrundande inkomsten).

- **Tidskontosystem**

Genom ett tidskontosystem kan anställda som föder eller adopterar barn ta ut delar av födelse-/adoptionspenningen i kombination med kortare arbetstid.

D. REHABILITERINGSFÖRMÅNER

Rehabiliteringsförmåner beviljas personer som har varaktigt nedsatt arbetsförmåga eller väsentligt begränsade möjligheter att välja yrke eller arbetsplats. Förmåner beviljas även till förbättring av den allmänna funktionsförmågan om den är väsentligt nedsatt på grund av sjukdom, skada eller lyte.

- **Kvalifikationsvillkor**

En försäkrad som är under 67 år har rätt till rehabiliteringsförmåner om han eller hon är bosatt i Norge och har varit försäkrad i tre år omedelbart före ansökan om förmånen. En försäkringsperiod på ett år är tillräckligt om den sökande fysiskt och psykiskt har varit i stånd att utföra normalt arbete under detta år.

Rehabiliteringsbidrag (*rehabiliteringspenger*) betalas ut till försäkrade som har rätt till sjukpenning när deras sjukpenningperiod upphör. Rehabiliteringsbidrag betalas också ut till försäkrade som inte har rätt till sjukpenning, men som varit arbetsoförmögna i ett år. Rehabiliteringsbidrag utbetalas i regel inte längre än 52 veckor i följd. Bidrag till arbetslivsinriktad rehabilitering (*attføringspenger*) utbetalas till försäkrade personer som genomgår sådan rehabilitering. Detta bidrag utbetalas även i väntan på att rehabiliteringsåtgärderna sätts igång och efter avslutad rehabilitering innan lämpligt arbete har hittats. Tillfälliga invaliditetsförmåner beviljas innan ett slutligt beslut om invaliditetspension har fattats (se avsnitt 5).

- **Förmåner**

Rehabiliteringsbidraget, bidraget till arbetslivsinriktad rehabilitering och de tillfälliga invaliditetsförmånerna motsvarar full eller partiell invaliditetspension. I slutfasen av rehabiliteringsperioden kan ett partiellt rehabiliteringsbidrag beviljas även om arbetsförmågan är nedsatt med bara 20 %. Något särskilt tillägg (se avsnitt 4) beviljas inte. Däremot beviljas försörjningstillägg för make/maka och barn.

Rehabiliteringsförmåner (*attføringsstønad*) beviljas för att täcka den försäkrades utgifter i samband med rehabiliteringsåtgärder. Förmåner kan bl.a. beviljas för utbildning genom skolor, kurser eller företag, om det är av avgörande betydelse för den försäkrades sysselsättningsmöjligheter. En person vars allmänna funktionsförmåga är väsentligt och varaktigt nedsatt kan beviljas nödvändiga och lämpliga vårdförmåner (t.ex. tolkhjälp och ledarhundar) för att bättre kunna klara av vardagssituationer.

3. Olycksfall i arbetet och arbetssjukdomar

I regel omfattas alla anställda av *folketrygden.* Även vissa andra grupper omfattas automatiskt, t.ex. fiskare, elever/studenter, personer i militärtjänst och civiltjänst samt personal inom civilförsvaret och räddningstjänsten. Egenföretagare kan teckna en frivillig arbetsskadeförsäkring, om de inte är automatiskt försäkrade enligt bestämmelserna för särskilda grupper av egenföretagare. Avgiften uppgår till 0,4 % av inkomsten av näringsverksamhet.

Vissa *sjukdomar* likställs med arbetsskada om de uppkommer i samband med arbetet. I dessa ingår de sjukdomar som förtecknas i tabellen till artikel 2 i ILO-konvention nr 42 om arbetstagares ersättning vid arbetssjukdomar, tillsammans med vissa andra arbetsrelaterade, klimatbetingade och epidemiska sjukdomar enligt nationella föreskrifter.

De allmänna reglerna för sjukvård, sjukpenning, invaliditetsförmåner/invaliditetspension och efterlevandeförmåner/efterlevandepension kan också gälla. Den försäkrade har rätt till dessa förmåner enligt särskilda mer gynnsamma bestämmelser enligt nedan.

Pensionsförmånerna minskas t.ex. inte när det fattas försäkringsperioder (när inkomsten är otillräcklig eller när kvalifikationsperioderna inte har fullgjorts). De betalas alltid fullt ut.

Invaliditetspension kan också betalas ut om förvärvsförmågan har minskat med endast 30 % (annars gäller 50 %).

Efterlevandepension beviljas oavsett hur länge äktenskapet varat. Den kan också beviljas en person som inte var gift eller sammanboende med den avlidne, om han eller hon försörjdes av den avlidne och tar hand om den avlidnes barn. Barnpension kan betalas ut tills barnet uppnått 21 års ålder, om han eller hon fortfarande studerar (normalt betalas barnpension ut till 18 års ålder eller till 20 års ålder om barnet mist båda föräldrarna).

Den försäkrade behöver heller inte betala någon egenavgift för sjukvård, läkemedel eller medicinska hjälpmedel.

För rätt till sjukpenning krävs ingen kvalifikationsperiod när det gäller arbetsskada. Förmånerna skall i regel också beräknas på det mest fördelaktiga sättet och minst uppgå till den försäkrades inkomst vid den tidpunkt då arbetsskadan uppkom.

Den försäkrade kan också få arbetsskadeersättning (*menerstatning*) med högst 75 % av basbeloppet per år (36 818 norska kronor). Denna ersättning kan utbetalas som ett engångsbelopp.

Anställda omfattas även av lagen om arbetsskadeförsäkring (*lov om yrkesskadetrygd*), som inte ingår i *folketrygden.* Enligt denna lag är arbetsgivare skyldiga att ersätta sina anställda för inkomstbortfall som överstiger den ersättning vid arbetsolycka eller arbetssjukdom som utbetalas genom *folketrygden.*

4. Ålderdom

Pensionsåldern är 67 år. Det finns inga bestämmelser om frivillig förtidspension i *folketrygden.* Ålderspensionen består av grundpension (*grunnpensjon*), tilläggspension (*tilläggspensjon*) och/eller ett särskilt tillägg (*særtillegg*) samt eventuellt ett inkomstprövat försörjningstillägg (*forsørgertilllegg*) för barn och make/maka.

Uttag av ålderspension kan helt eller delvis skjutas upp till 70 års ålder. Om den försäkrade är mellan 67 och 70 år och fortfarande har en arbetsinkomst som överstiger basbeloppet minskas pensionen med 40 % av den överskjutande inkomsten. Pensionen och arbetsinkomsten får tillsammans inte överstiga den tidigare arbetsinkomsten.

Pensionsbelopp

Minimipensionen består av grundpension och ett särskilt tillägg. Minimipensionen för en ogift pensionär är 88 032 norska kronor per år (1 maj 2000). För en gift pensionär som får försörjningstillägg för en make/maka under 60 år uppgår minimipensionen till 112 572 norska kronor per år och till 151 524 norska kronor om den försörjda maken/makan är över 60 år. Om båda makarna är pensionärer är minimipensionen 75 756 norska kronor per år för varje make/maka.

Grundpension – kvalifikationsvillkor

Personer som varit försäkrade i minst tre år mellan 16 års ålder och det år de fyller 66 har rätt till grundpension.

Grundpensionen är oberoende av tidigare inkomst och inbetalda avgifter. För full grundpension krävs emellertid en försäkringstid (bosättningstid) på 40 år. Pensionen minskas proportionellt vid kortare försäkringstid.

För en pensionär som är ogift eller har en make/maka som inte uppbär pension från *folketrygden* motsvarar full grundpension basbeloppet för samma år (49 090 norska kronor). En pensionär som försörjer sin make/maka (eller en sammanboende som han eller hon tidigare har varit gift med eller har gemensamma barn med) som själv inte är pensionär, kan ha rätt till ett inkomstprövat tillägg med upp till 50 % av sin grundpension.

Om båda makarna är pensionärer uppgår full grundpension till 75 % av basbeloppet (36 817 norska kronor) för varje make/maka. Samma regler gäller för sammanboende som tidigare har varit gifta med varandra eller som har gemensamma barn. En ålderspensionär som försörjer barn under 18 år kan ha rätt till ett inkomstprövat tillägg med upp till 30 % av basbeloppet (högst 14 727 norska kronor) för varje barn.

Tilläggspension

Den som under minst tre år efter 1966 har haft en årsinkomst som överstigit det genomsnittliga basbeloppet för dessa år har rätt till tilläggspension. Inkomster upp till sex basbelopp (294 540 norska kronor) är pensionsgrundande (pensionspoäng) fullt ut. För en årsinkomst mellan sex och tolv basbelopp (589 080 norska kronor) är 1/3 av inkomsten pensionsgrundande. Inkomster som överstiger tolv basbelopp är inte pensionsgrundande.

Beräkningen av tilläggspensionen grundas på de 20 åren med de högsta pensionspoängen. Tilläggspensionens storlek beror på antal år med pensionsgrundande inkomst och på de årliga pensionspoängen. För full tilläggspension krävs 40 år med pensionsgrundande inkomst. När man har färre än 40 pensionsgrundande inkomstår

minskas pensionen proportionellt. Den högsta tilläggspension som kan betalas ut är 184 014 norska kronor.

- **Särskilt tillägg**

Försäkrade som bara får en låg tilläggspension eller ingen alls har rätt till ett särskilt tillägg från *folketrygden.* Fullt särskilt tillägg betalas ut till den som har varit försäkrad i minst 40 år. Det särskilda tillägget minskas proportionellt vid kortare försäkringstid. Tilläggspensionen dras av från det särskilda tillägget.

För en pensionär som är ogift eller har en make/maka som inte uppbär pension från *folketrygden* uppgår det särskilda tillägget till 79,33 % av basbeloppet (38 943 norska kronor). Om pensionären försörjer en make/maka som är 60 år eller äldre, uppgår det särskilda tillägget till 158,66 % av basbeloppet (77 886 norska kronor). Om båda makarna får den lägsta pensionen, motsvarar det särskilda tillägget samma belopp som för ensamstående, dvs. 79,33 % av basbeloppet för varje make/maka (38 943 norska kronor).

För en pensionär som är gift med en pensionär som har en högre tilläggspension än det särskilda tillägget, utgör det särskilda tillägget 74 % av basbeloppet (36 327 norska kronor), vilket är minimibeloppet. Sammanlagt får dock tilläggspensionen och det särskilda tillägget för båda makar inte vara lägre än två gånger det särskilda tillägget enligt den normala procentsatsen, dvs. 158,66 % av basbeloppet (77 886 norska kronor). Samma regler gäller för sammanboende som tidigare har varit gifta med varandra eller som har gemensamma barn. Det särskilda tillägget och grundpensionen utgör tillsammans minimipensionen (se ovan).

5. Invaliditetsförmåner och invaliditetspension

Invaliditetsförmånerna omfattar grundförmåner (*grunnstønad*), stödförmåner (*hjelpestønad*) och invaliditetspension (*uførepensjon*). En försäkrad som är helt eller delvis arbetsoförmögen har rätt till grund- och stödförmåner.

Grundförmåner betalas om invaliditeten medför väsentliga merkostnader. Det finns sex grundbelopp, som årligen justeras av Stortinget. Beloppen för år 2000 uppgick till följande: 6 156, 9 384, 12 336, 18 168, 24 624 och 30 780 norska kronor.

Stödförmåner ges till personer som behöver särskild omsorg och vård. Det finns fyra grundbelopp, som årligen justeras av Stortinget. Beloppen för år 2000 uppgick till följande: 11 016, 22 032, 44 064 och 66 096 norska kronor.

Om grundförmåner och stödförmåner ges tillsammans med en pension från *folketrygden* som satts ned på grund av för kort försäkringstid, minskas grund- och stödförmånerna i motsvarande grad.

- **Invaliditetspension**

Särskilda regler gäller för beräkningen av tilläggspension för personer som föds med ett funktionshinder eller som blivit funktionshindrade före 26 års ålder. Invaliditetspension betalas ut till personer mellan 16 och 67 år vars arbetsförmåga är nedsatt på grund av sjukdom, skada eller funktionshinder med minst 50 %, under förutsättning att han eller hon har varit försäkrad minst tre år omedelbart innan arbetsförmågan blev nedsatt.

Invaliditetspensionen består av grundpension (*grunnpensjon*), tilläggspension (*tilleggspensjon*) och/eller särskilt tillägg (*særtillegg*) (avsnitt 4). Framtida försäkringsperioder och pensionspoäng till och med det år då personen fyller 66 år tas med i beräkningen. Vissa begränsningar gäller om personen har tidigare försäkringsperioder utomlands. De framtida pensionspoängen beräknas på grundval av inkomsten innan arbetsförmågan blev nedsatt. I övrigt beräknas grund- och tilläggspensionen på samma sätt som ålderspensionen.

Vid partiell arbetsoförmåga minskas pensionen i motsvarande grad.

Under vissa förutsättningar utbetalas ett försörjningstillägg för en make/maka med upp till 50 % av pensionärens grundpension. Ett tillägg med upp till 30 % av basbeloppet utbetalas på vissa villkor för varje försörjt barn under 18 år.

6. Begravningshjälp

Genom *folketrygden* utbetalas ett engångsbelopp på 4 000 norska kronor för att täcka utgifter i samband med begravning.

Ett behovsprövat tillägg med upp till 8 000 norska kronor kan beviljas.

7. Efterlevandeförmåner

A. FÖRMÅNER TILL EFTERLEVANDE MAKAR

En efterlevande make/maka (eller sammanboende som tidigare varit gift med eller har gemensamma barn med den avlidne) som är under 67 år, har rätt till pensionsförmåner om han eller hon är försäkrad med rätt till pensionsförmåner och om den avlidne var försäkrad och arbetsför under minst tre år omedelbart före dödsfallet. Den efterlevande maken/makan har också rätt till förmåner om den avlidne uppbar pension under minst tre år före dödsfallet. Om den avlidne hade intjänat tilläggspension behöver den efterlevande maken/

makan inte vara försäkrad. I dessa fall beviljas även en motsvarande grundpension. Kravet på att den efterlevande maken/makan måste vara försäkrad för att få grundpension gäller heller inte om antingen den efterlevande maken/makan eller den avlidne varit bosatt i Norge i minst 20 år.

Efterlevandepension (*etterlattepensjon*) utbetalas till en efterlevande make/maka osv., om äktenskapet varat i fem år, eller om den efterlevande har eller har haft gemensamma barn med den avlidne, eller tar hand om dennes barn, och om äktenskapet och vårdnadsperioden efter dödsfallet sammantaget uppgår till minst fem år.

En frånskild make/maka osv. som inte har gift om sig vid tidpunkten för den tidigare makens/makans dödsfall, har rätt till förmåner enligt samma regler, om dödsfallet inträffar inom fem år efter skilsmässan och om äktenskapet varat i minst 25 år, eller 15 år om det fanns barn i äktenskapet. Förmånerna bortfaller om förmånstagaren gifter om sig.

Om den avlidne på grund av försäkringstidens längd skulle ha fått eller hade nedsatt grundpension, minskas den efterlevandes grundpension i motsvarande grad.

Efterlevandepensionen består av grundpension (*grunnpensjon*) och tilläggspension (*tilleggspensjon*). Tilläggspensionen motsvarar 55 % av den avlidnes rätt till tilläggspension vid ålderdom eller invaliditet. Liksom vid ålderspension utbetalas ett särskilt tillägg (*særtillegg*).

Efterlevandepensionen är inkomstprövad. Om den efterlevande maken/makan har eller kan förväntas få en årsinkomst som överstiger 50 % av basbeloppet, motsvarar pensionen skillnaden mellan full pension och 40 % av den överskjutande inkomsten.

En efterlevande make/maka som tillfälligtvis inte kan försörja sig själv genom eget arbete beviljas ett tillfälligt bidrag (*overgangsstønad*). Det tillfälliga bidraget beräknas enligt samma regler som för efterlevandepensionen.

Utbildningsbidrag (*utdanningsstønad*) beviljas till en efterlevande make/maka som behöver allmän eller yrkesinriktad utbildning för att kunna försörja sig själv.

Bidrag för barntillsyn (*stønad til barnetilsyn*) utbetalas till en efterlevande make/maka som på grund av utbildning eller arbete utanför hemmet måste överlåta den barntillsyn som krävs till någon annan. Bidraget motsvarar 70 % av kostnaden för barntillsynen, men kan högst uppgå till 29 076 norska kronor för det första barnet, 37 932 norska kronor för två barn och 42 996 för tre eller fler barn. Bidraget minskas med 50 % om den efterlevande maken/makan har en inkomst mellan sex basbelopp (281 700 norska kronor) och åtta basbelopp (375 600 norska kronor). Om den efterlevande maken/makan har en inkomst som överstiger åtta basbelopp bortfaller bidraget.

När en efterlevande make/maka måste flytta för att få arbete utbetalas ett flyttningsbidrag.

Utbildningsbidrag, bidrag för barntillsyn och flyttningsbidrag kan betalas ut även om den avlidne inte uppfyllt villkoret att ha varit försäkrad tre år omedelbart före dödsfallet, under förutsättning att den efterlevande är försäkrad med rätt till pensionsförmåner. Dessa förmåner utbetalas endast så länge den efterlevande fortfarande är försäkrad i detta avseende.

B. BARNPENSION

Barn under 18 år, som är försäkrade med rätt till pensionsförmåner, har rätt till barnpension (*barnepensjon*) om en eller båda föräldrarna har avlidit och den avlidne kunde arbeta och var försäkrad i minst tre år omedelbart före dödsfallet. Det efterlevande barnet har också rätt till förmåner om den avlidne uppbar pension under minst tre år omedelbart före dödsfallet. Försäkringsvillkoret beaktas inte om den avlidne hade en intjänad rätt till tilläggspension, eller om en eller båda föräldrarna varit bosatta i Norge i 20 år. Barn som fortfarande studerar får pension tills de fyller 20 år om båda föräldrarna har avlidit.

● Pensionsbelopp

Om en av föräldrarna har avlidit motsvarar full barnpension för det första barnet 40 % av basbeloppet (19 636 norska kronor) och 25 % av basbeloppet (12 273 norska kronor) för varje ytterligare barn.

Om båda föräldrarna har avlidit, får det första barnet en pension som motsvarar den efterlevandepension som skulle betalats ut till den förälder som hade rätt till den högsta pensionen. Full barnpension för det andra barnet motsvarar 40 % av basbeloppet och 25 % av basbeloppet för varje ytterligare barn. När det finns två eller flera barn läggs pensionerna samman och delas lika mellan barnen.

Barnpensionen minskas på samma sätt som en eventuell grundpension till en efterlevande make/maka skulle ha minskats på grund av ofullständig försäkringstid (se avsnitt A ovan).

8. Arbetslöshet

Dagpenningen vid arbetslöshet skall kompensera den förlorade arbetsinkomsten. Arbetstiden måste ha minskat med minst 40 % i förhållande till den tidigare arbetstiden.

Den försäkrade måste vara en faktisk arbetssökande, dvs. vara arbetsför och anmäld vid arbetsförmedlingen. Han eller hon måste också, på kort varsel och i hela Norge, kunna ta sådana

erbjudanden om deltids- eller heltidsarbete eller arbetsmarknadsåtgärder som han eller hon är fysiskt och psykiskt i stånd att klara av. Personen i fråga kan ha rätt till arbetslöshetsförmåner även om han eller hon på grund av t.ex. ålder, hälsa eller vårdnadsansvar inte fullt ut uppfyller kravet på tillgänglighet. Förmånerna kan tillfälligt dras in om det anses att det rör sig om självförvållad arbetslöshet, dvs. om han eller hon själv sagt upp sig, avstått från att ta ett lämpligt arbete, vägrat att delta i arbetsmarknadsåtgärder eller inte inställt sig vid arbetsförmedlingen när han eller hon blivit kallad.

För att få rätt till dagpenning vid arbetslöshet måste man tidigare ha haft en inkomst. Den försäkrade måste ha haft en arbetsinkomst på minst 1,25 basbelopp (61 363 norska kronor) under det senaste kalenderåret eller en arbetsinkomst som minst uppgår till basbeloppet (49 090 norska kronor) i genomsnitt under de tre senaste kalenderåren.

Dagpenning betalas ut när en person varit arbetslös under tre av de senaste tio dagarna och varit registrerad på arbetsförmedlingen.

Beräkningen av dagpenningen grundas på arbetsinkomst, inkomst av arbetsmarknadsåtgärd och inkomst av dagpenning vid arbetslöshet, sjukpenning, moderskaps- och adoptionspenning. Beräkningsunderlaget är den högsta inkomsten under föregående kalenderår eller genomsnittet under de tre föregående kalenderåren. Beräkningsunderlaget kan uppgå till högst sex basbelopp (294 540 norska kronor). Dagpenningen utgör 0,24 % av beräkningsunderlaget och betalas ut för fem dagar i veckan. I regel motsvarar detta en årlig kompensationsgrad på 62,4 % av beräkningsunderlaget.

Ett tillägg på 17 norska kronor per dag betalas för varje försörjt barn under 18 år. Ett semestertillägg på 9,5 % av utbetald arbetslöshetsersättning under föregående kalenderår utbetalas till personer som uppbar förmåner i minst åtta veckor under detta år.

Ersättningsperiodens längd beror på den tidigare arbetsinkomsten. En arbetsinkomst på minst två basbelopp (98 180 norska kronor) ger en ersättningsperiod på 156 veckor (3 år). En arbetsinkomst på mindre än två basbelopp ger en ersättningsperiod på 78 veckor (1,5 år). När den första ersättningsperioden har löpt ut kan ytterligare en period beviljas omedelbart därefter om kravet på tidigare inkomst är uppfyllt.

Personer över 64 år har rätt till ett beräkningsunderlag på minst tre basbelopp (147 270 norska kronor) och kan få ersättning utan tidsbegränsning tills de fyller 67 år. Egenföretagare över 64 år har också rätt till arbetslöshetsersättning.

9. Familjeförmåner

Barnbidrag (*barnetrygd*) betalas ut för barn under 18 år som är bosatta i Norge.

Årsbeloppen var följande den 1 januari 2000:

— 9 948 norska kronor för det första och andra barnet.

— 10 944 norska kronor för det tredje och varje ytterligare barn.

Utöver det ordinarie beloppet betalas ett årligt tillägg på 7 884 norska kronor per barn för barn under tre år. Detta tillägg betalas dock inte ut förrän barnet är 13 månader.

Förmånstagare som bor i Norges arktiska regioner beviljas ett årligt tillägg på 3 792 norska kronor per barn.

Ensamstående föräldrar har rätt till barnbidrag för ytterligare ett barn utöver det faktiska antal barn de försörjer (*utvidet barnetrygd*). Sammanboende som har gemensamma barn eller som varit sammanboende i minst 12 av de senaste 18 månaderna har inte rätt till detta extra bidrag.

Ensamstående föräldrar med barn under tre år, som har rätt till barnbidrag för ett extra barn (*utvidet barnetrygd*) enligt lagen om barnbidrag (*barnetrygdloven*) och till fullt tillfälligt bidrag (*overgangsstønad*) enligt lagen om allmän försäkring (*folketrygdloven*), har även rätt till ett extra årligt småbarnstillägg på 7 884 norska kronor. Det extra småbarnstillägget beviljas för varje enskild försörjare oavsett hur många barn under tre år som han eller hon försörjer.

10. Kontantförmåner till småbarnsföräldrar

Dessa kontantförmåner infördes den 1 augusti 1998 för familjer med barn mellan ett och två år. Tvååringar omfattas av systemet från och med den 1 januari 1999. Förmånen är skattefri och betalas utan behovsprövning. Det viktigaste villkoret för att få full kontantersättning är att barnet inte har någon plats i barnomsorg som finansieras av staten. Om det finns ett avtal om att barnet skall ha barnomsorg mindre än 30 timmer per vecka har familjen rätt till lägre kontantförmåner.

Kontantförmånerna beräknas enligt följande:

Avtalad barnomsorgstid/vecka	Kontantförmån i procent av full ersättning	NOK/år
Ingen barnomsorg	100	36 000
Högst 8 timmar	80	28 800
9–16 timmar	60	21 600
17–24 timmar	40	14 400
25–32 timmar	20	7 200
Mer än 33 timmar	Inga kontantförmåner	0

11. Ytterligare upplysningar

Adresserna till de viktigaste socialförsäkringsinstitutionerna i Norge är följande:

Rikstrygdeverket
Drammensveien 60
N-0241 Oslo
Tfn (47) 229 270 00
Fax (47) 225 570 88
E-post: etatpost@trygdeetaten.no

Folketrygdkontoret for utenlandssaker
Postboks 8138 Dep.
N-0033 Oslo
Tfn (47) 810 593 38
Fax (47) 233 113 01
E-post: ffu@trygdeetaten.no

Arbeidsdirektoratet
Postboks 8127 Dep.
N-0032 Oslo
Tfn (47) 233 524 00
Fax (47) 233 527 50
E-post: aetat.apost@aetat.no

Europeiska kommissionen
Din socialförsäkring när du flyttar eller reser inom Europeiska unionen — Uppdaterad 2002
Luxemburg: Byrån för Europeiska gemenskapernas officiella publikationer
2003 — 198 s. — 21 x 29,7 cm
ISBN 92-894-2103-7

Venta • Salg • Verkauf • Πωλήσεις • Sales • Vente • Vendita • Verkoop • Venda • Myynti • Försäljning
http://eur-op.eu.int/general/en/s-ad.htm

BELGIQUE/BELGIË

Jean De Lannoy
Avenue du Roi 202/Koningslaan 202
B-1190 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 538 43 08
Fax (32-2) 538 08 41
E-mail: jean.de.lannoy@infoboard.be
URL: http://www.jean-de-lannoy.be

**La librairie européenne/
De Europese Boekhandel**
Rue de la Loi 244/Wetstraat 244
B-1040 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 295 26 39
Fax (32-2) 735 08 60
E-mail: mail@libeurop.be
URL: http://www.libeurop.be

Moniteur belge/Belgisch Staatsblad
Rue de Louvain 40-42/Leuvenseweg 40-42
B-1000 Bruxelles/Brussel
Tél. (32-2) 552 22 11
Fax (32-2) 511 01 84
E-mail: eusales@just.fgov.be

DANMARK

J. H. Schultz Information A/S
Herstedvang 12
DK-2620 Albertslund
Tlf. (45) 43 63 23 00
Fax (45) 43 63 19 69
E-mail: schultz@schultz.dk
URL: http://www.schultz.dk

DEUTSCHLAND

Bundesanzeiger Verlag GmbH
Vertriebsabteilung
Amsterdamer Straße 192
D-50735 Köln
Tel. (49-221) 97 66 80
Fax (49-221) 97 66 82 78
E-Mail: vertrieb@bundesanzeiger.de
URL: http://www.bundesanzeiger.de

ΕΛΛΑΔΑ/GREECE

G. C. Eleftheroudakis SA
International Bookstore
Panepistimiou 17
GR-10564 Athina
Tel. (30-1) 331 41 80/1/2/3/4/5
Fax (30-1) 325 84 99
E-mail: elebooks@netor.gr
URL: elebooks@hellasnet.gr

ESPAÑA

Boletín Oficial del Estado
Trafalgar, 27
E-28071 Madrid
Tel. (34) 915 38 21 11 (libros)
913 84 17 15 (suscripción)
Fax (34) 915 38 21 21 (libros),
913 84 17 14 (suscripción)
E-mail: clientes@com.boe.es
URL: http://www.boe.es

Mundi Prensa Libros, SA
Castelló, 37
E-28001 Madrid
Tel. (34) 914 36 37 00
Fax (34) 915 75 39 98
E-mail: libreria@mundiprensa.es
URL: http://www.mundiprensa.com

FRANCE

Journal officiel
Service des publications des CE
26, rue Desaix
F-75727 Paris Cedex 15
Tél. (33) 140 58 77 31
Fax (33) 140 58 77 00
E-mail: europublications@journal-officiel.gouv.fr
URL: http://www.journal-officiel.gouv.fr

IRELAND

Alan Hanna's Bookshop
270 Lower Rathmines Road
Dublin 6
Tel. (353-1) 496 73 98
Fax (353-1) 496 02 28
E-mail: hannas@iol.ie

ITALIA

Licosa SpA
Via Duca di Calabria, 1/1
Casella postale 552
I-50125 Firenze
Tel. (39) 055 64 83 1
Fax (39) 055 64 12 57
E-mail: licosa@licosa.com
URL: http://www.licosa.com

LUXEMBOURG

Messageries du livre SARL
5, rue Raiffeisen
L-2411 Luxembourg
Tél. (352) 40 10 20
Fax (352) 49 06 61
E-mail: mail@mdl.lu
URL: http://www.mdl.lu

NEDERLAND

SDU Servicecentrum Uitgevers
Christoffel Plantijnstraat 2
Postbus 20014
2500 EA Den Haag
Tel. (31-70) 378 98 80
Fax (31-70) 378 97 83
E-mail: sdu@sdu.nl
URL: http://www.sdu.nl

PORTUGAL

Distribuidora de Livros Bertrand Ld.ª
Grupo Bertrand, SA
Rua das Terras dos Vales, 4-A
Apartado 60037
P-2700 Amadora
Tel. (351) 214 95 87 87
Fax (351) 214 96 02 55
E-mail: dlb@ip.pt

Imprensa Nacional-Casa da Moeda, SA
Sector de Publicações Oficiais
Rua da Escola Politécnica, 135
P-1250-100 Lisboa Codex
Tel. (351) 213 94 57 00
Fax (351) 213 94 57 50
E-mail: spoce@incm.pt
URL: http://www.incm.pt

SUOMI/FINLAND

**Akateeminen Kirjakauppa/
Akademiska Bokhandeln**
Keskuskatu 1/Centralgatan 1
PL/PB 128
FIN-00101 Helsinki/Helsingfors
P./tfn (358-9) 121 44 18
F./fax (358-9) 121 44 35
Sähköposti: sps@akateeminen.com
URL: http://www.akateeminen.com

SVERIGE

BTJ AB
Traktorvägen 11-13
S-221 82 Lund
Tlf. (46-46) 18 00 00
Fax (46-46) 30 79 47
E-post: btjeu-pub@btj.se
URL: http://www.btj.se

UNITED KINGDOM

The Stationery Office Ltd
Customer Services
PO Box 29
Norwich NR3 1GN
Tel. (44) 870 60 05-522
Fax (44) 870 60 05-533
E-mail: book.orders@theso.co.uk
URL: http://www.itsofficial.net

ÍSLAND

Bokabud Larusar Blöndal
Skólavördustig, 2
IS-101 Reykjavik
Tel. (354) 552 55 40
Fax (354) 552 55 60
E-mail: bokabud@simnet.is

SCHWEIZ/SUISSE/SVIZZERA

Euro Info Center Schweiz
c/o OSEC Business Network Switzerland
Stampfenbachstraße 85
PF 492
CH-8035 Zürich
Tel. (41-1) 365 53 15
Fax (41-1) 365 54 11
E-mail: eics@osec.ch
URL: http://www.osec.ch/eics

BĂLGARIJA

Europress Euromedia Ltd
59, blvd Vitosha
BG-1000 Sofia
Tel. (359-2) 980 37 66
Fax (359-2) 980 42 30
E-mail: Milena@mbox.cit.bg
URL: http://www.europress.bg

CYPRUS

Cyprus Chamber of Commerce and Industry
PO Box 21455
CY-1509 Nicosia
Tel. (357-2) 88 97 52
Fax (357-2) 66 10 44
E-mail: demetrap@ccci.org.cy

EESTI

Eesti Kaubandus-Tööstuskoda
(Estonian Chamber of Commerce and Industry)
Toom-Kooli 17
EE-10130 Tallinn
Tel. (372) 646 02 44
Fax (372) 646 02 45
E-mail: einfo@koda.ee
URL: http://www.koda.ee

HRVATSKA

Mediatrade Ltd
Pavla Hatza 1
HR-10000 Zagreb
Tel. (385-1) 481 94 11
Fax (385-1) 481 94 11

MAGYARORSZÁG

Euro Info Service
Szt. István krt.12
III emelet 1/A
PO Box 1039
H-1137 Budapest
Tel. (36-1) 329 21 70
Fax (36-1) 349 20 53
E-mail: euroinfo@euroinfo.hu
URL: http://www.euroinfo.hu

MALTA

Miller Distributors Ltd
Malta International Airport
PO Box 25
Luqa LQA 05
Tel. (356) 66 44 88
Fax (356) 67 67 99
E-mail: gwirth@usa.net

NORGE

Swets Blackwell AS
Hans Nielsen Hauges gt. 39
Boks 4901 Nydalen
N-0423 Oslo
Tel. (47) 23 40 00 00
Fax (47) 23 40 00 01
E-mail: info@no.swetsblackwell.com
URL: http://www.swetsblackwell.com.no

POLSKA

Ars Polona
Krakowskie Przedmiescie 7
Skr. pocztowa 1001
PL-00-950 Warszawa
Tel. (48-22) 826 12 01
Fax (48-22) 826 62 40
E-mail: books119@arspolona.com.pl

ROMÂNIA

Euromedia
Str.Dionisie Lupu nr. 65, sector 1
RO-70184 Bucuresti
Tel. (40-1) 315 44 03
Fax (40-1) 312 96 46
E-mail: euromedia@mailcity.com

SLOVAKIA

Centrum VTI SR
Nám. Slobody, 19
SK-81223 Bratislava
Tel. (421-7) 54 41 83 64
Fax (421-7) 54 41 83 64
E-mail: europ@tbb1.sltk.stuba.sk
URL: http://www.sltk.stuba.sk

SLOVENIJA

GV Zalozba
Dunajska cesta 5
SLO-1000 Ljubljana
Tel. (386) 613 09 1804
Fax (386) 613 09 1805
E-mail: europ@gvestnik.si
URL: http://www.gvzalozba.si

TÜRKIYE

Dünya Infotel AS
100, Yil Mahallessi 34440
TR-80050 Bagcilar-Istanbul
Tel. (90-212) 629 46 89
Fax (90-212) 629 46 27
E-mail: aktuel.info@dunya.com

ARGENTINA

World Publications SA
Av. Cordoba 1877
C1120 AAA Buenos Aires
Tel. (54-11) 48 15 81 56
Fax (54-11) 48 15 81 56
E-mail: wpbooks@infovia.com.ar
URL: http://www.wpbooks.com.ar

AUSTRALIA

Hunter Publications
PO Box 404
Abbotsford, Victoria 3067
Tel. (61-3) 94 17 53 61
Fax (61-3) 94 19 71 54
E-mail: jpdavies@ozemail.com.au

BRESIL

Livraria Camões
Rua Bittencourt da Silva, 12 C
CEP
20043-900 Rio de Janeiro
Tel. (55-21) 262 47 76
Fax (55-21) 262 47 76
E-mail: livraria.camoes@incm.com.br
URL: http://www.incm.com.br

CANADA

Les éditions La Liberté Inc.
3020, chemin Sainte-Foy
Sainte-Foy, Québec G1X 3V6
Tel. (1-418) 658 37 63
Fax (1-800) 567 54 49
E-mail: liberte@mediom.qc.ca

Renouf Publishing Co. Ltd
5369 Chemin Canotek Road, Unit 1
Ottawa, Ontario K1J 9J3
Tel. (1-613) 745 26 65
Fax (1-613) 745 76 60
E-mail: order.dept@renoufbooks.com
URL: http://www.renoufbooks.com

EGYPT

The Middle East Observer
41 Sherif Street
Cairo
Tel. (20-2) 392 69 19
Fax (20-2) 393 97 32
E-mail: inquiry@meobserver.com
URL: http://www.meobserver.com.eg

MALAYSIA

EBIC Malaysia
Suite 45.02, Level 45
Plaza MBf (Letter Box 45)
8 Jalan Yap Kwan Seng
50450 Kuala Lumpur
Tel. (60-3) 21 62 92 98
Fax (60-3) 21 62 61 98
E-mail: ebic@tm.net.my

MÉXICO

Mundi Prensa México, SA de CV
Río Pánuco, 141
Colonia Cuauhtémoc
MX-06500 México, DF
Tel. (52-5) 533 56 58
Fax (52-5) 514 67 99
E-mail: 101545.2361@compuserve.com

SOUTH AFRICA

Eurochamber of Commerce in South Africa
PO Box 781738
2146 Sandton
Tel. (27-11) 884 39 52
Fax (27-11) 883 55 73
E-mail: info@eurochamber.co.za

SOUTH KOREA

**The European Union Chamber of
Commerce in Korea**
5th Fl, The Shilla Hotel
202, Jangchung-dong 2 Ga, Chung-ku
Seoul 100-392
Tel. (82-2) 22 53-5631/4
Fax (82-2) 22 53-5635/6
E-mail: eucck@eucck.org
URL: http://www.eucck.org

SRI LANKA

EBIC Sri Lanka
Trans Asia Hotel
115 Sir Chittampalam
A. Gardiner Mawatha
Colombo 2
Tel. (94-1) 074 71 50 78
Fax (94-1) 44 87 79
E-mail: ebicsl@slnet.ik

T'AI-WAN

Tycoon Information Inc
PO Box 81-466
105 Taipei
Tel. (886-2) 87 12 88 86
Fax (886-2) 87 12 47 47
E-mail: euitupe@ms21.hinet.net

UNITED STATES OF AMERICA

Bernan Associates
4611-F Assembly Drive
Lanham MD 20706-4391
Tel. (1-800) 274 44 47 (toll free telephone)
Fax (1-800) 865 34 50 (toll free fax)
E-mail: query@bernan.com
URL: http://www.bernan.com

ANDERE LÄNDER
OTHER COUNTRIES
AUTRES PAYS

Bitte wenden Sie sich an ein Büro Ihrer Wahl/Please contact the sales office of your choice/Veuillez vous adresser au bureau de vente de votre choix

Office for Official Publications of the European Communities
2, rue Mercier
L-2985 Luxembourg
Tel. (352) 29 29-42455
Fax (352) 29 29-42758
E-mail: info-info-opoce@cec.eu.int
URL: publications.eu.int

2/2002

5

KE-41-01-696-SV-C

Publikationsbyrån

Publications.eu.int

ISBN 92-894-2103-7